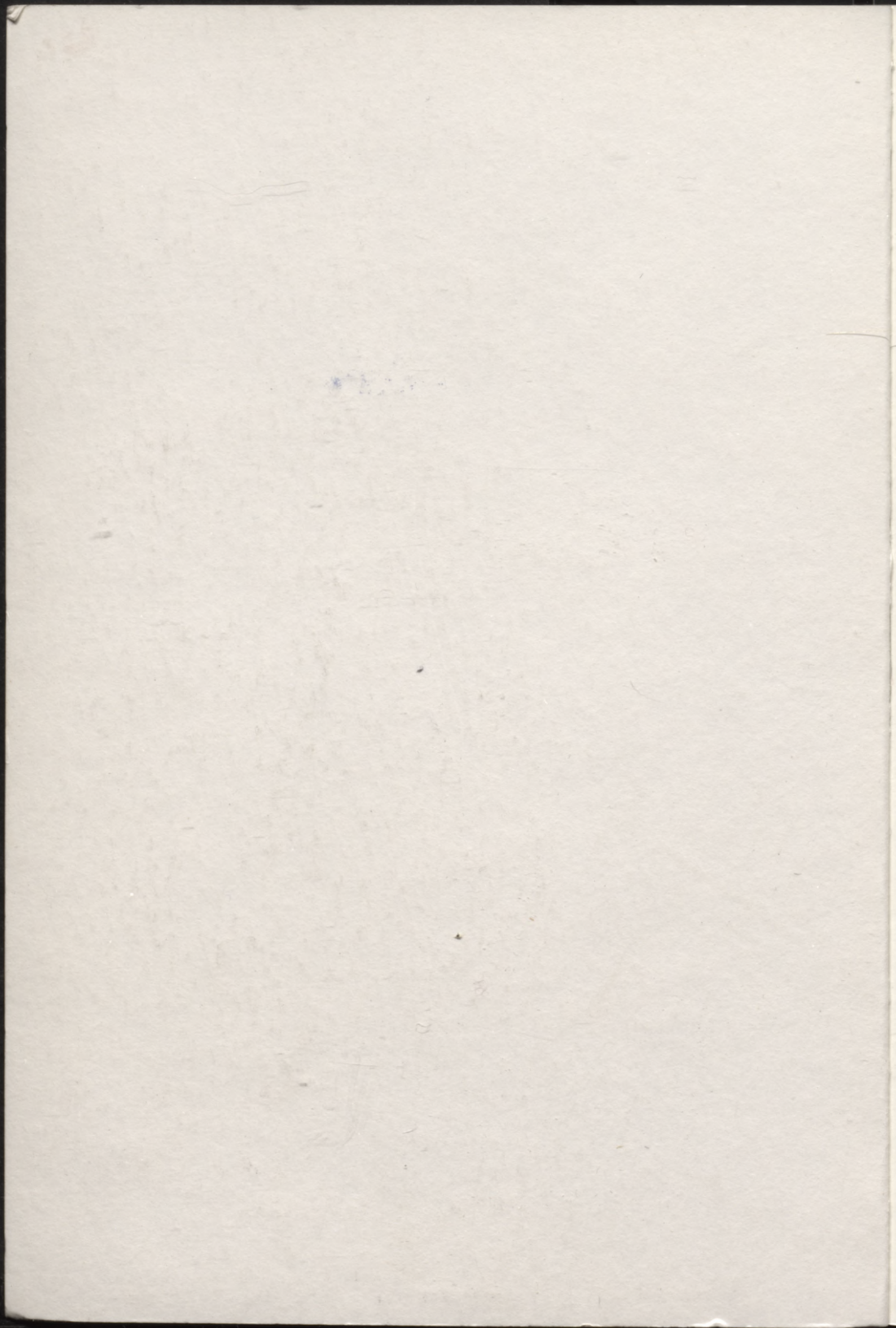

A black and white close-up portrait of a man, identified as Bishop Boleslav Sloskāns. He has short, dark hair, a prominent nose, and is looking slightly to the right of the camera with a serious expression. He is wearing a dark jacket over a white shirt with a dark collar. The lighting is dramatic, with strong shadows on the right side of his face.

UPURIS PAR BRĀĻIEM
Bīskaps Boļeslavs Sloskāns

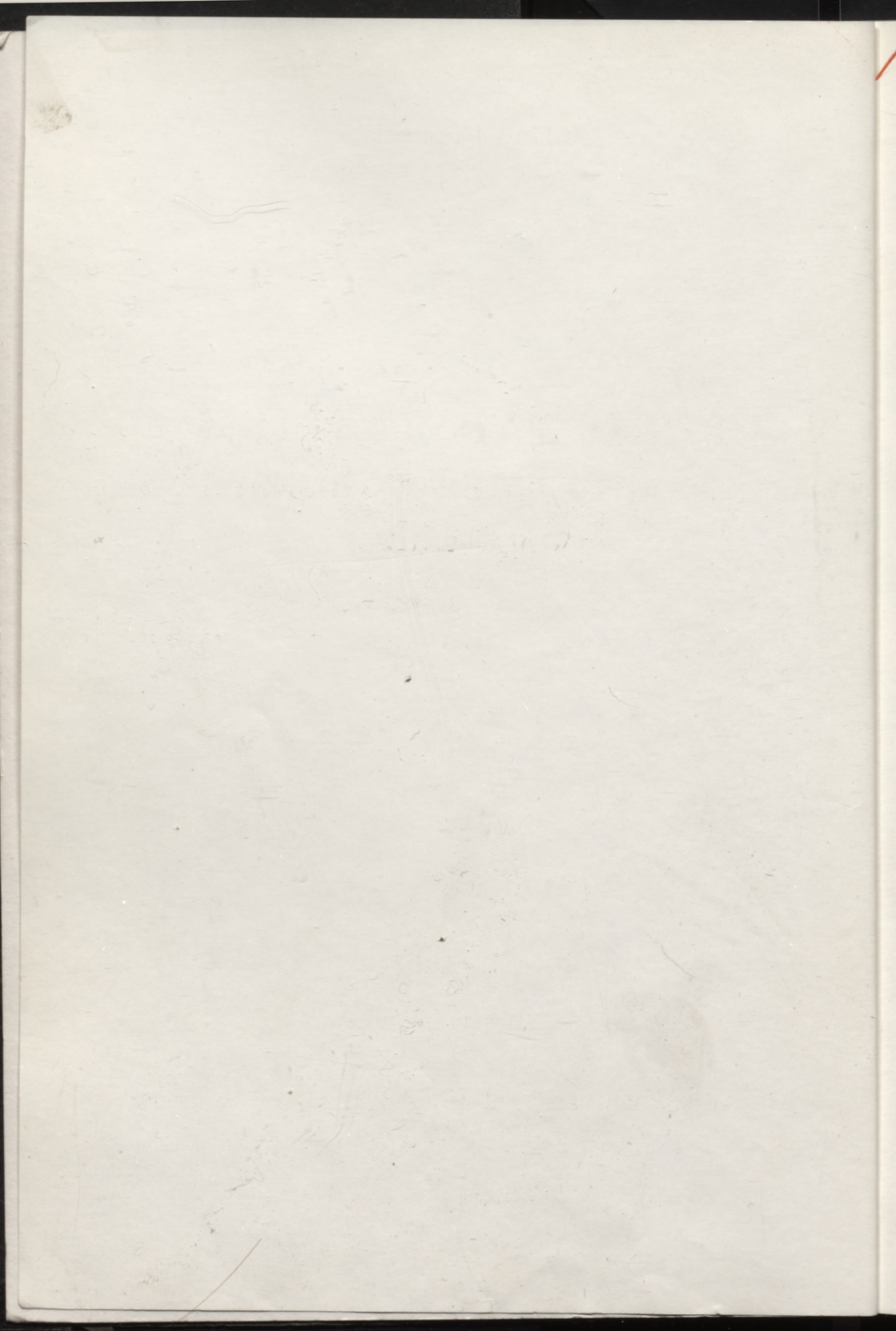

Dr. Jānis Jerumanis

UPURIS PAR BRĀLIEM
Biskaps Boļeslavs Slokāns

Atmiņu apkopojums

Latvijas
Lietuvu katoļu palīdzības fonds
"Bērnu spārns"

93-4
L 190

L
2

Dr. Jānis Jerumanis

UPURIS PAR BRĀĻIEM Bīskaps Boleslavs Sloskāns

Atmiņu sakopojums

Bīskapa Boleslava Sloskāna atmiņas

Izdevējs:
Internacionālais katoļu palīdzības fonds
„Baznīca spaidos“

O. Jēnis

23-1
-190

Dr. Jānis Jerumanis

UPURIS PAR BRĀĻIEM
Bīskapa Bofelava Skaņans

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTĒKA

~~93-17.844.1atol.~~

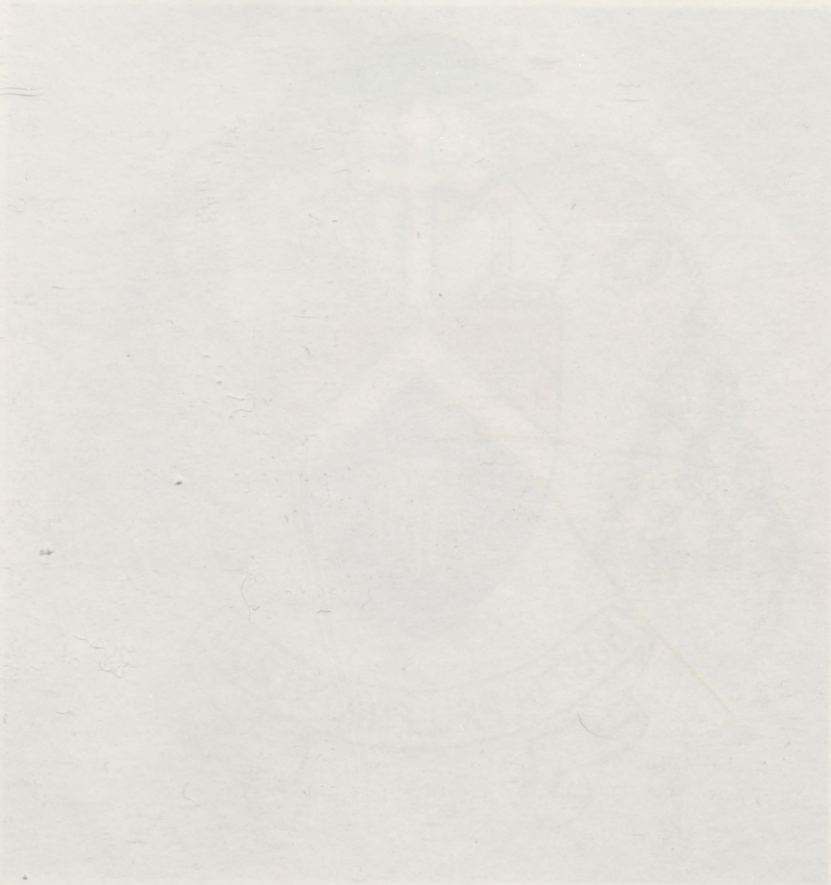
030407242

Latvijas
Informācijas Krievi palīdzības fond
Latvian Republic

Bīskapa Božislava Slovkāna vāpenis

„Savā bīskapa vāpenī B. Slovkāns 1926. gadā ir licis Apokalipses grāmatu ar septiņiem zīmogiem un virs tās upurjēru (Atkl. 5). Tam apakšā ierakstīta viņa bīskapa dzīves devīze: *Hostia pro fratribus* (Upuris par brāļiem). Kas bīskapu tuvāk pazina un redzēja viņa pacietību, lūgšanas un kluso darbu, tie izprata, ka bīskapa Slovkāna vāpenis ar tā zīmējumu un devīzi viņa darbības sākumā ir kā pravietojums un tagad dzīves noslēgumā iespaidīgi liecina par viņu pašu.“
(25)

Билдэг болжээг Шилжүүлж үзвэл

...Завч бэлдэгч үзэгч Б. Шилжүүлж 1910 гэдэг нь түүн Аполлоныг
хүмүүн эл сөргийн хүмүүн, үзэгч үзэгч (АМЛ 21-ийн
агаар ивэлтэйгээ үзэгч бэлдэгч үзэгч үзэгч үзэгч
(Угуйрч үзэгч) Кээ бэлдэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч
үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч
үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч
үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч
үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч үзэгч

HOSTIA PRO FRATRIBUS

Bīskaps Boleslavs Slokāns

31.8.1893 - 18.4.1981

Goddevībā un pateicībā
pieminam uzticīgo Jēzus Kristus apliecinātāju

Boļeslavu Sloškānu

Cilitānas bīskapu,
Mogiļevas un Minskas apustulisko administratoru,

kas, ticēdams, ka mūsu Kungs augšāmcēlies mūžīgajai dzīvei, Lielajā Sestdienā, 1981. g. 18. aprīlī, Luvenā (Beļģijā) tika aizsaukts pie Dieva.

Bīskaps Boļeslavs Sloškāns dzimis 1893. g. 31. augustā Stirnienē (Latvijā). Par priesteri viņu iesvētīja 1917. g. 21. janvārī Pēterpilī. Pāvesta Pija XI uzdevumā bīskaps d'Erbiņjī 1926. g. 10. maijā viņu sv. Ludviga baznīcā Maskavā slepus iesvētīja par bīskapu un iecēla par Mogiļevas un Minskas apustulisko administratoru. Jau 1927. g. 27. septembrī viņu apcietināja un notiesāja spaidu darbos Solovku salā (Baltajā jūrā). Vēlāk viņu izsūtīja uz Sibīriju.

Atkārtoti turēts aizdomās par spiegošanu un apsūdzēts, bīskaps tika spīdzināts 17 padomju cietumos, nežēlīgi mocīts un šausīts. Mēnešiem ilgi viņš gulēja sasiets nāvinieku kameras tumsā, pakļauts brutālo sargu izdarībām, izsalkumam un slāpēm. Šausmās, kādas viņam bija jāpārcieš, visgrūtākais bija tas, ka viņam bija jāatsakās no svētās Euharistijas. Lūgšanas, Kristus ciešanu un Rožukroņa noslēpumu apdomāšana deva viņam spēku gadiem ilgi varonīgi paciest dvēseles un miesas mokas.

Apmaiņā pret krievu spiegu Latvijas valdība 1933. g. panāca bīskapa atbrīvošanu, pēc kuras viņš Rīgas Garīgajā seminārā darbojās kā profesors un garīgais audzinātājs.

Kad 1939.-45. gada karā vācieši ieņēma Latviju, bīskaps Sloškāns nokļuva vācu drošības dienesta uzraudzībā. Tie viņu apcietināja kopā ar Rīgas bīskapu Rancānu un Liepājas bīskapu Urbšu un, padomju karaspēkam tuvojoties, aizveda uz Vāciju. Pateicoties Vācijas bīskapu gādībai, visi trīs Latvijas bīskapi tika atbrīvoti, un tie nonāca Bavārijā. Tur viņi arī sagaidīja kara beigas.

1946. g. beigās bīskaps Sloškāns pārcēlās uz dzīvi Beļģijā, Skildē, kur viņš uzņēmās jaunformētā latviešu Garīgā semināra vadību. Viņa aizbildniecībā nonāca arī ap 40 laju studentu, kuri studēja Luvenas katoļu universitātē.

Visus, kas saskārās ar bīskapu Sloskānu, apgaroja viņa dziļā dievbijība, sirsnība un pazemība. Viņa personības pārdabiskais starojums katru satikšanos padarīja par lielu pārdzīvojumu. Pacietība un gatavība ciešanām izsaka viņa būtību. Turklāt viņš bija pilns dedzīgas rosības palīdzēt atstātajam ganāmpulkam, vienmēr gatavs saviem vajātājiem piedot un par viņiem lūgties.

Dārgie vecāki,...

Pēdējos 15 gados nekad neesmu saņēmis tik daudz žēlastību, kā savos piecos cietuma mēnešos. Cietums ir vislielākais un visskaistākais manas iekšējās dzīves notikums...

Es esmu tik laimīgs, jo tagad es esmu spējīgs mīlēt visus cilvēkus bez izņēmuma, arī tos, kas nav nekādu mīlestību pelnījuši. Tie ir visnelaimīgākie...

(Vēstule no Solovkiem, 1928. g. martā)

Latviešu tauta varēs pastāvēt vienīgi kā ticīga tauta ar augstu morāli, kāda bija mūsu tautai cauri gadu simtiem. Ne ienaidnieki iznīcina tautu, bet tauta pati sevi iznīcina, kad morāle pagrimst.

Bīskaps B. Sloskāns, 1946. g.

... Gods Tev un mūžīgā slava, Mīlestības Dievs, kas cilvēku krūtīs reizē ar nemirstīgo dvēseli esi ielicis dzīvu, mīlestībai pukstošu sirdi un devis tai pirmo un vislielāko bausli: „Tev būs mīlēt Dievu, tavu Kungu, ar visu savu sirdi!”

Bīskaps B. Sloskāns
(„Kādas dvēseles stāsts“ - ievadrakstā 1956. g.)

Lūgšana bīskapa Boļeslava Sloškāna beatifikācijai

Žēlsirdīgais, labais Dievs,

Tev bija labpaticis savam kalpam Boļeslavam Sloškānam dot augstā priesterļa godu un cieņu, un Tu viņu vedi pa Tava Dēla Jēzus Kristus ceļu. Kā Tavs Dēls, tā arī Tavs kalps Boļeslavs Sloškāns pacietīgi panesa pazemojumus un ciešanas un lūdzās par saviem mocītājiem. Pilnīgā uzticībā viņš paļāvās, ka piepildīsies Tava dēla vārdi:

Svētīgi esat jūs, ja jūs Manis dēļ lamās un vajās, un visu ļaunu netaisni par jums runās. Priecājieties un līgsmojieties, jo jūsu alga ir liela debesīs! (Mt 5, 11-12)

Kungs Jēzu Kristu,

dod savam uzticīgajam apliecinātājam, kas piedzīvoja savā dzīvē to pašu, ko Tu pats izcieti, dzīvodams šinī pasaulē, lai viņš tagad būtu Tavas godības skaistuma līdzdalībnieks un aizbildnis visiem vajātajiem kristiešiem. Viņa cēlo nopelnu dēļ dod Baznīcai Latvijā, Igaunijā, Lietuvā un Krievijā garīgo atdzimšanu brīvībā un mierā!

Uzklausī mūs visuvarenais Dievs, lai mocekli bīskapu Boļeslavu Sloškānu drīz ieceltu godināmo kārtā! To dod mums savā neizmērojamā žēlsirdībā!

Nihil obstat:

Bīskaps Jānis Cakuls,

Rīgas arhibīskapijas un Liepājas bīskapijas
apustuliskais administrators

Rīgā, 1990. g. novembrī

Saturs

Ievads _____	lp. 7
--------------	-------

I. JAUNĪBA

Sloskānu dzimtā vieta vēstures skatījumā _____	9
Bernarda un Cecīlijas ģimene _____	10
Boļeslava skolas gadi un studijas Pēterpils Garīgajā seminārā _____	13
Priesteris Boļeslavs Sloskāns draudžu aprūpes darbā Pēterpilī un Maskavā _____	17
Priestera B. Sloskāna slepenā iesvētīšana par bīskapu _____	19
Bīskaps Sloskāns kā Mogiļevas un Minskas Apustuliskais administrators _____	24

II. CIETUMU DIENAS GRĀMATA

Ievads _____	28
Memuāri _____	30
Par to, kas nav minēts bīskapa memuāros _____	109
Bīskapa memuāri kā Staļina laika realitātes dokuments _____	110
Memuāri – dokuments par katoļu Baznīcu _____	111
Memuāri – dokuments par bīskapa Sloskāna personību _____	113

III. DARBĪBA LATVIJĀ

Bīskapa Sloskāna atgriešanās no Padomju Savienības Latvijā _____	115
Bīskapa pirmie apmeklējumi dzimtenē _____	118
Ārzemju ceļojums _____	124
Atkal dzimtenē – Bīskaps Sloskāns kā Rīgas Garīgā semināra profesors un garīgais audzinātājs _____	126
Jaunatnes audzināšanas darbā _____	129
Katoliskā prese _____	140
Pēdējās dienas dzimtenē _____	142

IV. TRIMDA VAKAREIROPĀ

Pirmie pēckara gadi Vācijā _____	144
Pārcelšanās uz dzīvi Beļģijā _____	148
Latviešu jaunatnes studiju veicināšanas darbā _____	148
Apustuliskā darbība Beļģijā un ārvalstīs _____	163
Romas apmeklējumi un vizītes pie Svētā Tēva _____	177
Garīgā satura literatūras izdošanas darbā _____	180
Jubilejas _____	184
Liecības _____	190

V. PĒDĒJIE DZĪVES GADI

Atvaseļošanās māja _____	202
Pēdējās dienas slimnīcā un nāve _____	208
Izvadīšana pēdējā gaitā _____	210
Līdzjūtības apliecinājumi un preses izskaņas _____	220
Par beātifikāciju _____	226
Lūgšana bīskapa Boļeslava Sloškāna beātifikācijai _____	230
Avoti _____	231

Ievads

Sen jau bīskaps Sloskāns ir Debesu Tēva mājokļos, bet par šī izcilā Latvijas tautas dēla dzīvi un darbu nav izdots neviens plašāks rakstu sakopojums. Lai nezustu šī vienreizējā bīskapa piemiņa, pirms vairākiem gadiem iesāku vākt un kopot materiālus par viņu, iekams vēl nav aizgājuši mūžībā visi bīskapa dzīves laika tuvākie liecinieki. Šos materiālus pārlasot un šķirojot, atmiņā pavīd studiju gadi un tiem sekojošais garais dzīves posms, pavadīts bīskapa tuvumā. Acu priekšā uzaust jo spožs šis dižais un gaišais bīskapa tēls, kura dzīvē izcēlās un mirdzēja priesterības svētums.

Visa viņa dzīve – gan Mogiļevas un Minskas bīskapijās, gan stāigājot Staļina cietumu un moku ceļus Sibīrijā, gan darbība Latvijā un ārzemēs, gan viņa lēnā „sadegšana“ garajā trimdā – atbilda paša bīskapa 1926. gadā pravietiski izraudzītajai devīzei: *Hostia pro fratribus* – upurdāvana par brāļiem, par Baznīcu, par visu cilvēci. Viņa vienmēr ziedoties gatavā sirds dega dzīves peticībā kā spožs sārts.

Cik iespaidīgi ir kardināla Godfrīda Danēla atvadvārdi, kur viņš bīskapu Sloskānu salīdzina ar mocekli no kristietības pirmsākumiem – sv. Polikarpu: „Dārgais līdzbrāli, lūk, kā Polikarps jūs esat daudzu ciešanu un vajāšanu žēlastības pārveidots Euharistijas maizē – *Hostia pro fratribus*. Jūs esat kļuvis līdzīgs Kristum Euharistijā, ko jūs tik ļoti mīlējāt. Keizersbergas abatijas kapelā, kur jūs pavadījāt daudzas garas stundas mūsu Kunga, Vissvētā Sakramenta, priekšā, jūs tāpat kā Polikarps tikāt ‚sadedzināts‘ klusumā. Jūs, *Hostia pro fratribus*, iestājāties par mums, jūs, kam bija dota žēlastība būt par Kristus mocekli. Mēs bijām jūsu garās agonijas liecinieki šīs pasaules un šī gadu simta arēnā; jel neatstājiat mūs vienus! Iestājieties par mums, lai jūsu dēļ tiek sniegta pateicība Tēvam ar Dēlu Svētajā Garā šodien, šīnī stundā un mūžīgi mūžos.“ (43)

Atrodoties šādā noskaņojumā, pamazām nācu pie slēdziena, ka man ir pienākums dalīties ar iegūtajām ziņām par bīskapu Sloskānu. Turklāt latviešu katoļiem un visai latvju tautai ir dziļš pamats iepazīties ar kādu neparastu dzīves gājumu, ko nostaiģājis latvju vīrs, iemantodams nedalītu cieņu un apbrīnu ne vien savā zemē, bet arī tālu un plaši ārpus tās robežām. Pie tam ar veikumiem un personīgu

raksturu, kas laikmetīgu skaļumu skatuvē šodien nav goda vietā, bet kas lieku reizi atgādina un parāda, kur ir īstās vērtības.

Bīskapa dzīves gājums ir bijis tik ārkārtīgi bagāts, ka tas dod vielu neizsmeļamām pārdomām. Savā pazemībā viņš nekad neļāva personīgās sarunās ieslīgt kāda apbrīna un izcelšanā. Kāda personība dzīvo mūsu vidū – arī mēs paši pēkšņi attapāmieš tikai tad, kad tieši saskārāmieš ar viņu. Tā tas bija daudzkārt dzimtenē, tā arī trimdā. Daudz kas bīskapa Sloskāna dzīves gājumā paceļas simboliskā nozīmībā mūsu tautai, mūsu trimdai, arī tai, kas vēl iet moku ceļu. Un pāri tām arī daudz tālāk – visai katoļu Baznīcai un visai cilvēcei.

Izlasījuši atmiņu kopojumus, pārdomāsim šo dažādo ainu spektrus, lai augtu mūsu cieņa, mīlestība un sirsnīga apbrīna par mūsu bīskapu un lai no viņa dzīves piemēra mūsos augtu tas spēks, kas ir vadījis visu viņa dzīvi – visdziļākā ticība un pašāvēība uz Dievu.

Varam tikai vēlēt, lai šis pirmais plašākais bīskapa Sloskāna dzīves atmiņu sakopojums būtu ierosinājums mūsu rakstniekiem, vēsturniekiem, žurnālistiem turpmāko darbu veikšanai, jo bīskapa dzīvē „reljefu“ netrūkst. Ceram, ka reiz atradīsies mīklaini nozudusī semināristu rakstītā plašā hronika par semināra dzīvi, bīskapa rekollekciju ciklu u.c.. Tas dotu iespēju ieskatīties vēl daudzos citos bīskapa Sloskāna dvēseles apcirkņos.

Šī bīskapa Sloskāna dzīves un darba apcere aptver 5 viņa dzīves posmus: JAUNĪBA – DARBĪBA LATVIJĀ – CIETUMU DIENAS-GRĀMATA – TRIMDA RIETUMEIROPĀ – PĒDĒJIE DZĪVES GADI.

Lai man atļauts pateikties monsiņjoram Dr. A. Brumanim, tēvam Evaņģ. B. Krastiņam, prāvestam A. Smelterim un arī tiem, kas šeit nav minēti par norādījumiem, ieteikumiem un izdarītām korektūrām.

Vavrē (Beļģijā), 1990. gada aprīlī.

Dr. Jānis Jerumanis

I. JAUNĪBA

Sloskānu dzimtā vieta vēstures skatījumā

Bīskaps Sloskāns savas dzīves gaitas sāka 1893. gada 31. augustā patriarhālajā Latgales lauku sētā dziļi ticīgā zemnieku ģimenē Rēzeknes apriņķa Stirnienes pagasta Tiltgalos kā Bernarda Sloskāna un Cecīlijas jaunākā atvase.

Lai labāk izprastu tos apstākļus, kādos sāka veidoties Boļeslava dzīve, būs lietderīgi mazliet ielūkoties tā laika latviešu tautas vēsturē. Pēc zviedru-poļu kara 17. gadu simtenī Latviju okupēja šīs abas lielās varas. Zviedru ieņemtie Latvijas apgabali kļuva luterāniski, turpretī Latgales apgabals, kuru ieņēma poļi, palika katolisks. Tas bija katolisks arī pēc 1721. gada, kad cars Pēteris Lielais to okupēja un pievienoja Krievijai. Latviešu tauta bija pilnīgi padota Krievijas cariem. Latgalē dzimtbūšanu atcēla tikai 1861. gadā, tas nozīmē, ka latviešu vecvecāki, kuri bija dzimuši 19. g. s. vēl bija dzimtļaudis. Tauta bija pilnīgi pakļauta krievu un pareizticīgo iespaidam. Visu krievisko un pareizticīgo uzspieda ar varu, kam nācās ļoti grūti pretoties. Latviešu valoda un katoļu dievkalpojumi bija pilnīgi izslēgti no publiskās dzīves. Administrācija, skolas, tiesas, policija, visi izdevumi un paziņojumi bija krievu valodā. Ierēdņi un skolotāji bija krievu pareizticīgie. Vienīgi tiem bija tiesības ieņemt vadošus amatus. Skolā mācības pasniedza tikai krievu valodā, arī priesterus spieda mācīt katehismu krievu valodā. Nedrīkstēja neko izdot latviešu valodā, pat ne lūgšanu grāmatas. Latviešu valodā lūgšanu grāmatas iespieda ārzemēs, Latvijā tās ievada kontrabandas ceļā. Pareizticīgo baznīca bija valsts baznīca ar caru priekšgalā. Krievs un pareizticība bija sinonīmi: krievs, kas nebūtu pareizticīgais, vai pareizticīgais, kas nebūtu krievs, nebija iedomājami. Krievus, kas pārgāja katoļticībā, stingri sodīja. Nekrievi drīkstēja palikt vai nu katoļi, vai luterāņi, bet līdz ar to viņiem vajadzēja rēķināties ar diskriminējošām sekām. Ja viņi nepārgāja pareizticībā, tie nedrīkstēja ieņemt nevienu amatu valsts dienestā, nedz arī mācīties vidusskolā vai studēt universitātē. Sakarā ar šiem aizliegumiem katoļiem (kā arī luterāņiem) nebija iespējams atraisīties no zemākās tautas šķiras - zemniekiem vai strādniekiem.

Bērni apmeklēja trīsgadīgo ciema skolu. Pārtikušākie varēja atļauties sūtīt savus bērnus tālāk uz aprinča vai pilsētas skolām, kur tie turpināja savu pamatizglītību. Šīs abas mācību iestādes kopā ņemot, varētu salīdzināt ar mūsu brīvās Latvijas laika pamatskolu. Raugoties uz katoļu ekonomisko stāvokli, var teikt, ka trīsgadīgo ciema skolu no katras ģimenes varēja apmeklēt tikai viens vienīgs bērns. Daļa katoļu palika analfabēti. Ticības pirmos pamatus bērni ieguva ģimenes patriarhālajā paspārnē. Ģimene iemācīja bērniem mazliet lasīt un rakstīt un pasniedza katehismu. Arī bīskapa Sloskāna māte neprata ne lasīt, ne rakstīt. Turpretī bīskapa tēvs kā liels izņēmums, neskatoties uz to, ka bija katolis un latvietis, piederēja pagasta policijas korpusam. Lai viņu sagatavotu šim uzdevumam, apgabala pārvaldnieks – barons viņu nosūtīja uz militāro skolu Krievijā. Pēc tam, pateicoties šim pašam baronam, bīskapa tēvu pieņēma policijas korpusā. Redzot viņa lielās spējas, drošsirdību un inteliģenci, policijas pārvalde vēlējās to paaugstināt par apgabala priekšnieku, bet ar noteikumu – ja viņš pāries pareizticībā. Būdams pārliecināts katolis, bīskapa tēvs atteicās pieņemt piedāvājumu ar šādiem noteikumiem. Tāpēc viņš palika policijā kā vienkāršs kārtības sargs līdz 1917. gadam, kad caram vajadzēja mirt zem Ļeņina revolūcijas sirpja un āmura. (1)

Bernarda un Cecīlijas ģimene

Bīskapa Sloskāna vecāki, kā bīskaps pats ne reizi vien apliecināja, bija dievbijīgi cilvēki. Kā jau minējām, tēvs bija dedzīgs katolis, protams, sava laika garā. Viņa ietekmē un viņa stājas dēļ daudzi, piemēram, atstājuši iesāktās interesantās sarunas baznīcas dārzā un gājuši baznīcā, un tur palikuši visu dievkalpojuma laiku, jo pie baznīcas durvīm, uz kailas grīdas ceļos nometies, lūdzies cienītais „uradņiks“ – kārtības sargs. (2) Tajos laikos bija kaut kas neparasts, nedzirdēts, ja kāds katolis bija kārtības sargs.

Klostermāsa Helga Dzenis P.I.J. savās atmiņās par bīskapa Sloskāna ģimenes locekļiem raksta: „...kara laikā dažus mēnešus bīskaps Sloskāns dzīvoja mūsu mājā Rīgā, Katoļu ielā. Pāris reizes viņš bija pie mums rekreācijas laikā. Viņš klausījās mūsu dziesmiņas un piedalījās sarunās. Tad arī šo to pastāstīja par savu ģimeni. Viņa ģimenē

Cecīlija un Bernards Sloskāni

esot bijuši 3 brāļi – Vladislavs, Alberts un Boļeslavs, un divas māsas – Tekla, otrās māsas vārdu neatminos. Viena no tām bijusi precējusies. Māsa Tekla bijusi skolotāja, tā nebija precējusies. Tekla viņu sagatavojuši uz pirmo grēksūdzi un sv. Komūniju. Pirms iešanas uz grēksūdzi, viņš esot visu atkārtojis mātai Teklai un tad jautājis, vai tā ir labi? Māsa Tekla jau kopš bērnības ir lūgusies, lai ģimenē būtu viens priesteris. Vecākais dēls Vladislavs arī esot iestājies Pēterpils Garīgajā seminārā, bet pēc pāris gadiem atzinies, ka tas nav viņa aicinājums. Tad pamēģinājis par priesteri kļūt arī otrais brālis Alberts, bet tas palicis slims – melanholisks. Šis brālis pēc tam dzīvojis kopā ar māti. „Tad nācu es – pazudušais dēls“, teica bīskaps. Māsa arvien ļoti daudz lūdzās. Viņai bijusi stipra pārliecība, ka Dievs uzklausa viņas lūgšanu. „Dievs spēj no akmeņiem radīt Abraamam bērnus“, viņa teica. Tēvs ir bijis policijas ierēdnis un reizē nodarbojies ar zemkopību. Māte bijusi klusa, ticīga sieviete. Vecākais brālis bijis stacijas priekšnieks.“ (3)

Arī mums atmiņā ir paša bīskapa retie, aprautie izteicieni par māti un māsu, par viņu dziļo, patriarhālo ticību un nesatricināmo paļāvību Visuvarējam. Nav nekādu šaubu, ka katoliskās dzimtas svētīgais pūra locījums ir devis pamatu bīskapa personībai! Neviens cits, izņemot viņu pašu, nevarēja pilnībā apjaust tā svētīgumu un dziļo nozīmi. Taču vienu atziņu no tā varam paņemt arī mēs – rakstura pamatus cilvēks manto no savas dzimtas, no saviem vecākiem. Ja vīrs vai sirmgalvis savā jubilejas dienā ir ar tukšām rokām vai morālajā ziņā ar parādiem, tad tas ir arī tāpēc, ka pāri dzimtas sliekšnim tas dzīvē ir izgājis ar tukšām rokām vai pat ar nelabojamu kroplumu – paša vecāku vainu: agrīnos gados, kad bērns dzīvo ar savu vecāku acīm, prātu un sirdi, tie viņu ielocījuši kroplumā.

Ģimenes kopīgās lūgšanas, svētdienas mises, visas liturģiskās un gavēņa prasības un Baznīcas tradīcijas tika stingri ievērotas un izpildītas ne vien Slokāņu ģimenē, bet vispār latviešu katoļu vidū. Šādā vidē augot, bīskaps jau no agras bērnības ieauga dziļā reliģiskā pārliecībā, mazāk caur vārdiem, vairāk caur darbiem. Šāda jau koši sazēlusi un iesakņojusies ticība deva viņam žēlastību un spēku panest visus turpmākos pazemojumus un nievas.

Boļeslava skolas gadi un studijas Pēterpils Garīgajā seminārā

Pēc trīsdesmitgadsimta ciema skolas Varakļānos (1904) un Rēzeknes četrdesmitgadsimta pilsētas skolas beigšanas (1909) Boļeslavs izteica tēvam vēlēšanos kļūt par priesteri. Tēvs, uzklausījis šo vēlēšanos, pacēla skatu uz viņu un piekrita, tomēr, sīdams ar dūri uz galda, stingri noteica, lai viņš kļūtu par labu priesteri. Arī pats Boļeslavs neko citu nevēlējās.

Lai iestātos Pēterpils Garīgajā seminārā, līdz tam iegūtās zināšanas bija nepietiekamas. Tā kā skolas izglītība, kā jau minējām, cāriskajā Krievijā katoļiem tika kavēta, ceļš uz semināru veda nevis caur parasto skolu sistēmu (ģimnāziju), bet privāti caur papildus darbiem, kas prasīja daudz uzņēmības un pašuzturēšanās, caur eksāmeņiem eksternā kārtā. Arī tas nav gājis bīskapam secen, līdz viņš nokļūst Pēterpils Garīgajā seminārā. Priestera studijām nepieciešamās latīņu valodas zināšanas viņš ieguva pie kāda žīdu tautības aptiekāra. Kā eksterns nolīcis latīņu valodas pārbaudījumus Rīgas ģimnāzijā, viņš saņēma nepieciešamo apliecību ar tiesībām iestāties seminārā.

1911. gadā viņš iestājās Pēterpils Garīgajā seminārā, jo tajā laikā Latgales un Rīgas katoļi piederēja pie Mogiļevas arhibīskapijas, kuras sēdeklis un Garīgais seminārs atradās Pēterpilī. Šo laikmetu savās atmiņās labi attēlo pr. N. Trepša:

„Pēterpils Garīgajā seminārā Sloškāns bija kopā ar paplašo latviešu semināristu saimi, kas tur studēja īsi pirms Pirmā pasaules kara un tā laikā. Tā bija nozīmīga latviskuma citadele Krievijā ar nacionālo pašapziņu, kas tika celta uz vairākiem latviešu priesteriem, kas tobrīd darbojās Pēterpilī, un arī ar jauno semināra profesoru, vēlāko bīskapu Jāzepu Rancānu, kas, starp citu, pasniedza arī latviešu valodu latviešu semināristiem. Tāpēc arī ir iespējamās daudzas liecības par Sloškāna dzīvi seminārā. Taču tās nav ne jautras, ne daudzpusīgas. Parastais liecinājums ir, ka Sloškāns semināra posmā bijis centīgs mācībās, disciplinēts un padevīgs. Viņa trauklais stāvs un apgarotais smaids it kā izstaroja kādu savādu garīgumu ap sevi. Viņa klātbūtnē parasti aplūsa puiciski joki vai viegli paslīdējumi uz divdomību. Cik svētīgu iespaidu atstāj dzīvs piemērs ejamā ceļā! Un nākošais priesteris seminārā nereti vairāk mācās no savu biedru kļūdām

Ģimnazists B. Slokāns 1911. g.

un uzvarām, nekā no paša sv. Toma vai sv. Bernarda. Un cik viegli ir augt, ja ir pēc kā līdzināties. Mums nav šaubu, ka Sloskāna skolas biedri iemantoja daudz no viņa īpatnējās nostājas un garīguma semināra auditorijās un kopdzīvē. Tie sekmīgi salīdzināja arī skolas gaitas un to iznākumu pie sevis un pie viņa, izdarot attiecīgus slēdzienus. Uz kādām sarunām savus studiju biedrus pavadināja Sloskāns seminārā, būs izprotams no kāda gadījuma rakstura stāstījuma, ko reiz gadījās dzirdēt dažus gadus atpakaļ.

Atceros kādu jūsmīgu, jaunu semināristu, kas zibošām acīm stāstīja, cik dedzīgs un pašizliedzīgs priesteris tas grib kļūt, ieejot Kristus vīna kalnā. Cik dziļi izprasti ideāli un kāda degsme kalpot tiem. Kad daudzus gadus vēlāk satiku viņu, jautāju, vai viņš atceras sarunas seminārā? Atbildes vietā bija nozīmīgs klusums. Taču nav šaubu, ka šai priesterī, tāpat kā daudzos citos tā laika semināristos, ir dzīvas atmiņas par kalsnējo, smaidīgo un garīgumu pārstāvošo līdzbiedru. Un šīs atmiņas ir laba eļļa sirdsapziņas nedziestošajā liesmā.“ (4)

Par kādu citu atgadījumu seminārā raksta tēvs Kučinskis: „Kāda cita seminārista atteikšanās pieņemt subdiakona svētību Sloskānu tik stipri iespaidoja, ka arī viņš pirms tādas svētības saņemšanas lūdza semināra vadību, lai tā viņam, kā vēl nepietiekami sagatavotam, atļautu no subdiakonāta pagaidām atturēties. Vēlāk Sloskāns rektoram pat teica, ka uzskatot sevi par nespējīgu pildīt priestera pienākumus. Lai novērstu Boļeslava nepamatotās bažas, uz to reaģēja semināra rektors – Dieva un Baznīcas priekšā viņš uzņēmās atbildību par seminārista Sloskāna piemērotību priesterībai, jo tas viņam bija skaidrs gan pēc Sloskāna uzvešanās un studijām, gan pēc citiem seminārista pildītajiem pienākumiem. Sakarā ar šiem starpgadījumiem Sloskāns tikai semināra kursa beigās kļuva subdiakons un diakons.

Studiju papildināšanai spējīgākos šī kursa dalībniekus semināra vadība sūtīja (1916. g.) uz Pēterpils Garīgo akadēmiju. Izvēlēto priesteru vidū bija arī diakons Sloskāns. Kādā dienā akadēmijas rektors ne bez pārsteiguma atklāja, ka Sloskāns vēl nav priesteris. Par to viņš ziņoja bīskapam, kurš bez vilcināšanās pavēlēja, lai Sloskāns pēc iespējas ātrāk pieņemtu priesterības svētības.“ (2)

Semināristi B. Slokāns Pēterpils Garīgajā seminārā

Priesteris Boļeslavs Sloškāns draudžu aprūpes darbā Pēterpilī un Maskavā

Par priesteri Sloškānu iesvētīja Mogiļevas bīskaps Jānis Ceplaks Pēterpils katedrālē 1917. gadā Triju Ķēniņu dienā, kas pēc jaunā stila bija 21. janvāris. Pirmo svinīgo sv. Misi jauniesvētītais priesteris B. Sloškāns noturēja Lieldienu brīvlaikā 22. aprīlī Ludzā. Par šīm primīcijas svinībām kāds aculiecinieks 1933. gadā liecina: „Atceros, ka kādā svētdienā pirms 16 gadiem ļaudis pulkiem steidzās uz Ludzas baznīcu. Skaistā gājienā baznīcā ienāca jauns priesteris, kas dziļā pazemībā un brīža svinīguma pārņemts tuvojās altārim, lai savā dzimtenē upurētu Dievam pirmo sv. Misi. Tas bija priesteris Boļeslavs Sloškāns. Ar prieka asarām acīs ticīgie saņēma no viņa pirmo priesteru svētību. Pēc svinībām, atvadījies no saviem piederīgiem, Pirmā pasaules kara lielgabalu dunoņā viņš devās uz savu darba vietu Pēterpilī.“ (5)

Pēc divu gadu studijām priesteris Sloškāns bija spiests pārtraukt savas papildstudijas Garīgajā akadēmijā, jo 1918. gadā to slēdza. Lai gan bija paredzēts, ka pr. Sloškānam kā garīdzniekam būs jāstrādā Latvijā, tomēr sakarā ar revolūciju Pēterpilī bija radies liels priesteru trūkums, tāpēc pr. Sloškānam pagaidām bija jāpaliek tur. Šim pagaidu stāvoklim bez oficiālās nominācijas vajadzēja turpināties, iekams tur atgriezīsies viņa kursa biedrs pr. Strods (vēlākais bīskaps Latvijā). Dažādu iemeslu dēļ pr. Strods Pēterpilī neatgriezās.

Pr. Sloškāns, būdams Pēterpilī sv. Katrīnas katedrāles vikārs, apkalpoja vairākas citas draudzes – Šliselburgā, Petrozavodskā, Kronštātē un Abramovā.

Tad īsu laiku (1924. g.) viņš izpilda prāvesta pienākumus Maskavā, sv. Pāvila draudzē. Gadu vēlāk (1925. g.) jaunais, dedzīgais priesteris ir sv. Barbaras draudzes gans Vitebskā. Arī šeit viņa darbības laiks ir īss. Jau tanī pašā gadā viņš atgriežas savā pirmajā – sv. Katrīnas draudzē Pēterpilī, kur arī visilgāk bija strādājis. Jāpiezīmē, ka šīs draudzes prāvests bija krāslavietis Butkēvičs, kuru 1923. gadā boļševiki apcietināja un Lielajā Piektdienā Maskavas cietumā nošāva. Vispārīgi par šo pr. Sloškāna darbības posmu savās atmiņās raksta pr. N. Trepša: „Mums nav daudz ziņu par pr. Sloškāna pirmajiem darbī-

bas gadiem draudžu apkalpojumā, bet arī tas nedaudzais ir ļoti zīmīgs. Tie ir gadi, kad Krievijā, kurā noritēja priesteru un vēlāk bīskapa Sloskāna darbība, plōsījās pēckara revolūcijas drudzis.

Plosošās masas trako ciniskā naidā pret visu konfesiju priesteriem, lai nebūtu neviena, kas paceļ brīdinātāju pirkstu pret noziedzībām, tāpat kā tās neieredz policiju, kas visu varētu atgriezt kārtībā, un armiju, kas varētu pārtraukt jukas. Katrs režīms atjauno policiju un armiju, un sarkanajā paradīzē tas ir drausmīgākais spēks. Bet Dievu – to nevar padzīt, nedz izskaust, nedz cietumos vai koncentrācijas nometnēs nometināt.

Pirmie terora gadi tomēr vēl nebija tik skaidri un metodiski, kā tas bija vēlāk. Tomēr tie bija ne mazāk bezjēdzīgi. Šinī posmā priesteris nodevās klusam, it kā neuzkrītošam, bet dziļi svētīgam dvēseļu pestīšanas darbam Pēterpilī, Maskavā, Vitebskā. Dievnams, kur attiecīgā reizē bija viņa kalpojuma vieta, tika ar vislielāko rūpību uzturēts izcilā kārtībā. Par to zināja visi draudzes locekļi. Draudzes locekļi mīlēja un dziļi cienīja savu priesteri, jo no viņa dvesa liels dvēseles miers, paļāvība Dievam un lūgšanas mīlestība. Jau no paša sākuma katrā vietā viņš centās panākt draudzes locekļu dzīvu līdzdalību dievkalpojumā. Sv. Mise bija visu klātesošo upuris. Un koris tik apvesti un akcentēti atbildēja priesterim pie altāra, ka daudziem gadījuma lūdzējiem šķita, ka tie pirmo reizi ir klāt pie īsta sv. Mises upura. Viņa sprediķi bija vienkārši, bet tie vienmēr deva jaunu dzīves ziņu, jaunu mērauklas apjautu rīcībai vai vienkārši padziļinātu skaidrojumu liturģiskajai Baznīcas dzīves norisei. Un cik savādi – tas viss tik ļoti pievilka klausītājus! Cik daudreiz priesteri pēc dievkalpojuma uzrunāja vienkāršie draudzes locekļi: 'Paldies, tēvs, par skaisto mācību. Mēs nemaz nezinājām, ka tās lietas patiesībā ir tādas.' Tā ir labākā atlīdzība priesterim par viņa darbu un mudinājums vēl vairāk kalpot savai tautai.

Laiku viņš kalpoja kādā Pēterpils baznīcā, taču ar uzdevumu būt vienmēr ceļa gatavībā - daudzi priesteri tika apcietināti vai bija sabrukusi no visa apkārt notiekošā, tāpēc jaunajiem Pēterpils vikāriem bija jābūt gataviem doties tos atvietot, paliekot attiecīgā vietā uz nenoteiktu laiku, līdz tika atrasts pastāvīgs draudzes saimnieks, vai arī bez tā viņi tika saukti atpakaļ. Tas deva pr. Sloskānam plašu pieredzi, arī

dziļu ieskatu lielajā Baznīcas traģēdijā. Priesteru skaits ātri samazinājās, neskaitāmo mocekļu skaits cietumos un izsūtījumā kļuva diendienā lielāks.

Smagā un ārēji nepateicīgā darbā un grūtībās – tā aiztecēja pirmie labākie priesterības gadi. Taču bija Kāds, kas to visu redzēja un ar patikas smaidu novērtēja jaunā priestera pašreizējo darbu Vīna dārzā.“ (4)

Priestera B. Sloskāna slepenā iesvētīšana par bīskapu

Pēc arhibīskapa Ropa un bīskapa Cepļaka apcietināšanas un izraidīšanas visā Padomju Savienības teritorijā vairs nebija neviena katoļu bīskapa. Norūpējies par katoļu Baznīcas turpmāko stāvokli, Svētais Tēvs Pījs XI bija nodomājis iesvētīt Padomju Savienībā vairākus bīskapus, tos izraugot no tur joprojām brīvībā esošajiem priesteriem. To īstenot, ņemot vērā apstākļus, kādi valdīja Krievijā pēc revolūcijas, bija ārkārtīgi grūti. Šo grūto uzdevumu Svētais Tēvs lielā slepenībā uzticēja jezuītu tēvam francūzim Mišelam d'Erbiņjī (d'Herbigny). Apraksti par visu to lasāmi šī jezuītu tēva arhīvos. (6) Franču valdībai saziņā ar Vatikānu ar lielām grūtībām izdevās izkārtot tēvam d'Erbiņjī iebraukšanas atļauju Padomju Savienībā. Kā iebraukšanas iemesls tika minēts, ka tēvam d'Erbiņjī tur nepieciešams reģistrēt franču baznīcas inventāru. Šis inventārs bija ievērojams vecā režīma laikā, sākot jau ar sv. Ludviga franču baznīcas celšanu, kura tad tika uzskatīta par reliģisko centru visiem nepoļu katoļiem.

Tēva d'Erbiņjī ceļš uz Maskavu veda caur Berlīni uz Rīgu. Lai tēvs d'Erbiņjī varētu veikt pāvesta paredzēto misiju, nuncijs Mons. Pačelli (nākamais pāvests Pījs XII), asistējot nunciatūras sekretāram mons. Čento, viņu lielā slepenībā iesvētīja par bīskapu ceļā uz Maskavu Vatikāna nunciatūrā Berlīnē.

Nonācis Maskavā, ar franču sūtniecības palīdzību viņš uzņēma kontaktus ar asumpcionistu tēvu Nevē (Neveu), francūzi, kas darbojās Harkovā (Ukrainā). Par šo tēvu Nevē d'Erbiņjī bija jau labi informēts. Tiekoties ar tēvu Nevē, bīskaps d'Erbiņjī paziņo, ka Svētais Tēvs vēlas iecelt Padomju Savienībā 3 jaunus bīskapus un lūdz ieteikumus, jo viņš, šeit dzīvodams, labāk pārzina vietējos apstākļus.

No trim kandidātiem tēvs Nevē minēja vispirms pr. Boļeslavu Sloskānu; tas esot jauns, vienkāršs, pieticīgs, ļoti dievbijīgs, tādēļ visi vai gandrīz visi viņu respektē. Tad viņš minēja Ļeņingradas ģenerālvikāru mons.Maļeckī, bet tas esot pavecāks. Tālāk viņš nosauca Sevastopoles dekānu Frisonu un vēl daudzus citus, kas būtu piemēroti, piemēram, Harkovas un Kijevas dekāni. Tēvs d'Erbiņjī atbildēja, ka šie vērtējumi pilnīgi sakrīt ar tām ziņām, kādas atrodas Romas Kūrījā.

Tad tēvs d'Erbiņjī atklāj, ka viņš ir bīskaps, un parāda Svētā Tēva pilnvaras iesvētīt kādus trīs jaunus bīskapus. Pirmo iesvētīšot tēvu Nevē ar nolūku to atstāt par Apustulisko delegātu visai Krievijai, ar tiesībām iesvētīt vēl divus citus bīskapus: priesteri B. Sloskānu un tēvu Frisonu. Tā kā d'Erbiņjī draudot izraidīšana, viņš šauboties vai varēs to veikt pats.

1926. gadā 21. aprīlī sv. Ludviga franču baznīcas sakristijā divu liecinieku (drošsirdīgās baznīcas pārvaldes priekšnieces Ottas [Ott] kundzes un Itālijas sūtniecības militārā atašeja pulkv. Bergrofa) klātbūtnē lielā piesardzībā un slepenībā aiz slēgtām durvīm bīskaps d'Erbiņjī iesvēta par bīskapu asumpcionistu tēvu Nevē.

Tomēr bīskaps d'Erbiņjī netika izraidīts. Ar franču sūtniecības gādību viņš pat dabūja atļauju apmeklēt Kijevas dekānu Skaļski, kas apņēmas būt Kijevas apgabala Apustuliskais administrators.

Arī viņam jautāja, kas būtu piemērotākais un cienījamākais kandidāts bīskapa amatam. Viņš izteicās labvēlīgi un atsaucīgi par jauno vikāru pr. Sloskānu, kurš pašreizējos apstākļos būtu vispiemērotākais, neskatoties uz nepietiekamo vecumu, izpildīt bīskapa amatu.

Jau 4. maijā tēvs d'Erbiņjī ir atgriezies Ļeņingradā, kur kādā jubilejā viņam ir izdevība sastapt vairākus priesterus. Tēvs d'Erbiņjī izmanto šo satikšanos, lai tiem katram atsevišķi izstāstītu Sv. Tēva nodomu iecelt trīs jaunus bīskapus, protams, neteikdams, ka viņš pats ir bīskaps. Katram atsevišķi viņš jautā:

– Ko jūs ieteiktu Sv. Tēva izvēlei par bīskapu?

Vairāki iesaka vispirms mons. Maļeckī, Ļeņingradas ģenerālvikāru, bet tūliņ arī piemetina, ka viņš ir pavecāks un slimīgs. Tēvs Nevē varētu būt viens no kandidātiem, jo viņš, nebūdamis polis, mazinātu apcietināšanas draudus. Bet tie paši arī piemetina:

– Ideālais pašreizējos apstākļos būtu, lai arī latvietis, katedrāles

vikārs pr. Sloskāns, ja vien būtu vecāks. Kā jūs domājat?

– Tiešām ļoti dievbijīgs, kontemplatīvs, pieticīgs, vienkāršs. Bet tikai lai viņa prāvests to nezinātu!

Pēc visu priesteru iztaujāšanas tēvs d'Erbiņjī nodomā, ka trešais kandidāts ir šis pēdējais, viszemākais funkcijās, kontemplatīvais, vienkāršais un pieticīgais priesteris.

Tad tēvs d'Erbiņjī jautā priesterim Sloskānam viņa domas par eventuāliem bīskapa kandidātiem.

– Mans tēvs, ko lai es jums saku, kurš būtu derīgs? Jūs redzējāt un runājāt ar citiem. Tiem ir vairāk informācijas.

– Bet tagad sakiet, kāda ir jūsu veselība?

– Kā vienmēr ne visai stipra, bet izturīga. Tā varētu panest mēnešu un gadu deportācijas.

– Cerēsim, ka mēs tik tālu nenonāksim.

– Ko jūs domājat par pašreizējo stāvokli Krievijā?

Viņa atbildes liecināja par briedumu, piesardzību, labu vērtējumu, savu kolēģu respektēšanu, pilnīgu ticības pārliecību, neskatoties uz viņa vecumu.

– Un ja Svētā Tēva izvēlei jums būtu jānozīmē viens no trim kandidātiem?

Sloskāna atbilde: „Mūsu ģenerālvikārs mons. Maļeckis, neskatoties uz viņa vecumu un nogurumu. Viņam tik daudz priekšteču proletāriešu vidū, un arī sakarā ar viņa lielo iestāšanos par tiem cara režīma laikā. Viņu visi cienī un respektē. Viņš visus mūs pazīst, arī tos, kas bailēs sabruka. Tieši viņš tos var vest atpakaļ, pacelt...”

– Es apsolos nodod Sv. Tēvam šo izcili vērtīgo liecību, kā arī jūsu lielo cieņas apliecinājumu par pāvestu... Bet no šī brīža es jūs lūdzu, dārgais vikāra kungs, pilnīgi klusēt par mūsu turpmāko sarunu un apsolīt man to saskaņā ar tiesībām, kādas man ir dotas... Sākumā Sloskāns ļoti pārsteigts domāja, ka tēvs d'Erbiņjī tāpat rīkojās ar pārējiem, ko tas iztaujāja pirms viņa, un viņš atbildēja:

– Labi, es jums zvēru, ka klusēšu.

– Lūk, ko es vēlos jums teikt, un par to, šorīt šurp atbraucis, esmu runājis vienīgi ar mons. Maļeckī. Viņš zina visu, ko es jums teikšu un prasīšu. Es uzsveru: viņš ir vienīgais, kas to zina. Viņš tam pilnīgi piekrīt.

Tad tēvs d'Erbiņjī atklāja, ka viņš ir bīskaps un ka viņš jau ir iesvētījis tēvu Nevē par bīskapu, un ka viņš esot nolēmis, saskaņā ar viņam dotajām Sv. Tēva pilnvarām, 10. maijā Maskavā iesvētīt par bīskapu Sevastopoles dekānu priesteri Frisonu un tam uzticēt dienvidu, bet bīskapam Nevē – centra provinces. Pagaidām visam tam jāpaliek noslēpumā.

– Tai pašā dienā es vēlos iesvētīt arī trešo bīskapu, kas pārņems ziemeļu daļas provinces. Šiem bīskapiem tagad būtu jāiepazīstas, lai viens otram varētu palīdzēt.

– Kādu kandidātu jūs man iesakāt?

Pēc jaunas kandidātu vārdu analīzes bīskaps d'Erbiņjī uzrunā pr. Sloskānu:

– Dārgais vikāra kungs, es tiešām jūs pārsteigšu! 10. maijā kopā ar pr. Frisonu es iesvētīšu to vismazāko no šīs diecēzes, pēdējo no visiem, tādu, kurš varētu balstīties vienīgi uz Dievu, tas esat jūs.

Pr. Sloskāns, pilnīgi pārlicināts, ka tas ir joks, atbild:

– Monsiņjor, var redzēt, ka jūs esat francūzis, jūs mīlat jokus.

– Nē, mans dēls. Tas ir nopietni, pārāk nopietni. Es iesvētīšu jūs par bīskapu 10. maijā.

Pr. Sloskāns lūkojas vairāk ar neticību nekā ar pārsteigumu. Viņam ir asaras acīs.

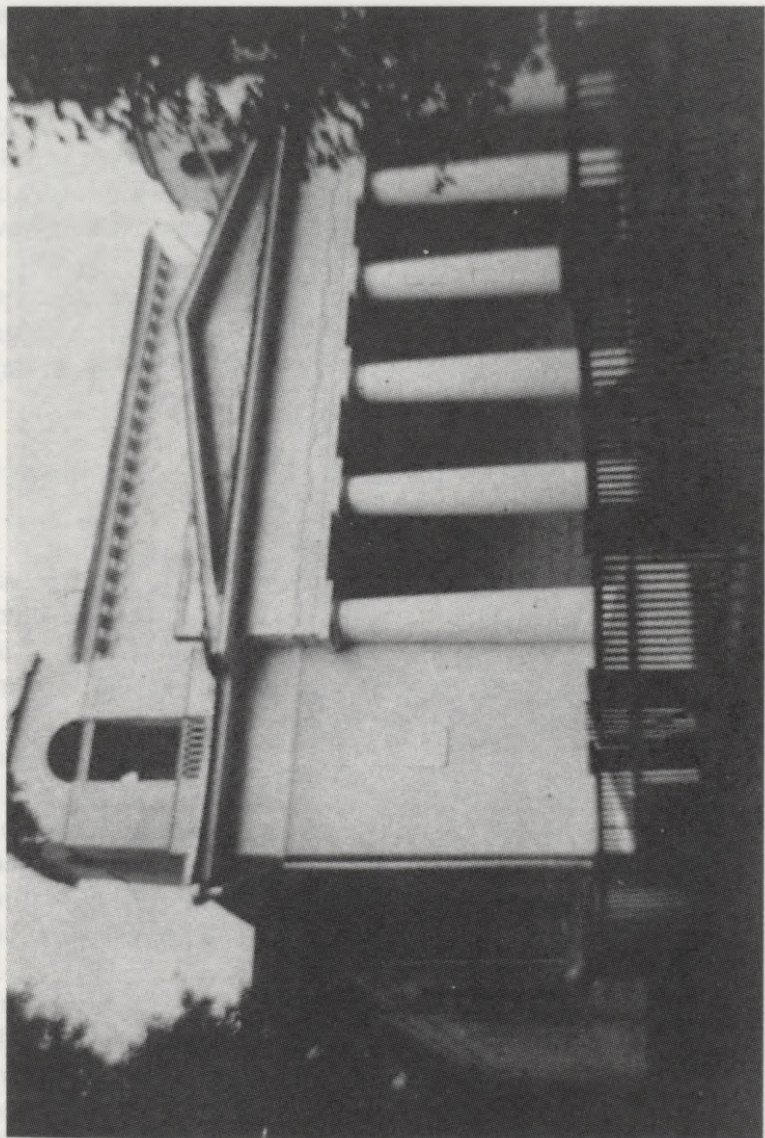
– Varat izteikt visus jūsu iebildumus.

Viņš tos arī pazemīgi uzskaita.

– Labi. Tagad parādiet jūsu paklausību Sv. Tēvam. Būdamis pietiekami par jums informēts, viņa vārdā es jums pavēlu ierasties 9. maija vakarā Maskavā, ja iespējams – civilā tērpā, lai mazāk pievērstu uzmanību. Otrā dienā divu liecinieku klātbūtnē es jūs iesvētīšu par bīskapu kopā ar pr. Frisonu. Neviens nedrīkst par to zināt, izņemot mons. Maļeckī. Tas jatur noslēpumā līdz manai nākamajai iebraukšanai Krievijā, t. i., sešus mēnešus. Tas notiks saziņā ar bīskapu Nevē, kas būs starpnieks starp mani un Sv. Krēslu.

„Pēc svētības, ko pr. Sloskāns lūdza, mēs izšķīrāmies. Neviens neko nezināja, izņemot mons. Maļeckī. Un tiešām šis noslēpums tika glabāts līdz augusta mēnesim,“ nobeidz bīskaps d'Erbiņjī.

1926. gada 10. maijā Maskavā sv. Ludviga franču draudzes baznīcā bīskaps d'Erbiņjī (pāvesta speciālais legāts) nepilnus 33 gadus

Sv. Ludviga franču draudzes baznīca Maskavā

vecu pr. B. Sloskānu iesvētīja par Cilitānas (Cillium) titulārbīskapu. Jauniesvētītais bīskaps tika iecelts par Mogiļevas un Minskas diecēžu Apustulisko vizitātoru.

Kā bija paredzēts, iesvētīšanas ceremonija noritēja vislielākajā slepenībā – sakristijā aiz slēgtām durvīm tikai divu liecinieku klātbūtnē. (Bīskapa d'Erbiņjī memuāros nav minēti liecinieku vārdi. Ļoti iespējams, ka viņi bija tie paši, kuri 21. aprīlī piedalījās bīskapa Nevē konsekrēšanā.)

Tanī pašā reizē, kā jau bija paredzēts, par bīskapu konsekrēja pr. Aleksandru Frisonu, kuram darbalauks bija paredzēts Odesas apgabālā. Jāpiezīmē, ka šo bīskapu un viņa māti režīma vīri apcietināja 1935. gada oktobrī un to nošāva 1937. gada 20. jūnijā.

Bīskaps Sloskāns kā Mogiļevas un Minskas Apustuliskais administrators

Kad Boļeslavs Sloskāns atgriezās Ļeņingradā savā sv. Katrīnas baznīcas draudzē, nevienam neienāca prātā, ka jaunais vikārs bija kļuvis jau bīskaps. Lai oficiāli paziņotu pārējiem par saņemto svētību un ieņemamo amatu, viņš gaidīja līdz bīskapa d'Erbiņjī nākamā ceļojuma beigām (1926. g. augusts - septembris).

Vēl palikdams vietējā draudzē par vikāru, jaunais bīskaps vairākus mēnešus nopietni gatavojās Augstā Ganītāja uzdevumiem.

Kad augustā bīskaps d'Erbiņjī atkal ieradās Padomju Savienībā, viņš 12. augustā iesvētīja par bīskapu Ļeņingradas ģenerālvikāru Antonu Maļeckī. Konsekrēšana notika Ļeņingradā Jaunavas Marijas franču baznīcā aiz slēgtām durvīm. Kā viens no lieciniekiem svinībās piedalījās arī bīskaps Sloskāns.

Drīz pēc tam bīskaps Sloskāns parcelas uz Mogiļevu, kur sākumā iestādēs viņš tiek minēts kā prāvests dekāns. Te viņš cenšas izpildīt savus jaunus pienākumus vispirms apmeklējot un informējot vēl brīvībā esošos priesterus; tad pamazām arī ticīgajiem tiek paziņots par viņa iecelšanu jaunajā amatā. Tas viss notika lielā vienkāršībā, nepievēršot padomju iestāžu uzmanību.

1926. gada 14. septembrī bīskaps atklāti un oficiāli pārņem Mogiļevas bīskapiju. Tā paša gada 14. novembrī Vitebskas sv. Antona

*Bīskaps Boļeslavs Slokāns – Mogiļevas un Minskas
Apustuliskais administrators*

baznīcā viņš oficiāli paziņo, ka ir iesvētīts par bīskapu. Minskas bīskapiju viņš pārņēma tikai 1927. g. 10. maijā.

Bīskapa darba devīze bija: „Es darīšu to, ko es uzskatu par savu pienākumu“. Bezbailīgi, lai gan arī ļoti vienkārši, neuzkrītoši viņš devās draudžu vizitācijās: izdalīja Iestiprināšanas sakramentu, sprediķoja, noturēja pontifikālās Mises. Visur ticīgā tauta viņu uzņēma ar dziļu sajūsmu un cerību, ka bezdievju vadītā Baznīcas vajāšana beidzot atslābs.

Kāda dziļa posta liecinieks bija bīskaps Sloskāns savās vizitācijās! Garīgā dzīve – izjaukta un pakļauta teroram. Materiālā – izpostīta un bez cerībām uz atlabšanu, jo jaunā ārprāta vara kļuva arvien stingrāka savā apmātībā. Un nekādas izejas, jo valsts hermētiski noslēgta un melu propagandas pietveicēta līdz nosmakumam.

Nebija arī nekādu šaubu, ka čeka izsekoja bīskapu. Ļirdzīgi ložņas baznīcās noklausījās katru sprediķi. Nereti dažādi provocētāji ieradās pēc padoma. Viņu neķītrā uzbāzība sniedzās līdz pat biktskrēslam. Taču taisnajam Dieva kalpam vislielākais aizstāvis pret višiem slazdiem bija pats Dievs.

Savu Augsto Ganītāju sirsnīgi sargāja un brīdināja pati ticīgā tauta, bet nebija jau arī daudz no kā brīdināt. Politika bīskapu nekad nav interesējusi. Režīma politika nemaz nebija jāapkaro, jo vesela prāta un skaidras sirdsapziņas cilvēkam spriedums par to bija gatavs. Skaidrs un neatsaucams. To, kas bīskapam bija darāms dvēseļu pestīšanas labad, viņam neviens nevarēja ne atņemt, ne aizliegt. Un tam viņš atdeva visu savu spēku un laiku. Taču enerģisks, jauns bīskaps, kas uzmundrina un spārno ticīgo tautu, bija tas, ko vismazāk vēlējās pretinieki. Lai gan viņš nerunāja par politiku, lai arī nevarēja pierādīt, ar ko tad būtu noziedzies pret pastāvošo iekārtu, tomēr viņš bija jālikvidē. Staļina impērijā nebija vietas ne Dievam, ne bīskapam... Tā lēma Politbirojs un bazūnēja bezbožņiķi. Kā zināms, tanī laikā, ja bija nepieciešams, katram vainu varēja pierādīt. Tas nozīmē, ka cīņa starp bīskapu un varas iestādēm bija nevienlīdzīga. Lai bīskapu beidzot likvidētu, viņa dzīvoklī policija paslēpj militāros dokumentus, kurus kratīšanā pati arī viegli atrod. Bīskapu Sloskānu apvaino spiegošanā. 1927. gada 16. septembrī, kad bija pagājis nedaudz vairāk kā gads darbojoties bīskapijās, viņš tiek apcietināts un ieslodzīts.

Tālāk par šo bīskapa Golgātas ceļa posmu ļausim runāt pašam bīskapam, kas to sīki ir atstāstījis mums savos memuāros.

II. CIETUMU DIENASGRĀMATA – MEMUĀRI

(no soda nometnēm Solovku salās līdz deportācijai Sibīrijā)

Sekojošā pāvesta Pija XI aicinājumam, bīskaps Sloskāns memuārus ir uzrakstījis neilgi pēc atbrīvošanas no ieslodzījuma Padomju Savienībā. Memuāri ir rediģēti franču valodā un turēti slepenībā līdz bīskapa nāvei. Nesen tos ir publicējusi *Ostpriesterhilfe (Kirche in Not)* grāmatā „Témoins de Dieu chez les sans – Dieu“. (7)

Latviskais grāmatas nosaukums: „Dieva liecinieks bezdievju rokās“. Šī grāmata jau tulkota itāļu un vācu valodā. Memuāriem ievadu un vērtējumu ir devis jezuītu tēvs Fransuā Rulo (François Rouleau).

Ievads

Sāk atzīt kā patiesību, ka Staļina režīms ir veicis visplašāko un visnežēlīgāko ticības vajāšanu visā kristietības ērā un kopš 1917. gada revolūcijas Krievijā ir vairāk mocekļu nekā pārējā kristietības vēsturē. (8) Šī mocekļu sēkla ir ne tikai mistiska dāvana Baznīcai, bet arī kristīgās vēstures noteicēja, kas uzspiež mūsdienu kristiešiem savu zīmogu. Kaut vajāšanas vispirms un galvenokārt tika vērstas pret pareizticīgo baznīcu, taču tās vienoja visus kristiešus ar jaunām kopības saitēm: ekumēnisma asinssaites pārveidoja dažādo Baznīcu pamatattiecības. Tomēr arī pēc šo apgalvojumu konstatēšanas vēl nav izdarīti īstie slēdzieni par šo vajāšanu apmēriem, jo līdz šim nav precizēts to īpašais raksturs, to divējādā seja. Pirmā seja ir varmācība. Pašā sākumā necentās ne pēc kā cita, kā pilnīgas reliģijas iznīcināšanas. Tamdēļ notika vajāšanas, to nolūks bija nošaut pēc iespējas vairāk priesteru.

Pirmais uzbrukums Baznīcai (kas sākās 1917. g. oktobrī) nonāvēja vairāk nekā astoņus tūkstošus priesteru un mūķeņu, nemaz nerunājot par lajiem. Vairāk nekā pusi bīskapu izveda. Desmitiem tūkstošu baznīcu profanētas. Visa Baznīca tika uzskatīta par Vecā Režīma palielām un lemta iznīcināšanai.

Taču šos pasākumus, kuru nolūks bija Baznīcas fiziskā iznīcināšana, aizsedz ļoti mērena likumdošana, kas runā par „Baznīcas atdalīšanu no valsts“ (Tautas Komisāru Padomes dekrēts 1918. g. 23.

janvārī). Tāda ir šo jaunā veida vajāšanu otrā seja, kas it kā ietur likumīgas formas un respektē sirdsapziņas brīvību. Tiešām, tikko valsts vara pamanīja, ka tai neizdodas iznīcināt šo Baznīcu vai ka šī iznīcināšana no politiskā viedokļa tai maksātu pārāk dārgi, tā ķeras pie nepatiesiem ieganstiem, ar kuriem tā attaisno cīņu pret Baznīcu: runā par „sabiedrības pārkausēšanu“ vai „atbrīvošanos no Vecā Režīma atliekām“ u.t.t.. Īsi sakot, vajāšanas slēpj zem sociālās, pedagoģiskās, likumīgās maskas.

Lūk, kādās spīlēs nonāca Baznīca. Varmācīgas vajāšanas drauds joprojām paliek (laiku pa laikam izdarītās apcietināšanas pierāda, ka šie draudi nebija tikai teorētiski). No otras puses – Baznīcai ir tiesības tikai uz nedrošu pagaidu eksistenci – vara tai ļauj dzīvot, taču ļoti šaurās robežās, prasot pateicību, ka tā vispār var dzīvot. Tā ir klasiska ķīļa metode: upurim draud ar kaut ko sliktāku, lai tas samierinātos ar savu verdzību kā ar mazāko ļaunumu. Bende ir ne tikai uzvarētājs, bet arī izskatās pēc labdara!

Šī procesa beigās mums ir Baznīca, kas gan ir pārdzīvojusi revolūciju, bet ir jaunā režīma gūstekne. Šai verdzībai ir tāda īpatnība, ka to nedrīkst izteikt, tā ir jāpārdzīvo klusumā. Tātad Baznīca tiek ne tikai vajāta, bet tai nav pat tiesību par to runāt: atklāti runāt par ticības vajāšanām Padomju Savienībā jau ir noziegums, „režīma apmelošana“. Tāds ir šo jauno vajāšanu mehānisms, tādi ir šīs Baznīcas dzīves apstākļi, tāpēc to pamatoti sauc par „klusējošo Baznīcu“.

Šīs jaunās vajāšanas pārdzīvoja Viņa Ekselence Sloskāns. Viņa dzīvē mēs redzam ne tikai abstraktus principus, kas ļauj mums saprast notikumus, bet arī pavisam reālus pārbaudījumus, kas piepilda vajātas personas dzīvi. No šiem baismīgajiem piedzīvojumiem un pārdzīvojumiem mēs varam spriest par bīskapa Sloskāna varonību tos panest, par viņa lielo ticību un atbildības sajūtu Baznīcas priekšā.

DIENASGRĀMATA

1926. g. 10. maijs

V. Ekselence Monsiņjors Mišels d'Erbiņjī mani konsekrēja par bīskapu Maskavā sv. Ludviga baznīcā.

1926. g. 12. augusts

Es tiku nozīmēts par Mogiļevas Apustulisko administratoru, un trīs mēnešus pēc manas bīskapa cieņas promulgācijas man vajadzēja uzņemties bijušās Minskas diecēzes krievu daļas administrēšanu ar Apustuliskā aministratora titulu. Triju mēnešu laikā no šīs dienas man vajadzēja nozīmēt Minskas teritorijai citu Apustulisko aministratoru, ja piesardzība neliktu šo nozīmēšanu atlikt uz vēlāku laiku.

1926. g. 14. septembris – Vitebska

Es pārņemu Mogiļevas diecēzi kā Apustuliskais aministrators.

1926. g. 14. novembris

Vitebskā sv. Antona baznīcā es paziņoju, ka esmu konsekrets par bīskapu.

1926. g. 4. decembris

Pirmā pontifikālā Mise sv. Barbaras baznīcā Vitebskā.

1927. g. 10. maijs

Borisovā es kanoniski pārņemu Minskas diecēzi kā tās Apustuliskais aministrators.

1927. g. 3.-16. septembris

Baznīcu pēdējā kanoniskā vizitācija. Visa gada laikā, kad es uzturējos Mogiļevā, GPU¹ mani bez mitas uzraudzīja mājā, baznīcā, ceļojumos, draudžu vizitācijas laikā.

1 GPU – Gosudarstvennoje Političeskoje Upravļeņije (Valsts drošības pārvaldes iniciāļi). Tā atvietoja Čeku, 1934. g. kļuva par NKVD, kopš 1946. g. – MGB, beidzot kopš 1945. g. – KGB.

Lūk, daži piemēri. Kadu jauku dienu pie manis atnāk viens no maniem draudzes locekļiem un stāsta, ka GPU, piedraudot ar apcietināšanu un izsūtīšanu uz Solovkiem, no viņa prasīja mani izspiegot un iesniegt pilnīgus ziņojumus GPU. Viņš aiz bailēm devis prasīto parakstu. Taču viņam esot nemierīga sirdsapziņa un tāpēc mani brīdina, lai es zinātu, kā runāt, jo viņam būs jāziņo mūsu sarunas saturs un viņš negribētu nonākt nepatikšanās.

Kādu citu reizi man paziņo, ka kāda luterticīgā, kas strādāja vienā ar GPU saistītā kancelejā, grib ar mani iepazīties un atnākt uz manu dzīvokli. Tiešām, kādu dienu viņa satiek mani pie baznīcas, sacīdama, ka viņai ir katrā ziņā ar mani jārunā. Mēs runājām draudzes kancelejā. Viņai nav nekādas lietas, kas būtu ar mani pārrunājama; viņa nesaka, kas viņa ir, jo viņa nevarot šeit teikt, ko viņa vēlas. Viņai jānākot manā dzīvoklī un jārunājot ar mani zem četrām acīm. Es zināju, ka viņa strādā GPU, ka arī provokācijas, kādas lieto GPU pret garīdzniekiem, (kas bija tik neapdomīgi un runāja ar GPU līdzstrādniecēm) tāpēc es atteicos izpildīt viņas vēlēšanos. Viņa vienmēr bija klāt visos manos sprediķos un dievkalpojumos.

GPU Vitebskā apcietināja kādu draudzes locekli, dedzīgu katoļieti. Viņas ģimene bija ļoti nabadzīga. Dažreiz es viņiem palīdzēju. Trīs dienas viņu noturēja cietumā, pastāvīgi pratinot, viņai nemaz neļāva gulēt; aizliedza pieņemt arī pārtikas pienesumus no ārpusēs. Viņu spieda teikt visu, ko zina par mani, un parakstīt kādu lapu, uz kuras bija minēts viss tas, ko zinot GPU, galvenokārt, ka es esot Ļeņingrada dzīvojis netikumīgu dzīvi un arī tagad es to turpinot. Viņai draudēja – ja viņa to neparakstīšot, tad ne viņa, ne viņas ģimene nekur nedabūšot darbu, tāpēc viņai būšot jāmirst badā. Vēlāk viņa pati man to atstāstīja visos sīkumos.

Tika izplatītas baumas, ka man esot – nezinu kur – divi bērni. Taču Dievs mani pasargāja, un visām tām netīrajām provokācijām, kas bija vērstas pret mani, vienmēr bija pretējs efekts, nekā viņi gaidīja.

Kādu neokonvertīti, kurai bija bērns, ieslodzīja cietumā. No viņas prasīja parakstīt papīru, ka es esmu bērna tēvs. Viņa šai provokācijai nepiekrīta. Kad viņa atbrīvoja no cietuma, viņa man to visu izstāstīja.

Kādā no manām vizitācijām Vitebskā, kur, sakarā ar to, bija saplūdis liels ļaužu pulks, vietējā avīzē parādījās raksts, kurā bija

teikts, ka ar ieganstu apmeklēt draudzes esmu ieradies Baltkrievijā kā Polijas un Pilsudska aģents.

Pēc Toločinas draudzes vizitācijas parādījās raksts, kas mani apsūdzēja, ka es šeit saindējot jaunatni. Tiešām, divās vai trijās dienās, kad turpinājās mana vizitācija, neviens bērns no poļu skolas negāja skolā, bet nāca piedalīties dievkalpojumos, izstājās no pionieru organizācijas un pieņēma Euharistijas un Iestiprināšanas sakramentus.

Kad es apmeklēju Veližas draudzi, mani aicināja piedalīties jautājumu un atbilžu vakarā. Es atteicos, sacīdams, ka esmu ieradies vienīgi ar nolūku izpildīt savus pastorālos pienākumus. Vietējā avīze iespieda rakstu, kurā mani nosauca par krāpnieku tāpēc, ka es neieļidos sarunās ar šiem cilvēkiem.

Uz ielas es bieži ievēroju, ka kāds cilvēks seko man pavisam tuvu. Reizēm, ceļodams vilcienā, es ievēroju, ka mani novēro un ka mani izspiego, ik reizes, kad es ar kādu runāju.

Minskas GPU pats KRO (Kontrevolucionāru nodaļa) priekšdētājs pratināšanas laikā 18. septembrī teica, ka GPU rīcībā esot visi manu svētrunu teksti.

Mana kalpone man pastāstīja kaimiņu ģimenes lūgumu: viņi lūdza, lai es neie pazītos ar viņiem, jo GPU deva rīkojumu stāties ciešos sakaros ar mani un paziņot visu, ko pie manis redzējuši vai ko no manis dzirdējuši. Viens no ģimenes bija sarkanarmijas pulkvedis.

Situācija bija tāda, ka es pat negribēju savā dzīvoklī ievilkt elektrību, baidīdamies no kāda apslēpta radiouztvērēja. Priesteris Dzemeskēvičs man bija stāstījis, ka pie viņa bijis paslēpts kāds radiouztvērējs, un ilgu laiku viņš par to neko nezināja.

Mogiļevā es iepazinos ar „Atdzimstošās Baznīcas”² Baltkrievijas metropolītu Jāzepu Krečetoviču, bijušo Orenburgas semināra rektoru. Ārēji viņš bija laipns un labprāt vēlējās uzņemt ar mani ciešus sakarus. Taču drīz es uzzināju, ka viņš ir ļoti naidīgs pret Katoļu Baznīcu

2 „Atdzimstošā Baznīca”. Tas ir viens no nosaukumiem, kas tika dots tā laika dažādajām progresistu skizmām. Lieto arī citus apzīmējumus: „Dzīvā Baznīca”, „Atjaunotie” u.t.t. Sal. Ņiķita Strūve „Kristieši Padomju Savienībā” 1963. g. un Filips Valters „Dzīvā Baznīca” 1922. - 1946. g. grāmata: „Reliģija komunistu zemēs”, 1978. g.

un reliģiskās ūnijas ideju. Ar laicīgās varas palīdzību viņš atņēma baznīcas citu pareizticīgo novirzienu priesteriem. Kādu jauku dienu viņš man jautāja, vai es nevēlos strādāt pie pareizticīgās Baznīcas apvienošanas ar Katoļu Baznīcu. Viņš pazīstot kādu bīskapu, kas vēlas pāriet katoļticībā. Viņš, metropolīts, esot gatavs mani iepazīstināt ar šo bīskapu. Man nav noteiktu pierādījumu par metropolīta nodomiem šai gadījumā, bet, ņemot vērā viņa nepatiku pret katolicismu un to, kā viņš rīkojās ar tiem, kas viņam nepiekrīta, es ievēroju atturību.

1927. g. 4. septembris

Čekas³ darbinieki manas prombūtnes laikā izdarīja dzīvokļa kratīšanu. Viņi ielika militāros dokumentus un kartes kādā albumā un aizlika aiz gleznas.

1927. g. 16. septembris

Tikko es biju atgriezies no draudžu vizitācijas, pie manis notika jauņa kratīšana. Tās laikā „atklāja” dokumentus, kas bija noslēpti pirmās kratīšanas laikā. Sastādīja protokolu, kur es ierakstīju sekojošo:

1. Es neatzīstu sevi par vainīgu manā dzīvoklī atrasto dokumentu un militāro karšu zādzībā.
2. Es neturu aizdomās nevienu no mājas iedzīvotājiem.
3. Es apgalvoju, ka šos dokumentus ienesuši valdības ierēdņi, kad viņi bija dzīvoklī manas prombūtnes laikā.

Es nolasīju šo deklarāciju klātesošajām personām: trim GPU darbiniekiem un 5 vai 6 lieciniekiem. Mana apkalpotāja, labā vecīte, deva sekojošu mutisku deklarāciju: svētdien, 4. septembrī, kad viņa bija viena pati mājās, atnāca divi milicijas ierēdņi bez lieciniekiem un pārmeklēja kāda jaunekļa mantas, kurš dzīvoja manā dzīvoklī. Viņa lietas atradās divos maisos. Viens no ierēdņiem pārmeklēja pirmo maisu mājkalpotājas istabā un viņas klātbūtnē. Otrs ierēdnis aizvilka otro maisu citā istabā, proti, tajā, kur viņi vēlāk atrada kompromitējošos dokumentus, un pārbaudīja maisu viens pats, – ko tad viņš darīja, viņa nezina.

3 Čeka - (Črezvičajnaja Komisija). Ārkārtējā Komisija cīņai pret kontr-revolūciju, sabotāžu un spekulāciju.

Man pavēlēja paņemt mantas un sekot GPU ierēdņiem. Es krievu valodā uzrunāju šī skata lieciniekus, kuru vidū bija vairāki katoļi: „Mani mīļie“, es teicu, „es jūs vairs neredzēšu. Atcerieties, ka mani paņēmu no jums nevis kaut kāda nozieguma dēļ, bet gan vienīgi tādēļ, ka grib dabūt projām no Baltkrievijas tur rezidējošo katoļu bīskapu.“ Viens no ierēdņiem man aizrādīja, ka es nodarbojos ar „aģitāciju“. Es atbildēju: „Jūs varat tulkot manus vārdus, kā gribat, bet es daru to, ko uzskatu par savu pienākumu“.

1927. g. 17. septembris

Manu īrnieku-jaunekli un mani aizveda uz OGPU⁴ ap pulksten 3 vai 4 rītā. Mūs šķīra, un es nezinu, kas notika ar jauno cilvēku. Dzirdēju, ka viņš Maskavā Butirku cietumā bija pieteicis bada streiku. Vēl 1930. g. rudenī viņa ģimene nezināja, kas ar viņu noticis. Mani atstāja OGPU istabā līdz pulksten 9 no rīta viena ierēdņa uzraudzībā. Pēc tam mani iesēdināja automašīnā. OGPU izmeklēšanas tiesneša Kuzmina un kāda šīs iestādes ierēdņa pavadībā mani aizveda uz Oršas GPU apmēram 90 km no Mogiļevas. Oršas GPU es paliku tikai 2 stundas, pēc tam mani aizveda uz staciju, kur es kopā ar izmeklēšanas tiesnesi Kuzminu iekāpu vilcienā, kas devās uz Minsku.

Mani aizveda uz Minskas GPU un ieslēdza atsevišķā istabā. Šīnī istabā atradās metāla gulta ar salmu maisu, palagu un vienkāršu segu, kā arī galds. Uz galda bija tinte, spalva un liela kaudze balta papīra. Pie durvīm istabas iekšpusē novietoja apbruņotu sargu. Bija pulkstens 8 vai 9 vakarā. Noguris no ceļojuma, es nometos ceļos pie gultas, noskaitīju lūgšanu un likos gulēt. Tikko kā biju iesnauadies, izdzirdēju atveramies durvis. Kāds ienāca un man teica:

- Jūs jau guļat?
- Ja vajadzīgs, es varu piecelties.
- Nē, guliet vien, mēs aprunāsimies rīt. Bet kas jūs tāds esat?
- Boļeslavs Sloskāns, katoļu bīskaps.
- Kas jūs konsekrēja par bīskapu?

4 OGPU – nosaukums, ko „dienests“ pieņēma 1922. g. decembrī Padomju federatīvās apvienības radīšanas brīdī. Burtiski: Apvienotā (Objedņenoņoje) GPU.

– Svētā Krēsla parstāvis bīskaps d'Erbiņjī, kas bija ieradies pagājušajā gadā, lai stātos sakaros ar valdību.

– Skaists bīskaps! Šarlatāns! - teica viens no apmeklētājiem.

Tā kā Monsiņjora d'Erbiņjī personā tika apvainots Svētais Tēvs un Katoļu Baznīca, es vairs neatbildēju uz tālākajiem jautājumiem un pagriezu seju pret sienu.

1927. g. 18. septembris

No rīta es uzrakstīju sekojošu deklarāciju:

„Minskas GPU. Es, apakšā parakstījies Mogiļevas un Minskas Apustuliskais administrators bīskaps Boļeslavs Sloskāns, uzskatu par savu pienākumu caur OGPU Minskas nodaļu paziņot valdībai un publikai sekojošo:

1) 16. septembrī Minskas GPU ierēdņi manā dzīvoklī izdarīja kratīšanu un atrada dokumentus un militārās kartes.

2) Es neturu aizdomās nevienu mājas iemītnieku, kas būtu nozadzis šīs lietas.

3) Es neatzīstu sevi par vainīgu to piesavināšanā.

4) Es apgalvoju, ka šos dokumentus un kartes nolika pie manis policijas ierēdņi, kas 4. septembrī, manas prombūtnes laikā, izdarīja kratīšanu manā dzīvoklī.

5) Es uzskatu, ka šī necienīgā komēdija tika nospēlēta vienīgi tādēļ, lai dabūtu projām no Baltkrievijas katoļu bīskapu.

6) Mans bīskapa amats un cilvēka cieņa neļauj man piedalīties šinī komēdijā, jo vairāk tādēļ, ka Minskas GPU apvainoja manā klātbūtnē katoļu Baznīcu, kas man tik dārga.

7) Neskatoties uz eventuālām sekām, visā izmeklēšanas laikā es atsakos dot citus paskaidrojumus.

8) Es apgalvoju, ka neviens no mani padotajiem priesteriem neiejaucas nekādā pretvalstiskā darbībā.

9) Es labprāt pieņemšu Baznīcas labā visus pasākumus pret mani; pat visaugstākais soda mērs mani var tikai pildīt ar prieku.“

Ap pulksten 11 mani izsauca uz pratināšanu. Mani izjautāja tās pašas divas personas, kas iepriekšējā vakarā manā klātbūtnē bija apvainojušas Baznīcu, nosaucot ekselenci d'Erbiņjī par šarlatānu. Tas bija Grodis, pretrevolucionārās nodaļas priekšnieks, un viņa sekretārs

Estrins. Deklarācija, ko es biju sagatavojis, bija manā kabatā, taču es to tūlīt nerādīju. Pratināšana sākās ņirdzīgā tonī. Es pirmo reizi biju tādā situācijā un īsti nezināju, kā uzvesties. Lūk, šo jautājumu un atbilžu saturs:

– Vai jūs zināt, kas ir melnais pāvests katoļu Baznīca?

– Nē, es to nezinu.

– Vai jūs nezināt, ka jezuītu ģenerālpriekšnieks, kuru sauc par melno pāvestu, ieceļ bīskapus un nodarbojas ar politiku neatkarīgi no katoļu Baznīcas galvas un ka pāvests ir tikai instruments viņa rokās?

– Jūs varat būt drošs, ka visā jūsu teiktajā, nav ne kripatiņas patiesības. Jesuītu ordenis ir viens no daudzajām katoļu Baznīcas kongregācijām, un nekas vairāk; jezuītu ģenerālpriekšnieks ir pilnīgi pakļauts pāvestam un nedara neko pret viņa gribu.

– Vai tad ne d'Erbiņjī jūs konsekrēja par bīskapu? Jūs droši vien zināt, ka viņš ir jezuīts, viņam nav nekādu pilnvaru no pāvesta; viņš grib jūs padarīt par jezuītu politikas instrumentu?

– Jā, mani konsekrēja bīskaps d'Erbiņjī. Viņš tiešām ir jezuīts, taču viņš mani konsekrējis nevis pēc sava ģenerālpriekšnieka vēlēšanās, bet gan izpildīdams Svēta Tēva gribu.

– Bet viņam nebija nekādas pāvesta pilnvaras!

– Bija gan.

– Jūs neesat redzējis šo dokumentu, jūs vienkārši noticējāt jezuīta goda vārdam?

– Nē, pirms manas konsekrācijas viņš man parādīja dokumentu, kur bija teikts, ka viņš ir Svēta Tēva delegāts *a latere*. Dokumentu bija parakstījis pats Sv. Tēvs un vēl viens, ko vairs neatceros.

– Kad viņš jūs konsekrēja?

– 1926. gada 13. augustā Ļeņingradā, franču baznīcā, tai pašā laikā, kad ekselenci Maļeckī⁵. (Īstenībā mani konsekrēja 10. maijā Maskavā, sv. Ludviga franču baznīcā. Kāpēc es sameloju? Pavisam vaļsirdīgi jāatzīstas, ka man vēl nebija pieredzes pratināšanā un es atrados bezizejas stāvoklī. Ja es teiktu, ka mani konsekrēja Maskavā,

5 Monsiņjors Maļeckis (1860.-1935.) Konsekkrēts par bīskapu 1926. g. 13. augustā Ļeņingradā, Francijas Dievmātes baznīcā. Drīz pēc tam izvests uz Sibīriju. Atbrīvots 1934. g. aprīlī. Miris Varšavā 1935. g. 17. janvārī.

franču baznīcā, nozīmēja apcietināšanas draudus visam šīs baznīcas personālam, pirmkārt, bīskapam Nevē⁶. Visi jau pirms manas apcietināšanas zināja, ka monsiņjors Maļeckis tika konsekkrēts 13. augustā franču baznīcā Petrogradā. Tā ar saviem meliem, gribēdams pasargāt vienus, es neapzinotis ļoti apdraudēju citus. Ja izjautātu bīskapu Maļeckī, viņš nekādā ziņā nebūtu varējis teikt, ka es esmu konsekkrēts kopā ar viņu. Es biju vienkārši bīskaps, kas asistēja viņa konsekkrācijā.)

– Vai jūs satikāt bīskapu Nevē?

– Jā, es viņu satiku.

– Kur jūs viņu satikāt?

– Maskavā.

– Kadā nolūkā jūs gājāt pie viņa?

– Es gāju viņu apciemot. Es arī gribēju pie reizes paņemt priesteru drēbes, ko bīskaps d'Erbiņji bija pie viņa atstājis priekš manis.

– Jūs pazīstat priesteri Usasu?

– Jā, es viņu pazīstu; es mācījos kopā ar viņu seminārā.

– Ko jūs domājat par viņa lietu?

– Es zinu par šo lietu vienīgi no iespīstās brošūras. Es esmu pārliecināts, ka priesteris Usass nav vainīgs un ir kļuvis par provokācijas upuri. Tā domā arī visi tie, kas ir lasījuši šo brošūru.

– Ko jūs domājat par priesteri Mustejko?

– Es esmu pilnīgi pārliecināts, ka viņš nav vainīgs.

– No kurienes jums nāk šī pārliecība?

– Es pats esmu runājis ar viņu. Mums ir daudz iespīdīgāki līdzekļi nekā jums, lai panāktu, ka priesteris vaļsirdīgi runātu.

– Tātad padomju tiesa ir maldījusies, viņu notiesādama?

– Jā, es esmu par to pilnīgi pārliecināts.

6 Monsiņjors Pijš Nevē (1877.-1946.) asumpcionists. No 1906. līdz 1934. g. uzturējās Krievijā, sākuma Makijevkā, kur viņš dibināja katoļu draudzi franču un beļģu inženieriem, kas strādāja Doņeckas raktuvēs. 1926. g. 21. aprīlī viņš tika konsekkrēts par bīskapu (kā Maskavas Apustuliskais administrators). Šis lielais erudīts darbojās pie „Bizantisko Studiju Institūta“ bibliotēkas dibināšanas Parīzē. Šis stingrā rakstura vīrs bija viens no pirmajiem, kas pārliecinoši vēstīja par reliģijas vajāšanu Padomju Savienībā (ko valsts iestādes visu laiku noliedza).

- Vai jūs sarakstāties ar kādu?
- Jā, man ir oficiāla sarakste, kā to prasa mani amata pienākumi. Bez tam, es atbildu uz katru vēstuli, kuru saņemu.
- Un jūsu draudzes locekles jums raksta?
- Jā, viņas man raksta.
- Un jūs viņām atbildat?
- Jā.
- Sakiet tad, vai jūs to izmantojat...?

Grodis uz mani paskatījās ar tāda cilvēka zobgalīgu skatu, kuram patīk nīrgāties par viņa rokās kritušo upuri. Uz tādu jautājumu es nekā neatbildēju. Es skatījos viņa acīs ar līdzjūtību. Viņa skats sastapa manējo. Likās, ka viņš jūta, ka bija pateicis kādu vārdu par daudz. Viņš sāka staigāt pa istabu. Es novērsu savu skatienu no viņa un apņēmōs viņam vairs nekā neteikt.

Pēc dažu mirkļu klusēšanas, Grodis atkal apsēdās man pretim un jautāja: „Ko jūs varat teikt par dokumentiem, kas tika atrasti pie jums?“

Es izvilku no kabatas deklarāciju, kuru biju no rīta uzrakstījis, un klusēdams viņam to pasniedzu. Viņa sekretārs Estrins pēkšņi piecēlās no galda, un abi sāka to lasīt.

„Tātad jūs atsakāties dot mums liecību?“ jautāja Grodis. Es atbildēju: „Jā, es atsakos; es došu tikai nepieciešamos paskaidrojumus, ja tas ir vajadzīgs, par korespondenci, kas tika paņemta pie manis“.

1927. g. 19. septembris

Estrins ienesa manā istabā veidlapu izpildīšanai un lika uz tās uzrakstīt autobiogrāfiju, sīki aprakstot visu to, kas attiecas uz bīskapiem d'Erbiņjī un Nevē. Es to uzrakstīju uz 17 lappusēm: es apstiprināju to, ko iepriekšējā dienā biju teicis par manu konsekrēšanu, bīskapa d'Erbiņjī pilnvaru un manu sastapšanos ar bīskapu Nevē. Es norādīju, ka maija mēnesī tiku iecelts par bīskapu. Rakstīju bez pārtraukuma, lai pabeigtu pēc iespējas ātrāk, tāpēc radās dažas neprecizitātes datumos. Dažas datumu kļūdas pamanīju un tās piezīmēs izlaboju, taču iespējams, ka citas ir palikušas neievērotas.

Pirmie meli, kurus, kā es domāju, man vajadzēja teikt, loģiski veda pie citiem. Savā autobiogrāfijā es apgalvoju, ka tiku iecelts par

bīskapu maija mēnesī, bet konsekrēts - tikai 13. augustā.

1927. g. 20. septembris

Man paziņoja, ka es esmu apsūdzēts militārā spiegošanā, un tāpēc man jābūt izolētam un apsgātam.

1927. g. 22. septembris

Mani aizsūtīja pie Groda, Estrina un kādas personas, ko es nepazīnu. Manā priekšā atvēra korespondences saini, kas bija paņemta no mana galda kratīšanas laikā. Tur neatrada nekā, kas mani kompromitētu, un man nebija jādod nekādi paskaidrojumi.

Izņemot iepriekš minētās pratināšanas, kas notika zobgalīgā tonī, vispār ar mani viņi izturējās korekti. Es dabūju savas pusdienas nevis no ieslodzīto, bet gan no GPU virtuves. Tikai kareivis, kas atradās manā kamerā, neatļāva man apstāties pie loga nedz skatīties pa to. Man bija ļoti neērti izdarīt dabiskās vajadzības viņa klātbūtnē.

1927. g. 23. septembris

Pirmo reizi man pasnieda ieslodzīto pusdienas. Vakarā mani iesēdināja automašīnā un aizveda uz staciju. Es uzzināju, ka mani sūta uz Maskavu. Es ceļoju otrās klases vagonā divu personu nodalījumā. Man pietika vietas, kur apgulties. Mani pavadīja divi ierēdņi, Estrins un kāds cits, ko es nepazīnu; viens no viņiem palika manā nodalījumā.

1927. g. 24. septembris

Ap pulksten 11 mēs ieradāmies Maskavā. Estrins mani nodeva OGPU vadībai. Tur mani pirmoreiz pārmeklēja, atņēma bīskapa krustu un gredzenu, kā arī mazo krustiņu, ko es nēsāju ap kaklu.

Šo pēdējo man atņēma ierēdnis, kas mani pārmeklēja, jo es atteicos to noņemt pats. Pēc tam man bija jāizpilda kāda veidlapa, un tad mani aizveda uz cietumu, kas bija nodots OGPU vadības rīcībā. Tur mani pārmeklēja no jauna, pēc tam ieslodzīja atsevišķā kamerā. Tā bija diezgan liela: 10 soļus gara, 5 – plata; logi bija nokrāsoti baltā krāsā. Vakarā mani atkal veda pa Maskavas ielām uz OGPU galveno mītni. Tur mani vēlreiz pārmeklēja, pavēlējami man noģērbt visas drēbes.

Pēc tam mani aizveda uz OGPU iekšējo cietumu. 18. kamera! Šajā kamerā es dzīvoju pilnīgā vientulībā no 1927. g. 24. septembra līdz 1928. g. februāra vidum. Šī kamera bija nedaudz mazāka nekā iepriekšējā. Logi bija aizklāti no ārpuses ar lielām dzelzs plāksnēm, tādēļ kamerā valdīja pustumsa un dienas gaismā bija grūti lasīt, jo vairāk tādēļ, ka bija aizliegts sēdēt vai stāvēt pie loga. Grīda un sienu apakšējā daļa bija nokrāsota ar eļļas krāsu. Manā klātienē kamerā ienesa mēbeles: mazu galdiņu un „tapčanu“ (garu kasti, kas reizē kalpoja par kumodi un gultu) ar salmu maisu. Pie durvīm bija piestiprināts reglaments, kas bija jāievēro iekšēja cietuma ieslodzītajiem. Augšā bija ventilators, kura īstais uzdevums bija noslāpēt soļu troksni un ieslodzītā balsi. Bija aizliegts skaļi runāt. Ar apcietināto neviens nedrīkstēja sarunāties. Durvis atvēra no rīta un vakarā, lai izlaistu uz tualeti, tāpat lai izsniegtu no rīta tēju, pusdienas un vakariņas. Nekādu pastaigu. Absolūti nebija nekā, ko lasīt. Kad es uzturējos šai vietā, mani baroja pietiekami labi, ēdiens bija diezgan labs un pietiekošā daudzumā. Tā kā man bija atņemts absolūti viss, arī mazais krustiņš, ko es vienmēr nēsāju pakārtu kaklā, es iztaisīju krustu no maizes garozas, nosvītīju un lūdzos tā priekšā. Reiz lūgšanas laikā es instinktīvi paskatījos uz loga pusi, uz to vietu, kur virs dzelzs plāksnes drusku ieplūda gaisma. Es pamanīju, ka mani novēroja no loga, kas atradās iepretim. Individīds, kas mani izspiegoja, ļoti ātri paslēpās.

Visu to redzot es sapratu, ka mana gulta ir nolikta tā, lai to varētu redzēt no tā paša novērošanas punkta. Arī durvju lodziņš pastāvīgi atvērās, un uzraugs mani visu laiku novēroja. Pastāvīgā, trokšņainā aizbīdņa lietošana, mūžīgā ventilatora rūkšana, kā arī sajūta, ka esmu pilnīgi izolēts un atšķirts no visas pasaules, uzraugu sačukstēšanās, jebkādas lasāmvielas trūkums, nespēja ar kaut ko nodarboties, kustības un svaiga gaisa trūkums (ziemā man bija aizliegts pavērt vaļā logu), uzraudzība visur un vienmēr, – tas viss, kā es vēlāk uzzināju, daudzos gadījumos izsauca psihiskus traucējumus un veda pie prāta zaudēšanas.

Visvairāk mani mocīja neziņa un bailes par to, ka es būtu ar savu rīcību izsaucis nelaimi maniem draudzes locekļiem, maniem priesteriem un vispār Katoļu Baznīcai. Es cietu no bezmiega. Viss ķermenis man nepanesami niezēja. Tikai ar lielām grūtībām valdījos, lai

nesakasītos līdz asiņošanai; tomēr naktī, kad biju iemidzis, ļoti sakasīju visu miesu. Kad man bija izdevība nomazgāties pirtī, nieze mazinājās, taču uz īsu laiku. Tad es atradu kādu citu līdzekli – norīvēt visu miesu ar mitru dvieli. Tas drusku atvieglināja. Cietumā bija centrālapkure, kas bija veidota tā, ka caur ventilatoru varēja ielaist siltu gaisu. Kādu reizi manā kamerā ielaida tik daudz sausa un karsta gaisa, ka es nevarēju izturēt. Es sapratu, ka tā nebija nejaušība; tas bija veids, kā mani pārmācīt. Caur durvju lodziņu novēroja manu reakciju. Es noģērbu drēbes un paliku apakšveļā, izlietojot sutanu kā aizsegu pret nepiedienīgiem skatieniem. Es domāju: ja mani nosmacētu, tad lai tas ir Dieva godam; ja tik tālu nenonāks, tad tomēr būs lietderīgi zināt no piedzīvojumiem par veidiem, ko šie cilvēki pielieto, lai mocītu savus upurus. Pēc kada laika manā kamerā ielaida aukstu gaisu. Kaut apģērbies, es drebēju no aukstuma. Dievs mani sargāja, un es nesaslimu.

Visgrūtākais pārbaudījums šai izolācijas periodā man bija atmiņas par to, ka biju samelojis. Man nebija nekāda sakara ar ārpasauli, es nekā nezināju par savu ticīgo un priesteru likteni, un mani mocīja visšausmīgākās bailes. Es redzēju bīskapu Maļeckī un Petrogradas priesterus apcietinātus manas vainas dēļ; es baidījies, ka tās pašas nelaimes piemeklēs bīskapu Nevē un sv. Ludviga draudzes ticīgos. Iztēlē es redzēju, ka ticīgie ir izklīdināti un vīlušies, un tas viss manas vainas dēļ! Un vēl vairāk, es iedomājos par zināmām diplomātiskajām grūtībām Francijai, Itālijai utt. Es domāju, ka Sv. Tēvs ir ne tikai manī vīlies un nožēlo, ka devis man tādu augstu misiju Krievijā, bet arī, ka viņš ir nostādīts ļoti delikātā situācijā attiecībā uz jaunām apspiešanām un vajāšanām, kuras izsaukusi mana kļūda. Es baidījies no sarežģījumiem Sv. Krēsla attiecībās ar valdībām. Es nevaru aprakstīt šīs morālās mocības, kas mani vajāja dienu un nakti, bet it īpaši lūgšanas laikā. Pirmajās nedēļās, kad es vēl varēju gulēt, ikreiz, kad atmodos, pirmā doma, kas nāca prātā, bija tā, ka Sv. Tēvs cieš, tāpat cieš arī bīskapi, priesteri un ticīgie, kas manas vainas dēļ ir ieslodzīti cietumā. Manās ausīs skanēja vārds „nodevējs“. Es ļoti lūdzos, lai izmeklēšanas tiesnesis mani vairs nepratinātu. Es jutos absolūti nespējīgs nesapīties savās liecībās tiesneša priekšā, kas pasliktinātu vēl vairāk situāciju. Es lūdzu Pestītāju un Viņa Vissvētāko Māti sūtīt man

labāk navi, nekā pieļaut, ka Baznīcai būtu jācieš manas vainas dēļ. Mana lūgšana tika uzklausa. Pēc 18. oktobra pratināšanas, kur man neko vairs nejautāja par manu konsekrēšanu nedz par bīskapiem Maļeckī un Nevē, mani vairs nesauca tiesneša priekšā. Par to es esmu vienmēr Dievam pateicīgs. Dievs bija izklausa manu lūgšanu.

Es noturēju pirmās 40 dienu rekolekcijas, kuru temats bija „Via Crucis“ (krusta ceļš) un rožukroņa sāpīgās daļas noslēpumi. Otru – 30 dienu – rekolekciju temats bija visi rožukroņa noslēpumi. Manī iestājās iekšējais miers un es pilnīgā pašātvībā atdevos Dieva gribai. Mazpamazām ādas nieze mitējās un nervi nomierinājās. Es guvu pārlicību, ka Dievs uzklausa manas lūgšanas.

1927. g. 18. oktobris

Trīs ar pus nedēļas pēc manas ierašanās Maskavā mani izsauca pie izmeklēšanas tiesneša. Šoreiz viņš atzina par vajadzīgu stādīties man priekšā: „Ribkins, sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas tiesnesis“. Viņš lika man apsēsties un paceltā balsi, rupjā veidā sāka man uzbrukt, sacīdams, ka es esmu ļoti pārdrošs, apvainojot valdību provokācijā. Viņš teica, ka Padomju valdība esot tik stipra un katoļu skaits tik neliels, ka valdībai nav vajadzības rīkoties tādā veidā un ka mani aizstāvēšanās paņēmieni esot ļoti nožēlojami. Sākumā man bija ļoti sāpīgi klausīties šajos pārmetumos, taču drīz vien manā dvēselē iestājās miers; es atbildēju, ka neapvainoju valdību, bet tikai tās ierēdņus, kas nebūt nav viens un tas pats; ka ļoti bieži var redzēt valdības ierēdņus, kas tiek ieslodzīti un notiesāti par noziegumiem, kurus viņi izdarīja pildot savus amata pienākumus, un ka valdība par to nav vainojama; es nešaubos par Padomju valsts stiprumu. Vecā cara valdība arī apcietināja katoļu garīdzniekus, taču darīja to atklāti, neslēpdamās aiz provokācijām; mani pārsteidz tieši tas, ka ierēdņi, neskatoties uz valsts stiprumu, pielieto šādus paņēmienus; izmeklēšanas tiesnesim vajadzēja labāk zināt, kā jebkuram citam, ka šinī lietā esmu pilnīgi nevainīgs, un ka man nav nekādas nepieciešamības sevi aizstāvēt. Ribkins atzinās, ka es savu pienākumu izpildē esmu bijis tik uzmanīgs, un ka neesot bijis iespējams man piesieties.

Lūk, mūsu sarunas turpinājums: „Ka jūs varat tik neapdomīgi apvainot valdību. Mēs labi zinām, kas to izdarīja. Tas ir Jāzepe Šušķē-

vičs, kas strādāja milicijā. Viņš tika atlaists, jo nozaga dokumentus; tieši tāpēc viņš tagad atrodas mūsu cietumā. Domādams, ka bīskapa dzīvoklī nebūs kratīšanas, viņš paslēpa šos papīrus pie jums; varbūt tā bija arī atreibība no viņa puses; kāpēc gan jūs nepadomājāt par šo iespēju, jo vairāk tādēļ, ka jūs bijāt izbraucis uz divām nedēļām, un tas ir pietiekami ilgs laiks, lai noslēptu dokumentus jūsu dzīvoklī?“

Pēc tam viņš parādīja papīru, ko parakstījusi mana kalpone, un tanī teikts, ka kratīšana notikusi saskaņā ar likumu. Ņemot vērā manas kalpones mutisko deklarāciju, es ļoti šaubījos, vai šis pilnīgi pretējais, ar viņas parakstu apliecinātais apgalvojums, ir īsts. Varbūt teksts ir slikti formulēts, vai arī paraksts ir izspiests.

Es atbildēju tiesnesim: „Ja jūs zināt, ka es neesmu vainīgs dokumentu un karšu zādzībā, un ja kriminālists, kas izdarīja šo dokumentu paslēpšanu manā dzīvoklī, atrodas jau pie jums cietumā (...)”, es atzīstu, ka mans apgalvojums bija pārāk pārsteidzīgs un nepārdomāts“.

Es biju pārliecināts, ka šis Jāzeps Šušķēvičs ir fiktīva persona. Es jutu, ka Ribkins gribēja panākt, lai es atsauktu savu apsūdzību pret valdības ierēdņiem. Es biju vājš, pārāk viegli piekāpjoties šai Ribkina vėlmei. Tiesnesis izmantoja manu vājību, lai rakstiski formulētu sekojošo jautājumu: „Vai jūs turpināt apgalvot, ka valdības ierēdņi, izpildot savus amata pienākumus, paslēpa pie jums militāros dokumentus un kartes?“ Un viņš piezīmēja manu atbildi: „Es uzskatu savu pirmo apgalvojumu par pārsteidzīgu un neapdomātu“. Visā manā procesā tas bija vienīgais jautājums, kuru formulēja rakstiski un uz kuru man vajadzēja dot atbildi ar savu parakstu. Man gan vajadzēja tādā pašā veidā dot atbildi uz diviem citiem jautājumiem, taču tiem nebija nekāda sakara ar manu lietu.

Visu pārējo laiku mūsu domu apmaiņa bija mutiska. Es biju klausītājs, tiesnesis - runātājs. Lūk, kādi apvainojumi un pārmetumi Katoļu Baznīcai:

1) Tā nodarbojas ar politiku.

2) Tā nevar būt lojāla pret Padomju valdību. Kā pierādījums tam ir sekojošs piemērs: saskaņā ar Kanoniskā Likuma Kodeksu visi tie,

7 Liekas, ka dažādajos izmantotajos manuskriptos šeit kaut kā trūkst, var būt, ka norakstītāji te izlaiduši teikumu.

kas sūta savus bērnus ateistiskās skolās, ir ekskomunicēti, bet padomju skolas ir izteikti antireliģiskas.

3) Katoļu Baznīca ir radījusi savu valsti Padomju Savienībā: katoļu bīskaps ceļo pa savu diecēzi valdībai nezinot, pārceļ savus draudžu priesterus, neprasot valdības piekrišanu (tas attiecās uz mani). Es viņam jautāju, vai likums to aizliedz; viņš atbildēja, ka nē, bet man vajadzējis ņemt vērā valdības vēlēšanos.

4) Visas konfesijas ir pakļautas valdībai un saskaņo savu darbību ar tās vēlmēm.

5) Vienīgi Katoļu Baznīca pastāvīgi pretojas Padomēm.

6) Tāpēc arī Padomes to vajās līdz pakļaušanai vai pilnīgai iznīcināšanai. Ja pāvests rakstītu kaut ko tām par labu, tās varbūt vienā otrā lietā piekāptos, taču pāvests vienmēr ir tām naidīgs. Beidzot tiesnesis man lika priekšā parunāt ar viņu „vaļširdīgi“, sacīdams, ka viņš neesot mans ienaidnieks. Man nebija nekas viņam sakāms. Pratināšana beidzās. Tiesnesis man piedāvāja grāmatas no savas bibliotēkas. Es dažas paņēmu; decembra beigās es grāmatas apmainīju, starp citu, paņēmu 4 sējumus Šeņjona meditāciju (poļu izdevumā).

1928. g. februāra vidus

Es paliku savā izolētajā cellē līdz pat 1928. gada februāra vidum. Tad mani pārveda uz Butirku cietumu, kas bija pakļauts OGPU. Ap pulksten 10-11 vakarā es ieradās 77. istabā. Telpa bija liela, taču tā pārpildīta, ka ieslodzītajiem vajadzēja gulēt ne tikai saliekamajās gultās, bet arī uz grīdas un galdiem. Daži labāko aprindu cietumnieki mani brīdināja, ka vajag sargāties no provokātoriem un kriminālistiem. Es pavadīju nakti kaut kā pusguļus, atspiedies pret galdu. Nākamajā dienā ap pulksten 5 vakarā mani pārveda uz tā paša cietuma ceļļu nodalījumu, kas bija domāts vīriešiem (MOK). Celle bija maza, taču diezgan piemērota. Tai bija betona grīda. Pie sienas bija piestiprināta lāviņa, pretējā pusē bija mazs galdiņš, arī piestiprināts. Logs, kas atradās netālu no griestiem, deva pietiekami daudz gaismas. Uzraugi un viss personāls nebija tik rupjš un bija dabiskāks nekā OGPU iekšējā cietumā, turpretim uzturs bija sliktāks. Šajos apstākļos es pavadīju divas nedēļas.

1928. g. februāra beigas

Man lika paņemt manas mantas un nākt ārā. Mani aizveda uz kādu telpu, kur bija sapulcināti daudzi cietumnieki. Viņus gatavojās sūtīt uz dažādām koncentrācijas nometnēm. Šeit no kāda apsarga uzzināju, ka esmu notiesāts uz trim gadiem koncentrācijas nometnē Solovkos. Mēs ceļojām ieslodzīto vagonā, tā sablīvēti, ka nebija iespējams ne nostāvēt kājās, ne arī apgulties.

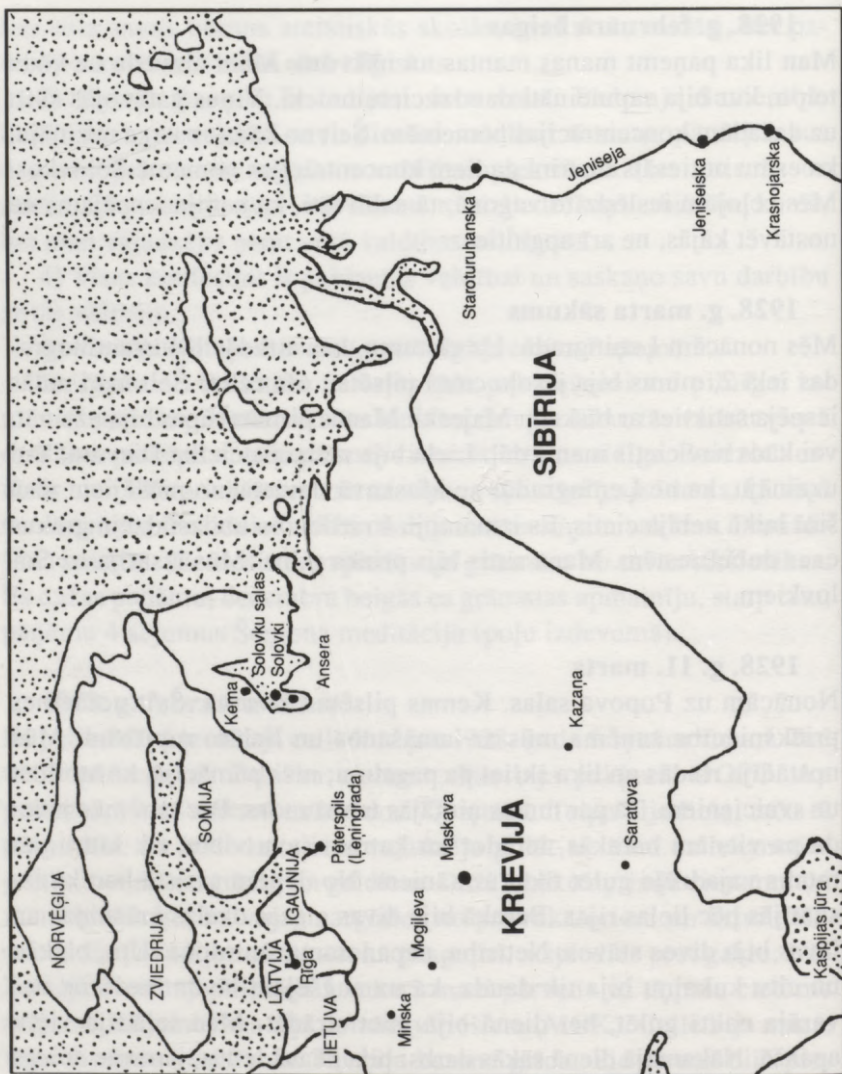
1928. g. marta sākums

Mēs nonācām Ļeņingradā. Uz cietumu, kas atradās Konstantinogradas ielā 2, mums bija jāsoļo cauri pilsētai. 66. celle! Šeit man radās iespēja satikties ar bīskapu Maļeckī. Manas pirmās rūpes bija uzzināt, vai kāds nav cietis manis dēļ. Liela bija mana pateicība Dievam, kad uzzināju, ka ne Ļeņingradā, ne Maskavā neviens no mūsējiem visā šinī laikā nebija cietis. Es izmantoju šo izdevību un izsūdzēju grēkus caur dubultrestēm. Mana sirds bija prieka pilna. Mūs izsūtīja uz Solovkiem.

1928. g. 11. marts

Nonācām uz Popova salas. Kemas pilsētas tuvumā. Šeit nometnes priekšniecība saņēma mūs ar lamāšanos un lielām rupjībām. Mūs nostādīja rindās un lika skriet pa pagalmu; mūs pamācīja, kā atbildēt uz sveicieniem. Tā par mums ņirgājās trīs stundas. Pēc tam mūs ievada pa vienam barakās, ierādot tur katram savu vietu, tik šauru, ka mums vajadzēja gulēt tikai uz sāniem. No dēļiem sasistā baraka izskatījās pēc lielas rijas. Barakā bija divas mazas dzelzs krāsniņas un lāvas bija divos stāvos. Netīrība, nepanesama smirdoņa. Utu, blakšu un citu kukaiņu bija tik daudz, ka uz augšējām lāvām neviens nevarēja naktī gulēt, bet dienā bija jāiet strādāt. Man ierādīja vietu apakšā. Nākamajā dienā sākās darbs: bija jālauž ledus, jānovāc sniegs un jāzāģē malka. Šeit bija vēl citi katoļu priesteri: Leonards Baranovskis⁸, Konstantīns Saparašvili un Šio Batmanišvili. Mēs centāties turēties kopā. Darbu vadītājs uzturējās vienmēr mūsu tuvumā,

8 Tēvs Leonards Baranovskis, Vitebskas dekāns. Viņš bija pirmais latīņu rita katoļu priesteris, kas tika apcietināts.

lamājoties ar visrupjākajiem vārdiem, mūs skubināja strādāt ātrāk. Lai darba apstākļus padarītu vismaz panesamākus, vienīgais glābiņš bija dalīties ar uzraugu pārtikā, ko saņēmām, vai ar to, ko varējām nopirkt veikaliņā. Bet drīz vien mēs sākām just nespēku un pārpūli, jo uzturs bija galīgi nepietiekams, pavisam bez taukvielām. Barakā gaiss bija smacīgs. Garīgi mēs cits citu atbalstījām ar biežām grēksūdžēm un meditējot svēto dzīvi; svētie bija cietuši daudz vairak nekā mēs. Cik patīkamas ir to dienu atmiņas, kad skaļā balsī varējām skaitīt rožukroni, kaut darbs bija smags. Viens otru iepriecinājām daloties labākajos kumosos. Darba spars nebija visu laiku vienāds. Sākumā mēs bijām pārāk dedzīgi Dieva mīlestības dēļ. Vairums domāja: ja Dievs mūs šeit ir atsūtījis, tad Viņš vēlas mūs redzēt mirstam šeit, nevis kaut kur citur. Tikai vēlāk mēs apzinājāmies, ka Dieva griba nav mums zināma un ka mums ir jādomā, kā saglabāt veselību. Galu galā cilvēks pierod pie visa; ja tas nav piesardzīgs, viegli var nogrimt netikumības dubļos.

Divas nedēļas pēc mūsu atbraukšanas atveda jaunu ieslodzīto grupu, kurā bija vairākas sievietes. Nakamajā dienā, kad es slaucīju pagalmu, redzēju sievietes ejam darbā. Tur es pamanīju priesteru Vasiļevska māsu Pelagiju, kas bija manas Mogiļevas draudzes locekle. Mēs sasveicinājāmies un sākām sarunāties, aizmirstot, ka bija aizliegts sarunāties ar sievietēm. Barakas priekšnieks mūs ievēroja. Saņēmām ar lamu vārdiem pilnu rājienu un draudus, ka mani aizsūtīs uz vienu gadu spaidu darbos uz Sekirnaja Gora⁹. Mani soda ar trīs dienu aizliegumu iziet svaigā gaisā. Tā man bija jāpavada trīs dienas barakas piesmakušajā gaisā.

1928. g. 6. aprīlis

Izveidoja 13 priesteru lielu grupu Uhtas lielceļa darbiem. Tajā biju arī es un tēvs Konstantīns Saparašvili. Mums iedeva maizi un sālītu zivi, tad katrs ar savu bagāžu devāmies ceļā. Pēc četrus dienu pārgājiena, mēs abi ar tēvu Konstantīnu nonācām norādītajā vietā – 103 km no Kemas pilsētas. Pateicoties tēva Saparašvili pūlēm, paliku kopā ar

⁹ Sekirnaja Gora – par šo šausmīgo soda vietu raksta Solžeņicins „Gulaga arhipelāgā“.

viņu. Tomēr dažas dienas vēlāk viņu pārcēla uz citu vietu, un es paliku viens kāda Kubanašas kazaka rīcībā. Man trūka apģērba, it īpaši ziemas drēbju, nebija arī gultas veļas. Mēs dzīvojām nesen celtā mazā mājēlē - barakā, kura bija stipri piesūkusies ar dūmu smaku. Gulējām saliekamajās gultās. Kukaiņi nelika mierā. Taču tam, kas bija pārdzīvojis šausmas pārsūtīšanas punktā Kemā, tas viss vairs nelikās atbaidošī, mēs vienkārši dzīvojām starp utīm. Paši mazgājām savu veļu. Paši arī gatavojām sev ēst. Divas reizes mēnesī (1. un 15. dienā) mēs saņēmām pārtiku. Taču pēc tās mums pašiem bija jāiet 15 km. Tā bija jāatnes uz muguras: maize divām nedēļām, zivis, sāls, putraimi un mazliet augu eļļas. Pavasarī ceļš bija nelietojams. Sniegam kūstot, radās strautiņi, lieli ceļa gabali tika pārklāti ar ūdeni, kas sniedzās līdz pat ceļgaliem. Tā kā man nebija zābaku, divreiz šis ceļš man bija jāveic ar velteņiem. Tajos šļakstēja ūdens, bet basām kājām nevarēja iet, jo bija pārāk auksts. Iespējams, ka toreiz es stipri saaukstējos, kas man atņēma visus manus fiziskos spēkus. Tanī pašā dienā, tikko kā bijām ieradušies un mazliet ko iebaudījuši, sākās mūsu darbs. Mums bija jānes pārtikas un lopbarības maisi. Tēvs Saparašvili un es nesām auzu, prosas, zirņu un citu graudu smagos maisus, kā arī ļoti lielas siena nastas. To visu salikām norādītajā vietā. Tik smagu darbu strādājot, mūs ātri vien pārņēma nogurums. Bija liela vēlēšanās mazliet apsēsties un atpūsties. Arī prāts vairs nedarbojās. Mūs pārņēma pilnīga apātija pret visu. Palika vienīgi apziņa, ka esam vergi.

Es nebiju pieradis pie šādiem smagiem darbiem. Kazaks manu nespēku iztulkoja kā slinkumu vai spītu. Viņa lamāšanās un neapmierinātība bija mūsu ikdienišķā maize. Pēc tēva Saparašvili aiziešanas, es paliku bez morāla atbalsta. Kazaks nemīlēja strādāt. Rītos viņš ilgi gulēja, un pēc tam viņam bija savi kancelejas darbi. Tā nu lielāko laiku daļu es strādāju viens pats pēc viņa norādījumiem. Man darba netrūka nekad, jo visu laiku pieveda jaunus pārtikas sūtījumus vasaras darbiem.

Maijā blakus līdzšinējiem darbiem nāca klāt vēl cits uzdevums. Man bija jāpārklāj ar sniegu un sausiem zariem kāpostu, zivju un gaļas mucu kaudzes, lai uzturs nesabojātos siltā laikā. Sniegs jau sāka kust, tāpēc šo uzdevumu varēju veikt tikai rītos vai vakaros, kad vēl piesala. Manas rokas pagura, tikai ar lielām grūtībām spēju pieliek-

ties, jo jutu asas sāpes mugurā, nieru rajonā. Mani apavi bija pavisam cauri un apgērbs skrandās. Mani caururba ledaini auksts vējš. Turklāt mans ķermenis bija sviedru klāts, drīzāk no pilnīga spēku izsīkuma nekā no noguruma. Man bija kārdinājums apgulties uz zemes. Es būtu aizmidzis sniegā, ja dzīvības uzturēšanas instinkts nebūtu mani no tā atturējis.

Izsalkums man bija liels, bet pietrūka gribas kaut ko sagatavot. Pie tam neko barojošu nevarēju pagatavot. Prosas putra, vārīts ūdens ar dažiem eļļas pilieniem vai prosas zupa. Zivju deva, ko mēs saņēmām, pietika divām vai trim, augstākais – četrām reizēm. Mēs nesaņēmām ne gaļu, nedz arī kādas taukvielas.

Man bija vēl kāds cits uzdevums – es biju naktssargs. Pēc visiem dienas darbiem man vajadzēja pavadīt nakti nomodā. Izpildot šos naktssarga pienākumus, es reizēm atgūlos un aizmigu uz ielas, gulēju arī no rīta pirms darba.

Kādu dienu es saņēmu paciņu, kurā kopā ar pārtikas produktiem atradās viss nepieciešamais, lai es varētu noturēt sv. Misi. Sūtīju ziņu tēvam Saparašvili. Reiz, kad mans uzraugs bija prom visu dienu, tēvs ieradās pie manis. Pēc savstarpējās grēksūdzes savā vistu kūtī uz apkvēpuša galda mēs noturējām sv. Misi. Mēs apsveicām viens otru, apskāvāmies un par godu saviem garīgajiem svētkiem sagatavojām izcīlas pusdienas no makaroniem un taukiem, kas atradās saņemtajā sainītī. Kad pastāstīju kazakam, ka es ar ciemiņu apēdām pusi makaronu, viņa šausmīgajām dusmām nebija robežu, jo paciņas, ko saņēmu es, vairāk piederēja viņam un viņa viesiem nekā man.

Nē, es nekad neaizmirsīšu Uhtu un 103. kilometru. Ne tāpēc, lai to atminētos ar rūgtumu sirdī, bet vienkārši tādēļ, ka tas man bija liels garīgs ieguvums – pašam pieredzēt sāpes, kādas cieš citi.

Lai morāli viens otru uzturētu, ar tēvu Saparašvili norunājām vēlreiz noturēt sv. Misi. Pie manis tas vairs nebija iespējams. Es atradu ieganstu, lai izpildītu kādu uzdevumu vietā, kur strādāja tēvs. Nakts laikā kādā ledus pagrabā mēs viens pēc otra celebrējām sv. Misi. Piemērotāku vietu atrast nebija iespējams. Tas notika maijā, trīs nedēļas pēc pirmās sv. Mises šinī apvidū.

Reiz, kad uzturējos 103. postenī, man bija jāiet uz 111. posteni ar kādu uzdevumu. Tur gadījās uzsākt sarunu ar kādu uzraugu. Viņš esot

bijis OGPU izmeklēšanas tiesnesis Lepeļskā, Baltkrievijā. Viņš labi pazina vairākus mūsu priesterus. Viņš man teica, ka esot piedalījies priesteru Jāzepa Borodzuļas apcietināšanā, kas izsūtīts uz Solovkiem. Es pastāstīju, ka nezinu, kāda iemesla dēļ mani notiesāja, nekādā noziegumā nebiju vainīgs. Viņš ļoti atklāti man atbildēja, ka viss tiesas process norisinājies tikai formas pēc; GPU vēlējās dabūt mani prom un to arī panāca. GPU paradums bija valsts vidienē dzīvojošajiem garīdzniekiem pierakstīt pretpadomju darbību un pierobežās dzīvojošos apvainot spiegošanā. Pēc tam uzraugs izskatīja ieslodzīto sarakstu, kas bija viņam līdzi, un man pateica, ka es esmu apsūdzēts militārajā spiegošanā pēc 56§ 6. panta. „Jūs varat būt drošs“, viņš piemetināja, „ja jūs būtu bijis īsts spiegs, jūs nebūtu ticis vaļā ar tik nelielu sodu. Sarīkotu skaļu procesu, pēc tā jūs nošautu vai ieslodzītu koncentrācijas nometnē uz 10 gadiem“. Sirds dziļumos es biju viņam pateicīgs par šiem paskaidrojumiem, bet neuzskatīju par savu pienākumu viņam pateikties.

Viņš man pastāstīja arī par Lepeļskas dekāna priesteru Paula Karpoviča lietu. GPU nolēma viņu novākt lielās ietekmes dēļ. Revolūcijas sākumā pr. Karpovičs bija izglābis dzīvību daudziem komunistiem, kurus poļu iestādes bija notiesājušas uz nāvi. To priekšā bija meties pat ceļos, lai izlūgtos notiesāto apžēlošanu. Tāpēc GPU vadībā nebija vienprātības par uzliekamo sodu. Daudzi domāja, ka viņu nevajag aiztikt. Lieta beidzās ar pusi no soda. Pr. Karpovičam nevajadzēja iet cauri koncentrācijas nometnei, viņu deportēja uz trim gadiem Vjatkas guberņā. Šī vieta man ir izgaisusi no atmiņas. Tomēr tagad šo stāstījumu es varu papildināt ar sekojošiem faktiem. Pr. Karpovičs pavadīja trimdā 4 gadus. Kad viņš bija pilnīgi zaudējis veselību, viņam atļāva atgriezties Baltkrievijā. Viņš apmetās laukos Mogiļevas apkaimē. Mans ģenerālvikārs priesteris Pēteris Avglo vairākas reizes rakstīja, ka pr. Karpovičs nevarēja uziet pa kāpnēm citādi, kā tikai pa vienam pakāpienam. Viņa veselība prasīja pastāvīgu kopšanu. Tikai šādā stāvoklī novestiem cilvēkiem dažreiz atļauj atgriezties mājās, citādi izsūtījumam nav gala.

1928. g. maija beigas

Mani izsauca uz Kemas pilsētu. Atkal bija jāiet 103 km kājām. Visur bija ūdens, dubļi vai purvs. Nebija nekādas vēlēšanās kustēties, jo trūka enerģijas. Bez tam man nebija nekādas patikas iet prom no šejienes, jo nupat man bija atsūtīta veļa un drēbes, kas arī bija jānes uz muguras. Tik pārguris, es neticēju, ka vispār esmu spējīgs panest tādu nastu.

Pēc triju dienu gājiena, kad biju veicis 30-35 km, saņēmu jaunu rīkojumu – man jābūt Kemas upes krasta 89. kilometra postenī par sargu. Nopriecājos, ka vēl ļoti garā gājiena vietā līdz Kemas pilsētai man jāiet atpakaļ tikai daži kilometri. Šinī punktā es ierados pilnīgi slims. Otrā rītā nieru un kreisās kājas sāpju dēļ es nevarēju nemaz piecelties; man bija sēžas nerva iekaisums. Nepārtrauktais klepus, likās, izraus man visas iekšas. Tas lika drebēt visam manam ķermenim un radija nežēlīgas ciešanas. Tomēr man vajadzēja celties un iet uz upes krastu, lai uzturētos tur caurā teltī, kur vējš pūta no visām pusēm. Kad lija lietus – tur bija auksts un mitrs, turpretī labā laikā – smaku nost. Man visu laiku bija mitras un aukstas kājas. Nepārtraukti no upes pūta vējš. Atbalstījies uz divām nūjām, kā uz kruķiem, es bieži aizvilkos uz savu telti, kur ar visām drēbēm gulēju uz auzu maisiem, mēтели apjozis ar auklu. Tā pagāja dienas. Es vārīju savu zupu un tēju uz uguns, bet, lai to iekurtu, vēl vajadzēja salasīt sausus zarus. Slimības dēļ viss šis darbs, kaut arī viegls, man bija ļoti grūts. Es kļuvu apātisks un jutu nepatiku pret dzīvi. Šai laikā mitruma vai mana vispārējā vārguma dēļ es zaudēju dzirdi; dzirdēju tikai to, ko man teica skaļā balsī pie auss; sarunājoties ar kādu, kas atradās man priekšā, neko nedzirdēju.

Apkārt notika šausmīgas lietas. Iesākās pavasara darbi. Man garām gāja lielas grupas ar ieslodzītajiem, tādiem pašiem kā es. Tos veda uz meža vai rakšanas darbiem. Viņi kustējās bez apstājas, ar paunām uz muguras, neko nezinot par savu rītdienu. Pēc vienas nedēļas grupa sāka izirt. Vairums ieslodzīto pa vienam vai mazās grupās atgriezās nometnē. Kāds nu viņu izskats! Tie vilkās satūkušām sejām un kājām, daži ar garu nūju, citi ar divām nūjām; citus veda stumjamos ratiņos. Briesmīgs skats! Skorbutis, sitieni un darbs pāri spēkiem panāk to, ka nāve atbrīvo šos gūstekņus no viņu ciešanām.

Novesti līdz bezcerības stāvoklim, apcietinātie bieži bēg no barakām vai darba vietām, bet gandrīz visas šīs bēgšanas beidzas ar notveršanu un nošaušanu.

Kopā ar mani bija atbraucis kāds jauns komunisti no Maskavas, kas bija notiesāts uz trim gadiem izsūtījumā. Tikko viņš bija nonācis galā, viņš pacentās iekārtoties par uzraugu. Saņēma šauteni un dzina citus uz darbu. Es viņu satiku Uhtā – teltī. Tur viņš atveda dažus pusdzīvus apcietinātos, lai tos sūtītu uz Kemu. Sarunas laikā viņš man pastāstīja, ka daži apcietinātie esot bēguši no darba un ka dažus viņš esot pat nošāvis. „Ivan Ivanovič“, es viņam pa jokam jautāju, „vai jūs mani arī nošausit, ja es mēģināšu bēgt?“ – „Nē, es esmu drošs, ka jūs nebēgsit“, viņš atbildēja. Tā bija izvairīga atbilde.

Jūnija mēnesī, kad saule kļuva siltāka, es to izmantoju, lai sildītos. Tuvumā atradās pirts, kas bija domāta valsts ierēdņiem. Es izmantoju katru izdevīgu gadījumu, lai turp aizietu izkarsēt slimās ķermeņa daļas – kreiso kāju un nieres. Sāpes kļuva vieglāk panesamas, bet kurlums nepārgāja.

Pēdējās jūnija dienās mūsu tuvumā ieradās kāds ārsts, arī izsūtītais, lai sniegtu medicīnisko palīdzību apcietinātajiem; viņa vārds – Isajs Moisejevičs Muhs. Es viņam pastāstīju par savu veselības stāvokli. Viņš mani uzņēma slimnīcā, kas bija viņa pārraudzībā. Mani pārveda uz lazarettes baraku. Bija jau 38° temperatūra: man atzina vispārēju spēka izsīkumu, miokardītu un išijas nerva iekaisumu. Vairs neatminos, kādas zāles man deva, bet uzturs bija nesalīdzināmi labāks. Siltas vannas, zivju eļļa... Jutos labāk un sāku gandrīz brīvi staigāt. Bet ārsts brīdināja mani: ja es atgriezīšos zemes darbos, aiziešu bojā. Ja es vēloties, viņš varētu mani ievietot izsūtīšanas punkta slimnīcā Kemā. Es piekritu. Tomēr tas neizdevās, jo es neslimoju ar tādu slimību, ka būtu nepieciešama uzturēšanās Kemas slimnīcā. Tā kā slimnieku bija ļoti daudz, tur pieņēma tikai tos, kas bija pilnīgi nespēcīgi. Bet, atgriežoties no lazarettes, sāpes man atkal atsākās un temperatūra pacēlās līdz 39°, tāpēc mani tomēr pieņēma Kemas slimnīcā. Uzturs tur bija vēl labāks nekā iepriekšējā lazaretē. Mani kopa kāda māsiņa, kas labi pārzināja savu amatu, arī viņa bija ieslodzītā. Arī daži no mūsu priesteriem palīdzēja kopt slimos. Tomēr viena lieta šeit bija nepatīkama – naktīs blaktis nedeva mieru. Man

veselība uzlabojās, temperatūra nokrita. Man piedāvāja doties uz Solovkiem, kur apcietinātie un garīdznieki atradās labākos apstākļos. Es tam piekritu. Drīz vien mēs vesela slimnieku grupa ar tvaikoni „Gļebs Bokijs“ devāmies uz Solovku slimnīcu.

1928. g. 12. augusts

Mani ievietoja kādā slimnīcas koridorā. Pārtika bija nožēlojama. Pirmajās divās dienās neviens no slimnīcas personāla par mani neinteresējās. Ārsti un slimnieku kopēji paši bija ieslodzītie. Viņu vidū bija kāds pareizticīgo mūks priesteris. Trešajā dienā šis tēvs Inocents pieteidzās pie manis un teica: „Jūs esat bīskaps. Es to nezināju.“ Tūliņ man ierādīja vietu zālē. Iesākās ārstēšana. Dzirde pamazām uzlabojās. Arī kājā es nejutu vairs sāpes. Kas attiecas uz nieru sāpēm, tās jūtu vēl šodien, it sevišķi aukstā laikā. Bet man nebija nekādas ēstgribas, jo kuņģis nemaz nedarbojās. Visradikālākais palīglīdzeklis manu stāvokli atvieglināja tikai uz īsu laiku. Neskatoties uz to, 21. augustā mani tomēr atlaida no slimnīcas, jo mani neuzskatīja par sasilmušu ar kādu smagu slimību.

Tagad pēc 5 gadiem, kad es pārdomāju to visu, ko pārdzīvoju Uhtā, kur es gandrīz bez kādas cilvēciskās palīdzības ne tikai neaizgāju bojā, bet pat nedabūju nevienu hronisku slimību, es to uzskatu par vienu no Dieva žēlsirdības brīnumiem.

Pēc slimnīcas atstāšanas, mani novietoja kāda bijušā klostera istabā kopā ar citiem katoļu priesteriem. Mēs bijām 9. Šajā laikā uz salas atradās pavisam 20 katoļu priesteri. Pateicoties viena rūpēm, mani nozīmēja par sargu. Šinī amatā es paliku līdz 1929. gada 30. janvārim. Mums nedeļa ne siltu apģērbu, nedz apavus. Mans mētelis bija pilnīgi nolietojies. Bet tad, kādu dienu es saņēmu paciņu. Tanī atradās īss kažociņš, kas mani ļoti sargāja no aukstuma.

24 stundu laikā sarga dienests sadalījās trīs posmos. Vienu nedēļu es biju sardzē no pusnakts līdz pulksten 8 rītā, otru no 8 līdz pulksten 4 pēcpusdienā, trešo – no pulksten 4 līdz pusnaktij. Esot kopā tik daudziem priesteriem, mums bija lieliska izdevība, jo varējām cits citu atbalstīt. Pie tam mūsu rīcībā nodeva sv. Germana pareizticīgo kapelu, kur mēs varējām turēt sv. Misi, protams, ja tas netraucēja mūsu ikdienas darbu. Šī atļauja jau bija piešķirta pirms manas iera-

šanās. Svētdienās un svētku dienās mēs celebrējām svinīgus dievkalpojumus, pārmaiņus gan latīņu, gan bizantiešu – slāvu ritā. Dievkalpojumos piedalījāmies ne tikai mēs, priesteri, bet arī daži ieslodzītie katoļi laji. Šinī kapelā es iesvētīju par diakonu, pēc tam par priesteri Donātu Novicki¹⁰. Ordinācija notika vislielākajā slepenībā 1928. gada 7. septembrī. Izņemot koncelebrantus, neviens cits par to neko nezināja.

1928. gada oktobra beigās bez kāda motivējuma tika slēgta mūsu kapela, kā arī pareizticīgo baznīca. Mūsu centieni panākt kapelas atvēršanu nedeļa nekādus panākumus, bet drīzāk gan pasliktināja situāciju. Mēs iesākām celebrēt sv. Mises mūsu istabā nakts laikā. Pēdējais celebrants beidza savu sv. Misi rītā īsi pirms celšanās stundas. Ikvienš no mums celebrēja sv. Misi, bet neviens no administrācijas vīriem to nezināja.

1929. gada janvāra beigās pie mums notika vispārēja kratīšana. Mums atņēma visas liturģiskās, teoloģiskās un citas garīga satura grāmatas, tāpat arī liturģiskās drēbes un svētos traukus. Tomēr mums izdevās paglābt dažus biķerus un grāmatas. Pēc kratīšanas mūs izšķīra. Vairums no mums bija spiests dzīvot barakās, kas bija domātas kriminālnoziedzniekiem. Mums uzkrāva vissmagākos darbus. Es paliku viens ar 4 katoļiem. Mēs darījām visu iespējamo, lai mūs neizšķirtu un lai mēs varētu turpināt turēt sv. Misi, protams, tikai naktī.

1929. g. 30. janvāris

Negaidot mani aizveda no Solovku salas uz Ansera salu. Tā atrodas 20 km attālumā no Solovku „Kremļa“. Bija jāpārvietojās 15 km pa sauszemi un 5 km pa jūru. Jūra tad bija aizsalusi. Nonācis Anserā, saņēmu pavēli ierasties Troickas punktā, kurš atradās 5 km attālumā no salas centra. Troickas punktā bija trīs barakas. Viena bija tukša, bez durvīm un ar izsiestiem logiem. Otra, kurai logi bija aizrestēti, tika izmantota kā cietums. Kad es tur nonācu, tur bija jau ap 20 cilvēku. Puse no tiem bija pilnīgi kaili, pārējie apakšveļā. Tuvojoties trešajai

¹⁰ Donāts Novickis. Tēvs Donāts šo gadījumu sīki apraksta savās atmiņās par Austrumu rita krievu katoļu vajāšanām – „Maskava un Solovki“. Attēloti notikumi no 1922.–1931. g. (Darbs nav izdots, glabājas sv. Georga arhīvā Mēdenē).

barakai, es varēju izlasīt: „Troickas soda punkts“. Lūk, kur es biju nonācis. Pēc formalitāšu nokārtošanas administrācijas kancelejā, es iegāju barakā. Kāds sāpīgs iespaids! Krievu zemnieka koka māja, sadalīta divās daļās, ar krāsni vidū. Vienā dzīvoja „privileģētie“: vecākais, ekonoms un vēl kāds, ko vairs neatceros. Otrajā daļā atradās lāvas divos stāvos, kur liels skaits ieslodzīto bija sablīvēti pēc iespējas ciešāk. Tie bija vietējie un daži aizdomīgas sejas izteiksmes jaunekļi. Trīs dienas pirms manas ierašanās arhibīskaps Pēteris Zverevs¹¹ bija saslimis ar tīfu un ievietots slimnīcā. Neviens negribēja gulēt uz viņa lāviņas. Piedāvāja man, un es arī to labprātīgi pieņēmu. Arhibīskaps drīz vien nomira. Visi bija pārliecināti, ka slimnīcā viņu noindēja. Šinī Anseras salas slimnīcā, kas atradās postenī „Golgota“, bija šādi slimnieku noindēšanas gadījumi. Tie ir reģistrēti Solovku GPU aktos ISO (Izmeklēšanas izpildu nodaļa). Ja kādam slimniekam bija daudz naudas, tad to drīz vien ar zemādas iešļircinājumu palīdzību aizraidīja uz viņpasauli. Arhibīskaps Zverevs bija gandrīz jau izdziedināts un gatavojās atstāt slimnīcu, bet pēkšņi nomira. Viņam bija klāt daudz naudas. Nezinu, vai kāds no tās guva labumu. Man iesākās jauna dzīve. Sv. Mises vairs nebija. No rīta līdz vakaram barakā notika lamāšanās, strīdi, zādzības, zaimi un netikumīgu, riebīgu anekdošu stāstīšana. Savu lietu sargāšanu es uzticēju kādam vecam zaglim, ar kuru es dalījos pārtikā.

Ja man pienāca kāds sūtījums, es dalījos arī ar citiem. Līdz ar to izlēcieni pret mani kļuva retāki. Neskatoties uz to, visi zināja, ka visvairāk uzticēties var priesterim. Tāpēc mani iecēla par naktssargu. Naktīs man bija jāuzmana, lai apcietinātie cits citu pārāk neapzog. Šī situācija turpinājās līdz jūnija pirmajām dienām.

Cik smaga bija ieslodzīto dzīve Anseras salā, liecina fakts, ka 1928. gadā no 1000 ieslodzītajiem nomira 700, t.i., 70 procenti. Patstāvīgi nāca klāt jauni apcietinātie, lai ieņemtu mirušo vietas, un skaits pat pieauga. Sakarā ar drausmīgajiem dzīves apstākļiem barakās – saspīestība, parazīti, netīrība, izsalkums – plosījās tīfs.

11 Ekselence Pēteris Zverevs, Voronežas arhibīskaps (1878-1929). Ziņas par viņa biogrāfiju ir atrodamas virspriestera Mihela Poļska grāmatā *Les nouveaux martyrs de la terre russe*.

Pirmajās jūnija dienās uz Troicas punktu atsūtīja no Solovkiem 22 katoļu garīdzniekus. Lai nebūtu nekādu kontaktu ar citiem ieslodzītajiem, mūs, garīdzniekus, novietoja kādā citā barakā. Vairākas reizes mūs pārvietoja no vienas barakas uz otru, līdz beidzot mēs atradāmies tanī barakā, kuru manas ierašanās sākumā izmantoja kā cietumu. Starp mums bija kāds krievu Baznīcas bīskaps un kāds ukraiņu Baznīcas garīdznieks no Ļipkovskas. Telpa bija 5 m gara, 4 m plata un 2 m augsta – griesti bija viegli aizsniedzami ar roku. Bija arī krāsns. Mēs paši izgatavojām divstāvu lāvas, lai kaut kā varētu visiem atrast vietu. Četriem bija jāguļ stūrī aiz krāsns. Vienīgais labums bija tas, ka starp mums, garīdzniekiem, citu nebija.

Jau pašā sākumā mēs domājām par šo smago jautājumu: kā un kur noturēt sv. Misi. Neskatoties uz visām kratīšanām, mums vēl bija viss nepieciešamais sv. Upura celebrēšanai. Sākumā mums trūka misāles. Mēs iztikām ar lūgšanu grāmatu *Gospodu pomoļimsja*, kurā bija pilns latīņu teksts Misei *De Sanctissimo Sacramento*. Sākumā mēs celebrējām sv. Misi mežā uz akmens, bet tas bija neērti un reizē arī bīstami. Vēlāk no dažiem koferiem mēs izveidojām bēniņos altāri. Uz ceļiem un bez liekas kustēšanās, lai ar galvu nesakustinātu jumtu, mēs celebrējām sv. Misi katru dienu. Tur arī mēs izsūdzējām grēkus cits citam.

Vēlāk, kad mūs pārvietoja uz citu baraku, arī tur mēs izmantojām bēniņos kā kapelu. Tā bija plašāka nekā iepriekšējā un pienācīgāk lāva svinēt sv. Misi. Sākumā mēs varējām lietot vīnu, ko mums atsūtīja paciņās. Kad mums aizliedza celebrēt sv. Misi, mēs zaudējām arī tiesības saņemt vīnu, tika konfiscēti visi mums domātie sūtījumi. Lai sagatavotu vīnu, sekojot Tankvereja padomam, ko māca teoloģijā, mēs izmantojām rozīnes. Mēs celebrējām sv. Misi tikai ar dažiem pilieniem vīna. Rozīnes mēs „sazvejojām“ kompotā, ko speciāli pirkām šim nolūkam; mēs darījām visu iespējamo, lai to saņemtu sūtījumu ceļā. Biķerus mēs izgatavojām paši – no alvas. Konservu bundžas vāku mēs lietojām kā patēnu. Hostijas un komunikantus mēs gatavojām paši no kviešu miltiem, kurus pirkām vai arī dažreiz saņēmām sūtījumos. Labdari zināja mūsu vajadzības un centās atsūtīt mums nepieciešamo. Mēs svinējām sv. Misi, ģērbusies komzā un uzlikuši stolu, citu liturģisko tērpu mums nebija.

Pēc mūsu atšķiršanas no pārējiem ieslodzītajiem, mēs vairs nesaņēmām uzturu no kopējā katla. Mums pašiem vajadzēja gatavot ēdienu no produktiem, ko mums izsniedza. Viens no mūsu priesteriem uzņēmās būt par pavāru. Sākumā viņš gatavoja ēdienu ārpusē uz kāda akmens, un ēdām svaigā gaisā. Bieži vien lietus un vējš stipri traucēja, bija jāatrod cits atrisinājums. Mēs nolēmām izgatavot pazemes virtuvi. Bez instrumentiem izrakām vajadzīgo bedri akmeņainā zemē; vislielākais akmens, ko mēs aizvēlām, svēra kādus 300 pudus¹². Pēc tam, izmantojot jūras izskalotos baļķus un dēļus, mums izdevās bedri pārvērst par virtuvi un reizē par ēdamistabu. Mūsu vidū bija īsti šāda darba speciālisti. Virtuve – ēdamistaba tika iesvētīta. Tur mums bija liels prieks baudīt maltīti kā seminārā – ar kopēju lūgšanu pirms un pēc ēšanas. Daudzreiz notika kratīšanas uz bēniņiem un virtuvē, bet liturģiskos piederumus viņi neatrada. It sevišķi mūs novēroja svētku dienās. Mēs turējām sv. Misi naktīs, kas, protams, arī nebija bez riska, jo bieži naktī nāca pārbaudīt, vai mēs visi esam istabā. Dievs mūs pasargāja: mēs nekad netikām pārsteigti. Divas reizes mēs noturējām trīs dienu rekolekcijas. Meditāciju temati tika doti darbu starplaikos. Arī tās noritēja bez starpgadījumiem.

Materiālais stāvoklis visiem nebija vienāds. Ar to, ko valsts mums deva, visiem nepietika. Vairāki no mums saņēma no saviem draudzes locekļiem naudu un pārtiku. Arī es biju to skaitā. Daži nesaņēma neko. Vispārējā apspriedē nolēmām visu labā ievest pie mums „komunismu“. Katrs sūtījums, ko saņēmām, kļuva visu īpašums, arī nauda. Viss tika nodots „dekānam“, kas to visu izdalīja. Viņš sadalīja brokastīs, pusdienās un vakariņās maizi, cukuru un pārējo uzturu. Šāda veida komunisms pavairoja siržu vienību un deva pat zināmu cieņu priekšniecības acīs. Tāpēc mūs darbam vairs nenozīmēja katru individuāli, bet prasīja no mums zināmu strādnieku skaitu. Mūsu dekāns nozīmēja katru dienu tos, kam bija jāiet darbos. Tādā veidā mums radās iespēja atbrīvot no darba vājos un slimos. Mūsu starpā valdīja liela satiecība un pilnīga savstarpēja uzticība. Nebija neviena gadījuma, kad kāds būtu atteicies iet darbā, aizbildinoties ar vājumu vai ar kaut ko citu.

12 300 pudi – aptuveni 5000 kg (1 puds = 16 kg 380 g).

Darbi bija dažādi. Galvenā nodarbošanās – zāģēt malku un to atnest uz posteni. Uzdevums nebija viegls, jo mežs atradās 2-3 km attālumā, un no turienes sazāģētā malka bija jāatnes uz muguras mājās. Šo ceļu mēs mērojām 4-5 reizes dienā. Mums lika arī rakt un nest zemi, taču visgrūtāk bija sagatavot zemi jaunajām apakšzemes barakām. Šāda veida darbi notika kā vasarā, tā arī ziemā, un tie augtin auga sakarā ar ieslodzīto skaita palielināšanos. Ziemā zeme bija dziļi sasalusi, tā bija mālaini klinšaina. Šie darbi parasti bija steidzami, un tāpēc bieži vien bija jāstrādā 16 un vairāk stundas dienā bez pārtraukuma. Pēc šāda veida darbiem mūsu priesteri atgriezās zili, aizpampušām acīm, nespēja ne ēst, ne dzert. Vienu reizi mēs protestējām pret šādu cilvēku „izdzīšanu“. Kā atbilde tam bija šauteņu izsniegšana uzraugiem. Ejot uz darbu, mūs pavadīja kāds tips, kas vienmēr tika izraudzīts no kriminālnoziedzniekiem, kuriem bija jāizcieš sods par savām ļaundarībām.

Sākumā izdevās grupai nopirkt pienu, bet vēlāk mums to aizliedza. Mūs ļoti uzraudzīja, lai mēs neietu pirt atslodzīto veikaliņā lietās, kuras citi cietumnieki drīkstēja pirt. Ne jau visiem mums bija tiesības iet iepirkties: viens vai divi drīkstēja to darīt priekš visiem. Veikaliņš atradās 5 km attālumā. Bet preces tur izsniedza tikai klātesošajām personām, tāpēc mēs šinī ziņā atradāmies mazāk labvēlīgā situācijā, nekā citi ieslodzītie.

Divas reizes mani speciāli kratīja, lai pārbaudītu, vai nav par daudz pārtikas. Sūtījumus, ko mēs saņēmām, uzraugi sīki pārmeklēja. Pēc tam, kad mūsu kapela tika slēgta, no sūtījumiem regulāri izņēma sv. Mīsei paredzēto vīnu. Grāmatas un dievbijības priekšmeti – rožukroņi, medaljoni, svētbildes – tas viss tika atņemts.

1930. gads bija morālisko mocību gads. Uzraugs, bruņots ar šauteni, ne mīksti mūs neatstāja. GPU darbinieki nāca mūsu istabā caurmērā 10 reizes dienā. Tie apmeklēja mūs arī naktīs un improvizēja pārbaudi, atrodot nekārtību tur, kur tās nebija. Neskatoties uz saspīstību un ievērojot apstākli, ka mūsu telpas aizliedza izbalsināt ar kaļķi, kamēr to darīja citur, tomēr mūsu telpas bija vistīrākās visā postenī. Kādu dienu šī posteņa komandants saņēma no savas priekšniecības rājienu tāpēc, ka tīrība pie katoļu priesteriem bija lielāka, nekā citās barakās.

Pret mums tika lietotas visāda veida provokācijas. Vēl pirms bijām ievietoti kopējā barakā, vienu no mūsu priesteriem – tēvu Dežnisu – ievietoja „izolatorā“ ar ieganstu, ka viņš esot piederējis trockistiem. Viņš pavadīja veselu mēnesi briesmīgos apstākļos. Tikai pateicoties viņa enerģiskajam protestam, viņu nenotiesāja uz nāvi, bet izlaida. Kādu citu priesteri, kam gadījās sarunāties ar vienu notiesāto katoieti, tūliņ apvainoja, ka viņam esot bijuši ar šo sievieti intīmi sakari. Atkal citu priesteri, kas izpildīja pārtikas izdalītāja pienākumus, apvainoja valsts pārtikas zādzībā. Pēc tam vēl citu priesteri iecēla par šīs nometnes pavāru. Viņš jūtami uzlaboja notiesāto virtuvi. Par to viņu ielika cietumā, kur kāds provokators ieteica viņam piekukuļot izmeklēšanas tiesnesi. Es kā grupas pārstāvis pret to enerģiski protestēju un atmaskoju, kas slēpjas aiz šīs provokācijas: tikai tad viņu izlaida no cietuma. Turpmāk, lai mēs nekļūtu par šādu provokāciju upuriem, mēs atteicāmies no katra speciālā darba. Vienkārša strādnieka situācija mūs labāk pasargāja no šāda veida provokācijām, bet toties draudēja briesmas ātrāk iet bojā pārpūles un slikto darba apstākļu dēļ. Medicīniskajā pārbaudē, kas notika 1930. g. pavasarī, ārsti atzina, ka mēs visi – jaunie un vecie – esam slimi ar nerviem un miokardītu, kas mūs visus padarījis pilnīgi vai daļēji par invalīdiem.

Visbeidzot, svētdienās un svētku dienās ar ļaunprātīgu prieku viņi pavairoja mūsu darba apjomu. Es pievērsu savu līdzbrāļu uzmanību tam, ka šāda priekšniecības rīcība ir *odium religionis* aiz naida pret reliģiju. Mēs nolēmām svētku dienās nestrādāt, vienalga, kādas tam varētu būt sekas. Līdz manai aizbraukšanai nekas sliktis nenotika. Pēc manas šķiršanās no tēviem, tos visus izkliedēja. Dažus pat ielika cietumā. Iespējams, ka to izsauca mūsu nostāja.

Lai stāvokli nepadarītu vēl ļaunāku, mums vajadzēja dot kukuļus priekšniekiem, administrācijas ierēdņiem un to padotajiem. Mēs labi zinājām, ka īpaši grūtos darbos mūs sūtīja tad, ja piemirsām dot naudu, ko no mums gaidīja. Mēs to zinājām no pieredzes.

1930. gada vasarā mums aizliedza nēsāt sutanu. Mums aizliedza arī apmeklēt ārstus-speciālistus, kas bija pieejami Solovkos.

Nav iespējams visu aprakstīt. Kad cilvēks ir pieradis pie visiem šiem paņēmienu, viņš sāk ticēt, ka tas viss ir normāls stāvoklis. Ja apdomā ar skaidru galvu, tad cilvēks aptver šo drausmīgo stāvokli,

kādā viņš atrodas. Un tomēr, mēs nebijām visnozēlojamākie. Mūs tomēr uzskatīja par kulturāliem, labi organizētiem cilvēkiem ar noteiktiem principiem. Tas, kas notika ar pārējiem notiesātajiem tiešām nav cilvēka prātam aptverams. Mūsu acu priekšā uzraugi sita ieslodzītos ar nūjām, tos spārdīja ar kājām, ziemas vidū gandrīz pilnīgi kailus iemeta ledus aukstā karcerī. Komandants man pats parādīja mūrī atveri, pa kuru karcerī laida aukstu gaisu. Reiz man bija jāpavada 24 stundas šai pazemē. Tas notika maija mēnesī, man nelika izģērbties, pateicoties manai pretestībai. Sāpīgi bija redzēt spēcīgos zemniekus, kuri vispirms novājēja, tad nonīka un beidzot nespēkā nomira. To vidū bija arī daži mūsu katoļticīgie, taču gandrīz nebija iespējams ar tiem uzņemt sakarus. Manā laikā Anseras slimnīcas galvenais ārsts bija nežēlīgs briesmonis, ar sadistisku prieku viņš ņirgājās par slimniekiem. Neko nedrīkstēja viņam iebilst. Līķiem viņš izrāva zelta zobus. Kādreiz viņš pat amputēja kādam slimniekam kāju, jo tas bija uzdrošinājies iebilst. Šī operācija bija pilnīgi nevajadzīga, jo slimnieks bija slims vienīgi ar tīfu. Protams, šis mocekļis drīz vien nomira. Tomēr visvairāk Solovku un Anseras izsūtītie baidījās no šāda soda: vecas baznīcas zvanu tornī visapkārt četrām sienām bija piestiprināta „žordočka“ (kārts)¹³ – šauri dēļi tādā augstumā, ka, uz tiem apsēžoties, kājas neskāra zemi. Uz tās vainīgajam caurvējā vajadzēja sēdēt apakšveļā. Viņam bija jāsēž visu dienu taisni, turot rokas uz ceļiem un bez kustēšanās. Šo spīdzināšanas veidu man nebija jāizcieš. Tur bija nokļuvis kāds no mūsu priesteriem, bet par laimi tikai uz neilgu laiku. Jāpiezīmē, ka šis sods reizēm turpinājās pusgadu. Neviena arī nevarēja palikt ilgāk dzīvs šādos apstākļos. Uz Solovku salas šāda „žordočka“ atradās Kremļa galvenajā cietumā un „Cirvja kalnā“, bet uz Anseras salas „Golgotas“ postenī.

Sieviešu stāvoklis no metnēs bija tiešām šausmīgs. Tās dzīvoja atsevišķās barakās, un citiem cietumniekiem bija aizliegts ar viņām uzturēt jebkādu sakarus. Viņu vidū bija liels skaits pakļidušu sieviešu – prostitūtu. Taču bija arī godīgas zemnieces, izglītotas sievietes un pat dāmas no aristokrātu aprindām. Ievērojams skaits bija jaunu sieviešu. Visu šo sieviešu kopdzīve atstāja postošu iespaidu uz

13 Par „žordočku“ raksta A. Solženicins savā *Gulaga arhipelāgā* 2. sēj.

jaunatnācējām. Nometņu vadītāji, to palīgi un sargi izvēlējās sev no šīm sievietēm apkalpotājas ar nolūku, lai padarītu tās par savām piegulētājām. Ja kāda no tām pretojās apmierināt viņu seksuālās tieksmes, tad tai bija jāstrādā vissmagākie darbi, vai arī bez iemesla to ievietoja karcerī. Nedeva vairs ne drēbes, ne veļu. Šādas nelaimīgas sievietes staigāja apkārt vai nu skrandās, vai pat gluži kailas, vai arī, kaunā pazemotas, atdevās tiem, kas tās gribēja izmantot. Par spīti visiem aizliegumiem, sakari pretējo dzimumu starpā tomēr pastāvēja. Izlaidība un izvirtība bija neaprauktāma.

Es pamanīju, ka nometnē bija arī dažas manas draudzes locekles no Baltkrievijas. Vispār katoļu sievietes un meitenes gandrīz vienmēr labi uzvedās šajos pārbaudījumos. Taču bija arī paklupšanas gadījumi. Dažas neizturēja kārdinājumus un, kļūdamas par atsevišķu gadījumu upuriem, tās pamazām pagrīma izlaidībā.

Neskatoties uz visu to, starp mūsu draudzes locekļiem dažas bija tik pašaizliedzīgas un kristīgās šķīstības alkstošas dvēseles, ka tās veica auglīgu apustulātu citu sieviešu un jaunu meiteņu vidū. Ar savu tuvākmīlestību un eņģeliskās šķīstības piemēru neļāva citām nogrimt netikumības bezdibēnī. Kā piemēri būtu jāmin vairākas Baltkrievijas zemnieces. Tāpat būtu jāmin kāda neliela Maskavas krievu draudzes dominikāņu māsu grupa¹⁴, kas izcēlās ar savu apbrīnojamo uzvešanos. Ar savu žēlsirdību viņas centās iespiesties visur, lai atvieglinātu slimnieku, mazo bērnu, izsalkušo ciešanas – vai tie būtu katoļi vai nē. Visur viņu sarunas un nostāja dvesa šķīstību, Kristus mīlestību un uzticību Baznīcai.

Es nebiju aizmirsis Sv. Tēva vārdus bīskapam d'Erbiņjī *in necessitate divina tantum sum observando* – nepieciešamības gadījumā ir jāievēro tikai dievišķais likums. Es attiecināju šo izturēšanās noteikumu, kad radās izdevība, gan uz sevi pašu, gan uz citiem. Kad mūsu kapela tika slēgta, mūsu draudzes locekles palika bez sv. Komūnijas; no tā laika Vissvētāko Sakramentu tīrā drēbē viņām nesa līdz restotajam lodziņam; pēc tam viņas pašas to nesa uz savu istabu un katra atsevišķi pieņēma sv. Komūniju, nepieskaroties ar rokām mūsu Kun-

14 Par Maskavas dominikāņu mūķenēm skat. Anatolie Nowicka (Soeur Josaphate). Archives Saint-Georges, Meudon.

ga Miesai. Kad priesteri paši nevarēja aiznest Vissvētāko Sakramentu, šī cēlā misija tika uzticēta diviem jaunekļiem, kuri dzīvoja kopā ar mums un gatavojās uz priesterību. Dažiem no mūsu tēviem bija sirds nemiers, vai tādā veidā drīkst dalīt sv. Komūniju, bet es devu skaidru, apstiprinošu atbildi, jo biju pārliecināts, ka mūķenes un jaunie ļaudis no šīs prakses gūst lielu garīgu labumu. Es nomierināju šos priesterus, sacīdams, ka pie pirmās izdevības Sv. Tēvs tiks informēts par šo gadījumu, un ka es pats uzņemšos vainu, ja tas būs vajadzīgs.

Mēs klausījām grēksūdzes saviem katoļiem, vai nu tos nejauši satiekot, vai kad bija kopā kaut kur jāiet. Mēs viņiem devām sv. Komūniju mežā vai izpildot savus sarga pienākumus sarga būdā. Reiz es nolauzu daļiņu no savas priestera Hostijas, lai dotu kādam ticīgajam sv. Komūniju. Šī visāda veida garīgā aprūpe mums priesteriem bija vislielākais gandarījums šo morālisko ciešanu vidū, kas mums bija jāpanes, dzīvojot šinī nemorāles piesātinātā vidē.

Mans veselības stāvoklis bija mainīgs. Kādreiz es darbā izmežģīju roku. Divus mēnešus man bija paaugstināta temperatūra; es varēju lietot tikai vienu roku. 1929.-1930. g. ziemā uztūka visa mana ķermeņa kreisā puse. Ceļi vairs gandrīz nelocījās, katra kustība man sagādāja lielas sāpes. Vienīgais, kas palīdzēja bija ļoti karsta pirts, ko postenī varēja dabūt. 1930. gada pavasarī es kļuvu miegains un jutu dziļu apātiju pret visu, kas notika man apkārt. Tos pašus simptomus varēja konstatēt arī pie dažiem citiem priesteriem. Šī psihiskā stāvokļa iemesli acīmredzot bija pārpūle un organisma novārgums. Mūsu tēvi bija mani lūguši pirms aizbraukšanas noturēt viņiem rekolēkcijas. Es noraidīju, jo nebiju spējīgs domāt, tomēr palika apziņa, ka biju nepareizi izdarījis.

1930. g. 13. oktobris

Mans ieslodzījuma termiņš beidzās 1930. gada 17. septembrī. Es biju savlaicīgi nodevis par to iesniegumu. 13. oktobrī mani izsauca uz administrācijas kanceleju ar visām manām mantām. Pārējie tēvi man palīdzēja nest bagāžu. No Troickas līdz Anseras centrālajam postenim bija 5 km. Anserā izbraukšanas brīdī vajadzēja gaidīt visu nakti un negulēt, jo mazākās neuzmanības gadījumā būtu nozagtas manas mantas un pārtikas krājumi. 14. oktobrī no rīta mums pavēlēja nest

katram savu bagāžu līdz jūrai: vajadzēja iet divus kilometrus. Es noteikti atteicos iet vai arī atteicos atstāt savas lietas. Man bija jānoklausās vesela lamu vārdu virkne. Taču protests nebija nesekmīgs: galu galā visai kolonnai iedeva ratus bagāžas transportēšanai. 5 km, kas mūs šķīra no otrās salas, tika pārvarēti bez traucējumiem. Pēc tam mums vajadzēja iet kājām 15 km pa nejaukiem rudens dubļiem. Ar bagāžu bija tā pati lieta kā Anserā. Tas ir pazīstams veids ņirgāties par ieslodzītajiem: viņiem liekot ņemt uz muguras visas savas mantas un skriet vai ļoti ātri soļot, tādus gadījumos reizēm palīdz veikli izteikts protests.

Pirms diviem gadiem, 1928. g. novembrī, kad es biju sargs Solovkos, pa to pašu ceļu no Anseras uzraugi dzina manā priekšā ieslodzīto grupu. Pūta ledus auksts ziemeļvējš. Laivā, ar ko pārveda nelaimīgos uz Solovkiem, bija 60 ieslodzīto, no kuriem 20 bija kaili kā tārpiņi. Puse nomira ceļā, pārējie pēc ierašanās.

1929. gadā, kad sākās pirmais lielais sals, kādai apcietināto grupai, kas tikko bija ieradusies, tūliņ bija jādodas uz mežu zāgēt malku. Divas dienas pēc tam visa grupa tika sūtīta atpakaļ uz Solovkiem, jo visi bija nosaldējuši kājas un rokas. Liels skaits no tiem nomira; pārējie palika kropli uz visu mūžu.

1930. g. 14. oktobris

Tātad mūsu grupa ieradās Solovkos. Es tiku ievietots barakā, kur dzīvoja vairāk kā 200 cilvēku; lielākā daļa no viņiem bija visīstākie laupītāji. Tai pašā vakarā, neskatoties uz manu modrību, man nozaga visas mantas, es paliku ar to, kas man bija mugurā, un ar tukšu grozu. Es oficiāli protestēju; vienīgās sekas tam bija, ka ļaundaris, kas man tika dots par biedru, draudēja mani piekaut. Protams, manas lietas neatrada. Zināmā mērā es biju apmierināts ar šo zādzību, jo tā mani atbrīvoja no bagāžas nešanas. Es biju brīvāks arī tāpēc, ka biju uzdāvinājis vienam no mūsu priesteriem manus velteņus un ziemas mēteļus.

Dažas dienas vēlāk mani aizsūtīja uz karantīnu. Tur mazā istabiņā kopā ar mani bija divi katoļi no Baltkrievijas, kam arī nupat bija beidzies spaidu darba laiks. Kas mūs gaidīja? Mēs visi bijām gandrīz pārliecināti, ka mūs izsūtīs uz kādu attālu valsts nomali vai

piespriedīs mums slavenu „bez sešiem“, tas ir, ka mums būs tiesības izvēlēties sev dzīvesvietu ārpus sešiem galvenajiem apgabaliem.

1930. g. 28. oktobris

Vakarā mani izsauc uz kanceleju, lai paskaidrotu, ka mani atlaiž „zem paraksta“, tas nozīmēja, ka man ir tiesības izvēlēties dzīvesvietu un to mainīt, bet ir pienākums ikreiz par to ziņot Solovku koncentrācijas nometnes administrācijai. Uz manu jautājumu paskaidroja, ka šis jaunais atbrīvošanas veids ir tāpēc, ka vēl nav pienākuši Maskavas norādījumi attiecībā uz mani, bet, no otras puses – tā kā esmu izcietis savu sodu, es nevaru palikt vairāk Solovkos; tā tas turpināsies līdz pat Maskavas GPU galīgajam lēmumam.

Es izvēlējos Mogiļevas pilsētu Baltkrievijā, kur es jau strādāju kā bīskaps. Es prasīju, lai man atdod grāmatas, kas bija atņemtas kratīšanu laikā, taču manas prasības netika ievērotas.

1930. g. 29. oktobris

Jau no paša rīta iesākās atbrīvošanas formalitātes. Mūs aizveda uz pirti, kur tvaikos dezinficēja mūsu veļu un drēbes, mūs pārmeklēja un izsniedza caurlaides. Pēc pēdējās pārbaudes mēs iekāpām lielā laivā, kuru aizvilka uz Kemu. Mēs izkāpām no tās reizē ar uzraugiem un palikām krastmalā stāvēt, īsti nezinādami, ko lai darām. Beidzot viens no mums pienāca pie uzrauga un pajautāja, kas mums jādara. „Dariat, ko gribat“, skanēja atbilde, „tā vairs nav mūsu lieta“. Tad nu atbrīvotie paņēma katrs savu bagāžu un skrēja uz staciju. Pārdzīvoju neparastu prieku, ka es pats drīkstēju nopirkt biļeti. Es braucu uz Mogiļevu, bet citi katoļi – uz Minsku. Ap pulksten 5 vilciens atstāja Kemas staciju.

Līdz Petrozavodskai GPU darbinieki vairākas reizes pārbaudīja mūsu dokumentus. Lai gan mūsu dokumenti bija pilnīgā kārtībā, tomēr mums pārskrēja šērmuļi katrreiz, kad atskanēja vārdi: „Jūsu dokumenti!“ Mēs baidījāmies, ka tik papīros nebūtu kaut kādas neprecizitātes. Nevienam negribējās atgriezties Solovkos. Mūsu fantāzija tik ļoti ilgoto brīvību mums iztēloja vispievilcīgākās krāsās. Mums jau bija diezgan visu šo kratīšanu un ikdienas pārbaužu, šīs mūžīgās atkarības no kāda tīpa, kas tevi novēro no rīta līdz vakaram un

spīdzina tavu dvēseli. Kontrolieri, kas mūs pārbaudīja vilcienā, tik tikko prata lasīt, un grūtības, kādas bija viņiem konstatēt, ka mūsu dokumenti kārtībā, mums sagādāja īstas mocības.

Sākot no Petrozavodskas mūsu ceļojums bija diezgan mierīgs. 30. oktobra pusnaktī es ierados Ļeņingradā. Vilcienu uz Mogiļevu vjadzēja gaidīt līdz nākošās dienas pusdienām. Nolēmu izmantot šo brīvo laiku, lai apmeklētu bīskapu Maļeckī. Es ierados Pervaja Krasnoarmejskajas ielā nr. 11. un piezvanīju. Izzirdot manu vārdu, apkalpotāja ielaida mani iekšā, bet tūliņ arī taica, ka Monsiņjors tagad dzīvojot Kirilovskajas ielā sv. Marijas Sirds baznīcas tuvumā. Es vēlējos tūliņ tur doties, bet viņa tam pretojās un lūdza mani palikt šeit, jo, ja viņa klauvētu pie bīskapa durvīm nakts laikā, viņš varot nomirt. Mūžīgās kratīšanas un GPU apmeklējumi naktī uz viņu atstāja tādu iespaidu, ka viņš ir pavisam slim. Vajadzēja piekāpties un pavadīt nakti uz vietas. Es jautāju, kas ir katedrāles prāvests, un izteicu vēlēšanos noturēt tur sv. Misi agri no rīta. Sieviete atbildēja, ka katedrāle ir slēgta, un viss, kas tur bija iekšā, ir paņemts, bet prāvests, priesteris Augustīns Pronckaitis, dzīvo pie sv. Katrīnas baznīcas. Es nosaucu to draudzes locekļu vārdus, kurus pazinu. Tie esot izsūtīti uz Solovkiem vai nīkst cietumos. Pilsētā gandrīz neviens no viņiem nav palicis. Un tas viss notika pēdējos trīs gados pēc manas aizbraukšanas no Ļeņingradas. Daudzas draudzes locekles tika izsūtītas tikai tāpēc, ka tās aiz žēlsirdības bija sūtījušas priesteriem pakas uz Solovkiem. Tās bija labākās draudzas locekles. Kad apkalpotāja man stāstīja to visu, viņas sejā atspoguļojās neizsakāmas sāpes un liela mīlestība uz Baznīcu. Mana sirds sažņaudzās, prieks par atbrīvošanu izgausa, un manu acu priekšā nostājās īstenība ar visām tās šausmām.

Nākamajā rītā ļoti agri braucu ar tramvaju uz Kirilovskajas ielu. Es šķērsoju labi pazīstamas ielas. Ir pusseptiņi. Baznīca ir atvērta. Ieeju. Dažas sievietes pustumsā lūdz Dievu. Neviens mani nepazīst. Es nokāpu pa trepēm un klauvēju pie viņa istabas durvīm. Ekselence Maļeckis, novājējis, skaita savu breviāru, nometies ceļos un atbalstīdamies pret galdu. Viņš mani pazina, mēs apskāvāmies; taču es uzminēju viņa nemieru un, lai viņu nomierinātu, parādīju savus dokumentus. Viņš tos izlasīja, nomierinājās, izrādīja prieku un teica, ka viņš ne no kā nebaidās. Manas klusās Mises laikā, uz kuru ieradās

daži ticīgie, mani pazina, es dzirdēju elsas. Man atlika tikai divas stundas laika. Ekselence Maļeckis man aprakstīja Baznīcas situāciju Ļeņingradā. Priesteru šeit tik pat kā neesot. Starp atlikušajiem priesteriem ir maz garīgas vienotības. Viņš pats jūtas izolēts, pilnīgi vientuļš. Nekāds apustulisks darbs nav iespējams, var turēt tikai sv. Misi, skaitīt breviāru un baznīcā dalīt sakramentus. Viņa draudzes locekļi viņam dod iztiku. GPU viņu bieži traucē gan ar apmeklējumiem, gan izsaukumiem. Nupat viņam lika priekšā, lai viņš labprātīgi aizbrauc, citādi viņu apcietināšot. Viņš man izlasīja savu deklarāciju, ko šai sakarā uzrakstījis un kuru viņš vēlējās iesniegt GPU; viņš lūdz, lai viņu atstātu Ļeņingradā, jo viņš ir vecs, nav nekad nodarbojies ar politiku un visa viņa priestera darbība vienmēr bijusi vērsta uz to, lai aizstāvētu strādnieku šķiras pārstāvjus un viņu bērņus.

Uzzinājis, ka es esmu ieradies, pie mums atnāca priesteris Augustīns Pronckaitis, tas bija vienīgais cilvēks, kuram bīskaps uzticēja visas savas grūtības.

Pulksten 11 es devos uz staciju. Es cerēju rīt, visu Svēto dienā ierasties Mogiļevā.

1930. g. 1. novembris

Pulksten 8 no rīta es biju Mogiļevā. Paņēmu taksometru un aizbraucu uz baznīcu. Svētņīca bija atvērta, tajā bija divas personas; vienu no tām es pazinu. Kamēr es biju baznīcā, kāds būs paziņojis prāvestam, manam ģenerālvikāram priesterim Pēterim Avglo. Mēs satikāmies baznīcas priekšelpā. Tāda pati aina kā Ļeņingradā: nabaga priesteris skūpstīja man roku, kamēr viņa acīs bija lasāmas bailes. Mēs iegājām istabā; es viņam parādīju savus dokumentus, lai izkļedētu jebkādu nedrošību. Tiešām viņš nomierinājās. Es gan biju atsūtījis telegrammu par manu ierašanos, taču aiz piesardzības tā bija parakstīta tikai ar manu priekšvārdu. Priesteris Avglo to nebija izpratis. Viņam nemaz neienāca prātā, ka varēs mani redzēt brīvu. Pēc sv. Mises es aizgāju uz GPU, kā to prasīja man izsniegtais dokuments.

GPU pēc parastajām formalitātēm un gaidīšanas mani pieņēma viens no šīs iestādes ierēdņiem. Pēc pāris apmainītiem vārdiem viņš man lika priekšā atstāt Mogiļevu, jo es esot „ievērojama persona“. Viņš piebilda, ka manā atlaišanas apliecībā ir ielaista kļūda, jo man

nevarēja atļaut atgriezties Mogiļevā. Man jābraucot uz Smoļensku, ceļa izdevumus man atmaksāšot. Es kategoriski atteicos, sacīdams, ja jau Mogiļevā esmu nevēlams, tad lai mani apcietina un aizsūta vien-alga uz kurieni. Es biju sagatavojies, ka GPU vairs mani neatlaidīs.

Liekas, ka šī kategoriskā deklarācija atstāja iespaidu. Pusstundu man bija jāuzgaida koridorā, pēc tam man pavēlēja atgriezties nāka-majā dienā. Es atgriezos katedrālē, lai celebrētu dziedāmo sv. Misi, kuras laikā sprediķoju. Visās sejās atspoguļojās prieks, taču vairs ne tāds, kā pirms trim gadiem. Baznīcā bija maz cilvēku, jauniešu gan-drīz nemaz.

Pēc sv. Mises ticīgie sapulcējās ap savu bīskapu un katrs vēlējās saņemt svētību. Ikkatrs no viņiem centās man pastāstīt savus sāpīgos notikumus. Visi žēlojās, ka viņiem esot tik pat kā neiespējams iet uz baznīcu, jo viņi esot kolhoznieki. Skolās bērnus mācot neklausīt sa-viem vecākiem. Bērnos tīkot „iedzīta“ pretreligiska propaganda. Daudzi jaunieši kļuvuši par komjauniešiem un zobojoties par vecā-kiem. Viņu materiālais stāvoklis esot ļoti bēdīgs, jo strādājot valstij, pašiem maz paliekot pāri u.t.t..

Nākamajā dienā pēc sprediķa es atkal ierados GPU. Man jautāja, kā es varu sevi uzskatīt par bīskapu diecēzē, no kuras biju projām trīs gadus, un, ja mani būtu notiesājuši uz 10 gadiem izsūtīšanā, kas būtu noticis? Es atbildēju, ka bīskapu iecelšana un atcelšana ir atkarīga tikai no Svētā Krēsla un tā nav laicīgās varas kompetencē. Cits jautājums: kā izsūtītais var pārvaldīt diecēzi? Atbilde: viņš to pār-valda ar kāda cita starpniecību, kuru nozīmējis šim nolūkam, taču atbildība paliek viņam pašam. Tad man vēl jautāja: ko es būtu no-zīmējis gadījumā, ja priesteris Avglo to nebūtu varējis pārvaldīt. Uz šo jautājumu, kas attiecās vienīgi uz Baznīcas iekšējo dzīvi, es attei-cos atbildēt. Viņi neatlaidās, bet turpināja jautāt: ja visas personas, kuras es būtu varējis nozīmēt savā vietā, atrastos tādā pašā stāvoklī. Es atbildēju, ka šī problēma, kas ir neatrisināma valdībai, nav neatrisināma Baznīcai, kas visu ir paredzējusi kanoniskajās tiesībās. Pēc tam GPU ierēdnis man teica, ka es drīkstu palikt Mogiļevā, bet man pavēlēja klusēt un nevienam neteikt, ka man tika dots priekšlikums atstāt Mogiļevu. Mana stingrība, kā redzams, vismaz pagaidām, kaut ko deva.

Pirmdien, 3. novembrī, mirušo piemiņas dienā, es atkal sprediķoju. Pēc sprediķa mans ģenerālvikārs, kuram, kā likās, kaut kas smags bija uz sirds, mani aicināja atgriezties jau tukšajā baznīcā. Viņš mani ieveda sakristijā, kur nometās ceļos manā priekšā un raudot stāstīja sekojošo. – Pēc priestera Vitolda Paškēviča, mana pirmā ģenerālvikāra, arestēšanas, viņam – priesterim Avglo bija jāpārņem apustuliskā administratora pienākumi, kaut gan secības kārtībā viņš bija ceturtais, nozīmētais ģenerālvikārs. Otrais – priesteris Jāzeps Dzemjans un trešais – pr. Pauls Karpovičs, jau atradās cietumā. – Priesteris Avglo vēlējies palikt Vitebskā (savā draudzē). Tad GPU ieteica viņam atteikties no apustuliskā administratora amata, bet viņš esot to noraidījis, aizbildinoties, ka tas neesot atkarīgs no viņa. Sakarā ar to, GPU pieprasīja, lai viņš pāriet uz dzīvi Mogiļevā. Viņš piekritis. Drīz vien pēc viņa pārcelšanās šinī pilsētā, bieži viņu izsauca uz GPU, kur viņu pratināja. Kādu dienu vairāki GPU ierēdņi ieradās pie viņa un ieteica viņam parakstīt jau iepriekš sagatavotu rakstu, kurā bija teikts, ka Krievijā reliģiju nevajā, baznīcas neslēdz, bet, ja kādu izsūta, tad tas ir vienīgi izdarītā nozieguma dēļ. Kā samaksu par šo parakstu, viņam apsolīja brīvību, baznīcu atvēršanu, priesteru un baznīcas nodokļu samazināšanu. Viņš atteicās to parakstīt. Tomēr, sakarā ar spiedienu, ko izdarīja visu dienu nepārtraukti uz viņu, viņš padevies un, izdarot rakstā dažus labojumus, parakstījies. Viņš patiesi esot cerējis, ka tas nedaudz uzlabos baznīcas stāvokli. Tikai pēc GPU ierēdņu aiziešanas, viņš aptvēris, ka ir nepareizi izdarījis.

Kādu citu reizi (vairs labi neatminos, pirms vai pēc šīs deklarācijas) priesteris Avglo, padodoties GPU spiedienam, esot rakstījis Sv. Tēvam, lūdzot, lai viņu atbrīvo no apustuliskā administratora pienākumiem un ieceļ viņa vietā citu. GPU uzņēmās nogādāt šo vēstuli uz Vatikānu. Tomēr viņš kādā citā ceļā esot brīdinājis Svēto Tēvu par morālisko spiedienu, kādam viņš ir bijis padots. Viņš saņēma nomierinošu vēstuli no Romas, ar norādījumu, neatstāt savu amatu, bet iecelt atvietotāju gadījumam, ja viņš tiktu apcietināts, Viņš man parādīja šo vēstuli. Tā bija pastkarte, ko rakstīja, ja nemaldos, bīskaps d'Erbiņjī. Es centos nomierināt šo nabaga priesteri, kas bija ļoti satriekts par izdarīto. Es jau zināju no savas un citu pieredzes, ka ļoti

grūti ir orientēties, atrodoties GPU knaiblēs. Šis pārejošais priestera Avglo vājums nekādā ziņā nemazināja viņa cieņu manās acīs. Tāpat nekad nešaubījos par viņa mīlestību uz Dievu un uzupurēšanos Baznīcai. Viņš man pastāstīja daudzas detaļas par apustuliskā administratora stāvokli, bet mana atmiņa, novājināta ar piecu gadu izsūtījumu, gandrīz neko nepaturēja no stāstītā.

Tomēr es atminos to, ko viņš man teica attiecībā uz priesteri Hrizogonu Pšemocki. Šis priesteris tika apcietināts un notiesāts. Viņš neizturēja stingro ieslodzījumu, saslima un bija tuvu nāvei. GPU, negribēdama viņu padarīt par mocekli un redzēdama, ka viņa dienas ir jau skaitītas, nolēma to atbrīvot. Priesteris Pšemockis nespēja vairs staigāt. Viņš saprata GPU nolūku, tāpēc atteicās atstāt cietumu, kur arī nomira badā.

Priesteris Avglo man arī atstāstīja kādas Smolenskas apkārtnes mūķenes traģēdiju. Kad viņu apcietināja, cietuma izmeklēšanas tiesneši un direktori uzlika viņai ikdienas lielas morāliskas ciešanas, spiežot to kļūt par viņu mīļāko. Redzot sevi bezizejas stāvoklī, mūķene nepieņēma vairs nekādu barību. Viņas vienīgā vēlēšanās bija paturēt savu nevainību debesu valstībai. Varas vīri pārāk vēlu aptvēra viņas nolūku: viņa nomira uzticīga saviem solījumiem.

Tā kā bija priesteru trūkums, priesteris Avglo un es nolēmām svētdien, 9. novembrī nepalikti abi Mogiļevā; viņš dosies uz kādu kaimiņu draudzi, bet es palikšu Mogiļevā.

1930. g. 8. novembris

Tā nu 8. novembrī agri no rīta priesteris Avglo aizgāja. Mēs bijām norunājuši, ka viņš atgriezīsies vēlākais otrdien, 11. novembrī. Tai pašā dienā, 8. novembrī ap pulksten 11 vakarā, kad es lūdzu Dievu, nometies ceļos maza galdiņa priekšā, kāds pie manis ienāca. Sākumā es tam nepievērsu uzmanību: domāju, ka tas bija mūsu vecais ķesteris Jāzeps Cīvinskis, pilnīgi uzticams cilvēks, kas visās lietās bija prāvesta labā roka un kas dzīvoja apakšstāvā. Taču, kad es pagriezos atpakaļ, ieraudzīju uz sliekšņa divas personas. „Nemiet savas lietas, iesim uz GPU“, viens no viņiem teica. Vajadzēja paklausīt un iet. Es paņēmu līdzī veļu, divieli un dažus sīkus priekšmetus.

GPU mani ievietoja atsevišķā cellē. Priekšnieks garāmiedams man teica: „Jūs mūs neklausījāt, jūs nebraucāt prom. Tā nu jūs apcietināja.“ Šai cellē es pavadīju divas dienas.

No rīta man nedeļa ne ēst, ne dzert. Toties es dabūju lielas pusdienas: buljonu, sīkus makaronus, cepeti. Vakarā man iedeļa glāzi tējas ar cukuru un baltmaizi.

Pulksten 9 no rīta pie manis ievēda kādu provokatoru. Nav nekā interesanta, ko atzīmēt no sarunām ar viņu. Man jau bija triju gadu pieredze; viss tas, ko šis cilvēks stāstīja, man likās par daudz naivs.

Pulksten 10 vakarā mani izsauca „ar bagāžu“. Koridorā es satiku kādu draudzes locekli, kas šinīs pāris brīvības dienās, ko es biju pavadījis Mogiļevā, man salāpīja apģērbu. Mēs palikām dažas minūtes kopā, sēžot uz sola, bet sargu dēļ nebija iespējams pārmainīt kaut dažus vārdus. Vēlāk es no kādas prāvesta vēstules uzzināju, ka viņa palika cietumā trīs mēnešus, pēc tam kļuva komuniste un tika izlaista. Nezinām, vai viņa padevās kādam solījumam? Vai varbūt prāvests bija ticis piekrāpts, uzskatot viņu kā labu draudzes locekli, bet kas jau iepriekš bija pieslēgusies bolševismam?

1930. g. 11. novembris

No rīta es jau otrreiz atrados Minskas GPU; es tur ierados trešās klases vagonā kopā ar vienu GPU darbinieku. Līdz pulksten 10 vakarā es paliku kādā atsevišķā pagrabtelpā. Pulksten 10 mani nosūtīja uz kopējo kameru, nr. 12, kas arī atradās pagrabā. Telpa bija 8 soļus gara un 3 plata. Pa logu, kas bija griestu tuvumā, ieplūda svaigs gaiss, taču tas nedeļa gaismu. Elektrība dega dienu un naktī. Kad es ierados, uz lāvām gulēja trīs cilvēki. Uzraugs ierādīja man vietu uz kāda maza, neglīta dīvāniņa, ko speciāli ienesa man. Man vismaz bija uz kā gulēt: 8 cilvēki gulēja uz grīdas. Kad es tiku pārcelts uz citu telpu, tur bija 16 cilvēki; tiešām nezinu, kā viņi tur saspiedās. Es uzaicināju kādu nupat ieradušos inženieri gulēt kopā ar mani uz mana dīvāniņa.

Visus ēda utis. Es vēl biju relatīvi pasargāts no tām, it īpaši pateicoties manam dīvānam, kas bija nošķirts no citām guļamvietām. Es apkarāju šos parazītus, iztīrot savu veļu no tiem divas reizes dienā. No utīm cieta visvairāk kāds zemnieks, pilnīgs kroplis un kāds pusaudzis.

Rītos mums deva 400 g maizes, 15 g cukura un karstu ūdeni. Pusdienās bija zupa un pašķidra putraimu biezputra. Vakarā saņēmām atkal putraimu putru un karstu ūdeni. Katrā pārbaudes laikā cietumnieki sūdzējās par vājo uzturu, prasot vairāk. Arī es drīz sāku just šīs vājās pārtikas sekas. Katru dienu mums bija 10 minūšu ilga pastaiga. Divas reizes man bija iespēja iet vannā, bet tā kā mums nebija tīras veļas ar ko apmainīt netīro veļu, vanna nedeva cerētos rezultātus pret utīm.

1930. g. 7. decembris

Mani izsauca uz kanceleju „ar bagāžu“. Līdz šim neviens no GPU nebija par mani interesējies, mani nemaz nepratināja. Ar mazu ieslodzīto grupu mani aizsūtīja kājām uz Minskas labošanas namu. Tur mūs sadzina kādā milzīgi lielā telpā, kopā apm. 200 ieslodzīto. Šeit ieslodzītie gulēja uz, vai zem lāviņām, vai arī vienkārši uz grīdas. Gandrīz visi tie bija baltkrievu zemnieki, kuru vidū bija daudz katoļu, no tiem – daži mani pazina. Bija arī daži kriminālnoziedznieki un vairāki komunisti, gan jauni, gan veci, kas bija izbēguši no Polijas.

Tā kā es ierados pēdējais, man bija jāguļ uz grīdas. Taču kāds pareizticīgais zemnieks, kas runāja poliski, man atdeva savu vietu.

Kāpēc šos zemniekus apcietināja? Viņu vienīgā vaina bija, ka tie strādāja godīgi un bija pārtikuši. Stāsta, ka veselus vilcienus pielādēja ar zemnieku ģimenēm un veda uz Sibīriju. Katoļiem bija visvairāk jācieš no GPU viņu reliģiskās pārliecības dēļ. Sevišķi vajāja šļahtu (sīkos muižniekus)¹⁵. Šai sabiedrības šķīrai bija savi trūkumi kā jebkurai citai, taču tā bija ļoti pieķērusies savai reliģiskajai pārliecībai.

Es paliku šai vietā līdz 11. decembrim. Man paziņoja, ka saskaņā ar 1930. g. 25. oktobra Maskavas OGPU lēmumu es esmu notiesāts uz trim izsūtīšanas gadiem Irkutskā.

Nākamajā dienā pēc ierašanās labošanas iestādē pie manis ieradās priesteris Šacilo, kurš pēc manas izbraukšanas tika iecelts par sv. Sīmaņa un Helēnas baznīcas prāvestu Minskā. Es nezinu, kā viņš bija

15 Šļahta. Šis poļu termins apzīmē sīkos muižniekus (atšķirībā no lielmuižniekiem jeb magnātiem). Šļahtai bija ievērojama loma ne tikai Polijā, bet arī Baltkrievijā un visos apgabalos, kuros bija jūtama poļu ietekme.

dabūjis atļauju apmeklēt mani. Mēs sarunājāmies caur divām restēm, kas atradās viena no otras 1 metra attālumā šim nolūkam paredzētajā kopējā pieņemamajā istabā. Viņš bija mans studiju biedrs seminārā. Ar asarām acīs viņš stāstīja, cik grūts bija viņa stāvoklis. Viņa baznīcai uzlika 5000 rubļu lielu nodokli, bez tam vēl vajadzēja maksāt 7000 rubļu lielu personīgo nodokli. Viņš cerot, ka baznīcai varēs sadabūt naudu, bet viņš nezinot, kur lai atrod naudu otram nodoklim. Slepēnā uzraudzība, provokācijas, atņemtā iespēja strādāt un pastāvīgie apcietināšanas draudi – tas viss viņam lika domāt, ka panesamāka dzīve būtu Solovkos. Viņš man nodeva vienu sainīti un jautāja, ko man vēl vajadzētu atsūtīt. Viņš teica, ka man atsūtīšot visu to, ko pats bija sagatavojis savas apcietināšanas gadījumam. Es nodomāju: *Beati semper parati* (Svētlaimīgi tie, kas ir vienmēr gatavi). Tad mana sirds sažņaudzās tāpat kā Ļeņingradā, kad bīskapa Maļecka kalpone man stāstīja par vajāšanām, kas tur bija jāpacieš. Tagad es cietu vēl vairāk, jo, būdams bīskaps, es vēl vairāk apzinājos, ka tas ir mans ganāmpulks un mani dārgie priesteri, kurus moka.

Manas izbraukšanas dienā, 11. decembrī, es saņēmu solīto sūtījumu, kurā atradās: 1. neliels maisiņš, sagatavots tā, lai to varētu nest kā mugursomu; maisā bija viegla sega, mazs spilventiņš un vairāki kilogrami rudzu maizes sausiņu; 2. mazs groziņš, kurā bija gabals gaļas, desa, divielis un dažī sīkāki priekšmeti, kurus es vairs neatceros. Kad mums bija satikšanās, labajam priesterim izdevās caur dubultām restēm iedot man drusku naudas, ja nemaldos 30 rubļu; tas notika nevienam nemanot.

Labošanas iestādes blakus kamerā bija viens no maniem priesteriem – Viktors Valentinovičs. Tas bija cienījams, garīgi līdzsvarots sirmgalvis, viņš mīlēja visu darīt ar vācu precizitāti; cik ļoti viņš bija sakumpis, novājējis! Kā viņš bija nonācis šeit? Tā kā mans amata pienākums bija veikt dažas administratīvas pārmaiņas, es viņu 1927. g. augustā biju pārcēlis no Mstislanovas uz lielu draudzi Minskas tuvumā, mazā pilsētiņā Kaidanovā. Pēc tam es tiku apcietināts un nezināju, kas ar viņu notika. Izrādās, ka drīz pēc viņa ierašanās nozīmētajā draudzē GPU viņam pavēlēja to atstāt. Ģenerālvikārs priesteris Paškēvičs viņu pārcēla uz Minsku priestera Jāzepa Dzemjana vietā, kurš bija apcietināts. Pēc neilga laika viņam, piedraudot ar

apcietināšanu, aizliedza rezidēt arī šinī draudzē. Tad ģenerālvikārs viņu aizsūtīja uz lielu draudzi netālu no Minskas, Lohojskā, kuras prāvests, priesteris Jāzebs Ibjanskis, jau atradās Solovkos un drīz pēc tam nomira.

No Kaidanovas viņu padzina, aizbildinoties, ka šī vieta atrodas pierobežas zonā, tas pats bija ar Minsku. Taču nebija iemesla likt viņam izbraukt no Lohojskas. Bet, lūk, kādā svētku dienā tūlīt pēc sv. Mises izkratīja dzīvokli un pie viņa atrada sudraba naudu. Viņš paskaidroja, ka šie naudas gabali tika ziedoti baznīcai, piederēja baznīcai un tos bija paredzēts tūlīt pat nest uz banku, lai apmainītu pret papīra naudu; nekas nelīdzēja, viņu apcietināja. Drīz pēc manas aizbraukšanas no Minskas labošanas iestādes viņš tika aizvests uz Vidusāziju. Kādā vēstulē, ko saņēmu, viņš man stāstīja, ka to ceļā apzaga un starp citām lietām nozaga arī kažoku, un ka viņš ļoti cieš no Sibīrijas aukstuma. Pēc tam es pazaudēju viņa pēdas. Cietumā kādas pastaigas laikā pagalmā man bija izdevība izsūdzēt viņam grēkus.

1930. g. 11. decembris

Kopā ar kādu cietumnieku grupu mani aizveda kājām uz staciju. Mūs iesēdināja 3. klases vagonos. Katram bija vieta, kur apgulties. Mūsu ceļojums noritēja bez traucējumiem. Katram iedeva 500-600 g maizes.

Nākamajā dienā mēs nonācām Maskavā. Es piemirsu atzīmēt, ka ikreiz, ierodoties cietumā vai to atstājot, cietumnieki tika pārmeklēti. Dažreiz tas notika mierīgi, bet lielākoties to izdarīja steigā, lietojot lamu vārdus. Nezinu, kā milicija rīkojās ar citiem priesteriem, bet man katreiz vajadzēja noģērbt sutanu, apavus un reizēm pat zeķes. Visu šo procedūru pavadīja izsaucieni un dažādi „popam“ adresēti apzīmējumi. Reizēm palīdzēja tas, ka ierēdņiem, kas mūs pārmeklēja, veikli iedeva kādu dāvanu, taču šai ziņā vajadzēja rīkoties ļoti uzmanīgi.

Maskavas stacijā mūs gaidīja GPU slēgtais auto, „melnsais krauklis“, kā to mēdza saukt. Mūs saspieda tanī kā siļķes mucā un aizveda uz Butirku cietumu. Mūs pārmeklēja, lika ilgu laiku gaidīt un pēc daudzām formalitātēm atstāja vienus pašus kādā telpā.

Nākamajā dienā agri no rīta mūs pārveda uz lielu telpu, kur jau bija daudz cietumnieku. Telpa bija pilna ar divstāvu lāvām. Utu un blakšu pa pilnam. Ieslodzīto vidū bija daži profesori; atceros tikai vienu uzvārdu: Popovs - Tativa, orientālists. Tur bija arī inženieri, sociologi, rūpnieki, ierēdņi, daudz zemnieku un daži parastie zagļi. Jau pirmajās minūtēs, kad mēs uzturējāmies šinī telpā, mums nozaga dažādas lietas. Es sastapu šādus zagļus visos cietumos; cietuma administrācija ne tikai pacieta viņus, bet pat izmantoja tos savos slepenajos nolūkos. Kad ieradāmies Butirkos, mūs nosūtīja uz pirti. Tikko kā bijām atstājuši ģērbtuvi, tur ielaida zagļus; kad mēs izgājām no pirts, vairāki no mums nevarēja vairs atrast savas drēbes, protesti un sūdzības neko nelīdzēja. Ieslodzītie man stāstīja, ka izmeklēšanas tiesneši draudējuši viņus salikt kopā ar zagļiem, ja tie nedos liecības, kuras no viņiem prasa. Tiešām, šos draudus dažreiz arī izpildīja. Dienas mēs pavadījām daudz labāk nekā naktis. Naktīs, tikko bijām aizvēruši acis, zagļi ķērās pie sava darba, īpaši pārmeklēdami jaunieradušo mantas. Dažādu iemeslu dēļ – smags gaiss, nogurums u.t.t. – miegs cietumā parasti bija ļoti dziļš. Šoreiz kā vienmēr, zagļi strādāja ar panākumiem. Tomēr es pamanīju un pamodināju savu kaimiņu, pa kura kabatām meklējās zagļi. Tad nu viņi gribēja mani piekaut. Nākamajā dienā mēs, izglītotie cilvēki, norunājām, ka katrs no mums pēc kārtas paliks naktī nomodā, lai sargātu mantas. Šīs nakts sardzes turpinājās līdz pat manai aizbraukšanai. Vispār zagļiem ir sava loma GPU darbībā. Solovkos man bieži bija izdevība par to pārliecināties. Nevienam nebija noslēpums, ka viņi ieņēma svarīgus posteņus, līdzīgus GPU ierēdņiem, it īpaši tur, kur bija jāstrādā smags darbs.

Katru dienu visus mūsu istabas iemītniekus sūtīja darbos. Aiz ziņkārības pirmajā dienā es aizgāju uz atslēdznieku darbnīcu. Nākamajās dienās es atteicos iet strādāt, aizbildinoties ar to, ka neesmu notiesāts uz spaidu darbiem. Mani nevarēja piespiest strādāt ar varu. Zagļi bija brīvi no visiem piespiedu darbiem, grūtības bija domātas citiem, nevis viņiem.

Kādu dienu, kad mirkli biju izklaidīgs, man nozaga galošas. Es sūdzējos uzraugam, kurš man atbildēja: „Tas ir labi, vajadzēja iet darbā“. Neuzdrošinājos sūdzēties tālāk.

Pēc dažām dienām mūsu kamerā ieradās jauna ieslodzīto grupa. Viņu vidū atradās Maskavas dekāns priesteris Pēteris Zeļinskis, apcietināts 1924. g. vasarā un kopš tā laika vests no cietuma uz cietumu, no izsūtījuma uz izsūtījumu. Nevaru aprakstīt šīs piespiedu ceļojuma vietas. Pēdējā laikā viņš atradās Ufā, kur tika pēkšņi apcietināts un aizvests uz Maskavu; viss ceļš bija briesmīgas mokas. Viņš nekad neuzzināja savas apcietināšanas iemeslu. Viņš bija sirmgalvis, sava vecuma dēļ psihiski saguris. Viņu uzlūkojot nodomāju, ka tas ilgi vairs nedzīvos. Viņa ticība bija stipra. Mēs izsūdzējām grēkus viens otram, gulēdami uz savām lāvēm, tas bija 1930. g. 18. decembrī. Kopš šīs reizes divus gadus man vairs nebija izdevības izsūdzēt grēkus.

Lūk, kāds bija mūsu uzturs. No rīta: 300 g rudzu maizes un karsts ūdens; pusdienās: ļoti vāja zupa un drusku putras; vakarā: tikpat daudz putras. Šajos apstākļos mani sausiņi un citi līdzpaņemtie produkti ļoti ātri izsīka. Ēdienu parasti izsniedza traukos, katrā pa 10 porcijām. Karotes nedeļa, laimīgs tas, kuram tā bija vai kuram to kāds aizdeva, citādi viņš palika bez zupas un biežputras. Jaunatnācēji pirmajās dienās atturējās ēst no kopējā trauka, kur katrs iemērca savu karoti. Visi instinktīvi baidījās no lipīgām slimībām, jo šinīs kopējās zālēs, bija daudz sifilītiķu. Kas attiecas uz mani, Dievs man no pirmajām dienām deva pietiekami daudz drosmes, lai ēstu no kopējā trauka.

Man bija nauda. Cietuma bodītē varēja pirkt baltmaizi, es to arī darīju. Mazo maizes kukulīti mēs dalījām uz pusēm ar priesteri Zeļinski. Desmito daļu no tā, ko bodītē nopirkām, vajadzēja dot „nabagiem“, tas ir, tiem pašiem zagļiem, kas, pateicoties savām zādzībām, bija bagātāki par mums visiem; tie ēda gardumus un modināja citos skaudību. Runājot ar kultivētākiem cietumniekiem, es bieži dzirdēju vārdu „konvejers“, nezināju ko šis vārds cietuma žargonā nozīmē. Man paskaidroja, ka šo izteicienu lietoja pēc analogijas, lai apzīmētu jaunu pratināšanas metodi, ko lietoja GPU izmeklēšanas tiesneši, lai izspiestu atzišanos. Šī metode, ko sauca arī par „bezpreivku“ (nepārtraukto), bija tāda: vairāki izmeklēšanas tiesneši reizē pratināja upuri mulsinošu jautājumu ugunī. Tas turpinājās vairākas dienas pēc kārtas bez pārtraukuma; izmeklētāji nomainīja viens otru,

pratināšanas veidi mainījās, psiholoģisko spiedienu izdarīja gan ar laipnību, gan ar kliegzieniem, draudiem, revolvera vicināšanu u.t.t. Vienīgi nelaimīgais ieslodzītais palika bez atpūtas. Tas viss mani ļoti ieinteresēja. Faktiski jau iepriekš šī metode man nebija pilnīgi sveša. Taču šeit, kā es ievēroju, šī metode bija kļuvusi likums, ka gandrīz katram tā bija jāpiedzīvo. Anseras salā man bija izdevība satikt mūsu draudzes locekli Staņislavu Pankēvičas jaunkundzi, kas bija notiesāta uz 10 trimdas gadiem Solovkos par „spiegošanu“ bīskapa Nevē labā. Viņa man stāstīja, cik grūti viņai bija dzīvot netikumiskā vidē (viņa strādāja slimnīcas aptiekā) un cik smagi bija tās materiālie apstākļi. Mūsu priesteri viņai palīdzēja, cik vien varēja; viens viņai uzdāvināja savas kurpes, cits uzdāvināja jaku, divi vai nedaudz naudas; visu to mēs darījām, lai viņu pasargātu no zināmām vīriešu uzmacībām. Maskavā viņu pratināja 108 stundas bez pārtraukuma. Izmeklēšanas tiesnesis, viņas nesatrīcināmā miera dēļ saniknots, ieteica viņai izdarīt pašnāvību. Viņa bija tādā psihiskā stāvoklī, ka šis atrisinājums viņai nelikās slikts, tomēr, skatoties mierīgi tiesnesim acīs, viņai pietika spēka atbildēt, ka tiesnesis taču viņu varot nošaut pats ar savu revolveri.

1930. g. novembrī Minskā es biju liecinieks sekojošam notikumam. Mūsu kamerā ievada kādu labi audzinātu kungu. Nākamajā dienā viņam bija pirmā pratināšana. Viņam lika uzminēt, kādēļ viņš ir apcietināts, un atveda atkal uz kameru. Visādi izdomājies, viņš neatrada iemeslu. Viņu sauca otrreiz un sacīja, ka viņš esot „vrediteļ“ (kaitnieks. Tulk.), valsts mantas izšķērdētājs. Viņš bija atklāts, dievbijīgs pareizticīgais. Viņš teica, ka nevarot nekādā veidā sevi atzīt par vainīgu „vrediteļstvē“ (kaitniecībā), jo viņš vienmēr strādājis pēc labākās sirdsapziņas. Tad nu viņu ņēma uz „konvejera“. Viņu mocīja trīs dienas. Atlaida tikai uz pusdienām, bet, tikko bija paņēmis rokā karoti, viņu sauca atpakaļ uz pratināšanu. Viņš atgriezās tikai no rīta uz tēju, bet spēlīte sākās no jauna. Es viņu brīdināju, ka viņa pārkāpumu pierādīs ar visdažādākajiem sofismiem, lai piespiestu viņu atzīties par vainīgu. Pirmajā dienā viņš atgriezās kamerā pavisam satriekts par netaisnību, ko viņam nodarīja; viņš bija gluži dzeltens, izspūrušiem matiem, nervozi palūdza papirosu. Otrajā dienā viņš mums pastāstīja, ka ir apcietināta viņa sieva, bet viņu pašu ie-

veda koridorā, kur lika apsēsties uz sola. Tiklīdz viņš drusku atspiedās, viņu izlamāja, sacīdami, ka te nav guļamistaba. Pēc tam viņš dzirdēja savas sievas balsi, kas runāja ar kādu tipu. Tas viņai teica, ka vīrs tikšot nošauts un viņa arī, ja abi neatzīšoties kopējā vainā, „vreditelstvā“. Tas esot atstājis uz viņu tādu iespaidu, ka viņš turpat koridorā nokritis uz grīdas un pirmoreiz savā dzīvē nonāca histērijā. Kad trešajā dienā viņš atgriezās, es viņu tikko pazinu. Viņš bija pārliecināts, ka ir „vreditel“, padomju varas ienaidnieks, un teica, ka ir uzrakstījis deklarāciju. Ko viņš bija uzrakstījis? Es zinu tikai to, ka viņš apsūdzēja arī savu sievu un vairākas personas no Minskas Gosplana, ar kurām kopā bija strādājis, arī tajos viņš saskatīja „kaitniekus“. Veltīgi es centos pierādīt pretējo. Viņš negribēja nekam ticēt, atzīstot sevi par vainīgu. Terors, morālā spīdzināšana un fiziskais nogurums viņu padarīja neatbildīgu.

Kad mani 1927. g. 18. oktobrī Maskavā pratināja, nebija nekā tamlīdzīga. Tomēr es nebiju pamanījis izliktās lamatas, kad man stāstīja pasaciņu par izdomāto Jāzepu Šušķēviču, kas esot noslēpis militāros dokumentus manā istabā.

Maskavas Butirkos man atstāstīja daudz līdzīgu gadījumu. Pratināšanas upuriem, kad tie sāka iemigt, uz galvas lēja aukstu ūdeni vai deva ožamo sāli.

1930. g. 19. decembris

Naktī es kopā ar daudziem citiem saņēmu aizbraukšanas pavēli. Tēvs Zeļinskis palika. Mani pārmeklēja. Bet nekā daudz man vairs nebija. Tā kā manas galošas bija nozagtas, kājās bija tikai vieglas kurpes un plānas zeķes. Smagā mašīnā mūs aizveda uz staciju. Mūs ielika cietumnieku vagonā ar dzelzs restēm, kurām aizmugures daļā bija vienīgais, nelielais lodziņš. Katrā nodalījumā bija 8 vietas, bet tur saspieda 16 ieslodzītos ar visu bagāžu. Mēs bijām kā zosis, kuras pārvadā būrīšos. Nebija iespējams piecelties, pat ne pakustēties. Gaiss nodalījumā bija nepanesams. Netīri sviedri mums pārklāja seju un visu miesu. Daudziem nebija pat maizes gabaliņa, ko ēst. Toties utu bija papildnam. Kad vilciens apstājās stacijā, uzraugi mums izsniedza 300 g maizes dienā un karstu ūdeni, Maskavā mums izniedza arī nedaudz sālītu zivju. Mēs ņēmām pārtiku savās utu klātajās rokās.

Sālītās zivis radīja nepanesamas slāpes, tāpēc es tās neēdu. Mūs veda uz tualeti no rīta, pusdienās un vakarā. Ja kāds gribēja nomazgāties, viņa rīcībā bija tikai tējkanna ūdens. Ar vienu roku lējam ūdeni, ar otru mazgājāties, riskējot iekrist atejas mēslos.

Šis ceļojums turpinājās četras dienas. Reiz no snaudiena mūs uzmodināja šāvienu troksnis un kliegzieni. Vēlāk mēs uzzinājām, kas tas bija. Viens vagona nodalījums bija rezervēts sievietēm. Konvoja priekšnieka vietnieks uzmācās kādai jaunai, ļoti skaistai meitenei, kuru visi jau Maskavas stacijā bija ievērojuši pavisam noraudājušos. Vilcienā šis tips viņai uzmācās ar bezkaunīgiem priekšlikumiem. Kad jaunie negribēja piekāpties, viņš sāka šaut ar revolveri gaisā, draudēdams viņu nogalināt, ja viņa tam neatdosies. Nabaga būtne nobijusies beidzot piekāpās, un briesmonis padarīja savu nelietīgo noziegumu visu sieviešu acu priekšā. Viņas mums to pastāstīja, kad mēs ieradāmies Irkutskā.

1930. g. 24. decembris

Šīs dienas rītā mēs ieradāmies Sverdlovskā (Jekaterinburgā). Mums lika izkāpt no vilciena, un ar bagāžu uz muguras kā lopu baru dzina uz pilsētas cietumu. Mūsu grupā atradās kāds vecs pareizticīgo priesteris. Viņa mantas bija tik smagas, ka viņš nevarēja tās panest. Es apmainījos ar viņa nesamo; paņēmu viņa divas somas, viena mugurā, otru rokā. Es domāju par Pestītāju, kurš nesa savu krustu. Es pārplūdu ar sviedrim, sirds dauzījās kā putniņš, kas sitās savā sprostā, rokas nogura, kājas liecās un drebēja. Visu šo laiku sargi mūs dzina uz priekšu lamādamies, zaimodami Dievu un Svēto Jaunavu, lādēdami „popus“, it īpaši mani, kas biju uzdrošinājies paņemt tik daudz bagāžas. Beidzot – bez spēka – es nokritu zemē. Ieslodzītie turpināja ceļu; kāds sargs palika pie manis; mazpamazām es nonācu līdz cietumam.

Vispirms mums lika gaidīt divas stundas pagalmā. Īsts Sibīrijas sals lika nežēlīgi sevi just. Pēc dažām minūtēm aukstums sāka pamazām mani pārņemt no visām pusēm, es baidījos īpaši par savām kājām. Visi cietumnieki izdarīja visvisādas vingrošanas kustības, lai daudzmaz sasildītos. Beidzot mūs ielaida, izkratīja pēc visiem likumiem un ievada lielā kamerā. Tās vidū bija liels galds. Visas sienas

bija pārklātas ar asiņainiem traipiem; tās bija saspīestās blaktis, cik pretīgs skats! Telpā nebija daudz ieslodzīto, tāpēc ka gandrīz visi bija darbā. Ap pulksten 5 pēcpusdienā viņi atgriezās. Tad mēs konstatējām, ka telpa bija pārpildīta. Tikai daži no mums dabūja vietu uz lāvām, citi iekārtojās zem galda vai kaut kā uz grīdas, zem lāvām. Dēļu grīda bija briesmīgi netīra. Vakariņu vietā mums, kas tikko bijām ieradušies, deva tikai karstu ūdeni.

Citās dienās mēs dabūjām no rīta 300 g rupjmaizes un karstu ūdeni; pusdienās: bērna porcija šķidrums, kuru, nezin kāpēc, sauca par „zupu“ – tas bija karsts, sālīts ūdens ar dažiem putrainiem; vakarā: atkal karsts ūdens un tas, ko sauca par zupu. Cietumā nebija veikaliņa, kur varētu kaut ko nopirkt. Drīz es sāku just nežēlīgu izsalkumu. Naudas man vairs nebija, sausiņi un citi no Minskas līdzatvestie produkti arī ātri izsīka, un nekas cits neatlika kā samierināties ar vājo uzturu, ko mums izsniedza.

Nākamā diena, 25. decembris, bija Kristus Dzimšanas svētki. Mums lika iet darbā. Lielākā daļa no ieslodzītajiem aizgāja, galvenokārt tāpēc, ka tie, kas strādāja, dabūja divkāršu porciju maizes. Es atteicos iet darbā, sacīdams, ka tā man ir svētku diena, mani atstāja. To pašu es darīju trešajā dienā, otrajos Ziemassvētkos. Vairākus citus no „protestantiem“, ievietoja kriminālnoziedznieku kamerā. Arī nākamajā dienā es atteicos iet darbā, sacīdams, ka es neesmu notiesāts uz spaidu darbiem. Lielākoties līdzīgas atbildes atbrūņo uzraugus un viņi ņem citus, kuriem ir mazāk drosmes. Visnožēlojamākie šai ziņā ir „kulaki“ (turīgie zemnieki). Kriminālnoziedznieki prot apbrīnojami labi aizstāvēties.

1930. g. 27. decembris

Šodien ieslodzītie atgriezās no darba jau pulksten 10 no rīta, mums lika paņemt mūsu mantas un doties uz staciju, lai turpinātu ceļojumu. Kontroles formalitātes un kratīšanas turpinājās tik ilgi, un, kad mums lika sastāties ierindā, lai soļotu uz staciju kā zaldātiem, bija jau sen satumsis. Es gribu piebilst, ka mēs pārvietojāmies slegtā kolonnā ikreiz, kad mēs davāmies no cietuma uz cietumu. Mūs brīdināja, ka tas, kas atstās ierindu, tiks uzskatīts par bēgli un uz viņu šaus bez brīdinājuma.

Attālums no cietuma līdz Sverdlovskas stacijai man likās ļoti liels. Neskatoties uz to, ka gājām ātri, man sala kājas.

Un, lūk, mēs atkal esam vagonā. Tas vairs nebija lopu būris, bet cita veida vagonš. Visā vagona garumā restes nošķīra cietumniekiem paredzēto daļu no koridora, kurā uzturējās sargi. Vagonā bija ļoti neērtas lāvas trijos stāvos. Mēs ieradāmies pirmie. Taču drīz ieradās otra grupa, tāpēc atkal bijām ļoti saspiesti smacīgajā gaisā. Visnepatīkamākais bija tas, ka jaunieradušies bija vienīgi dažāda kalibra zagļi, gandrīz visi bija jauni cilvēki no patversmēm vai bērni „bezprizorniji“¹⁶. Šie pēdējie vagonā jutās ļoti labi, viņi kāpelēja visur kā peles. Bija daudz zādzību. Man neko nenozaga divu iemeslu dēļ: man nekā nebija un, bez tam, mani respektēja kā tādu, kas bija izgājis caur Solovkiem. Ceļam mums katram iedeva puskukuli maizes. Es ēdu savu porciju ļoti prātīgi un mēreni, tāpēc man tās pietika līdz pat ceļojuma beigām, tas ir, 8. janvārim; citi apēda savu porciju trijās dienās. Visi bija izsalkuši. Tie, kam bija nauda, varēja stacijās ar sargu starpniecību iegādāties maizi.

1931. g. 7. janvāris

Šīs dienas rītā mēs izsalkuši ieradāmies Irkutskā. Mums vajadzēja palikt sēžam vagonā līdz nākamajai dienai. Beidzot otrā dienā mūs izlaida no vagona. Mūs veda kājām pa klusākām ielām līdz Irkutskas „izolatoram“, ceļā mēs gājām pāri Angaras upei, kas tikko bija pārklājusies ar biezu ledu. Cietumā formalitātes un pārmeklēšanas turpinājās līdz vakaram. „Politiskie“ ieslodzītie izdabūja no administrācijas atļauju, lai viņus nošķirtu no pārējiem cietumniekiem; pateicoties tam, mēs atradāmies labākos apstākļos nekā pārējie ieslodzītie.

Mūs ievietoja, ja nemaldos, 13. koridora 20. kamerā. Kad mēs tur iegājām, mūs pilnīgi pārņēma aukstums. Vājas elektriskās spuldzes gaismā (cietumos visur, izņemot Maskavu, apgaismojums bija tik trūcīgs, ka nemaz nevarēja lasīt un acis ļoti drīz sāka sāpēt) mēs

16 „Bezprizornije“. Tie ir bērni, kas tika atstāti lielā bada periodā. Šie baskāji bieži staigāja apkārt, apvienojušies izsalkušo bandās, un tāpēc bija bīstami. Viņi „likvidācija“ ir viens no padomju režīma noziegumiem, kam nav noilguma.

apskatījām savu telpu. Kamera bija liela un auksta. Visapkārt bija lāvas trijos stāvos viena virs otras, taču dēļu tajās bija atlicis ļoti maz; vēlāk mēs uzzinājām, ka tos bija aiznesuši citu kameru ieslodzītie, lai sasildītos. Vienā kaktā bija liela sniega kaudze. Sienas bija pilnīgi nosarmojušas – nav brīnums, jo bija janvāris. Visu ziemu kamera netika apkurināta. Un Sibīrijā temperatūra bieži nokrita līdz -50-60°. Mēs nonācām cietumā pēc pēdējās siltā ūdens izdalīšanas, un tāpēc pat to mēs nesaņēmām. Izsalkuši, sastinguši no aukstuma, mēs šai kamerā jutāmies ļoti slikti. Mēs soļojām, vingrojām, pēc tam noguruši apsēdāmies, lai pēc pāris minūtēm pieceltos un atkal sāktu skraidīt. Kājas sala ne tikai man, kuram nebija labu apavu, bet arī tiem, kam tādi bija.

Mēs sarīkojām mazu mītiņu, kurā vienbalsīgi nolēmām, ka uzsāksim bada streiku, lai dabūtu labākas telpas. Viens no mums uzrakstīja deklarāciju, kas līdz ar mutiskiem paskaidrojumiem tika nodota kādam administrācijas darbiniekam. Cietuma direktors atbildēja apmēram tā: „Cara laikā katrā cietumā bija noteikts vietu skaits un direktors nepieņēma ne vienu personu virs šī skaita; ieslodzītajiem nācās salt uz ielas vai ceļot no cietuma uz cietumu, līdz viņiem atrada vietu. Pie mums ir daudz labāk, jo mums ir pienākums pieņemt visus, kurus mums sūta“. Šis pēdējais apgalvojums nebija meli; 5 cietuma gadu laikā es varēju par to pārliecināties. Tur, kur caru laikā lika 20 ieslodzītos, tagad ievieto 200. Cietumos, kur agrāk neuzņēma vairāk par 400 ieslodzītajiem, tagad mita līdz pat 4000 cilvēku. Agrāk bija īstas, pie sienām piestiprinātas guļvietas. Tagad tie ir tikai neaptēsti dēļi, salikti kā lāvas divos vai trijos stāvos. Agrāk nevienam nevajadzēja gulēt uz grīdas, tagad ir citādi. Agrāk cietumniekiem deva apģērbu un apavus, tagad mūsu personīgās drēbes kļūst par zagļu īpašumu. Es nezinu, vai cara laikos cietumnieki mira kopējās kamerās; padomju režīma laikā cilvēki mirst zem dēļu lāvām un liķis paliek divas, trīs dienas nepamanīts, līdz smaka liek to iznest – lūk, ko man stāstīja vairākas reizes un ko es pats savām acīm redzēju Solovkos. Vecā režīma laikā cietumnieki parasti bija pabaroti līdz sātām. Jaunā režīma laikā es visur, izņemot Maskavu, konstatēju badu.

Naktī gandrīz neviens no mums negulēja. No rīta mēs atsacījāmies ņemt maizi. Ap pulksten 10 mūs pārveda uz citu kameru, kur arī bija

iekārtota triju lāvu sistēma. Kamera bija gandrīz pilna, tomēr vietas pietika visiem un nevienam nebija jāguļ uz grīdas. Vienā kaktā bija dzelzs krāsniņa, primitīva un nepraktiska, kurināšanai deva tikai trīs pagales. Tāpēc katrs, kas gāja uz ateju, darīja visu iespējamo, lai pie šīs izdevības atrastu kāda koka gabalu vai dēli, kas būtu derīgs kurināšanai. Tas bija īstais iemesls, kāpēc trūka dēļu pirmās kameras lāvām.

Daži vārdi par atejām; par tām nu gan ir jārunā. Maskavā tualetes bija diezgan pieņemamas, bet visur citur tās bija šausmīgas. Kanalizācija vienmēr bija sliktā stāvoklī, vai arī tādas nemaz nebija. Visa grīda un sienas bija aptrieptas ar cilvēku mēsliem. Tomēr no visiem cietumiem, kurus es redzēju, Irkutskas „izolators“ pelna „pirmo godalgu“. Savā dzīvē neesmu redzējis neko tik atbaidošu. Katrā kamerā atradās liels koka kubls – „paraša“, kas kalpoja urinēšanai. Lielajās kamerās bija divas. „Parašas“ bija bez vāka. (Maskavā gan bija metāla trauki ar vākiem). Tā kā uz ateju laida tikai divas reizes dienā, no rīta un vakarā, „parašas“ pārplūda, un to saturs, urīns un viss pārējais izplūda kamerā. Tā nu mums vajadzēja elpot, ēst un gulēt neciešamā smirdoņā.

Visur cietumos bija mazgājamais trauks, dažreiz tur bija pat ūdens, lai kaut nedaudz nomazgātu seju un rokas. Irkutskā, vismaz mūsu kamerā, tāda nebija. Nebija cita ūdens, kā vien tas, ko mēs saņēmām rītos un vakaros tējai.

Lūk, ko mēs saņēmām ēšanai: no rīta 300 g rupjmaizes un karstu ūdeni, pusdienās – zupu, kas sastāvēja no ūdens, sāls un miltiem, vārdu sakot, duļķains ūdens; vakarā ap pulksten 5 – tā pati zupa un karsts ūdens. Veikaliņā varēja nopirkt auzu miltus. Cietumnieki bieži pārdeva savus kreklus, bikses un pat pēdējo kurpju pāri, lai būtu par ko nopirkt kaut drusciņ šo miltu. Man nebija naudas. Es arvien vairāk jutu pagurumu, spēki mani atstāja, izzuda prāta asums. Nebija nekādas vēlēšanās staigāt vai runāt. Kāds no Maskavas izvests ebreju tirgotājs man nedaudz palīdzēja.

Šis ebrejs man stāstīja, ko viņš bija piedzīvojis Maskavas GPU. Reiz izmeklēšanas tiesnesis lika viņam nomesties ceļos, un, kad viņš to bija izdarījis, lāgā nezinādams, kas par lietu, tiesnesis viņam lika pārmest krustu un draudēja ar revolveri, ja viņš to nedarīs. Viņš arī

stipri un dusmīgi kiedza. Stāstītājs turpināja: „Jūs mani sapratīsiet, es respektēju visas reliģijas, bet šis cilvēks, zinādams, ka es esmu ticīgs ebrejs, gribēja, lai es pārmetu krustu pret savu pārliecību.“ Viņš to darīja tikai aiz nauda pret manu reliģiju. Es sacēlos un teicu: „Ja gribat, nogaliniet mani uz vietas, bet es to nedarīšu“. Kad šis ebrejs atgriezās pie šīm bēdīgajām atmiņām, viņa sejā bija lasāmas šausmas un naidis pret izmeklētāju. Es sapratu šo ebreju.

Tas man atgādina citu notikumu, kas gan nenorisinājās cietumā. Kad biju priesteris Ļeņingradā, sv. Katrīnas baznīcas vikārs, es pieņēmu pie sevis audzināšanā kādu 15 gadus vecu bāreni, katoli Donātu Bidzānu. Viņš pabeidza padomju vidusskolu un gribēja turpināt studijas kara inženieru skolā, jo universitāte dažādu iemeslu dēļ viņam bija slēgta. Ar panākumiem viņš izturēja iestājekāmenus. Bija vēl jāpārvar pēdējais šķērslis: izturēt „politiskās uzticības“ pārbaudījumu. Lūk, kā notika šis savāda eksāmens.

Vairāki eksaminatori sēdēja pie galda. Bidzāns arī apsēdās, atstājis cepuri galvā un atbalstīdamies ar elkoņiem uz galda, šī stāja eksaminatoriem patika, jo tā tiešām pierādīja proletārisko nevērību.

– Vai tu esi ticīgs?

– Jā.

– Tu ej luterāņu baznīcā?

– Nē! (Zinādams, ka viņš ir latvietis, eksaminatori domāja, ka viņš ir protestants. Viņi bija apmierināti, uzzinājuši, ka Bidzāns neiet uz baznīcu. Taču eksaminatoru vidū atradās kāds, kas viņu pazina un uzminēja, ka viņš ir katolis. Eksāmens sākās no jauna.)

– Tu ej uz katoļu baznīcu?

– Jā.

– Vai tev ir krustiņš kaklā?

– Jā, ir!

– Vai tu piedalījies Dievmaizes svētku procesijā?

– Jā!

Eksaminatori apmainījās dažiem vārdiem. Viens no viņiem pasniedza Bidzānam veidlapu, sacīdams: „Paraksti šo papīru, un mēs tevi pieņemsim“. Lapiņa saturēja apņemšanos noņemt no kakla krustiņu, uzskatīt reliģiju par opiju un atteikšanos no visa, kas saistīts ar Dievu. Jaunietis sašuta par tādu rīcību. Viņš piecēlās, nospļāvās uz

grīdas un aizgāja, neteicis ne vārda un ar troksni aizcirzdams durvis. Es ar dziļu mīlestību skatījos uz šo bērnu, kad tūlīt pēc eksāmana viņš man pastāstīja savus piedzīvojumus. Īsi pēc tam viņš iestājās fabrikā par strādnieku. Lai Visuvarenā roka viņu pasargā!

Irkutskā bija ļoti daudz utu. Tās uzbruka sevišķi mums, novār-gušajiem. Mēs pastāvīgi karojām ar tām, noģērbām savu veļu un me-dijām utis. Kreiz atradām.

Mans kaimiņš, ebreju tirgotājs, par kuru es iepriekš stāstīju, man aizdeva 5 rubļus. Es aizsūtīju telegrammu uz Mogiļevu, lūdzot man atsūtīt naudu. Divas dienas pirms manas izbraukšanas no Irkutskas man iedeva pasakni, kas liecināja, ka cietumā bija man no Mogiļevas atsūtītā nauda. Es paņēmu daļu no šīs naudas, atdevu savu parādu krietnajam ebrejam un nopirku sev auzu miltus.

1931. g. 29. janvāris

Man paziņoja, ka esmu nodots Krasnojarskas GPU rīcībā un mani jānosūta uz Jeņiseiskas apgabalu. Divas stundas vēlāk man pavēlēja doties ceļā ar savu mugursomu.

Mani ieveda blakus kamerā, kur bija sapulcināti visi, kas bija pa-redzēti šo izsūtāmo grupai; to starpā daži kriminālnoziedznieki un Sibīrijas „kulaki“, kas notiesāti ar izsūtīšanu uz Turuhanskas apga-balu. Es lūdzu administrāciju atdod man naudu, kas bija atsūtīta no Mogiļevas, un par ko man bija no administrācijas kvīts. Man vairs nebija ne naudas, ne pārtikas. Viņi atbildēja, ka naudu man atdos rīt izbraucot. Es pavadīju nakti sēžot, jo visas vietas uz lāvām un grīdas bija aizņemtas. Nākamā dienā mūs atkal pārmeklēja. Ierēdnis, kas mani pārmeklēja, likās, nemīlēja „popus“, jo viņš lika man izģērbties līdz apakšveļai un noaut kājas; lamādamies viņš izsvaidīja visu pa istabu. Man bija vēlēšanās protestēt pret to, bet savaldījos, apzinoties, ka man būs jāceļo visu garo ceļa gabalu ar viņu kopā, un ceļā būšu pilnīgi atkarīgs no viņa. Es zināju, ka šāda rakstura pavadoņi tiek viegli vaļā no apcietinātajiem, kas viņiem nepatīk. Viņam pietiek vienīgi aizbildināties ar „pretošanos pavadonim“, lai viņš jūs nošautu ar revolveri. Bez tam, pavadonis izsniedz ēdienu un atļauj iet uz tualeti.

1931. g. 30. janvāris

Vakarā, apkrāvušies ar savām mantām, mēs atkal šķērsojām pilsētu. Mani vājie apavi man neko daudz nepalīdzēja pret salu. Stacijā mēs soļojām šurpu turpu, drebēdami no aukstuma, līdz mūs beidzot iesēdināja vagonā. Vagons bija ar restēm. Tā kā mūsu skaits nebija liels, sēdēšana bija samērā ērta.

Mums izsniedza nedaudz maizes. Tikko apsēdušies, mēs sākām kāri grauzt. Maize bija sasalusi un cieta kā akmens. Es apēdu tikai mazu gabaliņu, taču ar to pietika, lai saaukstētu kuņģi, un drīz sāku just sāpes, kas turpinājās līdz pat ceļa beigām.

Irkutskā man naudu neatdeva, bet gan apsolīja to atsūtīt uz Krasnojarsku. Es gribēju sūtīt telegrammu uz Mogiļevu, lai man atkal atsūta naudu, bet šoreiz, uz Krasnojarsku, taču man nebija, ar ko samaksāt telegrammu. Es gribēju kaut ko pārdot, bet starp maniem nelaiimes biedriem neatradās pircēja. Kāds man iedeva pastkarti, un es uzrakstīju Krasnojarskas prāvestam lūdzot viņu palīdzēt man ar pārtiku un dažiem rubļiem.

Mēs ieradāmies Krasnojarskā 31. janvāra vakarā. Ap pusnakti mūs ieveda kādā ledusaukstā cietuma telpā, kur logi bija pārklāti ar biezu ledus kārtu. Viss cietums bija neapkurināts.

Irkutskā mūs nespieda iet darbā, turpretī šeit, piespiedu darbi sākās tūlīt otrajā dienā, un tā tas turpinājās veselu mēnesi. Šeit uzraugi rīkojās nedzirdēti rupji. No rīta viņi grāba cietumniekus aiz apkakles, rāva viņus nost no lāvām un mudināja tos ar kāju spērieniem; krītot daudzi ievainoja galvu. Pēc tam, koridorā, šos nelaimīgos „kulstīja“ ar sitieniem, lai sodītu viņus par pretošanos. Tur bija arī slimi vecīši, kas fiziski nebija spējīgi strādāt nekādu darbu. Viņiem lika mieru tikai pēc tam, kad bija tiem atņēmuši apavus, cimdus un kažokus, ko atdeva strādājošajiem. Šos apģērba gabalus, palielākai daļai, vairs neatdeva. Kāds sirmgalvis, kuram tādā veidā bija atņēmuši daļu no drēbēm, bija spiests iet darbā; vakarā viņš atgriezās ar apsaldētām kājām. Veselu nedēļu ieslodzītie centās panākt, lai viņam ataicinātu ārstu, un tikai tad, kad nabaga cilvēkam kājas bija kļuvušas pavisam melnas, viņu aizsūtīja uz slimnīcu.

Kāds pareizticīgo priesteris atgriezās no darba pusdzīvs; viņš bija ļoti slim. Viņu nosūtīja uz slimnīcu tikai pēc dažām dienām. Vairā-

kus sirmgalvjus, kas bija atteikušies iet darbā, ielika karcerī, pēc tam tos ievietoja pie izsalkušiem kriminālnoziedzniekiem, kas viņus pamatīgi apzaga.

Būs grūti aptvert šīs ikdienas necilvēciskās ciešanas tam, kas pats to visu nav redzējis ar savām acīm. Pat mūsu istabā mēs bieži dzirdējām apcietināto, kurus nupat sodīja, sāpju kļiedzienus.

Visvairāk cieta zemnieki un ierēdņi. Kādu dienu mūs apciemoja cietuma direktors, biedrs Kuļtjajevs. Mēs sūdzējāmies par to, ka mums jāiet strādāt, lai gan neesam notiesāti uz spaidu darbiem. Viņš atbildēja, ka mums būs jāstrādā tik ilgi, cik ilgi mēs paliksim cietumā, jo padomju sistēmā cietumniekiem jāuztur pašiem sevi. Un, griežoties pie klātesošiem sargiem, viņš piemetināja: „Ja kāds nevēlās iet darbā, tad dodiet viņam ar celi pa dibenu“. Nākamā dienā brutālitate atsākās ar vēl lielāku niknumu. Kas bija šie uzraugi? Tie bija cietuma zagļi vai kriminālisti, kas šeit izcieta savu sodu.

Vienreiz vakarā kāds ienāca mūsu kamerā. (Jāpiezīmē, ka neviens nedrīkstēja attaisīt kameras durvis bez direktora speciālas atļaujas). Mēs bijām mājās tikai 10 cietumnieki; citi vēl nebija atgriezušies no darba. Ienācējs bija mūsu uzraugs, kas vicināja rokā revolveri. Viņu pavadija blakus istabā dzīvojošais zaglis. Abi ienācēji bija piedērušies. Viņi sāka kliegt un apvainot mūs filča apavu zādzībā. (Mūsu grupā tie bija visiem, izņemot mani). Viņi sāka mums ar varu noraut apavus. Mēs nezinājām, ko darīt, bet, laimīgā kārtā, viņi drīz mūs atstāja. Šādos gadījumos bija pilnīgi neiespējama lieta iesniegt vadībai sūdzību, jo visas sūdzības gāja caur koridora sargu. Kāds kriminālists man kādreiz teica, ka cietumniekiem nav nozīmes celt pret viņu sūdzību, jo cietuma direktors esot viņa „draugs“. To, ka tas tā bija, mēs visi jutām.

Parasti man bija jāiet uz virtuvi, lai visai istabai atnestu pusdienas un karstu ūdeni. Virtuves netīrība bija neapraķstāma. Pavārs bija kāds kriminālists, pēc tautības grūzīns. Viņš labi pazina „savējos“ un deva tiem labākos gabalus, vai pat, savējo labā, atrāva no citiem jau tā vājo uzturu. Viņš īpaši bija naidīgs zemniekiem-kulakiem un politiskiem ieslodzītajiem.

Es aizņēmos vienu rubli, lai aizsūtītu kādu ziņu uz Mogiļevu. Šī ziņa netika aizsūtīta divas nedēļas, jo cietuma zaglis, kuram šī ziņa

bija jānes uz pastu, bija piesavinājies naudu. Viņš aiznesa šo ziņojumu tikai tad, kad es viņam piedraudēju ar GPU.

Daži no mums saņēma sainīšus. Vismaz pusi no to satura nozaga cietuma ierēdņi. Uzraugi pilnīgi atklāti pieprasīja mums, lai mēs dodam savu pārtiku kriminālistiem. Šīs zādzības bija labi organizētas. Sargi regulāri nesa savus laupījumus kriminālistu istabā.

Šis Krasnojarskas cietums man paliks atmiņā mūžīgi.

Kā visur citur, es principa pēc kategoriski atsacījos iet darbā, sacīdams, ka neesmu notiesāts uz spaidu darbiem.

Es teicu arī, ka neesmu notiesāts, lai paliku šeit cietumā, bet gan lai tiktu sūtīts tālāk uz manu deportācijas vietu. Citās vietās, pēc protestēšanas, mani lika mierā; šeit šī nepatīkamā cīņa man bija jāatsāk katru dienu, dažreiz pat vairākas reizes dienā. Vienreiz mani ievietoja pat izolācijas kamerā. Es protestēju, atgādinādams, ka esmu politiskais cietumnieks un, ja mani neatstās mierā, es pieteikšu bada streiku. Tas palīdzēja. Likās, ka vadītāji bija sapratuši, ka man ir taisnība un ka es labi zinu savas tiesības. Tomēr no šīs pastāvīgās cīņas mani nervi bija iedragāti.

Mūsu istaba, nekurināta tāpat kā visa māja, bija ļoti auksta. Es saģērbos ar visu, kas man bija ģērbjams. Kājas sala. Neskatoties uz šo lielo aukstumu, vajadzēja katru dienu izģērbties, lai salasītu un izkautu utis no miesas un veļas. Kādreiz es iedevu savu netīro veļu mazgāšanā, bet to man vairs neatdeva. Bez tam, veļas apmaiņšana neko daudz nelīdzēja pret utīm. Mans guļamvietas kaimiņš bija kāds labi audzināts, septiņdesmitgadīgais baltkrievs, kas bija ieradies Krasnojarskā pirms manis. Viņam nebija vairāk kā kauli un āda, un arī utis. No viņa utis līda pie manis, par ko es biju ļoti satraukts. Viņš nomira drīz vien pēc manas aizbraukšanas, vai nu no bada, vai utu saēsts, domājams, abu iemeslu dēļ.

Lūk, ko mums deva ēst: rītos – 300 g rupjmaizes (nepilnīgi izceptas) un glāzi karsta ūdens; pusdienās – pusotras glāzes šķidruma, ko sauca par zupu; vakaros – tā pati zupa un glāze karsta ūdens. Visi cietām badu. Es jutu, ka manš organisms arvien vairāk novārgst un spēki mani atstāj. Arī kriminālisti to ievēroja un, respektējot manu Solovku veterāna pagātņi, dažreiz tie man iedeva kādu zagtā biskvīta gabalu; es to pieņemu un apēdu ar gardu muti.

Blakus telpā atradās politisko cietumnieku grupa. Sākumā ar viņiem apgājās tāpat kā ar mums. Vēlāk, pateicoties viņu bada streikam un sūdzībām Maskavai, tiem deva 600 g maizes dienā un barojošu zupu. Bez tam viņiem visiem bija nauda un viņi cietuma veikaliņā pirka baltmaizi, piparkūkas un konfektes. Viņi izēda zupas biezumus, bet pārējo atdeva citiem. Sākumā man bija pretīgi pieņemt šīs zupas atliekas, bet vēlāk, lielais izsalkums un dzīvības uzturēšanas instinkts ņēma virsroku: ar savu bļodiņu rokā es gāju pie tiem ubagot zupu. Dažreiz man laimējās kaut ko dabūt, citreiz atgriezos savā istabā ar tukšu bļodiņu un izsalkumu. Ak! Šeit es iemācījos pazīt badu!

Divas nedēļas pēc manas ierašanās šinī Krasnojarskas cietumā, mani izsauca uz GPU. Par manu lietu interesējās galvenais ierēdnis. Es izstāstīju viņam visu, bez izpušķojumiem. Viņš man prasīja visu uzrakstīt. Es iesāku ar militāro dokumentu vēsturi un pabeidzu ar manu nonākšanu Krasnojarskā. Lai nepasliktinātu savu lietu, es izvairījos runāt par tām šausmīgajām lietām, ko es novēroju cietumā, piemēram: valdības sastrādāšanos ar cietuma zagļiem; tas būtu pārāk liels apvainojums vadībai. No pieredzes sāku pazīt dzīvi un cilvēkus.

Drīz GPU gatavojās sūtīt uz Jeņiseisku pa zemes ceļu politiskos ieslodzītos, kas bija sodīti ar deportāciju uz šo apgabalu. Arī es biju ceļā uz turieni. Ierēdnis man teica, ka man būs jāgaida līdz jūnijam, kad atsāksies kuģošana; es lūdzu, lai mani sūta tagad pa sauszemes ceļu. Viņš man atteica, ka tas varbūt varētu būt iespējams, un man lika uzrakstīt pieprasījumu OGPU priekšniekam. – Drīz pēc tam mani ievietoja atsevišķā istabā, kur man iedeva labas pusdienas: lielu zupas devu, biežputru un maizes gabalu; es ieliku maizes gabalu kabatā – rezervei. Pusstundu vēlāk, tas pats ierēdnis mani izsauca un paziņoja, ka priekšnieks man atļauj braukt, un ka ceļam man izsniegs siltu apģērbu. Viņš apsolīja panākt, lai man atdotu naudu, ko man aizturēja Irkutskā. Es uzzināju no viņa, ka Krasnojarskas prāvests bija priesteris Cerpento; viņš pat parādīja man pa logu katoļu baznīcu.

Es atgriezos ieslodzījumā ar cerību, ka drīz došos ceļā uz gala mērķi, tomēr vēl vajadzēja gaidīt un gaidīt. Es skrāpēju ledu no viena mūsu loga, kas atradās saules pusē, bieži es nostājos kājās uz viena lāvas dēļa un ne bez skumjām skatījos uz mūsu baznīcas torņiem. Kā

gan es tad būtu gribējis kļūt par putnu, lai varētu aizlidot un pieņemt baznīcā sv. Komūniju. Tā mani būtu stiprinājusi, un dzīve nebūtu bijusi tik grūta.

Katrā cietumā vajadzēja izdomāt savu lūgšanas veidu, kas bija piemērots apstākļiem. Apgūlies, sēžot vai staigājot pa kameru, skaitīju rožukroni, paslēpis to zem rokas. Reizēm es jutu ļoti stipras ilgas mesties ceļos un lūgties. Krasnojarskas izolatorā bija vienstāvu lāvas, tas man atļāva no rīta celties un skaitīt rīta lūgšanas ceļos. Vakarā gandrīz visi gāja gulēt diezgan agri, un neviens nemanīja, kad es lūdzos.

Man bija ļoti grūti visu laiku dzirdēt lamas. Tā tas bija visos cietumos, kuros es uzturējos. Visi lādējās: zemnieki, kriminālie, izglītoti cilvēki. Bija dzirdami briesmīgi zaimi. Šos zaimu lāstus es pirmoreiz dzirdēju GPU izsūtīšanas telpā 1927. gadā, kad mani izsūtīja uz Solovkiem. Divi kriminālie, brālis un māsa, visniknākā veidā izteica visbriesmīgākos zaimus. Solovkos es varēju pārliecināties, ka pagrimusi sieviete ir nesalīdzināmi ciniskāka nekā visvairāk samaitātais vīrietis. Visos cietumos nācās dzīvot pastāvīgās moraliskās ciešanās un no rīta līdz vakaram elpojot samaitātības un bezdievības gaisotni.

Februāra beigās man sākās pastāvīgas galvassāpes, paaugstinājās temperatūra, pazuda ēstgriba. Parasti, šie simptomi ir beigu sākums, un es to arī jutu. Pēkšņi, 28. februārī, mani sauca kāds manā vārdā uz sarunu, bet ar ko? Es iegāju sarunu istabā; tā bija izolēta ar dzelzs režģiem. Tur ienāca divas sievietes ar sainīšiem un groziem. Sakarā ar manu garo bārdu, neviena no ienācējām mani nepazina. Es nosaucu stiprā balsī savu vārdu, tad divas sievietes, no Krasnojarskas draudzes, man tuvojās. Viena no tām mani pazina; es viņu pazinu no Ļeņingradas laikiem. Viņas bija saņēmušas manu pastkarti, ko es biju rakstījis vietējam prāvestam. Prāvests nebija mājās. Prāvesta kalpone, sakarā ar daudzām provokācijām, skatījās ar aizdomām uz šo pastkarti. Tikko prāvests bija atgriezies mājās, viņš tūliņ lika atnest man pārtiku un 30 rubļus. (Šis priesteris mani pazina no semināra laikiem.) Es atklāju savas krūtis un parādīju sava netīrā, utu pilnā, krekla skrandas; es lūdzu nedaudz veļas. Es izteicu arī vēlēšanos redzēt pašu prāvestu, lai varētu izdarīt grēksūdzi, bet pēc pārdomām kopīgi vienojāmies, ka tas nebūs piesardzīgi, tāpēc atsaucu savu vēlēšanos.

Šīs krietnās sievietes solījās atnākt arī nakamā dienā. Viņas arī atnāca un man atnesa lielu saini ar pārtiku. Bet šeit es nebiju vienīgais izbadējies; gandrīz visi mēs bijām tādā pašā stāvoklī, un tāpēc, nākamā dienā no pakas nekas vairs nepalika pāri.

1931. g. 1. marts

Es biju atļaidies guļus, jo tikko vairs varēju staigāt. Pēkšņi mani atkal sauca manā vārdā: „Savāciet savas mantas! Jūs brauksit kopā ar politiski ieslodzītajiem uz Jeņiseisku“. Tikko vilkdamies, es salasīju savas mantiņas un ierados „politisko“ telpā. Man izsniedza vienu pāri filča zābakus. Jaunie ceļa biedri man piedāvāja pusdienas, bet es atteicos no tām, jo, sava nespēka dēļ, labāk vēlējos palikt guļus. GPU ierēdnis izsniedza katram 6,25 rubļus. Pulksten 2 mēs atstājām Krasnojarsku. Mēs braucām ar vienkāršām zemnieku ragavām; katrās ragavās bija pa trim cilvēkiem. Pavisam mēs bijām 24 personas. Mūs pavadīja viens GPU ierēdnis un viens sarkanarmietis ar šauteni. Laiks bija skaists, bet dzestr. Pieturas vietās mēs nopirkām no zemniekiem pienu, kartupeļus un kāpostus. Trešajā dienā es jutos jau vesels un priecīgs.

7. martā, pēc 337 km brauciena, mēs nonācām Jeņiseiskas GPU. Tur, pēc pusstundas gaidīšanas, mūs ievada kādā telpā. Un vēl pēc pusstundas mums visiem izsniedza pasas, pasakot, ka mēs esam brīvi. Bet mēs nedrīkstam atstāt pilsētu un, ikkatras piecas dienas, mums jāpiesakās kontrolei GPU iecirknī.

Atstājis savas mantas šinī sapulcēšanas vietā, es aizgāju uz pilsētu, lai sameklētu kādu istabu, kur apmesties. Tas nenācās grūti. Iegāju pirmajā mājā un pajautāju, bet ja tiem nebija, viņi iedeва adreses, kur meklēt. Es atradu ātri vien sev cik necik piemērotu apmešanās vietu. Cena bija 20 rb. mēnesī. No maniem 30 rubļiem daudz vairs nepalika pāri. Tomēr īpašnieks bija gatavs gaidīt samaksu, kamēr es saņemšu naudu. Atkal es telegrafēju uz Mogiļevu un Krasnojarsku, lūdzot palīdzību. Pēc dažām dienām nauda pienāca, bet radās citas grūtības. Pasts neizsniedza naudu; to ierakstīja uz manu vārdu krājkases grāmatā. Man bija tiesības saņemt, ik divas dienas, 5 rubļus. Tā sākās ilgās gaidīšanas pasta garajās rindās. Dažreiz es biju pastā jau pulksten 9, kad to atver, bet es atrados rindā jau starp pēdējiem. Kad pie-

nāca mana kārtā, (ap pulksten 2 pēcpusdienā), pastu slēdza, vai man pateica, ka pastā vairs nav naudas. Pēc šādiem piedzīvojumiem, turpmāk es ierados pastā jau pirms pulksten 5 no rīta, un tomēr es biju rindā jau 9-15. Arī šādā gadījumā es ne vienmēr saņēmu savu naudu. Tam bija dažādi iemesli, kurus nav iespējams šeit aprakstīt.

No kā es pārtiku? GPU pārskatīšanās dēļ, es tiku uzskatīts par politisko izsūtīto. Šeit varu saskatīt Dieva Gādību. Citi deportētie ne saņēma nekādu palīdzību; tiem nebija arī tiesību pirkt pārtiku valsts kooperatīvos; tiem bija jāpārtiek, kā tie spēja. Turpretī politiskie izsūtītie, arī es to vidū, saņēmām 6,25 rubļus mēnesī un pārtikas kartiņu, kas mums deva tiesības pirkt mēnesī 10 kg miltu, 200 g cukura, 1 kg vairāk vai mazāk bojātu sālītu zivju un drusku tējas. Es baudīju šo privilēģiju marta, aprīļa un maija mēnesī. Citus produktus ar lielām pūlēm pirku gan šur, gan tur pie privātajiem, jo tirgū to drusciņu, kas tur parādījās, triecienā izpirka izsalkusī publika. Jeņiseiskas pilsētā valdīja bads.

Es aizrakstīju uz Irkutskas ieslodzījuma vietu, lai man atsūta manu naudu. Tā pienāca, bet pastā to atkal ierakstīja manā krājgrāmatiņā. Līdzīgu vēstuli es uzrakstīju arī Krasnojarskas cietuma vadībai, kur man bija atsūtīta nauda no Mogiļevas. Es saņēmu atbildi, ka tā ir nosūtīta Jeņiseiskas GPU, lai to atdotu man.

Jeņiseiskā es sastapu kādu no maniem labajiem Petrogradas draudzes locekļiem. Mēs bieži pārrunājām mūsu kopējo pagātņi un patreizējo nožēlojamo stāvokli.

Es saņēmu vairākus sūtījumus, kur bija arī viss nepieciešamais, lai varētu noturēt sv. Misi. To es celebrēju katru dienu savā istabā. Es uzklauzīju grēksūdzi un devu sv. Komūniju kādai Sibīrijas katolietei, kas bija deportēta uz šejieni vienīgi tāpēc, ka viņai bija zināma bagātība. Arī viņas vīrs bija deportēts, bet citur. Ciešot badu, kopā ar vairākiem bērniem kādā barakā, viņa gaidīja ģimenes pieaugumu.

Drīz vien deportēto katoļu - zemnieku vidū, kuru skaits šinī apkārtnē bija diezgan liels, izplatījās ziņa, ka es atrodos Jeņiseiskā. Viņu materiālais stāvoklis bija ļoti slikts, tie cieta badu; taču morālās ciešanas bija vēl lielākas. Viņu ģimenes bija izkļiedētas pa visu Padomju Savienību: tēvs dzīvoja vienā vietā, bet māte 1000 km tālāk. Viņi bija šķirti no bērniem un no vecvecākiem. Personīgi es sastapu

vairākus šādus nelaimīgos tēvus un mātes, kuriem bija noņemti bērni. Cik viņu tur bija? No Ukrainas un Baltkrievijas vien pienāca vilcieni viens pēc otra, pārpildīti ar nabaga zemniekiem, kas nolemti ciešanām un bojā ejai. Ejot cauri daudziem Krievijas un Sibīrijas cietumiem, un sarunājoties ar zemniekiem, es uzzināju, ka šādas deportācijas notiek visos Padomju Savienības apgabalos. Kādas gan tautības es nesastapu šo izsūtīto vidū! Tur bija krievi, ukraiņi, baltkrievi, grūzīni, tatāri, čuvaši, uzbeki, burjati, kalmiki un citi. Visus bija piemeklējusi tā pati nelaime.

25. maijā es gāju uz „reģistrāciju“. Mani pieņēma pats GPU priekšnieks. Viņš man jautāja ar zobgalīgu smīnu, vai svaigais lauku gaiss nebūtu labāks manai veselībai. Es viņam atbildēju, ka mani var sūtīt, kur grib, bet es labāk gan jūtos pilsētā, jo šeit es varu izmantot pilsētas bibliotēku. Ierēdnis atgādināja manu pilnīgo atkarību no GPU, un piebilda, ka pagaidām es drīkstu vēl palikt pilsētā. Nākamajā dienā, 26. maijā, es uzklausīju grēksūdzi un iedevu sv. Komūniju savam Petrogradas draudzes loceklim, par kuru es jau runāju iepriekš. Viņš mani ielūdza uz pusdienām. Pulksten 3 es biju pie viņa. Tikko mēs sēdāmies pie galda, piebrauca GPU un man pavēlēja atgriezties mājās, aizvedot tur mani ar automašīnu. Manas istabas durvis bija aizslēgtas. Pie manas saimnieces jau sēdēja viens cits GPU ierēdnis. Es viņai vienmēr pateicu, kur es eju, tāpēc arī GPU varēja mani atrast.

GPU ierēdnis man parādīja orderi, kurā bija norādīts, ka viņam ir jāizdara pie manis izmeklēšana un mani jāapcietina. Neko kompromitējošu manās mantās viņš neatrada. Bet tā kā kaut kas aizdomīgs viņam pie manis bija jāatrod, viņš paņēma tēva Jāņa no Kronstadtes sprediķu grāmatu, ko man kārtīgā mājas saimniece bija iedevusi lasīšanai. Pēc tam viņš man parādīja citus pavēles papīrus, kas attiecās uz manu nākotni: „Saskaņā ar Krasnojarskas GPU telegrāfiski piesūtīto lēmumu, pie deportētā Boļeslava Sloskāna jāizdara izmeklēšana, viņš jāapcietina un ar pirmo kuģi jāsūta uz Turukansku, GPU priekšnieka rīcībā“. Neko darīt – bija jādodas ceļā. Es paņēmu līdzī tikai nepieciešamo un palūdzu mājas saimnieci, pārējo iepakot, lai viss būtu gatavs brīdim, kad man būs jāatstāj pilsēta.

1931. g. 26. maijs

Lūk, es esmu Jeņiseiskas cietumā. Pēc vienas nakts pavadīšanas kopējā istabā, mani ievietoja izolētā kamerā, uz kuras durvīm bija lasāms: „Notiesāts uz nāvi“. Tur ielika kublu bez vāka, „parašu“ un aizslēdza durvis. Līdz rītam es neredzēju nevienu cilvēku. Vakarā es dzirdēju, ka notiesātie gāja uz mazgātuvu un no rīta - manu kaimiņu troksni, kad tie uzcēlās. Pēkšņi atvērās durvis un man pasniedza gabalu maizes. Es prasīju atļauju iet uz mazgātuvu; man atbildēja, ka tas man ir noliegts. Es bez kavēšanās kategoriski deklarēju, ka es uzsāksšu bada streiku, kamēr man būs tāds pats režīms kā pārējiem cietumiem. Maizi nepaņēmis, es apgriezos un apgūlos uz lāvas. Durvis aizvērās, bet 10 minūtes vēlāk tās atvērās un man sacīja, ka es varu iet mazgāties. Es nomazgājos koridorā un atgriezos savā kamerā.

– Vai tagad jūs ņemsiet maizi?

– Jā, es ņemšu.

Es saņēmu 200 g maizes. Neskatoties uz šiem starpgadījumiem, es labprāt vēlējos palikt viens savā istabā, vienīgi ar Dievu, nekā būt kopējā istabā ar kriminālistiem.

Pirmajās dienās man deva karstu ūdeni no rīta un vakarā, bet pusdienās – šķidrumu, ko sauca par zupu. Pēc tam pārtrauca man dot pat to; droši vien tāpēc, ka divreiz nedēļā (ceturdien un svētdien) es saņēmu pārtikas sainīšus, kurus sūtīja tā labā saimniece, pie kuras es biju dzīvojis; ar to man pietika. Es neprotestēju.

Kādu dienu GPU ierēdnis mani aicināja iet, kopā ar viņu, uz manu veco dzīvokli, lai aplūkotu, vai visas manas mantas ir sagatavotas aizbraukšanai. Saimniece bija visu ļoti labi sagatavojusi. Viņa mums pasniedza tēju un garšīgu maizi. Tēja man izlikās tik vienreizēji garšīga, ka pat vēl šodien neesmu to aizmirsis. Pēc šīs vizītes, mani veda atpakaļ uz manu cietuma kameru. Mana kamera bija diezgan liela: 4 x 4 soļi. Tīrība atkarājās no manis, un es arī rūpējos par to. Tomēr bija ļoti nepatīkami, jo „paracha“ sagandēja visu. Kad cietuma priekšnieks ienāca mani apmeklēt, tūlīt es teicu viņam, ka šī ierīce man ir ārkārtīgi pretīga. „Es saprotu jūs“, viņš atbildēja, „bet – ko lai daru, – mums nav vāku“. Es paliku šajā cietuma cellē līdz 16. jūnijam. Man bija atļauts vairākas reizes nedēļā iet pastaigāties.

1931. g. 16. jūnijs

Pie manis ienāca tas pats GPU ierēdnis, ar kuru mēs gājām kopā uz manu dzīvokli, un mani aizveda uz kuģa piestātni. Kad es atrados uz kuģa, viņš aizgāja paņemt manas mantas pie manas bijušās saimnieces. Atnācis, viņš ieņēma vietu kopā ar mani. Kad kuģis devās ceļā, viņš atļāva man brīvi pastaigāties, tāpat kā citiem politiskajiem ieslodzītajiem. Vienu otru no tiem es pazinu, īpaši tos, ar kuriem es biju kopā Krasnojarskas cietumā un reizē, pirms trim mēnešiem, nonācām Jeņiseiskā. Arī viņi devās uz Turukansku. Es tikai nesapratu, kāpēc apcietināja vienīgi mani.

Kā pārtiku ceļam, man izsniedza maizi jau cietumā. Kopā ar nopirktajām pārtikas vielām, tās man pietika tikai ceļojuma puslaikam. Ceļojuma pieturas vietās, es divas reizes nopirku pa pudelei piena. Uz kuģa bija pietiekamā daudzumā karstā ūdens. Es brīvi pastaigājos pa kuģi, bet pie tām kuģa telpas durvīm, kur atradās Krasnojarskas cietumnieki, stāvēja sardze. Es būtu bijis viņu vidū, ja Kunga roka nebūtu mani glābusi no šīs ciešanu vietas. Es pat nemēģinu aprakstīt, ar ko šie nelaimīgie bija salīdzināmi. Šinī ešalonā bija arī cietumnieki, ar kuriem es biju kopā ceļojis no Irkutskas. Arī viņi drīzāk līdzinājās ēnām nekā cilvēkiem. Visi skrandās un netīrumu pārklāti, stiepa roku pēc nabaga dāvanas; tikko tie spēja kustēties. „Politiskajiem“ bija maizes pietiekami, pat daļa no tās bija sapelējusi. Šo sapelējušo daļu tie nogrieza, lai izmestu jūrā. Bet nelaimīgie cietumnieki lūdzās, lai dod viņiem šīs sapelējušās garozas.

– Bet jūs saindēsieties!

– Nē, mēs nesaindēsimies, lūdzu, dodiet!

Kas to lai zina, ja es būtu palicis Krasnojarskā kopā ar šiem nelaimīgajiem, varbūt arī es būtu to starpā, kas prasītu šo sapelējušo maizi kā lielu žēlastību.

Īsi pirms ceļojuma beigām viens cietumnieks nomira. Tas bija kāds zemnieks, kurš bija stiprs kā ozols. Es iepazinos ar viņu savā ceļojumā no Irkutskas. Kāds cits nomira tūliņ pēc kuģa ienākšanas ostā. Es nezinu, kas notika ar pārējiem.

1931. g. 22. jūnijs

Šinī datumā mēs nokāpām Novoturuhanskā no kuģa. Ceļā es ievēro-

ju, ka vairāki „politiskie“ izrādīja nepatiku, tāpēc ka es piederēju viņu grupai. Tūliņ pēc mūsu nonākšanas galā es nošķīros no viņiem un atradu apmešanās vietu pie kāda vietējā pareizticīgo garīdznieka. Man izsniedza politiskā deportētā apliecību ar vietas norādījumu, kur man bija atļauts dzīvot – Staroturuhanskas sādžā, kas atradās uz Turuhanskas upes krasta, 37 km no Novoturuhanskas. Ar nolūku vai gadījuma pēc vienmēr man iznāca dzīvot tālu no lielceļa un palikt bez vēstuļu saņemšanas.

1931. g. 1. jūlijs

Kāds vietējā GPU iecirkņa ierēdnis mani aizveda ar laivu uz norādīto sādžu. Es biju atkal brīvs. Lai kaut ko iesāktu, vispirms sameklēju apmešanās vietu. Es atradu pie kāda zemnieka nelielu istabiņu par 6,5 rb. mēnesī. Viena cita istaba pie viņa bija aizņemta ar diviem citiem deportētajiem, no kuriem viens bija kāds Ļeņingradas strādnieks, bet otrs – latvietis. Šis pēdējais bija kāda robežsargu posteņa priekšnieks Latvijā. Kādu nakti, kad viņš atradies norīkojumā uz krievu robežas, viņam uzbrukuši GPU aģenti un to pārvilkuši pāri krievu pusē. Pēc ilgām vazāšanām no viena cietuma uz otru, no vienas koncentrācijas nometnes uz otru, beidzot viņš nonācis šeit. Latvijas valdība, uzzinājusi visu patiesību par viņa pazušanu, panākusi tā atbrīvošanu. Viņš atgriezās savā tēvijā pāris mēnešus pirms manis.

Mana istaba bija ļoti maziņa un neērta. Tās galā, aiz aizkariem, gulēja visa ģimene ar 6 bērniem, no kuriem viens bija zīdains, slimīgs un nemierīgs. Taču salīdzinot ar visu to, ko es biju pieredzējis, nevarēju saukt šo vietu par neērtu. – Sādžā bija 18 mājas. Katrā mājā bija apmetušies vairāki izvestie zemnieki. Kāda atšķirība starp manu politiskā izsūtītā stāvokli un viņiem! Es saņēmu mēnesī 14,5 kg miltu, 300-400 g cukura, 1 kg sāls un 500 g putrainu. Protams, man tas viss bija jāpērk. Turpretī pārējiem deportētajiem bija tiesības nopirkt tikai 5 kg miltu un neko vairāk. Deportētajiem nebija iespējams atrast darbu, lai nopelnītu pārtiku. Nevienam nebija vajadzīga viņu palīdzība, un tāpēc viņi gāja no mājas uz māju ubagodami. Manas uzturēšanās laikā – izsalkuma vajāts – kāds deportētais pakārās.

Man bija aizliegts iet uz Novoturuhanskas pastu. Mani vairākkārtējie lūgumi neko nelīdzēja. Ar pastu man bija jākāro lietas uz piln-

varu pamata. Sādžā bija neliels veikaliņš, ko sauca par „kooperātīvu“. Kādreiz es lūdzu kooperātīva pārdevēju (komjaunieti) izsūtīt no pasta manas ierakstītās vēstules. Viņš nodeva manas vēstules GPU iestādē, nevis pastā. Nepārdomājais, es sūdzējos GPU iecirknī par šādu patvaļīgu pārdevēja rīcību, prasot sev tiesības, izsūtīt un saņemt vēstules, jo šādas tiesības man nebija atņemtas. Ja nē, tad lai man parāda oficiālo aizliegumu. Sakarā ar šo manu prasību, mani apvainoja provokācijā. Tomēr šai manai nepārdomātajai rīcībai nebija ļaunu seku, jo es pierādīju, ka neesmu mēģinājis izvairīties no GPU cenzūras, un ka es darīju to vienīgi ar to nodomu, lai man būtu sarakstīšanās tiesības, kas man nebija atņemtas.

Es biju brīvs un saņēmu kā naudas, tā arī pārtikas sūtījumus. Tas man deva iespēju pašam pārtikt un palīdzēt dažiem citiem izsūtītajiem. No zemniekiem gandrīz vienmēr varēja paslepus nopirkt pienu, krējumu, dažreiz medījumu vai zivis. Kad zemnieki tika iekļauti kolhozā (tas notika dažus mēnešus pēc manas ierašanās Staroturu-hanskā), viņu un mūsu situācija kļuva sliktāka. Viņiem bija pienākums nodot valstij gandrīz visu saražoto, un viņi paši palika bez nepieciešamā. Bez tam aiz bailēm, lai viņus nenodotu, privātpersonām tie vairs neko nepārdeva.

Ar laiku saņemto sūtījumu saturs kļuva arvien nabadzīgāks un, beidzot, nesaņēmu neko citu, kā vienīgi rupju rudzu miltu biskvītus. Priesteri, kas man sūtīja šos saiņus, rakstīja, ka viņi pārtiekot vienīgi no kartupeļiem un ka nekur vairs nevarot dabūt ar ko ietīt sainīšus. Dzirdot to, es lūdzu viņus, lai man vairs neko nesūta.

Jau nākamajā dienā pēc manas atbraukšanas, es noturēju savā istabā sv. Misi. Tā tas turpinājās katru dienu līdz 1932. g. Vissvētākā Sakramenta svētkiem, kad izsīka hostiju un vīna krājums. Man bija ļoti mazs sudraba biķerītis, iekšpusē apzeltīts. To man uzdāvināja Jeniseiskā kāda pareizticīgo mācītāja sieva. Sv. Misei es lietoju tikai dažus pilienus vīna. Ar vienu pudeli man pietika gandrīz veselu gadu.

Oktobrī man bija jāmaina dzīves vieta, jo mājā, kur es biju apmeties, ierīkoja skolu. Jaunā istaba bija vēl mazāka nekā iepriekšējā. Tā bija 3 x 3 soļus liela, ko es labi atminos, jo tā bija arī manu pastaigu vieta. Mana istaba bija atdalīta no pārējās dzīvojamās telpas ar palagu, caur kuru varēja mani redzēt. Visa mana garīgā barība bija no rīta

līdz vakaram klausīties bērnu brēkšanu, sieviešu tenkas un mājas ļaužu vai apmeklētāju žēlošanos. Šinī istabiņā es turpināju celebrēt ik dienas sv. Misi. Man bija ļoti sāpīgi, kad, vīna trūkuma dēļ, to vairs nevarēju darīt. Šis periods ilga no Vissvētākā Sakramenta svētkiem līdz 11. septembrim. Ļoti daudz es cietu arī no odiem, sevišķi jūlija mēnesī, kad to šeit bija neiedomājami daudz. Nebija iespējams atrast pat vismazāko stūrīti, kur to nebija. Varētu teikt: kā bišu spiets. Lai kādu brīdi rastu mieru, istabas vidū novietoja „dimokuru“, t.i., trauku, kurā dedzināja zāli, lopu mēslus, praulus vai citas gruzdējamas lietas, kas dod daudz dūmu. Vīsa istaba bija smacējošu dūmu pilna; odi bēga ārā pa vaļējiem logiem. Pēc asaru noslaucīšanas, varējām mierīgi ēst un dzert. Katrā mājā bija arī tā saucamais „pologs“, kas atvieto mūsu moskītu tīkliņu: tas ir vienkāršs, liels drēbes gabals, kas bija tā veidots, ka tas atgādināja telti. Ieslēdzoties tanī, bijām pasargāti no odiem, bet tur drīz vien trūka gaisa. Es pavadīju divas vasaras šādā pologā. Paslēpies tur, es ēdu arī savas vājās pusdienas. Šinī gada periodā mēs bijām visi labi apģērbusies. Katram bija garas, biezas bikses un vismaz divi krekli. Kad gājām darbā, tad galvu vēl pārklājām ar muslīna gabalu un rokās bija cimdi. Pirmajā vasarā man nebija ne šāda muslīna nedz cimdu. Es paliku mājās veselu mēnesi, aizsargājoties pret odiem ar „dimokuru“. Nākamajā vasarā es iegādājos muslīnu, kā arī pāri cimdu un nodevos zvejošanai. Tomēr, neskatoties uz maniem diviem krekliem, viss mans ķermenis bija pārklāts ar odu kodieniem.

Domādams, ka man būs vēl ilgi jādzīvo Padomju Savienībā bez iespējām pildīt priesteru pienākumus, un negribēdams paļauties uz pastāvīgo palīdzību, es vēlējos iemācīties kādu amatu, ar ko es varētu nopelnīt sev dienišķo maizi. Es sāku nodarboties ar zveju. Es iemācījies taisīt tīklus un divus vasaras mēnešus zvejoju vietējā upē. Lai saudzētu sutānu, darbdienās es staigāju civīlā apģērbā. Sutānu lietoju tikai svētdienās un svētku dienās. Gribēju to saglabāt pēc iespējas ilgāk. Vienreiz es nokristīju kādu bērnu pareizticīgo ģimenē.

Katrā Padomju Savienības sādžā atradās GPU ierēdņi un ziņotāji. Tie mani uzmanīja visu laiku, un tāpēc arī GPU zināja visu: kur es gāju, ar ko es satikos, kas mani apmeklēja, ko es pirku no zemniekiem, kas man sagatavoja ēdienu un ko es ēdu. Ēdienu gandrīz katru

reizi es sagatavoju sev pats.

Izklaidēšanās man netrūka. Es abonēju vietējās un „centrālās“ avīzes, cerībā tur atrast kaut kādas ziņas par katoļu Baznīcu Krievijā un ārzemēs. No „Bezbožņika“ es uzzināju par dažām pāvesta enciklikām (*Quadragesimo anno, Caritate Christi*), par Alberta Lielā kanonizāciju un par Čikāgas Euharistisko kongresu. Es sastapu dažas interesantas ziņas arī citos periodiskos izdevumos. Ar šīm drumstalām es stiprinājos, lai nepagurtu šinī morāliski smagajā vidē. Bez tam es dabūju dažas garīga satura grāmatas, to starpā – vienu par sv. Terēzes no Bērna Jēzus dzīvi.

Sev visapkārt es redzēju ikdienas verdzības sāpju pilno dzīvi un pilnīgu padotību valstij; dzīve bez reliģijas un bez morāles. Reti kāds saules stariņš atspīdēja caur šo garīgo tumsu. Kas attiecas uz reliģiju, tad kompromisi ar padomju varu ikkatru noveda pie Dieva un Baznīcas nodevības. Es ļoti baidījos un vairījos no apstākļiem, lai nepakristu šinī ārkārtīgi samaitātajā vidē. Prāts atteicās darboties un likās, ka ilgas pēc ideāla izzūd. Es biju pilnīgi pārliecināts, ka vienīgi pateicoties Vissvētās Jaunavas Marijas aizsardzībai, es noturējos uz bezdieņa malas.

1932. g. 15. jūlijā ieradās pats Turuhanskas GPU priekšnieks Hendels, lai izdarītu pie manis izmeklēšanu. Neko kompromitējošu neatradis, viņš aizgāja.

1932. g. 17. novembris

Šinī dienā, policijas inspektora pavadībā, atnāca GPU ierēdnis Kļugins. Viņš izdarīja jaunu izmeklēšanu, konfiscēja dažas ar roku rakstītas lūgšanas un teica, lai es sakārtoju savas lietas un sagatavojos doties ar viņu uz Turuhansku. Uz manu jautājumu, vai ir jāņem viss līdzī, viņš atbildēja, ka pietiks ar veļu un dvieļi. Es sapratu, ko tas nozīmē, tāpēc sagatavojos uz arestēšanu. Tā arī notika: es pavadīju 17. novembra nakti Turuhanskas cietumā. Istaba, kurā mani ievietoja, nebija liela: tur varēja saspieties, guļot cits citam blakus, tikai 6 personas. Es šeit nonācu kā 11. Atkal vajadzēja nodarboties ar utu „medībām“. Tomēr to šeit bija mazāk nekā Krasnojarskā, turpretī blakšu – pa pilnam, tās mums nelika mieru ne tikai naktī, bet arī dienā. Rītos mēs saņēmām 400 g maizes un divas reizes dienā karstu

ūdeni: tas bija viss mūsu uzturs. Trešajā dienā mani izsauca GPU priekšnieks Filistovičs un paziņoja, ka pēc dažām dienām man būs jādodas uz Krasnojarsku. Vairāk neko neuzzināju. Manas domas klīda visādos virzienos: izsūtīšana ārpus Padomju Savienības robežām, jauns tiesas process vai vienkārši – dzīves vietas maiņa. Katrā gadījumā es nesagaidīju neko labu. Kāda miliča pavadībā, Filistovičs man atļāva aiziet uz sādžu pēc mantām. Lai nepārslogotu savu bagāžu, daudzas lietas es atstāju Staroturuhanskā.

1932. g. 28. novembris

Desmit dienas vēlāk mēs kamanās devāmies ceļā uz Krasnojarsku. Sniegs vēl nebija labi iebraukts. Visa Jeņiseja bija pārklāta ar biezu ledu. Ceļš bija slikts – aizputināts, bet vietām ūdens mums sniedzās līdz ceļiem. Sala arvien stiprāk. Mēs bijām 6 ieslodzītie. Mūs uzraudzīja GPU ierēdnis Lenčins. Mēs braucām dienu un nakti, apstājoties tikai sādžās, lai apmainītu zirgus, vai arī tad, kad zemnieki sniegpuņķa dēļ atteicās mūs naktī vest. Jāpiezīmē, ka pirms brauciena mums visiem izsniedza dažus siltus apģērba gabalus. Es dabūju īsu aitādas kažociņu. Dažreiz bez apstāšanās pārvietojāmies 18 stundas no vietas, veicot ne vairāk kā 2-3 km/st. Lai pasargātu kājas no aukstā ūdens, kas dažreiz ragavās mums sniedzās līdz pat ceļiem, es kāpu uz zirga muguras. Dažreiz nakts vidū ragavas salūza. Mēs pazaudējām pat ceļu; sniegpuņķi vairs neredzējām cits citu. Šādos meteoroloģiskos laika apstākļos, 35 dienu laikā mēs veicām vismaz 1400 km. Normālos apstākļos, pasta auto veic šo distanci 10 dienās. Neko citu jau mēs nevarējām izdarīt. Arī GPU pavadonis atradās tādos pašos apstākļos kā mēs. Viņš pat apsaldēja vaigus un vienu ausi. Es pats neapsaldēju neko. – Visu ceļojuma laiku mums neizsniedza neko ēšanai. Katram bija jāiztiek ar to, kas viņam bija līdzī. Lenčins mums atļāva vienīgi iepirkties sādžu kooperatīvos, kuriem mēs braucām garām. Mums visiem bija nauda, izņemot vienu, ar ko mēs dalījāmies pārtikā. Mazāko sādžu pieturu vietās mēs bijām gandrīz brīvi. Mēs drīkstējām atpūsties sādžas vecākā mājā. Vairāk apdzīvotajās vietās mūs apsargāja kāds apbruņots vietējais zemnieks. Tomēr divās vietās ar mums apgājās kā ar cietumniekiem. 24. decembrī pulksten 11 naktī mēs nonācām Jeņiseiskā. Tur mūs ievietoja cietumā, kas atradās

nožēlojamā stāvoklī. Istaba gan bija liela, bet logiem trūka rūtis. Ārkārtīgi stipri sala, kā tas parasti ir Sibīrijā ziemas vidū. Mums nebija termometra, lai uzzinātu, cik īsti zema ir temperatūra. Arī gaismas mums šeit trūka. Bijām priecīgi, atrodot starp mūsu mantām vienu sveci un sērķociņus. Istabas stūros redzējām cilvēku mēslus; pie durvīm – liela „paraša“ bez vāka. Tā kā visā ceļojuma laikā mēs bijām diezgan izsaluši un saguruši, tad šeit zobi klabēt klabēja. Lūk, siltas zemnieku istabas un karstas tējas vietā – šis ļoti aukstais cietums! Mūsu istabu aizslēdza un, likās, mūs aizmirsā. Mēs izklājām dažus no mūsu kažociņiem, ar pārējiem apsegušies un saspiedušies cits pie cita kā mazi sivēni, pavadījām nakti. Otrā dienā bija Ziemsvētki, bet tie bija tikai man. Mani nelaimīgie ceļa biedri bija: viens žīds, divi buriati, viens pareizticīgo priesteris (pareizticīgo Ziemsvētki ir vēlāk) un viens vīlies komūnists. Visu dienu mums nedeļa ne ēst, ne dzert, pat ne auksta ūdens. Mēs sākām zaudēt pacietību. Tā kā mums nebija nekādu iespēju sasildīties, mēs mēģinājām izlauzt durvis. Jāatzīstas, ka es, būdams jau ar zināmu cietuma veterāna pieredzi, uzskatīju par savu pienākumu dot maniem biedriem piemēru un parādīt, kā ir jāiestājas par savām cietumnieka tiesībām. Durvis mēs neizgāzām, bet uzraugs tomēr parādījās un brīdināja mūs: ja mēs nepārtrauksim trokšņot, viņš nosūdzēsot mūs GPU vadībai. Visu vārdā es atbildēju, ka tieši to mēs vēlamies, un ka mēs taisīsim troksni, kamēr kāds atnāks no GPU pārvaldes. Neviens neieradās, tomēr vakarā mūs pārvietoja blakus kamerā, kur atradās krāsns. Mums atļāva ņemt malku un kurināt. Mums izsniedza 200 g maizes un aukstu ūdeni. Mēs kurinājām krāsni visu nakti, dzērām siltu ūdeni un priecājāmies par panākto. Tiešām, cilvēkam daudz nevajag!

26. decembri mēs pavadījām tādos pašos apstākļos un, protams, bez gaismas.

27. decembrī itkā ka nekas nebūtu noticis, bez kaut kādiem paskaidrojumiem, mēs devāmies ceļā uz Krasnojarsku. 1933. g. 2. janvārī mēs atradāmies jau šīs pilsētas GPU rīcībā.

Šķērsojot Turuhanskas apvidu, gandrīz visur mums bija iespējams nopirkt pārtikas vielas, gan kooperatīvos, gan pie zemniekiem. Bet tikko mēs nonācām Jeņiseiskas apgabala pirmajā sādžā, mēs bijām bada liecinieki. To cieta sakarā ar kolektīvizāciju (1931-1933) visa

Padomju Savienība. Zemniekiem nebija ne gaļas, ne piena, ne cukura. Tie pārtika no kāpostiem un kartupeļiem. Bieži trūka arī to, tāpat kā maizes. Es redzēju ģimenes, kur visi bija izdiedējuši un bāli, jo tiem trūka maizes. Dažās sādžās cilvēki jau divus gadus nebija redzējuši cukuru. Ieraudzījuši to pie mums, lūdžās, lai viņiem iedodam vai izmainam to pret kaut ko citu, kas mums būtu nepieciešams. Viņi tik ļoti vēlējās iepriecināt savus bērnus ar cukura gabaliņu. Arī mūsu stāvoklis kļuva pamazām bīstams, jo visu savu pārtiku jau bijām apēduši. Nekur neko nevarējām nopirkt. Pārtikām vienīgi no kāpostiem un tējas. Tikai pēdējā dienā pirms mūsu nonākšanas Krasnojarskā man izdevās par 30 rubļiem nopirkt lielu, 4-5 kg smagu maizes klaiņu.

1933. g. 2. janvāris

Pēc divu stundu gaidīšanas Krasnojarskas GPU koridorā mūs pieņēma. Mani izsauca pie kāda centrālās pārvaldes ierēdņa, kas man paziņoja: „Jūs brauksiet šovakar vai rīt, vai vēlākais parīt, uz Maskavu“. Viņš man neteica kāpēc, nedz arī, kāds ir mana brauciena gala mērķis, bet ieteica atstāt manas mantas pie viņa un nosūtīja mani uz to pašu cietumu, no kura man ir palikušas dzīvas atmiņas, kad es šeit uzturējos 1931. g. februārī.

Mani ievietoja kādā pagraba cellē (nr 2.). Logam bija izsista viena rūts, sakarā ar to šeit valdīja liels aukstums. Ne gaismas, ne guļamvietas. Es sāku pārdomāt – kāpēc mani sūta uz Maskavu? Ja jau kaut kas labs mani tur sagaidītu, tad ar mani neapietos kā pašreiz. Tā kā visu dienu es nebiju ne ēdis, ne dzēris, es prasīju siltu ūdeni. To man noraidīja. Es prasīju gaismu, arī to man liedza. Tad es jautāju, vai tad man būs jāguļ uz grīdas? Atbildēja: jā.

– Kāpēc jūs pret mani tā izturaties?

– Jo mums trūkst lāvu.

Manā kamerā ielika cauru un jau visādām vajadzībām lietoju „parašu“, gluži tāpat kā to darīja Jeņiseiskā. Neskatoties uz visu, tomēr naktī es mazliet pagulēju. No rīta es saņēmu 300 g maizes, bez silta ūdens; pusdienās man izsniedza vāju zupu un karstu ūdeni, to pašu – arī vakarā. 4. un 5. janvārī man iedeva dubultporciju maizes, bet pārējais palika tas pats.

1933. g. 5. janvāris

Tūliņ pēc pusdienām mani izsauca ar visām manām mantām. Mēs aizbraucām uz GPU pārvaldi automašīnā. Tur man atdeva manu pārējo bagāžu, ko es biju tur atstājis. Pēc ilgas gaidīšanas vakarā mani aizveda ar smago mašīnu uz staciju. GPU ierēdnis, ar diviem palīgiem, mani pavadīja ceļā uz Maskavu. Visi trīs bija apbruņoti ar revolveri. Mēs ieņēmām vietas četrvietīgā nodalījumā, 3. klases vagonā. Mana guļamvieta bija augšējā stāvā. Maskavā mēs nonācām 11. janvāra rītā. Kabatā man bija 200 rb. Tos es biju izņēmis 5. janvārī no krājkases Krasnojarskā. Man bija arī tekošs rēķins Staroturuhanskas krājkasē, ar 900 rubļu lielu summu. To naudu, kā jau iepriekš minēju, es nevarēju izmantot, jo man bija aizliegts iet uz pastu. Ir gan taisnība, ka GPU priekšnieks Hendels man ieteica pilnvarot kādu komunistu, ar kura starpniecību man būtu bijis iespējams izņemt naudu no krājkases, bet es, piesardzības dēļ, šo piedāvājumu noraidīju.

Vagonā man neļāva bieži nokāpt no manas guļamvietas, tāpēc gandrīz visu ceļu es pavadīju guļot. Visa ceļojuma laikā man neizsniedza nekādu cietumnieka ēdiena devu. Viss man bija jāpērk pašam. Es nopirku lielu maizes kukuli no sava GPU pavadona. Viņa vārds bija Stecko. Stacijās ar manu uzraugu starpniecību man bija iespēja šo to nopirkt pusdienām un vakariņām. Piecās dienās es izdevu 70 rubļu. Neskatoties uz to, es biju vēl izsalcis. Es vēlējos izdot vēl vairāk, bet nebija arī gandrīz nekā ko pirkt.

Man jāsaka kāds vārds arī attiecībā uz kādu neķītru atgadījumu, kas notika šī ceļojuma laikā. Pusceļā GPU ierēdnis atļāva vienam no pavadoniem uzturēties dažas dienas savā ģimenē, ar noteikumu, ka tas atgriezīsies Krasnojarskā ar to pašu Maskavas vilcienu reizē ar viņu. GPU ierēdnis paņēma mūsu nodalījumā kādu 25 gadus vecu sievieti, lai itkā atvietotu iztrūkstošo pavadoni. Vakarā iesākās orgijas. Brīžiem nodzisa, brīžiem iedegās uguns. Ciešot no bezmiega, neizbēgami man bija jābūt par visa notiekošā liecinieku. Šie cilvēki labi zināja, ka es nebiju aizmidzis, bet viņi nepazina kaunu. No rīta visi zināja, kas bija noticis. Tie nāca apsveikt šo, diemžēl, bēdīgo pāri. Visi bija apmierināti, it kā viņi paši būtu piedalījušies šinī patīkamā spēlē. Es aizrādīju šiem individiem, kas atļāvās šādas lietas manā klātbūtnē. Tas neko nelīdzēja, notika tieši pretējais: nākamā vakarā

orģijas iesākās vēl daudz agrāk. Morāliski un fiziski noguris, es aizmigu tikai vēlu naktī. Kad es pamodos, mēs jau tuvojāmies Maskavai.

1933. g. 11. janvāris

Mēs nonācām Maskavā 11. janvāra rītā. Dažas stundas mums iznāca pavadīt stacijā. Beidzot ieradās „melnā vārna“ (cietumnieku auto) un drīz vien es atrados tanī pašā GPU istabā, kur pirms piecarpus gadiem man pirmoreiz noņēma manu krustu. Tas pats „teātris“ iesākās no jauna: atkal es atsacījos pats noņemt manu mazo krustiņu no kakla; to izdarīja GPU ierēdnis. Pēc visu manu mantu un manis paša pārmeklēšanas, man lika vēl ilgi gaidīt. Tikai ap pulksten 7 vakarā mani aizveda uz cietuma kameru.

GPU iekšējā cietumā bija kameras, kuras cietumnieki sauca par „suņu būdām“. Mani ievietoja vienā no šīm suņu būdām. Tur jau atradās 18 cilvēku. Visi gulēja vairāk vai mazāk viens otram virsū. Istaba bija šaurāka durvju pusē un, sakarā ar to, pēdējam ienācējam nepietika vietas, kur izstiepties; tam neatlika nekas cits, kā stāvēt vai tupēt. Pirms manas atnākšanas šeit esot bijuši pat 22 ieslodzītie. Es nemaz nebūtu pārsteigts, ja šeit saspiestu 30 vai 40 cilvēkus, jo, piemēram, Solovkos mēs, 24 priesteri, nodzīvojām pusotra gada vēl mazākā telpā. Es paliku šinī suņu būdā līdz 17. janvārim.

15. janvārī mani izsauca kāds GPU ierēdnis – latvietis, kas vēlējās zināt, kā es esmu nokļuvis Maskavā, jo Maskavas GPU neesot saņēmusi par mani nekādu paziņojumu. Cik savāda viņa valoda! Es pats redzēju šādu paziņojumu GPU birojā tad, kad mani pārmeklēja. Man bija jāizstāsta visa mana vēsture, sākot ar pirmo apcietināšanu. Mēs sarunājāmies krieviski. Pēc tam mani aizveda atkal uz šo cilvēku pārpildīto „suņu būdu“.

16. janvārī mani izsauca atkal uz biroju un man jautāja, vai man ir kādas prasības attiecībā uz man piederošajām lietām. Es nosaucu divas prasības: pirmā – kopš 1927. g. 24. septembra Maskavas GPU atradās mans bīskapa krusts un gredzens, kvītis par tiem man tika nozagtas cietumā. Otrā prasība: Krasnojarskas cietums man neatdeva 100 rubļus, kas tika man atsūtīti.

18. janvāra rītā mani pārveda ar „melno vārnu“ uz Butirki cietumu. Tur mani izģērba pilnīgi kailu, lai pārmeklētu. Pēc tam mani

aizveda uz pirti. Dezinficēja manu veļu un drēbes. Pēc vannas, kad es biju apģērbies, man lika no jauna izģērbties, lai mani atkal pārmeklētu. Ap pulksten 4 pēcpusdienā mani ievietoja izolētajā cellē. Tā bija 10-11 soļus gara, 4 soļus plata un ļoti augsta; ar roku sasniedzamā augstumā – liels, plats logs ar četrām rūtīm. Grīda bija asfaltēta. Cellē atradās metalla gulta ar matraci, segu un spilventiņu. Pie gultas bija pat krāsots nakstgaldiņš ar diviem nodalījumiem, kur es atradu emaljētu krūzīti, karoti, alumīnija bļodu un tējkannu. Telpa bija tīra. Drīz vien man atnesa tīru palagu un spilvena apvalku. Cik liela starpība salīdzinājumā ar tiem apstākļiem, kādos es pavadīju šini pašā cietumā 1928. g. februāra mēnesi! Toreiz es biju izgatavojis karoti no maizes, savā naivitātē domādams, ka tā man noderēs zupas ēšanai. Tomēr es to kaut cik izmantoju biežputras ēšanai, lai tā nebūtu jāņem ar pirkstiem. Dažas dienas vēlāk, ar kādu sūtījumu, es saņēmu karoti. Pirmo reizi, kad es biju šeit, man nebija arī krūzītes. Es izlīdzējos toreiz ar tējkannas vāciņu. Tāpēc arī es nesapratu, kāpēc tagad tādas pārmaiņas!

Biju izsalcis. Es atradu sacietējušas maizes gabalu un to garšīgi apēdu. – Atvērās durvju lodziņš: apaļā alumīnija traukā man pasniedza lielu biežputras devu, bet tējkannā man ielēja karstu ūdeni. Tās bija manas vakariņas. Pēc vakariņām mani aizveda uz mazgātuvī, kur viss bija tīrs un higiēnisks. No rīta es saņēmu 300 g maizes; pusdienās – zupu un biežputru, vakariņās – atkal biežputru.

20. janvārī es saņēmu dubultdevu maizes. Ienāca kāds GPU ierēdnis un prasīja man iedot viņam GPU izsniegtās kvītis par atstātajām lietām; es nodevu viņam tās. Ap pusdienas laiku mani apmeklēja, GPU ierēdņa pavadībā, kāds frizieris, kas man noskuva bārdu. Pusstundu vēlāk ieradās kāda cita persona, kas aicināja mani tai sekot. Koridora galā mani pārmeklēja. Apakšējā stāvā mani atkal pārmeklēja un veda tālāk. Es satiku to GPU ierēdni – latvieti, kas mani iztaujāja 15. janvārī. Viņš mani ieveda cietuma sētā un lika man iekāpt greznā automobilī. Braucot pa Maskavas ielām, mēs nonācām pie kādas 4-5 stāvu ēkas, kur uz izkārtnes bija rakstīts: „PSRS Augstākā Tiesa“. Es nodomāju: „Viss iet uz ļauno pusi“. Biju gaidījis, ka mani vedīs uz nopratināšanu, bet mani aicināja ieiet kādā birojā, kur latvietis apsēdās aiz galda. Es un abi mani pavadoni arī apsēda-

mies. Visi klusējām. Pēc dažām minūtēm, es redzēju ienākam kādu eiropējiski ģērbušos kungu, kam rokā bija satīts papīrs, ko viņš nolika uz galda. Ja es nemaldos, vispirms viņš stādījās priekšā latvietim, kas sēdēja pie galda. Šis pēdējais klusā balsī teica: „Bīskaps Sloskāns“. Ienākušais kungs man jautāja: „Jūs esat bīskaps Sloskāns?“ Es atbildēju: „Jā“. Tad viņš teica sekojošo: „Es esmu Latvijas ministrs Maskavā, doktors Bīlmanis. Rīt jūs brauksiet uz Rīgu. Svētais Tēvs jūs svētī, V.E. bīskaps Rancāns jūs sveicina un jūs gaida“. Es viņam teicu kaut ko latviski, bet viņš atbildēja man krieviski. Ir iespējams, ka nebija atļauts runāt latviski. To izdzirdējis, GPU ierēdnis mums teica: „Jūs varat sarunāties latviski“. Tad ministrs atkātoja jau teikto latviski: „Rīt jūs brauksiet uz Rīgu. Svētais Tēvs jūs svētī. Jums viņam jāpaklausa. Es domāju, ka jums jāuzticas man, kā oficiālajam mūsu valdības pārstāvim“. Es labprāt vēlējos uzzināt sīkākas ziņas par šo atgriešanos dzimtenē, taču GPU ierēdņa klātbūtne aizkavēja apmierināt manu ziņkārību. Ministrs man jautāja, vai man ir kāds silts apģērbs ceļam, piemētot, ka atnestajā sainītī atrodas silts kreklis, šalle, kurpes, pāris kabatlakatiņi un 4 sviestmaizes. Viņš iedeva man 100 rubļu, ar ko nopirkt ceļam pārtiku. Mēs atsveicinājāmies, un viņš aizgāja. Mani tūliņ aizveda atpakaļ uz cietumu. Atkal mani pārmeklēja divas reizes, paņēma manus 100 rubļus un sīki pārmeklēja sainīša saturu.

Pēc atgriešanās cietumā, es apēdu maizītes, divus ābolus, 2 apel-sīnus un šokolādes tāfelīti. Pēc pusdienām man izsniedza vēl sālītas zivs devu. Vakarā, kā parasti, man pasniedza zupu. Nākamā rītā man atkal izsniedza 600 gr maizes un kārtīgu zivs devu. Pirms pusdienām mani izsauca ar visām mantām un atkal mani pārmeklēja. Es prasīju atļauju nopirkt veikalā ēdamvielas. Man atdeva 100 rubļus, ko tie bija aizturējuši iepriekšējā dienā un arī citu, agrāk atņemto naudu. Es nopirku 12 nelielas baltmaizītes. Pret kvīti man atdeva divus mazus biķerīšus, kurus pirms apcietināšanas es lietoju, lai turētu sv. Misi, kā arī manu mazo krustiņu. Citas lietas man neatdeva, nedz arī kvīti, ko es biju iedevis viņiem iepriekšējā dienā, lai šīs mantas saņemtu.

Ceļam man izsniedza 3-4 kg maizes, divas zivis, 6 mazus cukura gabaliņus un mazliet tējas. Vakarā mēs aizbraucām uz staciju. Mēs ieņēmām vietas kāda trešās klases vagona četrvietīgajā kupejā. Mans

pavadonis ceļā bija latvietis no Maskavas GPU un divi ar revolveriem bruņoti sarkanarmieši.

Vilciena, 22. janvāra rītā, man atnesa glāzi saldās tējas. Ap pulksten 13 mēs bijām robežstacijā Bigosovā. Mani aizveda uz maitu, kur vēlreiz pārmeklēja. Man atņēma 240 rubļus un manu krājkases grāmatiņu. Birojā es sastapu robežapsardzes priekšnieku, kas man jautāja, vai man ir deklarējamās kaut kādas prasības. Es ziņoju viņam trīs lietas: 1) Maskavas GPU birojā palika mans bīskapa gredzens un krusts. Neskatoties uz manām vairāk reizi izteiktajām prasībām, man neatdeva tos; par šiem priekšmetiem izsniegtās kvītes man cietumā nozaga. 2) Tā pati Maskavas GPU paturēja manus divus grozus ar dažādiem piederumiem. Šos grozus man atņēma 11. janvārī; kvīti par tiem man paņēma vakar GPU ierēdņi. 3) Krasnojarskas ieslodzījumā man paturēja 100 rubļus, kuri man bija atsūtīti 1931. g. 6. februārī; kvīti par šo atņemto summu man paņēma Maskavas GPU 1933. g. 11. janvārī. Uz šo prasību formulējumiem man atbildēja, ka pirmo punktu viņi nevar ievērot, jo man neesot kvīts. Otro un trešo punktu ņemšot vērā. Pie tam man paskaidroja, ka saskaņā ar likumu ir aizliegts izvest jebkādus padomju vērtspapīrus, tāpēc man neatdos krājkases grāmatiņu.

Par 240 rubļiem skaidrā naudā es varu pirkt stacijas bufetē visu, ko vēlos un drīkstu to izvest uz ārzemēm. Viens no sargiem pavadīja mani uz bufeti, bet tur nebija gandrīz nekā, ko pirkt. Tad es teicu pārdevējam: „Dodiet man visu to, ko jūs varat dot par 240 rubļiem“. Viņš man iedeva 2 pudeles konjaka par 75 rubļiem, 1 pudeli vīna par 40 rubļiem, 1 torti par 25 rubļiem un divus bīštekus. Man palika pāri tikai sīknauda, ko sargs man atļāva paturēt.

Mani aizveda uz vilcienu, kas brauca uz Rīgu. Tur es ieņēmu vietu otrās klases vagonā kāda robežsarga pavadībā. Uz robežas vilciens apstājās. Man pavēlēja izkāpt no vagona un iet uz vilciena priekšgalu. Es ieraudzīju latviešu robežsargus vienā sliežu pusē, otrā – padomju muitniekus. GPU ierēdnis – latvietis, kas mani pavadīja, atradās pie padomju muitniekiem. Tad es ievēroju priesteri Pēteri Strodu, manu semināra kolēģi, kurš nāca man pretim. Es vēlējos iet pie viņa, bet 5-6 soļus no viņa mani apturēja. Kad pr. Strods bija pateicis: „Jā, tas ir viņš“, man pavēlēja atgriezties manā vagona kupejā. Nekā no šīs

procedūras nesapratu. Drīz pēc tam mani izsauca uz citu tā paša vagona kupeju. Tur sēdēja abu valstu muitnieki. Latvieši man jautāja, vai man ir kādas prasības iepretim Padomju valdībai. Es atkārtāju to pašu, ko jau biju teicis Bigosovā, neaizmirstot arī krājkases lietu. Es atgriezos savā kupejā. Robežsargs, kas pavadīja mani, no manis pieklājīgi atvadījās un aizgāja. Vilciens sāka kustēties. Es ieraudzīju savā kupejā ienākam bīskapu Rancānu un priesteri Strodu. Tanī pašā dienā, 22. janvārī, es ierados Rīgā.

*Bīskaps B. Sloskāns, ģērbies aitādas kažociņā, ko saņēma Maskavā,
pēc atbrīvošanas, atgriežoties dzimtenē 1933. g. 22. janvārī*

Par to, kas nav minēts bīskapa memoāros

Lasot bīskapa memoārus, nebūtu tik svarīgi uzzināt vienīgi par šiem daudzajiem un dažādajiem dramatiskajiem notikumiem, kas risinājās Staļina impērijā, bet svarīgāk ir zināt, kādu jēgu ieslodzītais piešķir savam gūstam un ar kādu garīgu uztveri to pieņem. To mums atklāj vēstule, ko ieslodzītais sūtīja no Solovkiem saviem vecākiem.

„Dārgie vecāki,

Jūs būsit uzzinājuši no avīzēm par manu apcietināšanu. Beidzot – pēc sešiem mēnešiem – man ir dota atļauja rakstīt jums. Es vienmēr mīlēju sludināt šos Jēzus Kristus vārdus: „Bez Dieva ziņas pat neviens mats nekrīt no jūsu galvas un jūs nevarat pataisīt nevienu matu ne baltu, ne melnu“. Tagad ir noticis tas, ko Dievs vēlas vai pieļauj, lai tas notiktu. Tas viss ir mūsu labumam. Pēdējos 15 gados nekad neesmu saņēmis tik daudz žēlastību, kā savos piecos cietuma mēnešos. Cietums ir vislielākais un visskaistākais manas iekšējās dzīves notikums, kaut gan es dziļi nožēloju, ka nevaru turēt sv. Misi. Dārgie vecāki, lūdzieties par mani, bet tikai bez bēdām un izmisuma. Lai jūsu sirdis atveras visā tuvākmīlestības pilnībā. Es esmu tik laimīgs, jo tagad es esmu spējīgs mīlēt visus cilvēkus bez izņēmuma, arī tos, kas nav nekādu mīlestību pelnījuši. Tie ir visnelaimīgākie. Es lūdzu jūs, neļaujiet iezagties sirdīs kaut kādām rūgtuma vai atriebības jūtām. Ja mēs atļausimies kaut ko līdzīgu, tad mēs nebūsim vairs īsti kristieši, bet gan fanātiķi. Es esmu notiesāts uz trim gadiem. Vēl reizi lūdzu jūs: lūdzieties...“.

Šai vēstulei, kas ir debesu laimības tīrais atspulgs, jāpievieno kāds cits teksts, kas dod liecību par bīskapa pazemību un reizē par ļaunuma priekšā izjusto sašutuma pilno kaunu, kas viņu attur atzīmēt to savā dienasgrāmatā. To viņš uzticējies savam draugam tēvam Vērenfrīdam van Strātenam. Lūk, šī liecība: „Maskavā Lubjankas cietumā viņu piesēja kailu uz galda un šaustīja līdz asinīm. Pēc tam viņu novietoja šaurā kamerā, kur nevarēja pakustēties, turklāt dienu un nakti uz galvas pilēja ledains ūdens. Tad, noguldīts uz muguras un pieķēdēts pie grīdas, viņš ticis nedēļām ilgi izlikts apžilbinošā prožektora gaismā.

Atrazdamies pilnīgā tumsā nāvinieku kamerā, trīs mēnešus viņš gaidīja soda izpildīšanu. Viņa vienīgā pārtika bija smirdoša zupa un vienīgais pieturas punkts laika noteikšanai – troksnis, kad no citām kamerām izveda notiesātos nošaušanai. Viņa gars palika nesalauzts visās šinīs mokpilnajās ciešanās. Nemitīgi lūdzoties, viņš pārdomāja Krusta ceļa un Rožukroņa noslēpumus. Kāds sargs, ieraudzījis viņu smaidām, pārsteigts iesaucās: „Tu esi laimīgs?“ Bīskaps atbildēja: „Jā, jo es esmu pilnīgi brīvs – jūs tāds neesat.“ (9)

Bīskapa memuāri – Staļina laika realitātes dokuments

Kad Solžeņicins publicēja „Gulaga arhipelāgu“, viņš bija savācis tik daudz dokumentu par soda nometnēm, ka šī viņa grāmata ir un paliek koncentrācijas nometņu fundamentālākais tēlojums. It īpaši Solovku dzīve un tur pastāvošie baigie dzīves apstākļi kļuva par pamatu grāmatas tapšanai. Solovki tiešām bija pirmā Gulaga arhipelāga sala, varētu pat teikt - sistēmas modelis.

Bīskapa Sloskāna sniegtās ziņas ir Solžeņicina darba papildinājums. To var uzskatīt arī par vēsturiski vērtīgu dokumentu, kas liecina par laiku no 1929.-1933. g. Šie notikumi risinās staļinisma periodā, faktiski pirmās piegādes un lauku kolektivizācijas laikā (1928.), kura mērķis bija iznīcināt „kulakus“. Sekas tam bija bads.

1929. gadu krievu Baznīcas dzīvē vēsturnieki uzskata par otrā vajāšanu viņa sākumu. Tiešām, 1929. gada 8. aprīļa lēmums dod signālu jaunai pretreligiskai cīņai. Šis lēmums it kā garantē „kulta brīvību“, bet aizliedz jebkādu „religisku propagandu“. Īstenībā šis likums maskē ateisma iesākto spraigo propagandu, kas tiek veikta ar visvisādiem masu līdzekļiem, pie tam ļoti drastiskā veidā. To vada bezdievju organizācija.

Bīskapa memuāri sniedz ieskatu par daudziem jauniem, īpašiem vajāšanas veidiem – iestādes, kuru uzdevums bija iznīcināt Baznīcu, piespiež priesterus pat liecināt, ka nekāda Baznīcas vajāšana nenotiek! Kā var piekrist šādiem meliem? Tas notiek diezgan vienkārši: pārvaldes iestādes, atsaucoties uz garīdzniecības likumīgajām rūpēm, izmanto tās pienākumu nodrošināt savas kopienas dzīvi, par kuru tā ir

atbildīga. Mijoties varas vīru solījumiem un draudiem, garīdzniecība, uzkodusies šādai ēsmai, ielaižas dažādos kompromisos, kuros tā zaudē gan savu godu, gan brīvību. Par to skaidru liecību dod gadījums ar pr. Avglo (skat. Memuāri, 1930. g. 3. novembris).

Turklāt bīskapa Sloskāna memuāros atrodam liecību un apstiprinājumu tam, ar kādu neatlaidību, stingrību un nežēlību notiek lauku kolektivizācija un „kulaku“ vajāšana ar saukli – „atkulakošana“ (tanī ietilpst arī daudzi priesteri – „ideoloģiskie kulaki“). Tur atrodam arī papildus liecību par briesmīgo badu, kas radās sakarā ar drakoniskajiem noteikumiem, kuri tika pieņemti, lai salauztu zemniekus.

Šis dokuments atklāj arī jaunās valdības nenoteiktību: brīžiem tā vadās pēc izdotajiem likumiem, brīžiem – pēc pašas izdomām. Īstenībā visam ir gadījuma raksturs, ko ietērpj legālās formās. Tiesības tiek ievērotas tikai ārējā formā, bet to saturs ir izmests.

Likums vairs neaizstāv indivīdu un viņa tiesības, bet noved to līdz stāvoklim, kādā atrodas noziedznieks, kam jāsaņem sods. Tā pamazām atklājas Staļina sistēmas pamatprincips: pamatojoties uz ideoloģijas pieņēmumiem („zinātnei“ jādod absolūtā patiesība, t. i., šie pieņēmumi nav diskutējami), režīmam jāuzskata katrs ticīgais par tādu ateistu, kas neapzinās savus maldus. No otras puses, pamatojoties uz savu absolūto varu, režīmam jālemj par katra pavalstnieka materiālo un garīgo dzīvi bez iespējām pārsūdzēt.

Visi šie režīma pārvaldes veidi tagad ir labi pazīstami, bet sakarā ar to maldinātāju raksturu tie labi jāizprot tāpēc vien, ka šīs nežēlības parasti pavada skaistas runas par brīvību un humānismu.

Memuāri – dokuments par katoļu Baznīcu

Šie memuāri ir katoļu bīskapa darbs. Tie nenāk no tās vides, kas nesa vajāšanas lielāko smagumu, t. i., no pareizticīgajiem, bet gan no reliģiskās minoritātes. Lai gan Krievijas impērijā (1917) bija apgabali, kur vairākums bija katoļi (Lietuva, Polija, Rietumbaltkrievija), pašā Krievijā, tās īstajā vārda nozīmē, nebija vairāk par 1,5 miljoniem katoļu, kas sastāvēja galvenokārt no poļiem, lietuviešiem un Volgas vāciešiem.

1917. gadā šo Baznīcu apkalpoja 896 priesteri. Tiem bija 615 baznīcas un 580 kapelas. Katrā galvenajā pilsētā, kā Krievijas Eiropas daļā, tā arī Sibīrijā un Tiflisā, bija katoļu baznīca. Mogiļevas diecēze ar savām Kamenecas, Minskas, Žitomiras un Tiraspoles bīskapijām veidoja vislielāko vienību.

No 1905. gada, kad katoļu Baznīca ieguva pilnīgu brīvību, tā strauji attīstījās – uzplauka ne tikai savējo vidū, bet sāka izplatīties arī starp krieviem. Te jāpiemin krievu izcelsmes nelielā katoļu grupa, kas vēlējās palikt uzticīga bizantiešu ritam, kā arī Vladimira Solovjova ekumēniskajām tēzēm. Šo ideālu vadīti, tie grupējās ap eksarhu Leonīdu Fjodorovu.

Tāda bija katoļu Baznīca revolūcijas priekšvakarā. Vai tie būtu latīņu vai bizantiešu rita katoļi, viņu nelielais skaits netika uzskatīts par kādu politiski vai sociāli svarīgu faktoru. Vajāšanas, kurām tie bija pakļauti, nevarēja nedz attaisnot, nedz pamatot ar viņu lomu sabiedrībā, ne arī ar kaut kādiem sakariem ar iepriekšējo varu. Tās var uzskatīt vienīgi par ticības vajāšanām. Turklāt tās bija ļoti nežēlīgas. Sevišķi smagi tika skarta Baznīcas vadība: 1920. gadā izraida Mogiļevas arhibīskapu Eduardu fon Ropu, 1924. gadā – bīskapu Jāni Kristītāju Cepļaku. (Viņa galveno vikāru mons. Budkēviču nošāva 1923. g. Lielajā Piektdienā). Eksarhu Leonīdu notiesāja uz 10 gadiem cietumā un aizsūtīja uz Solovkiem, vēl pirms tur ieradās bīskaps Sloskāns. Jāpiezīmē, ka austrumu rita katoļi tika deportēti agrāk nekā latīņu rita katoļi.

Šādā stāvoklī var saprast pāvesta Pija XI lēmumu nosūtīt uz Padomju Savienību bīskapu d'Erbiņji ar uzdevumu slepeni iesvētīt bīskapus, lai atjaunotu latīņu baznīcas hierarhiju, kas vadītu katoļu kopienas vajāšanu laikā.

Bīskapa Sloskāna memoāri dod mums vismaz daļēju ieskatu, kāda toreiz bija katoļu Baznīca Krievijā. No tiem mēs varam spriest par ārkārtīgo ticības dedzību. Bez tam šie memoāri dod mums iespēju dzirdēt pārmetumus, kādus vietējā vara vērš pret katoļu Baznīcu – visvairāk tiesneši, kas izprašāja bīskapu. Memoāros vēlreiz redzam, kā viņi vēršas pret pāvestību un tās pārnacionālo varu. Kas attiecas uz valsts un Baznīcas attiecībām, tad režīma varas vīri skaidri ir formulējuši tās sekojošā dilemmā: pakļaušanās vai iznīcināšana.

Memuāri – dokuments par bīskapa Sloskāna personību

Vienalga, kāda būtu šo memuāru vērtība Baznīcas vēsturē, to īstā vērtība ir cita – tie atklāj Boļeslava Sloskāna personību. Visās šajās garajās autobiogrāfiskajās lapaspusēs bīskaps Sloskāns necenšas ne attaisnot, ne izcelt sevi. Viņš pat nevēlas kritizēt vai apsūdzēt – savā vienkāršībā viņš sniedz notikumus un to dara ar zināmu kaunu par ļaunumu, kas liedz viņam kavēties pie nozieguma. Tas ir skaidrais skats, kas dara šo tekstu par dzidru, tīru patiesību. Šajās lappusēs slēpjas cilvēks, kurā cieņa saplūst ar vienkāršību un varonība ar sevis noliegšanu. Viņa spriedumos un rīcībā mēs redzam, ka svarīgs ir nevis Boļeslavs Sloskāns, bet gan Dievs un Baznīca, par ko viņš liecina. Tieši šajā sevis noliegšanā parādās viņa dziļā personalitāte; šāda veida bezpersoniskums liecina par stipru personību, kas padota Dievam, kam tā grib kalpot.

Slēpts netiek arī vājums. Tāpat arī teoloģijas principus viņš apliecina ar tādu noteiktību, ka daži to uzskatīs par pārspīlētu. Priestera tēls, ko šeit skatām var mums likties par daudz vērst uz iekšējo dzīvi u. tml. Neskatoties uz to, mēs varam tikai apbrīnot šo nelokāmību, kas ir vienota ar tik lielu pacietību. Grūtie dzīves apstākļi viņu neattur pievērst lielu uzmanību citiem. Šis tradīcijas cilvēks ir norūpējies, lai paliktu uzticīgs Baznīcas mācībai un pāvestam kā Kristus Vietniekam virs zemes. Šīs rūpes iekļaujas tradīcijā, kas vienīgā ļauj izprast viņa noteiktību izvēlē un vienlaicīgi viņa rakstura lielo vienkāršību. Šī tradīcija viņam ir dzīva realitāte, ko nepārtraukti uztur ticības avots.

Tā ir ticība, kas viņu vada un stiprina grūtajos un nezināmajos ceļos. Tā ir ticība un rūpes palikt uzticīgam Baznīcas mācībai un atrisināt viņam uzspiestās problēmas. Ar lielu noteiktību viņš noraida režīma autoritāšu pārmetumus par to, ka viņa darbība esot politiska. Viņš zina, ka patiesas atbildes nevar meklēt ārpus Evaņģēlija un Baznīcas Sakramentiem, ārpus Jēzus Kristus nav pestīšanas.

Tas ir viņa dzīves un liecības visneparastākais piemērs – kristieša dzīves vienkāršība izņēmuma stāvoklī rod atbildi nemainīgajā Baznīcas mācībā. Tas tāpēc, ka šis cilvēks ir spējis saskatīt Dievu pat visbanālākajā ikdienā, tāpat arī vissāpīgākajos un vismaldinošākajos notikumos. Lasot var noticēt - notikušais ir parasta lieta, bet tieši tas

ir visneparastākais. Tiem, kas šodien vēlas ko zināt par Klusucietējas Baznīcas realitāti, ir pieejamas liecības un daudzi neapstrīdami dokumenti par Baznīcas pārbaudījumiem. Laikā, kad bīskaps Sloskāns tika pārvests no cietuma uz cietumu, no vienas soda nometnes uz otru, šīs jaunā veida vajāšanas vajadzēja vēl atklāt: jauni apsūdzības motīvi, jaunas pratināšanas un izmeklēšanas metodes, jauni, noziegumam neatbilstoši soda veidi. Memuāri dod iespēju atkal pārdzīvot šo atklājumu necilvēcību un šausmas. Soli pa solim varam ieiet ar vislielāko nežēlību celtajā pasaulē – tā vienota ar neizprotamo, haotisko nekārtību un šausmām, kas raksturo Staļina soda nometnes.

Šīs milzu ciešanas, kurām bija pakļauti notiesātie, kas pat nezināja, par kādiem noziegumiem tās jāpanes, sniedz mums liecību un reizē modina arī neticību: tas taču nevarēja būt tik šausmīgi! Līdzīgas pārdomas rodas pēc daudziem soda nometņu stāstiem. Kāds apcietinātais, kura piedzīvojumi ir līdzīgi Bīskapa Sloskāna pārdzīvotajam, 1935. gadā raksta: „Tas viss liekas neticams. Tie, kas nav pārdzīvojuši šos murgus, nespēs nekad ticēt, iekams vēsture nebūs to pierādījusi ar dokumentiem, kas šodien vēl ir slepeni. Nāks diena, kad šo vēsturi rakstīs, un tās lasītājiem būs kauns par cilvēci“. (10)

Ar šo ļaunumu bīskapam bija jāsastopas ik dienas. Pārbaudījumos viņam bija tikai viens ierocis – ticība. Tajā viņš smēlās gaismu un spēku. Arī mums tā ir galvenā viņa liecības mācība. Šī ticības apliecinājuma mācība ir ļoti sena, bet vienmēr jauna. Tā ir parādīta ar vienlīdz lielu vienkāršību un spēku. Tā atkārto galveno: visu mūsdienu svarīgo izvēles situāciju priekšā, pat necilvēciskos, nepanesamos apstākļos, mums nav citas gaismas un spēka, kā vien Jēzus Kristus, vienīgais cilvēku Glābējs.

III. DARBĪBA LATVIJĀ

Bīskapa Sloskāna atgriešanās no Padomju Savienības Latvijā

Visus šos bīskapa ciešanas gadus Vatikāns, Latvijas katoļu Baznīcas vadība un arī valdība centās darīt visu iespējamo, lai panāktu bīskapa atbrīvošanu no ieslodzījuma. Baznīcas vadības raizes bija jo lielas, zinot, ka viņa veselība, kas vienmēr bija trausla, ilgi neizturēs režīma slodzi. Ilgu laiku šiem atbrīvošanas centieniem nebija panākumu. Šinī laikā Latviju sasniedza dažādas baumas: vienreiz prese ziņoja, ka bīskaps ir kļuvis aklš, citreiz – ka viņš nav vairs starp dzīvajiem. (11) – Bīskapa dienasgrāmatā lasām: „1931. gada jūlijā Staroturukanskā man blakus istabiņā dzīvoja kāds latvietis, kas bijis viena robežsargu posteņa priekšnieks Latvijā. Latvijas valdība bija panākusi viņa atbrīvošanu pirms manis“. Nav šaubu, ka viņš atnesa drošas ziņas par bīskapa dzīves vietu un apstākļiem, kādos viņš mita, par viņa morālo un fizisko stāvokli.

Latvijas sūtnim Maskavā – Dr. A. Bīlmanim – beidzot izdevās panākt bīskapa atbrīvošanu. Pēc tās pašas ciniskās vergu tirgotāju metodes – izdarot apmaiņu: bīskaps tika izdots pret kādu padomju spiegu, kas bija notiesāts Latvijā un atradās ieslodzījumā Rīgā.

Par bīskapa B. Sloskāna atbrīvošanas centieniem un viņa sagaidīšanu raksta bīskaps J. Rancāns: „Kad Latvijā bija saņemta bēdīgā vēsts par bīskapa Sloskāna vajāšanu un ciešanām, Latvijas bīskapi griezās ar lūgumu Romā pie pāvesta un Latvijas valdības palīdzēt dabūt viņu ārā no Krievijas. 1933. gada janvārī saņēmām prieka vēsti, ka bīskaps Sloskāns ir atbrīvots. 22. janvārī prof. P. Strods un es, kā Latvijas pārstāvji, ieradāmies Indrā. Pēc dokumentu un personu pārbaudes, krievi saņēma savu aģentu Stahovsku un Latvija – ilggadīgo cietumnieku un katoļu aizstāvi Krievijā – latvieti bīskapu Boļeslavu Sloskānu. Aizkustinošs un neaizmirstams bija skats, kad no padomju vilciena, pretī brīvās Latvijas sagaidītājiem, beidzot izkāpa gaidītais izvārgušaī trimdinieks trūcīgā padomju apģērbā – vecā zemnieka aitādas puskažociņā ar tādu pašu cepurīti... bīskaps... tālā moku ceļā gājējs... Spalva un tinte nespēj to aprakstīt, ko izsauca bīskapa mocēkļa ierašanās: ziedi, prieka asaras, lieli ļaužu pulki, sākot ar Indru

un beidzot ar Rīgu, sveica savu tautieti – apustuļu pēcteci Boļeslavu Sloškānu.“ (12)

Rīgas galvenajā stacijā viņu sagaidīja Svētā Krēsla sūtnis Latvijā arhibīskaps A. Cehīni (Zeccini), valdības pārstāvji, deputāti, studenti un nepārredzams sagaidītāju pulks. Visi apbrīnoja bīskapa mocekļa vājo izskatu, viņa nabadzīgo apģērbu, gara možumu un izturību. Tūliņ pie bīskapa Sloškāna ieradās dažādu laikrakstu pārstāvji, lai iegūtu kādas ziņas par Krieviju un tur valdošo kārtību. Žurnālisti saņēma īsu atbildi: „Es esmu apsoliņis krievu valdības pārstāvjiem, ka neko par manām ciešanām un iespaidiem Krievijā nerunāšu un laikrakstiem nekādas ziņas nesniegšu, tāpēc atļaujiet man par visu to klusēt.“ (12)

Kāds cits tā brīža liecinieks stāsta: „Bīskaps B. Sloškāns, tērpts sarkanā kažociņā, nelielā ādas cepurītē, ir vājš un sakaltis. Tikai iekritušās acis sevī atspoguļo mieru, prieku un nesalaužamu gara spēku. Vienā acumirkli sagaidītāji ielenc atbraucēju. Iestājas svētsvinīgs klusums. Daudziem acīs asaras. Svētā Tēva sūtnis sveic uzticīgo Mātes Baznīcas un latvju tautas dēlu. Ikkatrs cenšas nokļūt tuvāk bīskapam, lai skūpstītu gredzenu, lai saņemtu svētību. Pasniedz ziedus. Gājiens dodas uz stacijas izeju. Tauta vicina ziedus, palmu zarus. Žurnālisti, fotogrāfi, priecīgi saucieni, nepārredzama cilvēku straume – viss saplūst vienā priekā un sirsnīgā gaviļu pacilātībā. It kā apmulsis par plašo un grandiozo tautas simpātiju manifestāciju, bīskaps raugās ap sevi, cilvēkos, Latvijā, brīvajā zemē. Raugās ar asarām un apbrīnu. Viņš raugās savā dzimtenē pēc tik ilgiem prombūtnes gadiem, pēc murgainā baigumā pavadītās nebrīvības. Aizkustināts viņš pateicās sagaidītājiem, svētīja tos un devās uz arhibīskapa pili.“ (13)

Par savu pirmo sastapšanos ar bīskapu J. Rancānu – pēc robežas šķērsošanas Indrā – bīskaps B. Sloškāns raksta: „Ekselence bīskaps Rancāns satika mani te ar savu parasto humoru: ‚Kas zina, kā Jūs, Ekselence, tur pie boļševikiem, tikāt konsekrēts par bīskapu. Es gribu tepat uz vietas Jūs konsekrēt no jauna‘. Un viņš noņēma no savas galvas violeto bīskapa cepurīti un uzlika to man; noņēma no krūtīm savu krustu un uzlika to man; novilka savu gredzenu un uzmauca to manā pirkstā. Un tad viņš apskāva mani no visās sirds, ar visu savu vareno spēku.“ (14)

Satikšana Bīskapa B. Sloskāna
Dzīvi 1933

Foto. ZILBERG.

Bīskapa B. Sloskāna sagaidīšana dzimtenē 1933. g. 22. janvārī

Bīskapa pirmie apmeklējumi dzimtenē

Bīskapa B. Sloskāna pirmie soļi un vārdi dzimtenē liecina par to, kas viņa sirdij bija vistuvāk. Jau 25. janvārī viņš apmeklēja Rīgas Garīgo semināru. No 30. janvāra līdz 4. februārim viņš viesojās savā dzimtajā vietā Latgalē, kur dzīvoja viņa vecāki, brāļi un māsas. Tur viņš bija sācis staigāt arī savas dzīves un skolas gaitas: Ludzā, Istalsnā, Rēzeknē. Par Ludzas un Istalsnas apmeklējumiem sīkāku aprakstu sniedz bīskaps A. Urbšs.

Ludzā

„Pēc laimīgas atgriešanās dzimtenē bīskapa Sloskāna pirmā un karstākā vēlēšanās bija jo drīzāk apmeklēt savu māti un Ludzas pilsētu. Ludzas draudzē atradās bīskapa tēva mājas, tur dzīvoja vairāki tuvi radnieki, un Ludzas baznīcā 1917. gadā viņš noturēja savu pirmo sv. Misi kā jauniesvētītais priesteris. Ludzas draudzei bīskapa mocekļa personība bija tuva, tāpēc arī ziņu par viņa apmeklējumu tā uzņēma ar lielu sajūsmu. Bīskaps iebrauca Ludzā 30. janvārī. Starp sagaidītājiem un apsveicējiem stacijā bija redzami: vietējais draudzes prāvests, Ludzas apriņķa priekšnieks, ģimnāzijas direktors, aizsargi un organizāciju pārstāvji, tāpat pilsētas un lauku iedzīvotāju milzīgs pieplūdums. Viņi visi gribēja redzēt bīskapu, kas tik brīnišķīgā veidā bija izkļuvis brīvībā.

Pēc svinīgās satikšanās stacijā, bīskaps devās uz vietējo katoļu baznīcu, kur jau viss Ludzas kalns mudžēt mudžēja no milzīgā ļaužu pieplūduma. Neskatoties uz savu vājo veselību un garo ceļu, bīskaps teica sprediķi un dažus pieņēma pat grēksūdzei. Izejot no baznīcas, ticīgā tauta ielēnca viņu, lūdzot svētību sev un mājniekiem. Visi raudāja prieka asaras un apbrīvoja bīskapa lielo pazemību un vienkāršību.“

Ludzas ģimnāzijā

„Sekojojot ģimnāzijas direktora un kapelāna Ignata Dekšņa lūgumam, bīskaps vietējā prāvesta pavadībā apmeklēja Ludzas ģimnāziju, kur mācījās ap 200 jauniešu, no tiem ap 95% katoļticīgo. Tur arī bīskaps piedzīvoja lielu prieku, kad visa ģimnāzija – kā skolēni, tā audzinātāji

– ar lielu sirsnību un gaviļēm sveica viņu. Netrūka apsveikšanas runu, dziesmu, ziedu un asaru. Uzrunā bīskaps izteica lielu prieku, redzot pirmo reizi tik lielu skaitu katoļu jaunatnes. Ekselence uzsvēra kristīgo ideālu nepieciešamību un piezīmēja, ka Krievijā dzīvojošai jaunatnei nav iespējams to sasniegt, jo tur nicina un apgāna visu, kas daiļš un svēts.

Ludzas katoļu draudzes prāvests, sekojot pilsētas sabiedrisko darbinieku ierosinājumam, sarīkoja savā mājā tējas vakaru, lai dotu iespēju daudziem personīgi tikties ar bīskapu un pārņemt dažus vārdus par dzīvi Krievijā. Šī vakara dalībnieku vidū bija arī kāds sirmgalvis – bij. cara armijas ģenerālis – kas jutās sevišķi dziļi satriekts, dzirdot par savas zemes likteni. Nākamajā dienā agri no rīta bīskaps ieradās atkal pārpildītajā dievnamā. Pēc sv. Mises viņš uzrunāja tautu, uzsvērot Jēzus Kristus lielo mīlestību, kādu Viņš parādījis mums, paliekot vienmēr pie mums Vissvētākajā Sakramentā zem maizes zīmēm.

Mēs visi gribējām, lai bīskaps paliktu ilgāk, bet arī sapratām viņa steigšanās iemeslu: viņš vēlējās tikt drīzāk Istalsnā, kur dzīvoja viņa sirmā māmuliņa.“

Satikšanās ar māti

„Bīskapa Sloskāna māmuļa – ar brāļiem Vladislavu un Albertu un māsām – dzīvoja Istalsnā. Kas var iedomāties un izprast to, ko pārdzīvoja šie cilvēki tanī dienā, kad dēls un brālis pēc ilgiem prombūtnes gadiem ieradās mājās. Tiesa, bīskapam bija sāpīgi saņemt ziņu, ka tēvs pirms diviem gadiem aizgājis mūžībā, nesagaidot dēla pārnākšanu. Māte, no pastāvīgās raudāšanas par sava dēla bīskapa nezināmo likteni, bija kļuvusi neredzīga. Bīskapam ienākot mājā un sveicinot – „Lai ir slavēts Jēzus Kristus!“, māte pirmā atņēma sveicienu un pazina sava dēla balsi. Viņa bija raudājusi un lūgusies ilgus gadus, lai Dievs viņai ļautu vēl pirms nāves redzēt savu dēlu un to sveicināt no sevis un no tēva. Dievs uzklausa sirmās māmuļas lūgšanas, jo lūgšanas spēks ir stiprāks par cilvēka gudrību. Bīskaps bija atbrīvots no vajātāju rokām, atgriezies dzimtenē un kā brīvs cilvēks stāvēja starp savējiem. Visi viņi dziedāja pateicības himnu Dievam *Te Deum laudamus* – Dievs, mēs Tevi slavējam.“ (15)

Satikšanās ar māti

Rēzeknē

No priesterā N. Trepšas atmiņu krājuma: „Šeit bīskaps apciemo jauno komercskolu, kurā svinīgam brīdim bija sapulcējušies Rezeknes skolu jaunatne. Ieejot plašajā sarīkojumā zālē, bīskaps pārļaiž izbrīna skatienu telpai un jaunatnei. Ik solis, ik jauna pieturas vieta atklāj bīskapam dzimtenes skaistumu un brīvas tautas pārticību.

Īsos, aizkustinošos vārdos viņš saka, cik skaists ir te viss, cik ļoti ir mainījusies dzimtene. Visus šos garos gadus viņš nav saņēmis nekādas ziņas par dzimteni. Šīs skolas kā pilis... šis milzīgais pulks smaidīgu, labi ģērbtu un laimīgu jauniešu... Visu acīs ir asaras... Katrs it kā pasniegtā spogulī pēkšņi ierauga dzimtenes skaistumu un augšanas sparū. Vārdi, kurus neaizmirst nekad.“ (4)

Aglonā

Par bīskapa apmeklējuma iespaidiem raksta kapucīnu tēvs Jānis Bernards Krastiņš: „Tas bija 1933.gada ziemā, drīz pēc bīskapa atgriešanās no baigās Krievijas. Toreiz es mācījos Aglonas ģimnāzijā. Kādu dienu tur ieradās šis augstais viesis bīskapa Rancāna pavardībā. Bīskaps Sloskāns, kas tik ilgi bija cietis bezdievīgu siržu aukstumā, slāpa pēc dievišķā siltuma katoļu Baznīcas sirdī – Aglonā. Viņš, kas ar visdziļākām sāpēm bija novērojis, kā visvieglāk un visātrāk sakropļo dvēseli un līdz ar to tautas nākotnei rok visdziļāko kapu, ar serafisku dedzību steidzās pie latvju jaunatnes, lai to brīdinātu no bezdievības šausmām un tās sirdī iedegtu kvēlu mīlestību uz Kristu. Šis bīskaps – mocekļis – vislabāk bija sapratis un izjutis, ka tikai Kristus ir cilvēces Ceļš, Patiesība un Dzīvība, ka Viņš vienīgais ir cilvēces Glābējs un laime, ka vienīgi pie Viņa krūtīm jaunatne kļūst cēla, ideāla un līdz ar to visai cilvēcei tiek sagatavota gaiša nākotne.

Kas var izmērot to jūtu dziļumu, spēku un vārdos neizteicamu noskaņu, kas caurstrāvoja, piešalca mūsu, ģimnāzistu, dvēseles, kad pirmo reizi ieraudzījām cilvēku, bīskapu – mocekli, kas nebija baidījies no baigās nāves un visām mocībām, kas droši bija stājies pretī varenajai elles varai? Cik dziļš, svēts izbrīns piepildīja mūsu jaunās dvēseles, redzot augsto garīdznieku, kas mīlestībā uz Jēzu Kristu, Viņa mācību un Baznīcu bija ziedojis visu sevi, daudz un grūti cietis

un bijis gatavs ciest vēl vairāk un vēl ilgāk, līdz pēdējam elpas vilcienam.

„Nevienam nav lielākas mīlestības par to, ja kāds atdod savu dzīvību par saviem draugiem“ (Jāņa 15,13). Šo mīlestības pakāpi – bez mazākajām šaubām – bija sasniedzis arī V. E. bīskaps Sloskāns, 6 gadus ciezdams Staļina cietumos un vergu noietnēs. Tieši šī mīlestība uz Kristu un visu, kam ir sakars ar Kristu, padarīja viņu tik lielu, cēlu un apbrīnojamu. Viņu nebija uzvarējis mūsdienų lielais bezdievis; viņš pacēlās augstu pāri visiem vienkāršajiem un vidusmēra cilvēkiem; ar mocekļa pašaieliedzību un dedzību mīlēdams lielo Dievu, viņš pats bija kļuvis liels. Šis bīskaps – moceklis, kas ar vienu kāju bija stāvējis mūžībā, ar otru laicībā, bija it kā lēca, kas sakopo sevī dievības starus: viņa personība radīja mūsos Dieva vissvētākās klātienē apziņu. Cik reāls un tuvs likās Dievs, cik tuvu no viņa dvesmoja mūžība un debesis, par kurām šis augstais priesteris bija licis ķīlā un ziedojis visu sevi, savus zemes priekus, ērtības un godu. Mēs jutām, ka pats Kristus staigāja mūsu vidū viņa personā.

Seši mocekļības gadi Krievijā bija pārāk skaidri ierakstījušies viņa sejā un visā augumā: seja kalsna, ap acīm noguruma zīmes, augums izstīdzējies. Tas vēl vairāk uzmodināja mūsos godbijību pret viņu un visskaudrāko sašutumu pret Staļina režīmu.

Lēni, majestātiski, bet reizē dziļi pazemīgi, ar sirsnīgu smaidu sejā viņš izgāja starp mūsu rindām zālē, kur bijām sapulcējušies viņa apsveikšanai un godināšanai. Viņa āriene bija vārga, bet gars – spēka un uguns pilns. Kristus dzīvoja viņā un mudināja viņu runāt, teikt dažus vienkāršus, bet apgarotus vārdus.

Kāds no mūsējiem, ļoti apdāvināts ģimnāzists, vēlākais dzejnieks Viktors Mundurs, vārdos apsveica mūsu tautas krāšņumu un dārgumu, Kristus kroņa spožo rubīnu, bīskapu – mocekli Sloskānu. Šis jauneklis, kas toreiz tik meistariski prata ietērpt vārdos mūsu jūtas, tagad pats ir kļuvis par vajātāju upuri un mocekli. 1941. gadā viņu aizveda uz Krieviju... Kāds tautietis vēl bija redzējis viņa pēdējo skumjo skatu pa vagona logu Daugavpilī. Viņš atstāja dzimtenē savu jauno sievu un bērnu... Droši vien šis jaunais censonis, iedams savu Golgatas ceļu Krievijā, dažu labu reizi atcerējās šo pirmo tikšanos ar lielo mocekli – V.E. bīskapu Sloskānu.

Modināsim sevī svētlaimīgo apziņu, ka arī mūsu tautai ir lieli, svēti dēli un meitas, līdzīgi pārējiem Kristus Baznīcas svētajiem un mocekļiem; līdzīgi mūsdienu varoņiem mocekļiem, piem., kardinālam Mīnssentijam, arhibīskapam Romeiro un daudziem citiem, kurus cienī visa brīvā pasaule, arī ļoti daudzi citu konfesiju piederīgie. Mācīsimies apzināties, kādu dārgumu Dievs mums ir uzticējis V.E. bīskapa Sloskāna personā. Viņš negavilēja par to, ka bija ticis brīvajā dzimtenē, jo, iedams savas mocekļa gaitas, visā pilnībā bija iepazinis, ka šī pasaule ir un paliek rūgtu asaru ieleja un trimdas vieta; viņš bija mācījies visaugstāk cienīt un mīlēt tos patiesos labumus, ko kodes un rūsa nesaēd, zagļi neizrok un nenozog – svētlaimīgo mūžību pie Dieva.

Bīskapa sirds liesmo serafiskā mīlestībā uz Kristu un dvēselēm. Par to katrs var pārlicināties, kas dzird viņa svētās uguns pilnos vārdus. Viņa sirds bieži ir tik pilna, ka tā ar varu laužas uz āru, bet dažkārt grūti ātrumā atrast attiecīgus vārdus, kādos ietērt šo liesmaino mīlestību. Šos vārdus viņš bieži veltī latviešu katoļu jaunatnei.“ (16)

Bīskapa Sloskāna pateicība

1933. gada 18. februārī bīskaps nodod publicēšanai katoļu preseī savu vēstuli, kurā lasām: „Nevarēdams visiem personīgi izteikt savu dziļi izjusto pateicību, daru to ar šīs vēstules palīdzību. Lai Jūs visus svēti Dievs! Lai labais Jēzus svēti arī visus tos, kas lūguši Dievu par manu atgriešanos dzimtenē, un arī tos, kas neaizmirst mani savās lūgšanās. Sirsnīgs paldies visiem tiem, kas pielikuši roku pie manas atgriešanās dzimtenes klēpī. Visiem un visiem jums sūtu savus vis-sirsnīgākos sveicienus un aicinu visus pie kopējā darba Baznīcas un tautas druvā.

Sevišķi sirsnīgi sveicinu visus skolas darbiniekus un studējošo jaunatni. Jaunatne, tu esi pirmā, kas, mani sveikdama, esi sajūsminājusi manu sirdi līdz pašiem tās dziļumiem! Ticīgā jaunatne, tu stāvi uz drošiem pamatiem, un es novēlu tev vislabākās sekmes turpmākajā darbā! Attīstīdama prātu, tu kuplini savas zināšanas un reizē daiļo arī savu dvēseli, labi izlietodama savas svētās ticības pārdabisko mantu. No tevis ir atkarīga tautas nākotne un tās labklājība.

Uz tevi, dārgā jaunatne, ar cerību pilnu skatienu raugās vecākā paaudze, kas, neatlaidīgi strādādama pie grūtā valsts izveidošanas darba, ir jau daudz paguvusi veikt. Tā gaida no tevis centīgus un godīgus idejiskus pēcnācējus. Bet, lai tu, dārgā jaunatne, spētu attaisnot uz tevi liktās cerības, jau tagad saskaņo visu savu privāto un sabiedrisko dzīvi ar savām reliģiskām pārlicībām! Mīli savu tautu un zinātni, esi centīga un dedzīga savu svēto pienākumu pildīšanā!“ (17)

Bīskapa Sloskāna karstākā vēlēšanās bija pēc iespējas ātrāk „meties“ Baznīcas un tautas druvā, lai gatavotu sev centīgus, idejiskus pēcnācējus. Bet šim lielajam darbam viņš vēl nevarēja nodoties, jo nāca pāvesta Pija XI aicinājums ierasties Romā. Vēl pirms savas izbraukšanas bīskaps paspēja noturēt rekolekcijas no 22.-25. martam Garīgā semināra audzēkņiem.

Ārzemju ceļojums

Svētā Tēva aicināts, 26. martā bīskaps devās uz Romu. Roma sagaidīja bīskapu ar izcilu uzmanību. Presei bija jau zināms, ka iebrauc ilggadīgais padomju trimdinieks. Baznīcas aprindās viņam bija dots vissirsnīgākais vārds: dzīvais moceklis... Dzīvais! Jo no nepārskatāmajiem padomju mocekļu pulkiem retais ir izkļuvis brīvībā, lai kļūtu par dzīvo mocekli.

Romas stacijā bīskapu sagaidīja personīgs pāvesta pārstāvis, kas bīskapu nekavējoties aizveda uz Vatikānu, kur viņam bija paredzēta pirmā vizīte pie pāvesta, lielā latvju tautas drauga Pija XI, kurš savā laikā bija pāvesta legāts Rīgā. (4, 12)

Par bīskapa Sloskāna tikšanos ar apustuļa Pētera pēcteci ziņoja latviešu katoļu prese. Bīskaps, kas par Dievu, Baznīcu, ticību, pāvestu bija gatavs iet caur uguni, gribēja krist Kristus vietniekam pie kājām, bet Svētais Tēvs neatļāva, viņš apskāva to kā savu mīļāko dēlu. Abi lielie Dieva kalpi sākumā nevarēja atrast vārdus – tik liels bija aizkustinājuma brīdis. Vizītei bija paredzētas 15 minūtes, bet tā ievilkās divas stundas. Visa Vatikāna oficiālā kārtība sastinga... Pāvests

gribēja dzirdēt savu izmocīto dēlu no tālās, baigās padomju trimdas – vienu dzīvu balsi no milzīgā padomju kapa, kurā aizgājuši bojā simtiem un tūkstošiem priesteru un miljoniem ticīgo.

Savu dārgo viesi pāvests apveltīja ar vislielāko sirsnību un labvēlību, dāvinot viņam greznu, vēsturisku krūšu krustu un dārgu gredzenu, ko savā laikā pāvests Leons XIII bija dāvinājis slavenajam kardinālam, Vatikāna valsts sekretāram Marī del Valam. Bīskapu Sloskānu Pijš XI iecēla par sava troņa asistentu, kas kopā ar pāvestu piedalījās Svētā Gada jubilejas dievkalpojumos.

Svētais Tēvs aicināja bīskapu pavadīt Vakareiropā veselu gadu, lai iepazītos ar tās katolisko dzīvi – ar klosteriem, organizācijām, jaunatnes audzināšanu – ar visu, no kā bīskaps garajos trimdas gados bija bijis tik tālu.

Bīskaps tika aicināts arī palikt uz patstāvīgu dzīvi Romā – pie Svētā Krēsla pārstāvēt Krievijas katoļu Baznīcu. No šī pēdējā, izcilā pagodinājuma bīskaps pazemīgi atteicās. Nogurusī latvieša sirds aicināja uz dzimteni, neizdziestošā priesteru degsme sauca pie latviešu tautas, pie tās jaunatnes. (4) Latviju viņš mīlēja vairāk par visām zemēm. Tā bija viņa tēvija. Kad izsūtījumā saņēma vēstuli no Latvijas, kur uz pastmarkas bija rakstīts: „18.11.1918.“, viņam nebija noslēpums, ka sapnis ir piepildījies, un, nometies ceļos, viņš noskūpstīja vēstuli. Neskatoties uz to, ka izglītība bija iegūta krievu carisma laikos, viņā bija dzīvs latviešu patriota gars. Ogles bija kvēlojušas zem pelniem. (18)

Kā Svētā Tēva viesis bīskaps palika Romā līdz 1934. gada maijam. Šajā laikā apmeklējot ievērojamākās svētceļojumu vietas – Asīzi, Lurdu, Lizjē u.c., viņš apceļoja Itāliju, Franciju un Beļģiju. Visur vietējie bīskapi viņu uzņēma ar lielu sirsnību, ikviens gribēja dzirdēt kādu vārdu no šī dzīvā mocekļa.

Vakareiropā pavadītais laiks sasēja dzīvas saites ar universālo baznīcu, ar tās mūžsenajām tradīcijām, deva daudz draugu un apbrīnotāju pulkus. Sniedza arī ieskatu visā, ar ko sirga un nebeidz sirgt vecā Eiropa.

Atkal dzimtenē – Bīskaps Sloskāns kā Rīgas Garīgā semināra profesors un garīgais audzinātājs

Pēc bīskapa B. Sloskāna atgriešanās no ārzemju ceļojuma 1934. gadā, arhibīskaps viņu iecēla par Garīgā semināra profesoru un garīgo audzinātāju un uzticēja viņam katoliskās akcijas vadību Latvijā. Bīskaps Sloskāns pasniedza morāloteoloģiju, vienu no vissvarīgākajām Baznīcas disciplīnām. Kādu laiku viņš lasīja lekcijas arī askētiskā un dogmatiskā.

Par šo bīskapa darbības posmu Garīgajā seminārā, kas 1938. gadā kļuva par Katoļu teoloģijas fakultāti Latvijas Universitātē, mums dod ieskatu kapucīnu tēvs Jānis B. Krastiņš, kurš no 1935. g. līdz 1940. gadam bija šīs mācību iestādes students: „Bīskaps Sloskāns bija laipns, draudzīgs, sapratīgs profesors, kas ar lielu dedzību centās „ieliet“ studentu sirdīs vistīrāko patiesību par Dievu un Viņa pasauli; mācīja mums dzīvus sakarus ar dzīvo Dievu. Viņa pasniegtā teoloģija, it sevišķi askētika un mistika, bija „garšīga“ – Dieva mīlestības pilna. Viņš nemīlēja šauru abstrakciju, bet dzīvu mīlestību uz Dievu un cilvēkiem. Bīskaps bija stingrs savās prasībās, jo apzinājās, ka teoloģija – mācība par Dievu un cilvēku nemirstīgajām dvēselēm, mācība, no kuras ir atkarīga dvēseļu laimīga vai nelaimīga mūžība – ir svarīgāka par visām zinībām. Viņš vēlējās, lai Dieva mācība dziļi iesakņotos ne tikai teoloģijas studentu prātos un sirdīs, bet lai viņi mīlētu Dievu pāri visam – kā visaugstāko, mūžīgo labumu, lai arī viņi paši prastu iejūsmināt Dieva mīlestībā citas dvēseles, kuru garīgie gani tie kļūs priesterībā.

Apbrīnoju bīskapa atmiņu. Viņš zināja kopš teoloģijas studijām Pēterpilī dogmatikas formulas no galvas latīņu valodā. Viņam bija ne tikai laba atmiņa, bet arī centība mācībās. Arī īpatnēji izteicieni un domu gājieni nebija retums, bet tie nav palikuši manā atmiņā. Eksāmeni pie prof. Sloskāna ilga kādu stundu, pie tam – latīņu valodā, izņemot askētisko un mistisko teoloģiju, ko viņš mācīja pēc vācu tulkojuma (Tanquerey). Mani viņš ņēma mazāk „uz gauda“. Ne tikai tāpēc, ka es biju kapucīnu ordeņa brālis, bet viņš droši vien redzēja un juta, ka es ņemu teoloģiju visai nopietni, ka es pūlos un cenšos, neskatoties uz grūtībām. Savas samērā vājās veselības dēļ es ātri no-

guru. Viņš droši vien jūta, ka manā sirdī ir tā pati mīlestība uz Dievu kā viņa sirdī; Kungs Jēzus bija mūsu Dzīvība un Laime. Tāpēc arī bīskapa Sloskāna vārdi krita tieši manā sirdī.

Vēl varu piezīmēt, ka 1940. gada sākumā bīskaps Sloskāns iesvētīja mani un tēvu Filipu Turku par subdiakoniem un nedēļu vēlāk – par diakonu. Mēs steidzāmies ar iesvēti, jo jutām, ka tuvojas „negaiss” – mums draudēja Padomju Savienības iebrukums. Tas arī notika: 1940. gada 17. jūnijā, plkst. 1 naktī, sarkanarmija pārgāja Latvijas robežu pie Zilupes. Tanī pašā dienā plkst. 9 šīs armijas tanki jau bija Rīgas ielās. 18. jūnijā tēvu Filipu un mani bīskaps Rancāns steigā iesvētīja par priesteriem (bez 8 dienu rekolekcijām, kā tas ir parasti). Svinības notika Garīgā semināra kapelā.

Paliekot ar mums, bīskaps Sloskāns mums iedvesa drosmi. Viņam pašam nebija iespējams izbēgt no okupantu rokām, un to viņš arī necentās darīt. Viņš bija gatavs uz visu – izciest moka līdz galam, savu dzīvību pilnīgi atdot Dievam kā Kristus uz krusta. Viņš bija pat izteicis vēlēšanos atgriezties Baltkrievijā savā diecēzē Mogiļevā. Bīskaps ļoti vēlējās nokļūt pie sava ganāmpulka, bet pāvests vēlējās, lai viņš paliek savā dzimtenē, Latvijā.

Baigajā gadā (1940 -1941) bīskaps dzīvoja pie mums, kapucīņiem, Svētā Alberta draudzē. Tā kā Garīgā semināra telpās valdība iekārtoja slimnīcu, tad pie mums apmetās arī daži semināristi.

Bīskaps bija vārgs. Droši vien smagi pārdzīvoja Latvijas okupāciju. Dažreiz viņš bija tik vārgs, ka semināristiem vajadzēja palīdzēt viņam apģērbties, apaut kājas... Neatminos, cik ilgi viņš palika pie mums. Kad okupantu uzvaras saukļi daudz maz rimās, mēs sākām pie tiem pamazām pierast un redzējām, ka viņi paši „taustās” un nezina, ko iesākt ar mums - „no kapitālisma žņaugiem atbrīvoto latvju tautu”. Ar Dieva palīgu Garīgo semināru iekārtoja mājā pie Sv. Franciska baznīcas.

Ar bīskapu Sloskānu un citiem Latvijas bīskapiem es tikos 1944. gadā Vācijā. (19)

Kāds cits bijušais seminārists raksta: „Bīskaps bija kā īsts tēvs saviem semināristiem. Mīļojošs, bet arī norūpējies par viņu nākotni, par viņu personības kalumu. Kāds no semināristiem reiz, jautāts šai

sakarībā, deva lieliski raksturojošu atbildi – bīskapa prasības garīgajā dzīvē ir ļoti augstas. Bet vienu gan droši var teikt: viņš nekad neprasa no citiem to, ko viņš pats nepraktizētu. Šī bīskapa audzināšana nāca par svētību jauniešiem priesteriem. Viņu kā paraugu acu priekšā patur droši vien ne viens vien katoļu priesteris Padomju trimdas plašumos vai dzimtenē.“ (4)

Monsiņjors H. Trops par bīskapa Sloskāna darbības posmu Garīgajā seminārā raksta: „Tuvāk ar bīskapu Boļeslavu Sloskānu iepazinānos 1936. gada rudenī, kad sāku strādāt Garīgajā seminārā kā lektors. Bīskaps Sloskāns mācīja morāloteoloģiju un askētiku. Viņš dzīvoja semināra ēkas piebūves daļā, mazā istabiņā, otrā stāvā (L. Altonovas ielā 6).

Pēc bīskapa Sloskāna iesaistīšanas semināra darbā vispārējais noskaņojums ļoti mainījās: audzēkņi kļuva disciplinētāki un garīgāki.

1938. gadā Garīgais seminārs kļuva par katoļu teoloģijas fakultāti Latvijas Universitātē; arī bīskapu Sloskānu iesaistīja šinī fakultātē par morāloteoloģijas profesoru. Tanī pašā laikā viņš bija garīgās dzīves vadītājs – *pater spiritualis*.

1940. gada 17. jūnijā Latviju okupēja Padomju Savienības karaspēks. Komunistiskā valdība slēdza katoļu teoloģijas fakultāti. Jaunā vara konfiscēja semināra ēku Altonovas ielā 6 un padzina no turienes visus tur dzīvojošos profesorus, to starpā – arī bīskapu Sloskānu. Viņš atrada pagaidu apmešanās vietu pie māsām Kijevas ielā 14.

Otrā pasaules kara sākumā, 1941. gada jūnijā vācieši ieņēma Rīgu. Vācu okupācijas vara atļāva darboties katoļu teoloģijas fakultātei, bet tai vairs nebija ne telpu, nedz inventāra. Profesori bija izkaisīti pa visu Latviju. Pamazām seminārs atsāka savu darbību Sv. Alberta draudzē – kapucīnu klosterī. Šinī klosterī nebija iespējams novietot visus semināristus, tāpēc jaunākā kursa studentus pārvietoja uz Aglonu, bijušajā dominikāņu klosterī.

1942. gada 25. martā – bīskaps Sloskāns un es – devamies uz Aglonu, lai tur uzsāktu mācības jaunāko kursu studentiem. Sakarā ar karu, satiksme ar Latgali bija ļoti grūta. Ar lielām grūtībām nokļuvām līdz Daugavpilij, bet tālāk uz Aglonu – nekādas satiksmes līdzekļu. Pēc vairāku stundu gaidīšanas, mums izdevās pierunāt kāda preču

vilciena vadītāju mūs nogādāt līdz Aglonai. Bīskapam atļāva stāvēt vagona galā, kur parasti atrodas vilciena pavadonis, bet man nācās uzkāpt uz dēļu kravas. Laiks bija saulains, bet auksts (-20°). Es sēdēju uz dēļiem, bet bīskapam bija jāstāv kājās caurvējā. Kad tuvojāmies Aglonas stacijai, vilciens gaitu gan samazināja, bet netaisījās apstāties. Piecēlies stāvus, es sāku vicināt ar cepuri. Stacijas dežurants apturēja vilcienu, piesteidzies man klāt – jautāja: kas ir noticis? Es paskaidroju, ka mums šeit vajadzēja izkāpt. Tad dežurants sašutis izsaucās: „Ko jūs izdarījāt, kara apstākļos apturēt vilcienu nozīmē: kara tiesa!” Starplaikā no vilciena platformas nokāpa arī bīskaps. Kad stacijas dežurantam paskaidroju, ka otrs braucējs ir bīskaps Sloskāns un ka viņam obligāti jānokļūst Aglonā, viņš nomierinājās un mūs atlaida bez protokola sastādīšanas. Es biju ļoti izbrīnējis, ka bīskaps Sloskāns visas šīs ceļa neērtības panesa mierīgi un bez nervozēšanas, pat ar zināmu humoru.

Sākumā Aglonā mums neklājās viegli: telpas bija aukstas, kurināmā trūka, bet pamazām iedzīvojāmies. Sāka ierasties I un II kursa studenti, kas sev atveda līdzī pārtiku. Noorganizējām kopgaldu. Sagādājām kūdru apkurei.

Šeit Aglonā kā profesori bez bīskapa Sloskāna un manis vēl strādāja P. Laurinovičs, B. Kokins, L. Latkovskis. Visi mēs skaitījāmies kā katoļu teoloģijas fakultātes profesori un saņēmām algu tieši no Latvijas Universitātes.

Vislielākos pārdzīvojumus Aglonā man sagādāja apstākļi, ka bīskaps Sloskāns mani bija izvēlējis par savu biktstēvu. Es toreiz vēl biju jauns un nepiedzīvojis priesteris. Pieņemt pie grēksūdzes tik svētu cilvēku, pie tam bīskapu – pašam biktstēvam bija vissatricinošākās rekolekcijas.“ (60)

Jaunatnes audzināšanas darbā

Blakus lielajam darbam Garīgajā seminārā bīskaps atrada laiku apciemot un garīgi stiprināt arī studentus lajus, kuri bija apvienoti biedrībās – *Fraternitas Catolica* un *Terra Mariana*. Viņam nebija vienaldzīgi arī pārējie studenti un lauku jaunatne.

Nepārskatāms apmeklētāju pulks neoficiāli apmeklēja bīskapu viņa pieticīgajā semināra mitekļī Rīgā, Altonovas ielā, vai Aglonā, vasaras brīvlaikā. Tie meklēja padomu garīgajā dzīvē, norādījumus vai palīdzību visādās grūtībās, kā arī nāca pēc padoma dažādās katoļu organizāciju lietās. Katrs apmeklētājs saņēma ne vien sirsniņu un atbalstu, bet arī daudz lietišķu un lielisku padomu; pēc šiem apmeklējumiem sāka realizēties jaunas, rosmīgas idejas. Apmeklētāji nespēja slēpt savu pārsteigumu par to, cik dziļi pie sirds bīskaps ņēma visas katoliskās sabiedrības problēmas, cik daudz bija iecerējis un cik daudz neatsveramu padomu spēja dot. Te nu beidzot plašā mērā spēja realizēties tas viss garīgo pienākumu daudzums, kas bija izkristalizējies trimdas ciešanu skarajos gados. (4, 11)

1937. gadā arhibīskaps A. Springovičs iecēla bīskapu Sloskānu par atbildīgo vadītāju (moderator generalis actionis catholicae) visām katoļu organizācijām Latvijā. (60)

Bīskapa Sloskāna vadībā par tradīciju kļūst gavēņa laika gadskārtējās rekolekcijas studentiem Sv. Jēkaba katedrālē un vasarā skolotājiem Jaunaglonā. Par tradīciju veidojās viņa piedalīšanās Katoļu jaunatnes biedrības gadskārtējā kongresā Rēzeknē un 15. augustā jaunatnes dienās Aglonā. 1939. gada kongresā Latvijas katoļu jaunatnes biedrība ievēlēja bīskapu par organizācijas goda biedru. Par dažām šīm viņa darbības izpausmēm lasām L. Latkovska atmiņu siluetos: „Pirmo reizi bīskapu Sloskānu satiku Aglonā, pēc tam, kad viņš bija atgriezies no Romas un Francijas ceļojuma. Viņš izskatījās trausls un vārgs. Vasarā dzīvoja ģimnāzijā, mazā istabiņā, mīlēja klusu pastaigu pa mežu. To vasaru slimo kases bija sarīkojušas bērnu vasaras atpūtu Aglonā. Uz dažām nedēļām šī klusā vieta kļuva par bērnu pilsētu. Ekselence mīlēja bērnus, un tie pulcējās ap viņu kā putni. Kolonijas noslēguma sarīkojumā brīvā dabā bīskaps teica mazajiem uzrunu pasakas veidā. Pasaka bērniem tā iepatīkās, ka, tai beidzoties, kāds no mazajiem klausītājiem iesaucās: „Pastāsti vēl kādu!”

Pēdējos valsts pastāvēšanas gados pirms 15. augusta Jaunaglonā tika rīkotas rekolekcijas skolotājiem un pārējai katoļu inteliģencei. Tās vadīja bīskaps Sloskāns. Dalībnieki sekoja tām ar lielu aizrautību. Viņa konferences bija interesantas, aizrautīgas un garīgi ļoti

Skolotāji – ticības mācības kursanti Jaunaglonā 1937. g.

dziļas. Nekad bīskaps neizcēla savu personu; nelabprāt runāja par savām ciešanām Padomju Savienībā. Viņš bija daudz ceļojis pa Vakarēiropu – Itāliju, Franciju un Beļģiju, bet viņš pastāstīja no saviem ceļojumiem tikai retu epizodi; tikai to, kas saistās ar gara dzīvi un paceļ dvēseli. Par savām ciešanām un vajāšanām, kā jau minēju, viņš nemēdza runāt, izņemot nedaudzus gadījumus, kad viņš atstāstīja vajāto dvēseles cīņu un atgriešanos, piemēram: kāds ieslodzītais, kad tas tika vests uz soda izpildīšanas vietu, ejot garām tās kameras logam, pie kuras stāvēja latviešu bīskaps, nometies ceļos un noliecīs galvu. Bīskaps, stāvot aiz loga dzelzs restēm, viņu svētījis un devis grēku piedošanu.

Pēc rekolekcijām kāds no dalībniekiem izteicās: „Ar kādu mieru bīskaps runā par tām šausmu lietām un bez kāda rūgtuma piemin savus vajātājus.“ – Tā patiesi ir vērtīga atziņa – pacelties garīgi tik augstu, ka var bez rūgtuma un naida runāt par saviem ienaidniekiem. Kā Kristus: „Tēvs, piedod viņiem, jo tie nezina, ko dara“ (Lk. 23,34). – Katrs Aglonas svētceļnieks labprāt gribēja redzēt „izkaltušo“ bīskapu, kā viņi teica, un daži ziņkārīgie interesējās, kāpēc bīskaps dzer tēju bez cukura. Tomēr nezinu, vai kādam bija drosme pieiet klāt un ziņkārībā pajautāt, vai tas ir veselības vai gavēšanas nolūkā?

Parasti bīskaps izskatījās nespēcīgs, kaut gan iekšēja miera un līdzsvara pilns, bet, kad viņš sprediķoja, dažkārt naktīs uz 15. augustu, visa Aglonas baznīca dārdēja un svētceļniekiem gāja drebuļi caur kauliem. Pēc tāda sprediķa kāds dalībnieks reiz teica: „Kas to varēja iedomāties, ka tas kalsnītis metīs tādus zibeņus!“ (20)

Janīna Babre raksta savās atmiņās:

„Ir cilvēki, kas ar savu personību vada un iespaido daudzus. Svētīgi, kam ir spēja virzīt jaunatni uz augstākiem mērķiem. Tāds ir mūsu mīļais bīskaps Sloskāns. Šo daudzo pulkā, kuriem viņš spēja parādīt ejamo ceļu, esmu arī es. Vienmēr ar pateicību dziļi liecu galvu sava skolotāja priekšā.

Pirmo reizi bīskapu Sloskānu sastapu kara laikā, Jaunaglonā, 12. augustā – jauniešu rekolekcijās. Viņu sagaidījām ģimnāzijas pagalmā. Viņš gāja lēni, taisnu gaitu, bāls un slaidis, pārāk kalsens saviem gadiem. Viņa zilās acis, mierīgas un dziļas, skatījās uz mums ar lielu

maigumu un mīlestību. Vai Kristus tā bija skatījies uz tiem, kas bija sapulcējušies, lai Viņā klausītos? Visa bīskapa stāja, gaita, sejas izteiksme pauda svētumu, pārdabisko gaisotni, Kristus mīlestību.

Tās bija manas pirmās rekolekcijas, visiespaidīgākās un neaizmirstamas, ko vadīja bīskaps Sloskāns, bet likās, ka Kristus pats tās vada. Vēl šodien dzirdu: „Kungs, atver manas lūpas, un mana mute teiks Tavu slavu!” Psalmā vārdi, ar kuriem bīskaps uzsāka pirmo konferenci, un kurus viņš atkārtoja katrā konferencē kā vadmotīvu. Šie lūgšanas vārdi stāv atmiņā, tie bieži skanējuši priekos un bēdās, tumsā, vientulībā, atstājot dzimteni un atrodot jaunu zemi. Tie pavadīs visu mūžu un mūžībā.

Vairākas konferences tika noturētas dārzā, kur bīskaps tēvišķīgi maigā balsī mums sacīja: skatieties uz kokiem, uz zāli, klausieties putnu dziesmās, izjūtiēt saules siltumu, puķu smaržu un dienas vidus mieru – vai jums vajadzīgs vēl cits pierādījums Dieva esamībai? Un katrā no mums sirds pulsēja līdz ar dabas saskanīgo ritmu: Es ticu! Tu esi! Tu visu valdi! Vadi arī mūs!

Pēcpusdienā gājām Krusta ceļu. „Kungs, atver manas lūpas...”, un mēs mācījamies no bīskapa piemēra pateikties par sāpēm, par ciešanām. Klusībā mēs pateicāmies par izturību un Dieva žēlastību, dotu mūsu bīskapam izciest Sibīrijas spaidu darbus, kāpjot līdz Pestītājam Golgatas kalnā, cilvēces cietsirdības un akluma upura kalnā, kurā vēlāk sekoja latviešu priesteri Litaunieks, Apšīnīks, Strods, Pudāns, Turks un daudzi, daudzi citi Kristus noliedzēju, ateistu upuri.

Jaunaglonas dārzā tai pēcpusdienā mēs mācījamies panest ciešanas ar prieku, jo ciest vajāšanas kopā ar Pestītāju ir izvēlēto prieks. Viņu svētlaimi un spēku nespēj salauzt nekāda vara. Ar sakrustotām rokām uz krūtīm mēs virzījamies uz ceļiem no vienas Kristus ciešanu apstāšanās vietas uz otru, it kā paredzot mūsu tautas priekšā stāvošo sāpju ceļu. Frontes tuvums dunēja jau visās pamalēs...

Daudzi no jaunekļiem, kas bija ar mums un bija gatavi ziedot sevi visu Jēzum un tautai, drīz vien tika ierauti cīnītāju rindās, vairāki krita Volhovas purvos, daži tika aizvesti uz Sibīriju, varbūt uz to pašu noietni, kurā spaidu darbus bija izcietis mūsu bīskaps. Ko viņi sagaida no mums, kas esam pasargāti no varmāku mācībām? Kādu palīdzību lai dodam brāļiem Sibīrijā, Salaspils noietnē un čekas pagrabos?

Mūsu bīskaps ir dzīvais liecinieks ateisma ļaunprātībai. Viņš, kas vēl pirms kardināliem Mindsentija, Berana un Slipija gāja pa ateisma mocekļu ceļu, negaida no mums pasaulīgo slavināšanu. Mūsu dāvana viņam lai ir lūgšana. Dāvana, kas mūs var tuvināt mūsu mocekļiem, ir mīlestības pilnā lūgšana par tiem, kas līdz šai dienai iemieso sevī Cietēju Jēzu Kristu, kas vēl arvien kopā ar Jēzu kāpj krusta kalnā, lai mirtu par ticību un gara brīvību. Kā gan citādi mēs būsim viņu upuru vērti? – Mūsu dāvana mīļotajam bīskapam un visiem mocekļiem dzimtenē un ārpus tās lai ir sirds pacelta lūgšana!“ (21)

Simpelveldē (Holandē) klostermāsu pagarais atmiņu stāsts sniedz mums ieskatu par bīskapa cenšanos celt klostermāsu garīgo dzīvi. Lūk, daži izvilkumi no māsas Helgas P.I.J. atmiņām: „Pirmo reizi par bīskapu Sloskānu dzirdēju noviciātā Simpelveldā 1933. gadā. Kad bīskaps bija atbrīvots un ieradās Latvijā, Jaunaglonas klostera dibinātāja un tā pirmā priekšniece māte Olga plaši rakstīja mūsu noviciāta audzinātājai Simpelveldā par „svēto“ latviešu tautas bīskapu – mocekli. Viņa rakstīja par bīskapa pazemīgo izturēšanos sagaidīšanas un apsveikšanas brīdī, par viņa apstaroto sejas izteiksmi... šī mazā latviešu tauta ir varonīga, jo tai ir tāds tautas dēls... No šī laika mūsu bīskapa vārds ir pazīstams Simpelveldā.

1934. gadā mēs, kādas sešas latviešu māsas, atgriezāmies Latvijā, Jaunaglonā. Tajā pašā gadā pie mums ieradās bīskaps Sloskāns kopā ar Aglonas ģimnāzijas direktoru Dr. A. Broku. Mēs toreiz bijām kādas 15 jaunas māsas, kuras tikko bija salikušas savus pirmos solījumus. Māte Adelhelma katru no mums stādīja priekšā bīskapam, kas izteica lielu prieku, ka tagad arī Latvijā būšot mūķenes, savas tautas mūķenes, kas lūgšoties un visu upurēšot Dievam par savu tautu.

Bīskaps mums pastāstīja šo to par savu Vakareiropas ceļojumu. Tur viņš esot apmeklējis vairākus klosterus un konstatējis, ka Vakareiropas mūki dzīvo tā, kā savā laikā Krievijas baroni. Uz to viņš piebilda: necentieties pēc vieglas dzīves klosterī, nemeklējiet ērtības, nedzīvojiet bagātāk un ērtāk par vienkāršo tautu, pretējā gadījumā tauta nesapratīs jūs. Mīliet nabadzību, kā jūs esat devušas solījumu! Dzīvojiet paklausībā!

Bīskaps, protams, runāja latviešu valodā, bet toreizējā priekšniece,

māte Adelhelma, kas Latvijā bija ieradies pirms neilga laika, vēl neprata latviešu valodu. Viņas vietiece, māsa Paulīne Marija, tulkoja katru bīskapa sacīto teikumu vācu valodā. Tā kā viņa arī nepārvaldīja pilnīgi latviešu valodu, tulkošana ievilkās. Mūs ļoti iespaidoja bīskapa lielā un pazemīgā pacietība.

Sākot ar 1936. gadu, Jaunaglonā vasaras brīvlaikā notika ticības mācības kursi skolotājiem, kas gatavojās ticības mācības pasniegšanai. Šie kursi beidzās ar rekolekcijām, kuras vadīja bīskaps Sloskāns. Rekolekcijas bija ļoti intensīvas. Bīskaps sniedza 3-4 priekšlasījumus dienā un pats arī veica lasījumus maltīšu laikā. Rekolekcijas beidzās ar grēksūdzi un svētceļojumu uz Aglonas dievnamu, kur bīskaps dedzīgi runāja par Dievmāti, par mūsu mīļo Māmiņu.

Arī Ziemsvētku brīvlaikā sabrauca daži skolotāji, lai kopā ar bīskapu iedziļinātos Svētajos Rakstos. Par šiem skolotājiem bīskaps teica, ka tie ir cukura graudi.“

Māsa Helga turpina: „Kad bīskaps dzīvoja kara laikā dažus mēnešus mūsu mājā, Rīgā, Katoļu ielā, viņš šad tad ieradās pie mums rekreācijas laikā un šo to pastāstīja par sevi. „Pēc iesvētīšanas par priesteri, es atgriezos savā dzimtajā draudzē“, bīskaps stāstīja, „un sestdienas pēcpusdienā prāvests man teica: Ej biktskrēslā! – Es? – Jā, kāpēc nē? Tev taču ir tiesības izklausīt grēksūdzi... – Kad es iesēdos biktskrēslā, kas pirmais pie manis atnāca? Tā bija mana māmiņa un tad māsa. Tad pienāca arī tēvs, bet es teicu viņam: – Ej pie prāvesta. To viņš arī darīja.“

Baznīcas vai arī kongregācijas svētkos bīskaps iepriecināja mūs ar savām aizrautīgajām un ļoti dziļajām konferencēm. Kāda no tām man palikusi dzīvā atmiņā. Īsi pirms 1944. gada 15. augusta mēs bijām sapulcējušās mūsu klostera kapelā. Piedalījās arī dažas studentes un pāris skolotāju. Bīskaps, apsēdies altāra vienā pusē pie galdiņa, runāja par savu iemīļoto tematu – Dievs ir Mīlestība, arī par Dievmāti, kā Viņa bija skatījusies uz šo patiesību. Tad viņš minēja arī dažus piemērus no savas dzīves: „Dievs ir Mīlestība, un ko Viņš dara, to dara aiz mīlestības. Kad es pirmo reizi dzirdēju, ka daži no manas diecēzes priesteriem ir apcietināti, vai zināt, ko es darīju? Es nometos ceļos un sacīju kā pateicību: „Tevī, Dievs, mēs slavējam...“, jo tai bija jābūt lielai mīlestībai, ko es, nabaga cilvēciņš, ar savām vājām smadzenēm

nesaprotu. Mēs, mazie cilvēciņi, nespējam saprast lielo Dievu. Vakar saņēmu ziņu, ka tā māja, kurā dzīvoja mana vecā māmiņa, ir nodegusi. Kas ir noticis ar māmiņu, kas bija paralizēta, nezinu. Zināt, ko es darīju? Šorīt te kapelā es upurēju sv. Misi kā pateicību, jo tai vajaga būt lielai mīlestībai, ja tas tika pielaists. (Atkāpjoties, vācu karaspēks dedzināja mājas. Cieta arī tā māja, kurā dzīvoja bīskapa māte ar jaunāko dēlu.)

Kad uz Rīgu krita bumbas, bīskaps kopā ar mums gāja uz pagrabu. Kad tās sāka krist pavisam tuvu, viņš deva mums absolūciju, teikdams: „Nebīstieties, tikai viens acumirklis, un mēs būsīm mūžībā.“ – Te jāpiebilst, ka 1941. gadā sarkanie bija meklējuši viņu. Tanī brīdī bīskaps atradies Sv. Magdalēnas baznīcā Rīgā. Kad meklētāji gājuši pa baznīcas durvīm iekšā, bīskaps aizgājis aiz lielā altāra. Tie apskatījuši tukšo baznīcu un gājuši prom.“ (3)

1936. gadā Rīgas arhibīskaps nodibināja katoļu studentiem palīdzības fondu. Studenti parasti to sauca par bīskapa Sloskāna fondu, jo viņš uzņēmās šī fonda vadību. Daudziem studentiem tas deva ievērojamu atbalstu studiju laikā.

Bīskaps parādīja vienmēr sevišķu uzmanību un mīlestību jaunatnei un tās audzinātājiem, bet ļoti tuvu viņam bija arī pārējā tauta. Viņa sirds kvēloja mīlestībā pret visiem. Visi viņam bija brāļi un māsas Kristū, un ikkatram viņš gribēja teikt garīga stiprinājuma vārdus.

Lielajos svētkos Aglonā viņš stundām neatstāja grēksūdzes krēslu un katrā izdevīgā gadījumā iepriecināja tautu ar saviem lieliskajiem sprediķiem. Bīskaps bija reti izcils un ietekmīgs sprediķotājs. Viņa dziļā ticība mūžīgajām patiesībām un spēja savu pārliecību iedvest arī klausītājiem nevienam neatstāja vienaldzīgu. Diemžēl, mūsu rīcībā nav neviena no tā laika sprediķiem. Mums jāsamierinās tikai ar vienu no bīskapa uzrunām par Dieva namu un dievlūdzēju apģērbu, kas ir ļoti pamācoša.

„1933. gada vasarā man laimējās pavadīt 10 dienas Lurdā. Tanī grotā, kur Vissvētākā Jaunava Marija bija parādījusies vairākas reizes mazai, nabadzīgai meitenei sv. Bernadetei, es lūdzu Dievu un Dievmāti. Tur pavadītās jaukās dienas neizdeldējami ir iespiedušās manā sirdī un prātā. Bet, reizē ar to visu, man bija jāizjūt arī liela sirdssāpe.

Vairākās vietās pie ieejas Dievmātes grotā un bazilikā man dūrās acīs uzraksti: 'Dekoltētām (ar kailiem pleciem un rokām) dāmām un jaunavām ieeja grotā un baznīcā ir aizliegta'. Lasot šos uzrakstus, asa sāpe iezagās sirdī. Vai tad patiesi skaistajam sievietēm dzimumam jau tik tālu ir zudusi īsta skaistuma sajūta un izpratne, ka tās iedrošinās nepieklājīgā apģērbā ieiet svētā vietā? Baznīcā taču ir pats Skaistums – Euharistiskais Jēzus – un Lurdas grotā ir vieta, kur parādījās Bezvainīgā Kēniņiene. Vai patiesi mūsu sievietēm un meitām jau tik daudz ir zudusi pieklājības sajūta, ka tām ir jāatgādina tas ar aizlieguma izkārtņēm?

Tanī pašā vasarā es apmeklēju vēl kādu citu slavenu svētceļojuma vietu – Lizjē (Francijā). Tur dzīvoja un nomira mums visiem labi pazīstamā sv. Terēze no Bērna Jēzus. Nelielā baznīcā sanāk tauta no malu malām. Senajā kapelā pa labi zelta šķirstā (Brazīlijas katoļu dāvana) – svētās Terēzes mirstīgās atliekas. Kopā ar citiem es noņemtos tur ceļos, pacēlu acis uz svētajām relikvijām un... tavu noskumšanu! – arī te bija jāizlasa līdzīgs uzraksts kā Lurdā. Kā var nākt pie eņģeliski šķīstās sv. Terēzes no Bērna Jēzus, lai lūgtu tās aizbildniecību, neizprotot pieklājības likumu? Patiesi – neizprotama lieta!

Ceļojot pa Itāliju, kādā darba dienā man gadījās ieiet vienā no skaistākajām Florences baznīcām. Rīta stunda. Baznīca gandrīz tukša. Šur tur pa vienam cilvēkam, daži nometušies ceļos. Manā priekšā lielais altāris ar vairākām degošām lampiņām iepretim Vis-svētākajam Sakramentam. Pie sakristijas durvīm īsi noskanēja zvans, un no turienes ar biķeri rokā lēni iznāca vecāks priesteris, lai celebrētu kluso Sv. Misi. Mazs, 7-8 gadus vecs, zēns viņam piekalpoja.

Mana dvēsele, atšķirta no ārējā trokšņa, domu un nojautu klusumā, pamazām nogrimst apdomāšanā... upurēšanas brīdis. Priestera paceltajās rokās spīd patēna, uz tās guļ maza balta Hostija. Cik saldi šinī brīdī vienoties ar priesteri! Garā es noliku uz patēnas savu dvēseli, visas savas tieksmes un iegribas, visus, kas man dārgi un tuvi. Manas lūpas klusām atkārtoti tos pašus vārdus, ar kādiem priesteris upurē Hostiju: *Suscipe, sancte Pater, omnipotens aeterne Deus, hanc immaculatam Hostiam* – (Pieņem, svētais Tēvs, visuvarenais, mūžīgais Dievs, šo neaptraipīto Upuri).

Bīskaps B. Sloskāns karmelītu klosterī Lizjē (Francijā) 1933. g. pie istabas loga, kur nomīra sv. Terēze no Berna Jēzus

Te ātriem soļiem ienāk baznīcā kāda dāma ar neapklātu galvu un ģērbusies piedauzīgā apģērbā. Mans domu pavediens pēkšņi pārtūkst, sirdī riebums, nepatika. Un patiesi, kā viņa, puskailla, šeit ienāca? Kas viņai šinī svētajā vietā ir meklējams? Bet varbūt es esmu vienīgais, kas to visu redz? Nē. Mazais puika – ministrants arī redz viņu. Viņš pienāk pie dāmas un tai kaut ko pasaka. Dāma saprata. Nosarka... Tad ātri vien izskrēja no baznīcas. Un, man pašam nemanot, domas paņēma citu virzienu – ir jākaunas par viņu, par šo skaistuli, dāmu, par mūsu sievām un meitām vispār. Tik aklas tās kļuvušas, ka mazais, 7-8 gadus vecais puika tās apkauno, māca, kā ģērbties baznīcai!

Šeit papildus vēl kāda aina no dzimtenes. Es atrodos vienā no mūsu skaistākajām baznīcām svētdienas dienā. Ļaužu pilna baznīca. Pirmā, lielā sv. Mise, kur notiek procesija ar Vissvētāko Sakramentu. Tauta piedalās procesijā ar dedzību. Jaukais „Tev gods un slava“ skan no simts krūtīm. Es sēdu krēslā. Man acu priekšā svinīgā gājienā aiziet garām skaista procesija: karogi, nesamie altāriši, bērni un jaunavas baltā tērpā, priesteris zem baldahīna baltā apmetnī, rokās monstrance ar Hostiju – Kungu Jēzu, tad pārējā tauta. Cik jauki, cik skaisti, cik svinīgi! Ak, tavu pārsteigumu! Ļaužu pūlī „iepinas“ dažas personas, kam baznīcā nebūtu vietas: viena meitene bez galvas segas, citas – caurspīdīgās kleitās, ar kailām vai puskaillām rokām, un vēl kāda – tik smalkā, baltā kleitā, ka āda spīd cauri. Neviens tās nepazīna, neviens tām neizteica piezīmes!

Prāta seklums un akla dziļšanās pēc modes bez vismazākā saprāta ir pats galvenais ļaunuma avots. Kā lai citādi mēs izskaidrojam šo parādību? Mūsu meitas neprot atšķirt teātra, balles un citas izpriecu vietas no baznīcas. Tur tās skrien izklaidēties, paskatīties uz citiem, parādīt sevi citiem, „pašīberēt“, varbūt sagrozīt galvu citiem. – Turpretī šeit ir vieta, kur palūgt Dievu par padarītajām neprātībām, liet asaras par izpriecu vietās aptraipīto dvēseles skaistumu, varbūt pat par pazaudēto godu. Tur, izpriecu vietās, ir skaidri saprotamas jūsu rūpes par lūpu un mutes krāsošanu, par matu skaistuma radīšanu, par tērpa uzkrītošo krāsu un formu. Tādā izskatā iet baznīcā ir īsts neprāts! Dieva namam pieder svētums!

Mūsu baznīcās tamlīdzīgu uzrakstu kā Francijā un Itālijā vēl nav. Pie mums 7-8 gadu veci puikas vēl nemāca savām vecākajām māsām pieklājīgu izturēšanos, bet vajadzētu gan to darīt. Ļaunā parādība augtin augs, ja mēs skatīsimies uz to caur pirkstiem un neapkarosim slikto ieradumu pašā saknē.“ (22)

Piezīme

Bīskapu uztrauc nevis galvas sega, bet gan respekta trūkums pret svētumu. Šī necieņa tiek pausta laikmetam atbilstošā veidā – toreiz katoļi stingri ievēroja apustuļa Pāvila ieteikumu (1. kor. 11, 5-16) sievietēm baznīcā ienākt ar apsegtu galvu. Mūsdienās līdzīga necieņa pret Dievu un Baznīcu tiek izteikta ar citādiem, krasākiem līdzekļiem, bet ar to jautājums nezaudē savu aktualitāti.

Katoliskā prese

Ļoti tuva bīskapa Sloskāna sirdij bija katoliskā prese. Paša bīskapa raksti tikai retu reizi parādījās mēnešrakstos „Katōļu Dzeive“, „Gaisma“ un laikrakstā „Latgolas Vārds“, vēlāk – „Latgolas Bols“, bet viņa rakstos ietvertu domu dziļums un pārliecības spēks atsvēra to reto parādīšanos.

Neaizmirstami ir bīskapa vārdi viņa pēdējā rakstā dzimtenē „Latgolas Bolsā“ – sakarā ar Latgales iespiestā vārda brīvības 40 gadiem, par jaunās audzes uzdevumu: „Nav noslēpums, ka Latgale reizē ar pārējiem Latvijas novadiem vēsturisko tautu saimē noteikti ienāca tikai ar kristības pieņemšanu. Katolicisms bija tas spēks, kas Latgali turēja veselus gadsimtus, kaut mazu, tomēr stipru, kaut apspiestu, tomēr nesalaužamu, kaut tumšu, tomēr ar neizdzēšamām slāpēm pēc gaismas. Katolicisms deva latgalietim stipro, veselīgo nacionālo apziņu. Pateicoties katolicismam, latgalietis zina, ka viņam sava tēvija jāmīl ar dievišķu mīlestību, tai jādzīvo, tai jāziedojas ar miesu un dvēseli. Katolicisms ar skatu uz mūžību bija pamatā visiem Latgales gara kultūras celmlaužiem.

Katoliski latviskā apziņa 1917. gadā sasauca Rēzeknes kongresu un Latgali pievienoja pārējiem Latvijas novadiem.

Cita ceļa nav un nevar būt Latgales jaunajai audzei – vienīgi katolisms un latviskums kā viens, dzīvs, nedalāms organisms. Jo par divām lietām mums ir jābūt pilnīgā skaidrībā. Pirmā – ka par savu garīgo attīstību un savu augšanu mazā Latgale var pateikties, pirmajā un galvenajā kārtā, tikai katolismam. Otrā – Latvija bez Latgales nav iespējama, un Latgale bez katolisma arī nav iespējama.

Šīs divas atziņas es esmu ieguvis jau agrāk, un no tā laika aiztecējušie gadi šo atziņu ir daudzkārt pastiprinājuši. To es izsaku ar tik pat absolūtu pārliecību, ar cik absolūtu pārliecību ticu, ka Dievs ir debesīs.

Ja visa Latgales jaunā audze, jaunie literāti, mākslinieki, zinātnieki un visi darbinieki kultūrālajā un sabiedriskajā laukā iesūks sevī katolisma iekšējo būtību, ar to būs caurstrāvoti, tad viņi saskatīs tanī un baudīs tādu skaistumu, atradīs tādas garīgās vērtības, ka viņu pašu gars, ideālisms un enerģija nekad neizsīks un neizsmelsies. Cik daudz tad viņi spēs dot Latgalei!

Turpretim, ja mūsu topošie Latgales darbinieki sevī neizveidos skaidro katolisko uzskatu, tad pat bez ļaunas gribas, pat vislabāko gribēdami, viņi maksās meslus un nodevas modernās kultūras ļoti nemodernajām jaunajām tieksmēm, kas ir tik senas, cik sens ir grēks un viņa sekas, ar to pasniedzami Latgalei varbūt labi sagatavotu un ar īstu barības vielu ļoti meistariski savienotu indi. Indi garam un tikumībai. Par tādas barības sekām kas lai atbild Latgales un Dieva priekšā? Un kas lai pārrudz tās jaunās sekas?

Tāpēc visiem jaunajiem darbiniekiem, visai tās jaunajai audzei stingri jānostājas uz tā pamata, uz kura Latgale stāvēja un stāv līdz mūsu dienām, proti, uz noteiktā, no dziļas pārliecības izrietošā katolisma. Tas ir viens. Un otrs – uz apzinātā, pārliecinātā un mīlētā latviskuma tādā veidā un izpausmē, kādā dzīvoja un attīstījās katoliskā Latgale līdz šim.

Ja bargā dzīve no jauna piemeklētu Latgali ar drukas aizliegumu, ja viņas dēlus un meitas izkaisītu pa visām četrām zemes malām, ja pat viņas dēlu skaits saruktu tik lielā mērā, ka tie gandrīz uz pirkstiem būtu saskaitāmi – Latgale tomēr nepazudīs! Viņi atkal drukās savas grāmatas Prūsijā, Somijā vai kur vien iespējams. – Viņas dēli un meitas kā dižciltīgi putni atkal salidos savās Latgales ligzdās, bet viņu

katoliskā morāle mazajam skaitam dos lielo, nekad neizsīkstošo dzīvības spēku, un Latgale dzīvos!“ (23)

Droši vien – šīs domas ir pavadījušas bīskapu arī 1944. gada rudenī, viņam pašam atkal šķiroties no dzimtenes un sākot jaunas trimdnieka gaitas.

Blakus lielajam, intensīvajam darbam un cilvēku daudzumam dzīvoja līdzīgs cits ilgās trimdas mantojums: sadragātā veselība. Apcietinājumu un trimdas nežēlības slodze bija izmocījusi trauslo organismu un, brīvībā izkļūstot, bīskaps patiesībā nekad vairs nav bijis vesels. Viņš gan parasti atteicās no kaut kādas uzmanības pārdīšanas savai veselībai, no speciālām rūpēm par diētu, no smago ciešanu izpaušanas, kas nereti to mocīja arī sabiedrisko pienākumu pildīšanā. Vienīgi Dievs zina to, ko patiesībā tas viss viņam nozīmēja. Tikai galējās nepieciešamības spiests, bīskaps laiku pa laikam bija uzturējies slimnīcās, pārdzīvojot arī smagas operācijas, asins pārliešanas ar sekojošām īslaicīgām atlabšanām.

Pēdējās dienas dzimtenē

Cieši vienots ar savu tautu liktens traģiskumā, bīskaps pārdzīvoja pirmo okupāciju 1940.-41. gadā. Viņš vislabāk zināja, kas no šīs okupācijas gaidāms. Viņam personīgi varēja būt vismazāk cerību par savas nākotnes izredzēm padomju režīmā. Taču ne mirkli viņš nemitējās izpildīt bīskapa un priesteru pienākumus savas cietējas tautas vidū.

Tāpat arī kara gados. Tajā laikā bīskaps veltīja sevišķu uzmanību jauno priesteru audzināšanai pusoficiālajā seminārā, kas tobrīd jau bija spiests mitināties vecākajās Aglonas klostera ēkās.

Kara beigās, kopā ar bīskapu Rancānu un bīskapu Urbšu, kā arī ar luterāņu arhibīskapu Grīnbergu un pareizticīgo metropolītu Auguštīnu, bīskaps tika izvests trimdā uz Vāciju. Dzimtenē palika tikai sirmmais metropolīts arhibīskaps A. Springovičs.

Kardināls J. Vaivods, kas kara laikā bija Liepājas bīskapijas ģenerālvikārs, par Latvijas bīskapu pēdējām dienām dzimtenē, raksta savā dienasgrāmatā: „1944. gada septembra otrajā pusē kādu dienu sa-

ņēmām negaidītu vēsti no drošības policijas, ka uz Liepāju brauc augsti viesi, kuri jāsagaida pie drošības policijas nama un jāsagatavo tiem naktsmājas. Noteiktajā laikā un norādītajā vietā jau laikus aizgāju ar savu palīgu uz sagaidīšanu. Drīz ieradās pārstāvji arī no citām konfesijām. Jau sen tumšā rudens nakts klāja zemi un noteiktais laiks bija pāri, tāpēc norunājām doties mājās, jo nebija vairs cerību viesus sagaidīt. Atceļā „uzdūrāmies“ lielam autobusam, kura vadītājs prasīja ceļu uz drošības policiju. Nu bija trāpīts tieši uz sagaidāmajiem, un sākās pasažieru izvadāšana pa naktsmājām. Divi katoļu bīskapi no Rīgas – Jāzevs Rancāns un Boļeslavs Sloskāns – izkāpa pie Liepājas bīskapa mājas. Pareizticīgo bīskaps Jānis apstājās pie pareizticīgo virspriestera Krišjāņa Voldemāra ielā. Luterāņu arhibīskaps Grīnbergs, garīgo lietu departamenta referents Paeglis un drošības policijas ierēdnis Dr. Gēgingers aizbrauca pie luterāņu prāvesta Valtera. Tikai tad noskaidrojās, ka visi minētie viesi uz augstākās pavēles pamata no policijas pārstāvja piespiedu kārtā no Rīgas evakuēti uz Liepāju un pavēlē nosaukti par apcietinātiem (Häftlinge).

Liepājā atvestie tomēr jutās brīvi līdz 8. oktobrim, kad tika paziņots, ka jābrauc uz Vāciju. Tādu pavēli saņēma arī Liepājas bīskaps, viņš lūkoja pretoties, bet pavēle nebija dota pa jokam, un pavakarē visi aizbrauca uz staciju. Tālāk tomēr nekur netika, jo, neskatoties uz vietu rezervēšanu, visi vagoni izrādījušies kareivju aizņemti. Otrā dienā tika paziņots, ka būšot jābrauc ar kuģi. Te nu mūsu bīskaps iecirtās jau ne pa jokam un pa jūru braukt atteicās. Pēc īsa brīža bīskapa mājā ieradās kāds policists un palika tur līdz brīdim, kad bīskapi, paklausot pavēlei, aizgāja uz kuģi. Saradās arī pārējie līdzbraucēji, un Dr. Gēgingers visus uzveda uz kuģa, un arī pats aizbrauca līdzī. (24)

IV. TRIMDA VAKAREIROPĀ

Pirmie pēckara gadi Vācijā

Par pirmo bīskapa Sloskāna uzturēšanās laiku Vācijā savās kara atmiņās Hildesheimas bīskaps H.M. Jansens raksta: „Pēc manas iesvētīšanas par priesteri (1934. gadā Minsterē) desmit gadus es strādāju kā dvēseļu gans Sv. Antona draudzē Šneidemilē (Schneidemühl), kas toreiz atradās pie Polijas robežas, bet šodien ietilpst Polijā un saucas Pila.

1939. gada septembra pirmajās dienās, karam sākoties, mēs šad tad redzējām vācu karaspēku, kas šķērsoja robežu un virzījās tālāk Polijā. Mēs dzirdējām bumbvedējus lidojam pāri Šneidemīlei. Tālāko kara norisi mēs izjutām maz.

Bet, sākot ar 1944. gada augustu, pēc austrumfrontes sabrukuma mēs aizvien vairāk sākām izjust kara sekas. Mūsu pilsētā ierīkoja gūstekņu jeb tā saucamo izvesto internēšanas nometni. Visu rudenī pilsētai cauri gan no Lietuvas, gan no Austrumprūsijas plūda īstas cilvēku straumes, lai dotos tālāk uz Vācijas vidieni.

4. oktobrī, pēc rožukroņa lūgšanām, kuras mēs kara laikā kopā ar bērniem skaitījām divas reizes nedēļā, pie manis pienāca kāda mūsu draudzes locekle un man stāstīja, ka nometnē, kas atrodas blakus katoļu kapsētai, viņa esot redzējusi vairākus priesterus. Pamanījusi kādu garīdznieku sutānā, kam uz pirksta esot bijis gredzens, un tas esot ģērbies kā prelāts. Es apsolīju to pārbaudīt, un tūliņ ar velosipēdu devos uz norādīto nometni. Nometni apsargāja SS vīri. Tie aizliedza man ieiet nometnē. Mani aizrādījumi, ka man kā Šneidemīles garnizona kapelānam ir tiesības tur ieiet, nedeva panākumus. Sardzei mainoties, man tomēr izdevās iekļūt nometnē. Tur vienā barakā es sastapu kādu garīdznieku. Mēs sarunājāmies latīniski. Viņš aizveda mani pie kāda cita priesterā, kurš bija apsēdies uz maisa un lasīja breviāru. Ieraudzījis viņa pirkstā gredzenu, es uzrunāju viņu: „Excellentissime Domine!“ Tas bija bīskaps Sloskāns. Viņš piecēlās, sniedza man roku un sacīja: „Nur wenig deutsch“ – (tikai drusku vāciski). Tomēr mēs sapratām viens otru labi. Es uzzināju, ka nometnē atrodas 5 bīskapi un 8 priesteri, to starpā 1 pareizticīgo

Bīskaps A. Urbāss, bīskaps B. Sloskāns un bīskaps J. Rancāns

metropolīts un 1 ev. lut. baznīcas arhibīskaps. Trīs bija katoļu bīskapi, bez bīskapa Sloskāna, tur bija vēl Liepājas bīskaps A. Urbšs un Rīgas palīgbīskaps J. Rancāns.

Pēc metropolīta un arhibīskapa un viņu piederīgo novietošanas viesnīcā, ar karaspēka komandanta atļauju katoļu bīskapus es nometināju savā dzīvoklī. Tikko bīskapi bija ieradušies pie manis, atnāca gestapo un pavēlēja tiem atgriezties nometnē. Es enerģiski pretojos tam, un beidzot panācu to, ka mana māja tika uzskatīta kā nometnes sastāvdaļa, kurai piekomandēja īpašu sardzi. Vēl šodien es atminos tā sarga vārdu un nodarbošanos. Viņš bija ļoti atklāts un draudzīgs. Visā bīskapu uzturēšanās laikā Šneidemīlē viņš apgājās ar tiem ļoti pieklājīgi un pretimnākoši. Viņš man arī paskaidroja, ka bīskapi neesot nekādi gūstekņi, viņi tikuši aizturēti tikai tāpēc, lai tos pasargātu no tuvojošā padomju karaspēka.

Bīskapi palika manā mājā apm. 14 dienas. Mises koncelebrācija toreiz vēl nepastāvēja, tāpēc viņi celebrēja sv. Misi katru rītu viens pēc otra. Atstāt māju viņi drīkstēja tikai sardzes padarbībā.

Baznīca bija pārpildīta ar dievlūdžējiem visu dienu, bet it sevišķi, kad bīskapi turēja sv. Misi.

Bīskaps Sloskāns izskatījās ļoti bāls un izdilis. Šis viņa ārējais izskats, viņa sejas vaibsti un reizē arī viņa iekšējais miers un pazemība klātesošajos atstāja ļoti satriecošu iespaidu. Es novēroju, ka stundām ilgi viņš lūdzās, gan uz ceļiem, gan sēdot. Viņš bija ārkārtīgi vienkāršs, pazemīgs un atturīgs. Mūsu ministranti, redzot viņu uz ceļiem tik dedzīgi lūdzoties, sakrustojuši rokas un apmulsuši lūkojās viņā. Ticīgie, kas bija sekojuši viņa celebrētajai sv. Misei, metās ceļos, lai saņemtu viņa svētību, kad bīskaps atstāja baznīcu.

Baznīcā un citur atklātībā bīskapi nedrīkstēja runāt. Rīgas palīgbīskaps Rancāns, kas labi runāja vāciski, man jau bija atklājis bīskapa Sloskāna ciešanu stāstu. Dažas dienas vēlāk arī pats bīskaps Sloskāns šo to pastāstīja par savu slepeno iesvētīšanu un apcietināšanu un vispār par ticības vajāšanām Padomju Savienībā. Sīkāk par sevi viņš nevēlējās stāstīt. To gan viņš man teica, ka, atrodoties izsūtījumā, spaidu darbos, vislielākās ciešanas viņam bija tad, kad nebija iespējams celebrēt sv. Misi.

Tikko Baznīcas autoritātes bija uzzinājušas par Latvijas bīskapu atrašanos Vācijā, tās sāka rūpēties, lai tiem rastu kādu labāku apmešanās vietu. Pateicoties Šneidemīles prelāta Dr. Harca (Hartz) gādībai un ar Berlīnes bīskapa H. Vīnkena (Wienken) starpniecību izdevās dabūt Berlīnē augstākās drošības policijas atļauju pārvietot visus trīs bīskapus uz Bavāriju. Tur viņi arī sagaidīja kara beigas. Bīskaps Sloskāns nonāca Eihšetē (Eichstätt).“ (25)

Par Eihštetu un citām bīskapa uzturēšanās vietām Vācijā raksta tēvs Jānis Evaņģēlists: „1944. gada beigās mēs atkal bijām kopā zem viena jumta Eihšetē, kapucīnu klosterī. Šeit bīskaps mitinājās vienkāršā mūku cellē un ēda pie kopējā kapucīnu galda. Jāpiezīmē, ka klostera saime bija ap 40 personu liela, bija diezgan izjūtams trūkums, bet par to bīskaps nekad nesūdzējās. Pie kapucīniem viņš uzturējās apm. vienu gadu. Pāris nedēļās reizi viņu cellē apmeklēja sirmais Eihštetes bīskaps Miķelis Rakls.

No šejienes bīskaps aizbrauca uz Švābijas Krumbādi, lai dziedniecības iestādē stiprinātu savu veselību, kas atkal bija pasliktinājusies. Krumbādē sv. Jāzepa māsu slimnīcā viņam izdarīja smagu operāciju, ko viņš visiem par brīnumu labi pārcieta. Šeit apstākļi nebija slikti – bīskaps atradās klostera māsu gādībā.

Kā jau kādreiz Padomju Savienībā, kur viņš apmainīja vienu ciетumu pret otru, arī šeit viņam nav pastāvīgas apmešanās vietas. Viņš dodas no viena klostera uz otru.“ (19)

Pēc vairāku mēnešu pavadīšanas Krumbādē (1946. 19.3. - 1946. 19.9), ar Špeieras bīskapa Vendeļa (Wendel) gādību, viņš apmetās uz dzīvi Landštūlē (Falcā). Landštūlē viņš apmetās pie Jēzus Bērna kongregācijas māsām, kur viņu sagaidīja arī septiņas šīs kongregācijas latviešu mūķenes. „Pie altāra viņš aizgrāba mūs ar savu cēlo, godbijības pilno izturēšanos Vissv. Sakramenta priekšā. Varēja nojaust viņa dziļo ticību Dieva klātesmei“, stāsta kāda šīs kongregācijas latviešu māsa.

Šeit bīskaps Sloskāns palika līdz 1946. gada 6. decembrim, kad viņš pārcēlās uz dzīvi Beļģijā. (3)

Pārcelšanās uz dzīvi Beļģijā

Pēc Otrā pasaules kara ap 15 000 kara gūstekņu no Baltijas valstīm (no tiem ap 12 000 bija latvieši) nonāca kara gūstekņu nometnē Cēdelghemā (Beļģijā). Šī nometne atradās angļu pārvaldē. Kara gūstekņu vidū atradās vairāki semināristi un semināra kandidāti.

Pāvesta nuncijs arhibīskaps Mikara pāvesta uzdevumā apmeklēja Cēdelghemu un citas kara gūstekņu nometnes. Viņš lūdza, lai šo nometņu kapelāni viņam iesniedz nometnēs dzīvojošo priesteru, semināristu un semināra kandidātu sarakstu. Pēc pāris mēnešiem pāvesta nuncijs panāca, ka daži no tiem tika atbrīvoti.

Tā 1946. gada 14. februārī 8 pirmie atbrīvotie kandidāti nonāca rekolekciju mājā „Regina Pacis“ Skildē (Schilde) pie Antverpenes. No tiem 4 bija latvieši, 2 lietuvieši, 1 vācietis un 1 rumānis. Sekojošajos mēnešos vēl tika atbrīvoti 40 semināra kandidāti. Šī priecīgā vēsts sasniedza arī Pāvestu Piju XII. Satiekoties ar Rīgas palīgbīskapu Rancānu, pāvests uzdeva pēdējam izkārtot bīskapa Sloskāna pārcelšanu uz Beļģiju, lai tur viņš pārņemtu jaunformētā semināra vadību.

Jāpiezīmē, ka bīskaps Sloskāns, lai noorganizētu kaut kādu apustulātu saviem tautiešiem Eiropā, starplaikā bija griezies pie Parīzes arhibīskapa Siāra (Suhard), bet tur viņš nebija atradis dzirdīgas ausis saviem nodomiem.

Beļģijas kardināls Van Ruijs (Van Roey), ar kuru bīskaps Sloskāns bija ticis apmeklējot Beļģiju pēc atbrīvošanas no padomju ieslodzījuma 1933. gadā, viņu uzņēma ar atvērtu sirdi. (26)

1946. gada 6. decembrī, pēc nepieciešamo iecerēšanas dokumentu nokārtošanas, bīskaps ar savu personīgo sekretāru Jāni Gasparu ieradās Beļģijā. Skildē bīskapu ar lielu prieku sveica „Regina Pacis“ mājas rektors J. Vāss (Vaes), latviešu semināra profesors B. Kokins un semināristi. (27)

Latviešu jaunatnes studiju veicināšanas darbā

Grūtajos trimdas apstākļos bīskaps Sloskāns uzsāka to darbu, ko bija darījis vairākus gadus Rīgā – jaunu priesteru sagatavošanu. Darbs iet

plašumā, arī studentiem lajiem viņš kļūst par „tēvu“. Bez jau minētajiem no gūstekņu nometnes atbrīvotajiem semināra kandidātiem Skildē ieradās kandidāti arī no Vācijas un Dānijas. Drīz vien radās jautājums par šī pagaidu semināra nākotni. Pēc ilgām pārdomām un bīskapa vairākkārtējām pārrunām ar kardinālu Van Ruiju un toreizējo pāvesta nunciju Čento, bīskaps Sloskāns nonāca pie slēdziena, ka semināristus labāk izvietot pa Beļģijas, Luksemburgas un Francijas semināriem.

Jau ar 1947./48. mācības gadu semināristi, daudz maz apguvuši franču valodu, uzsāka studijas dažādos semināros. Skildē bīskaps palika viens pats, bet ar savu „ganāmpulku“ viņš uzturēja dzīvus sakarus gan sarakstoties, gan tos apmeklējot. Brīvdienās viņš sapulcināja tos visus kopā Skildē vai kādā no Beļģijas klosteriem. Šīs sabraukšanas ļoti iepriecināja semināristus, jo tās deva iespēju pavadīt zināmu laiku latviskā vidē.

Rekolekciju mājas „Regina Pacis“ rektora Vāsa aicināts, bīskaps beļģu priesteriem un lajiem sniedza konferences par katoļu Baznīcas stāvokli Latvijā un Krievijā un par saviem centieniem sagatavot latviešu priesterus. Tādā veidā viņam bija dota iespēja apgaismot Baznīcas stāvokli apspiestajās zemēs ticības ziņā, reizē arī izvērst savu darbību Beļģijas mērogā, lai rastu garīgu un materiālu atbalstu savam darbam.

Ar neapprakstāmu drosmi un neatlaidību bīskaps Sloskāns šķērsoja visu valsti, apmeklējot bīskapus un semināru rektorus, lai rastu semināristiem studiju iespējas, sabraukšanas un atpūtas vietu brīvdienām, lai liktu pie sirds semināristu materiālās vajadzības. Visur viņu uzņēma cēlsirdīgi, un pamazām bīskapa darbībai radās nepieciešamais atbalsts.

Starplaikā nomira ietekmīgais, bīskapam Sloskānam un semināristiem labvēlīgais un draudzīgais rektors J. Vāss. Bīskaps palika vienīgais garīgais tēvs šajā rekolekciju centrā. Viņš pārņēma garīgo vadību tur palikušajām mūķenēm, kas bija ļoti aizkustinātas bīskapa pamācību un viņa garīgā starojuma dēļ. (26)

Par semināristiem Beļģijā savās atmiņās raksta mons. A. Brumanis: „Vairāk nekā desmit gadus biju ciešos sakaros ar bīskapu Sloskānu, no 1947. gada septembra sākuma, kad iestājos garīgajā se-

minārā un kopā ar Paulu Grieniņu un Pēteri Kozuli ierados Beļģijā, Skildē, kur toreiz bija latviešu semināra sēdeklis. Bīskaps bija semināra vadītājs, bet viņa palīgs – prof. B. Kokins. Semināristus drīz vien izvietoja studijām pa Beļģijas, Francijas un Luksemburgas semināriem. Ar bīskapu Sloskānu tie sastapās tikai brīvdienās. Bīskaps centās atrast klosterus, kur semināristus labprāt uzņemtu un kur tie varētu uzturēties visu vai daļu brīvdienu laika. Par semināra uzturēšanu gādāja īpaša komiteja, kurā ietilpa vairākas beļģu personības, starp tām arī monsiņjors Belpērs (Belpaire) un Havenu laulātais pāris. Šie trīs labdari dažkārt apmeklēja semināristus brīvdienās. Bīskaps priekšzīmīgi kārtoja daudzējādās lietas, kas bija saistītas ar semināristu uzturēšanās naudu, apģērbu, brīvdienām un visu vajadzīgo. Viņš sarakstījās ar semināristiem un, kad tuvojās brīvdienas, saņēmām sīku aprakstu, kā ierasties brīvdienām nozīmētajā vietā. Pateicoties bīskapa pūlēm, semināristi varēja iepazīties ar daudzajiem garīgajiem ordeņiem un Beļģijas apvidiem. Bijām Tongerlo, Averbodes un Grimbergenas abatijās pie premonstriešiem, cisterciešu abatijā Bornē, pie trapistiem – Orvales un Šimē abatijās, pie benediktiešiem – Lopemā pie Briges, Keizersbergā Luvenā un Maredsū abatijās, pie franciskāņiem – Garnštokā pie Eipenes, Šanduazo Briselē un Heverlē, pie saleziāņiem – Audheverlē, pie Baltajiem tēviem – Heverlē, pie Kristīgo skolu brāļiem – Malonnā, pie karmelītu māsām – Montaņā – Lapetitē, kā arī kādā nelielā Jēzu Sirds priesteru klosterī Namīras diecēzē un Marijas servītu klosterī, Luvenā, kur bīskaps dažus gadus arī dzīvoja, pirms pārcēlās uz Keizersberga benediktiešu abatiju.

Latviešu semināristi gadu pēc gada rakstīja hroniku. Redaktori un mašīnrakstītāji mainījās. Diemžēl, šie simtiem lappušu lielie, glīti iesietie un fotoattēliem izgreznotie sējumi ir gājuši zudumā. Tur bija aprakstīta semināra dzīve un kārtība semināros, kuros mācījās atsevišķi semināristi, brīvdienas, atstāstītas rekolekcijas, ko bīskaps katru reizi sniedza semināristiem. Viņš stingri bija par to, lai semināristi noliktu šķīstības svētsolījumu jau pirms subdiakonāta svētībām, kādas toreiz pastāvēja un ar ko uz visu mūžu sākās celibāta saistība.

Brīvdienās ēdamreizēs bīskaps bija kopā ar semināristiem, tāpat arī bieži pastaigājās ar viņiem. Katrās brīvdienās viņš aicināja se-

Semināristi brīvdienu sabraukumā 1951. gadā Keizersbergas benediktiešu abatijā. Pirmā rindā no kreisās: J. Trops, pr. K. Ručs, V. E. bīskaps B. Sloskāns, abats B. Kapelle, P. Grieniņš; otrā rindā no kreisās: P. Strods, A. Vugulis, A. Justs, A. Brumanis, A. Stikāns, A. Jermolenko, M. Lizdiks, P. Dupats un A. Smelters

mināristus uz personīgām pārrunām un iedeva kabatas naudu kārtējiem izdevumiem, ja kādam tāda bija vajadzīga. Kad tuvojās priesterības iesvēte, viņš pats mācīja, kā celebrēt Sv. Misi, lielu vērību piegriežot arī skaistumam.

Semināristi veltīja bīskapam nedalītu uzticību. Visiem palicis atmiņā viņa svinīgais, svētlaimīgi pievilcīgais smaids, kas bija uz viņa lūpām, tiekoties ar semināristiem vai ar citiem cilvēkiem.

Arī viņa runas veids bija piemīļīgs un, cik vien spēja, viņš centās izteikties ar humoru, pats sevi noliekot pazemīgā stāvoklī, ko cilvēki labi saprata un kas atstāja labu iespaidu. Beļģijā viņš bija plaši pazīstams, jo sniedza priekšlasījumus par padomju darītajām vajāšanām, tāpat arī saistībā ar semināru un ar piedalīšanos dažādos dievkalpojumos.

Arī pēc semināra beigšanas un iesvētes par priesteri paliku ciešos sakaros ar bīskapu Sloškānu. Pēc bīskapa priekšlikuma uzrakstīju arī doktora darbu franču valodā par Mogiļevas arhibīskapu Sestšenceviču. Bīskaps Sloškāns man laipni palīdzēja izmantot poļu avotus, labprāt ielaidās sarunās par tēzes tematu. Viņš gan zināmu apsvērumu dēļ kategoriski atteicās no tā, ka ievadvārdos es rakstīju, ka pēc viņa ieteikuma esmu izvēlējies šo tematu. Pēc bīskapa Sloškāna ieteikuma studēju arī Gregora universitātē Romā, kur ieguvu licenciāta grādu teoloģijā. Visas šīs manas, kā arī citu latviešu priesteru papildstudijas bija domātas, lai vajadzības gadījumā mēs varētu būt derīgāki Latvijas Baznīcai.“ (28)

Sīkāk par semināristu dzīvi Beļģijā savās atmiņās raksta prāvests A. Smelters: „Kad 1948. gada 30. janvārī pēc dēku pilnā brauciena es no Vācijas ierados Skildes seminārā Beļģijā, bīskaps Sloškāns mani saņēma ar tēvišķīgu mīlestību. Pēc atpūtas un pārrunām par šo un to bīskaps iejautājās: ‚Cik gadus Jūs mācījāties latīņu valodu?‘ – Tad Ekselence piecēlās un sāka staigāt pa savu istabu. Pēc garāka klusuma brīža viņš teica: ‚Tu gribi kļūt par priesteri. Tā laba lieta.‘ – Tikai tagad viņš mani uzrunāja uz ‚tu‘. Tad viņš apstājās un jautāja: ‚Vai tu proti lūgties?‘ Nenogaidījis manu atbildi, viņš turpināja: ‚Tev būs daudz jālūdzās un jāmācās. Vispirms rūpīgi sagatavojies uz labu grēksūdzi... Tad tev būs jāmācās piekalpot pie Sv. Mises... Jā, tev

būs ļoti daudz jāmācās, bet it sevišķi tev būs labi jāiemācās izprast, kas ir priesteris. Tālāk tev būs jānāk pie skaidrības, vai tu pats gribi kļūt par priesteri, vai tevi uz priesterību aicina pats Dievs...‘ Ar šādiem un tamlīdzīgiem vārdiem bīskaps Sloskāns mani ievirzīja jaunajā dzīves ceļā. Tālāk bīskaps teica: ‘Tev būs vispirms jāiemācās franču valoda. Latīņu valodu tu iemācīsies vēlāk. Līdz Lieldienām tu paliksi šeit Skildē pie manis... Par tālāko mēs runāsim tad, kad es redzēšu tavas spējas... Viss, ko es tev teicu, ir svarīgi, bet vissvarīgākais priestera dzīvē ir lūgšana. Tāpēc mācies lūgties un daudz lūgties. Skaiti rožukroni katru dienu. Vai tev ir rožukronis?’ Pēc šiem vārdiem bīskaps izvilka no sutāna kabatas savu rožukroni. Pārmeta krusta zīmi. Noskūpstīja krustiņu un sāka man izskaidrot atsevišķās rožukroņa daļas.

Bīskapa gādība, tēvišķā vienkāršība, garīgums mani dziļi iespaidoja. Jāatzīstas, ka tagad, pēc 40 gadiem, rakstot šīs atmiņas, varu teikt, es vēl aizvien dzīvoju no šīs pirmās sastapšanās un pirmajiem bīskapa Sloskāna vārdiem, aizrādījumiem un piemēra...

Bīskaps labprāt gāja kopā ar saviem semināristiem pastaigāties. Pastaigas laikā viņš priecājās par skaisto dabu. Apsarmojušie koki, mazie putniņi vai kāda aizmaldījusies kaija, tas viss nepagāja viņa redzīgajām acīm garām. Bieži Ekselence apstājās un smaidīgi novēroja kādu putniņu, kas cītīgi meklēja savu ikdienišķo barību... Tāpat viņš labprāt klausījās viena vai otra vecāka seminārista asprātībās. Ja asprātība vai joks bija labi izdevies, viņš labprāt smējās līdzī, bet, ja kāds joks bija divdomīgs, tad pāri viņa sejai nolaidās ‘ēna’. Ja viņa audzēkņi savā aizrautībā kādreiz aizgāja drusku par tālu, viņš tos nekad atklāti nepārtrauca, tikai vēlāk kādā sarunā mēdza to aizrādīt...

Bīskaps savus semināristus izvietoja pa dažādiem Beļģijas, Francijas, Luksemburgas u.c. semināriem. Viņš negribēja, lai mēs visi būtu kopā vienā seminārā. Viņš vēlējās, lai mēs labi iemācāmies franču, flāmu vai vācu valodas un iepazīstamies ar dažāda veida semināriem un cilvēkiem. Tomēr bīskaps reizē vēlējās, lai mēs, dzīvodami dažādos semināros un valstīs, nepazaudējam savu latvisko identitāti, latviešu valodu un latviešu mentalitāti. Viņš mūs audzināja vispusīgus, bet tanī pat laikā viņš gribēja, lai mēs paliktu uzticīgi

Latvijai un dzimtenes Baznīcai. Bīskapa ilgas un cerības bija, lai Dievs mums ļauj atgriezties Latvijā, lai mēs tur kā „mazi speciālisti“ darītu bagātāku dzimtenes Baznīcu. Viņa vērīgās acis, dzirdīgās ausis un garīgā tālredzība katru no mums novēroja. Viņš gribēja, lai mēs kļūstam par „īstiem lietas kokiem“, jeb kā viņš pats kādā sarunā teica: „Mazi speciālisti, bet katrs savā virzienā...“ Allaž viņš mums atkārtoja:

„Esiet priesteri bez kompromisa... Jūsu acu priekšā jāstāv vienmēr Jēzum un Viņa Mātei Marijai...“ – Kad es jau biju teoloģijas kursā Turnē (Tournai), viņš kādreiz man teica: „Nu, no tevis nekāds profesors neiznāks, varbūt labs dvēseļu gans...“

Bīskaps pulcināja mūs brīvdienās kādā klosterī. Būdam kopā ar mums, viņš labprāt gāja pastaigāties te ar vienu, te ar otru. Pastaigas laikā viņš mēdza mums atklāt kādu pozitīvu vai negatīvu novērojumu par mums. Kad pienāca mana kārtā, tad es katreiz sev jautāju: „Kogān Ekselence šoreiz pie manis atradis?“ – Kad mēs bijām jau runājuši par studijām, garīgo dzīvi un citām ikdienišķām lietām, viņš, it kā garām ejot, teica: „Tā nedari, tas neiederas tavam raksturam...“ vai: „Nespēlē gudru, ja neesi gudrs. Esi dabisks, tāds, kādu Dievs ir tevī radījis“, u. tml.

Kādreiz notika dzīvas diskusijas semināristu un bīskapa starpā, arī es gribēju kaut ko „gudru“ pateikt, bet tas man neizdevās, mana patmīlība bija aizskārta. Es biju nolēmis par šo lietu atklāti pateikt bīskapam. Kad es to viņam pateicu, viņš man tikai atbildēja: „Spēlē labāk ar atklātām kārtīm, bet nekritizē citus aizmuguriski. Ja tu kādu aizmuguriski kritizē, tad velniņš par to priecājas un priekā tikai berzē savas rokas. Bet ja tu runā atklāti, tad tu izklīdini napamatotas aizdomas...“ Kādā citā reizē bīskaps bija novērojis, ka es savā aizrautībā biju sācis novākt par ātru zupas šķīvjus no galda. Pastaigas laikā viņš man to aizrādīja: „Tas nav pieklājīgi vākt šķīvjus no galda, ja citi vēl nav tos izēduši.“ – Kādreiz viņš man bez kaut kāda iemesla teica: „Parādi man savas rokas! Kop savas rokas! Kādreiz tu ar šīm rokām turēsi Vissvētāko... Priestera rokas ir svaidītas... tās ir otras Kristus rokas...“ – Es savā neapķērībā cēlu priekšā savus „prātīgos“ argumentus: „Bet, Ekselence, Dievs mums deva rokas, lai mēs ar tām strādātu. Tas, kas strādā melno darbu, nevar visu laiku turēt rokas

kabatās.“ – Uz to bīskaps tikai atbildēja: „Es šeit nerunāju tik daudz par ārējo tīrību, kā par tīrību pārnestā nozīmē...”

Kādreiz bīskaps Sloskāns kopā ar saviem latviešu semināristiem bija ielūgts Jaungadu pavadīt kādā bagātā Ostendes pilsētas luksusa hotelī. Hoteļa īpašnieks bija liels bīskapa Sloskāna cienītājs. Pirmajā vakarā Ekselence ēda vakariņas kopā ar pašu hoteļa īpašnieku. Mēs, semināristi, tās baudījām pie kāda cita galda. Mūs apkalpoja trīs sulaiņi. Mums katram priekšā bija nolikts šķīvis ar trim dakšiņām un nažiem. Mūsu vidū radās problēma. Mēs savā starpā nevarējām vienoties, ar kurām dakšiņām un nažiem jāsāk ēst pirmais ēdiens. Ekselences nebija, kam varētu pajautāt. Ja nemaldos, tas bija Miķelis Lizdiks, kas sadūšojās un vienkārši pajautāja sulainim. – Kāpēc es atstāstu šo gadījumu? – Tāpēc, ka manā acu priekšā pavīd vēl citi tamlīdzīgi gadījumi. Bīskaps par šādiem cilvēkiem sīkumiem neuztraucās un vēl mazāk „strīdējās“. Ja viņš kaut ko nezināja, tad viņš visā vienkāršībā to pajautāja tādām, kas to zināja labāk: „Sulaiņa kungs, šeit uz galda ir tik daudz skaistu lietu...” – Šī bīskapa Sloskāna vienkāršība un cilvēcība bieži ienesa galda sabiedrībā jautrību un salauza galda sabiedrības stīvumu. Atceros sava Turnē semināra garīgā tēva un profesora monsiņjora Lepāra (Leupart) vārdus. Mons. Lepārs bija piedalījies svētceļojumā uz Lurdu. Sastapis mani, viņš teica: „Es biju Lurdā kopā ar tavu bīskapu Sloskānu. Mēs sēdējām maltīšu laikā kopā pie galda. Bīskapa sabiedrībā būt ir ļoti patīkami. Es reti kad esmu sastapis kādu priesteri, kas tik labi pārvalda galda etiķeti...”

Kā labs semināristu audzinātājs bīskaps centās sagatavot savu nākošo priesteri ne tikai labi lūgties, bet arī kārtīgi uzvesties pie galda un sabiedrībā. Kādā sarunā viņš man piebilda: „Priesterim ir jābūt visur Dieva un savu brāļu – cilvēku kalpam. Arī pie galda viņam ir jābūt uzmanīgam pret citiem galda biedriem. Ne jau paša šķīvis ir tas svarīgākais, bet vispirms ir jāievēro citu galda biedru šķīvis... Ne mums, kā priesteriem, ir tūliņ jāķeras pie lielākā, treknākā gaļas gabala, bet to ir jāatļauj darīt citiem...”

Kādā svētdienā pēc pontifikālmises es veicu „sulaiņa“ pienākumus. Lejot sarkano vīnu, man samisējās un tieši bīskapa priekšā pāris pilieni uzpilēja uz baltā galdauta. Nezinu, vai citi to pamanīja, bet

Ekselence tūliņ lēnām pacēla savu glāzi un neuzkrītoši to uzlika sarkanajam plankumam virsū, tā viņš paslēpa manu nedarbu, varbūt viņš gribēja vainu uzņemties uz sevi.

Kāds cits atgadījums savukārt parāda bīskapa Sloškāna augstsirdību. Tas notika kādās Lieldienu laika brīvdienās, ja nemaldos, Luvenas tuvumā, salēziešu tēvu klosterī. Kā jau jauni, draiskulīgi „kumeļi“, mēs dažkārt uzvedāmies „puiciski“ (Ekselences izteiciens). Mums patika smieties, jokoties, ja iepatikās – „kaitināt“ citus. Šinī ziņā jaunākie bija īsti „speciālisti“. Mēs toreiz gulējām kādā lielā guļamzālē. Telpa bija sadalīta atsevišķos nodalījumos. Katrā nodalījumā bija gultiņa un skapis. Vienā guļamistabas galā gulēja daži klostera brāļi, bet otrā mēs, latviešu semināristi un daži priesteri. Nebija ilgi jāgaida, kad dažs labs no mums atrada iespēju, kā labāk „pakaitināt“ savu blakus nodalījuma kaimiņu. Tā kā miegs nenāca, tad dažs labs spilvens vai sega ielidoja kaimiņa gultā. Protams, kaimiņš nepalika parādā, tas savukārt laida atpakaļ pāri telpas nodalījuma lēzenajām sienām spilvenu vai segu „municiju“. Tas bija skaļš un smieklu pilns jandāliņš. Nabaga klosterbrāļi zāles otrajā galā ne vienmēr izprata mūsu draiskulību. Varbūt, zobus sakoduši, viņi gaidīja, kad mūsu galā beidzot iestāsies miers. Kādu vakaru kāds no „cīņas“ biedriem bija dabūjis kaut ko cietāku pa pieri. Cita sāpes mēs nejūtam. Tas, kas bija dabūjis pa pieri jutās apvainots. Otrā rītā viņš bija gājis žēloties bīskapam. Tās pašas dienas pēcpusdienā bīskaps teica: „Smelter, nāc man līdz, iesim pastaigāties!“ Iet pastaigāties ar bīskapu bija goda lieta. Pēc kāda kļūsuma brīža Ekselence apstājās un man stingrā balsī jautāja: „Tagad tu man, kā pie grēku sūdzes, atzīsties, kas tur vakaros notiek guļamzālē? Šorīt pie manis bija viens no jums un man žēlojās, ka viņš nevarot ar jums kopā gulēt.“ – Jā, kas tad šeit bija vainīgs? Vainīgi mēs bijām visi. Tas, kas bija gājis pie bīskapa sūdzēties, nebija ne par „santīmu“ labāks. – „Nu jā, es jau tā domāju, pats kā puika spēlējas līdzi, bet kad spēle ir pazaudēta, iet žēloties“, atbildēja bīskaps.

Bet „spilvenu un segu“ karš ar to vēl nebija beidzies. Kādu nakti cīņa bija it sevišķi „sīva“ un skaļa. Kāds nabaga klosterbrālis bija savā izmisumā aizskrējis pie bīskapa un, izcēlis no gultas, atveda viņu kā miera eņģeli uz guļamzāli. Sīvā cīņa gāja vēl pilnā sparā. Ekse-

lences negaidītā ierašanās dažu labu tā pārsteidza, ka tas pat nespēja aizmest projām savu „lādiņu“ – spilvenu. Bīskaps neteica ne vārda. Viņš izņēma no kabatas savu rožukroni un pusstingrā balsī teica: „Metaties ceļos! Noskaitīsim vienu rožukroņa desmitīti!“ To pateicis, viņš pats nometās ceļos un sāka lūgties. „Uzbrucēji un aizstāvētāji“ ar visiem spilveniem un segām rokās nometās ceļos un sāka kopā ar bīskapu skaitīt rožukroni. Droši vien nabaga brālis gaidīja mūsu sabāršanu, bet šeit notika kaut kāda cita veida pamācība. Pēc rožukroņa noskaitīšanas bīskaps svētīja „cīņas biedrus“ un teica: „Ejiet gulēt!“

Tikai garīgi apgarots priesteris prot tā rīkoties. Viņš atšķir labu no ļauna, draiskulību no muļķības, piedauzību no ļaunprātības. Daudz vēlāk kādā sarunā bīskaps šo gadījumu tikai pieminēja: „Vajadzēja apzināties, ka otrajā guļamzāles galā atpūšas smagi nostrādājušies brāļi. Viņiem vajag nakts atpūtas, bet jūs par to nedomājat! Vēl jo-projām jums trūkst īstas smalkjūtības...“

Kāds gadījums, šoreiz pie Luvenas jezuītiem, parāda bīskapa izpratni no citas puses. Kad mēs ieradāmies norādītajā sabraukšanas vietā, mēs tur neatradām Ekselenci. Ekselence bija smagi slim un atradās slimnīcā. Viņam priekšā stāvēja smaga operācija. Nebija ilgi jāgaida, kad mūsu starpā radās domstarpības. Vienam nepatika tas, otram kaut kas cits. Visi mēs apmeklējām bīskapu slimnīcā. Dažs labs tur bija žēlojies par domstarpībām. Pāris dienas vēlāk bīskaps bija no ārsta izprasījis atļauju uz dažām dienām atstāt slimnīcu. Sadržīves atmosfēra tūlīt uzlabojās, bet, ja kāds labi papētīja Ekselences seju, tajā varēja manīt, ka viņu nospiež kaut kas smags, sāpīgs. Vai tā bija priekšā stāvoša smagā operācija vai arī semināristu savstarpējās, bērnišķīgās sadzīves problēmas? Vēlāk kādās no savām rekolekcijām viņš šīs nesaskaņas nosauca par iekšējās audzināšanas un savaldīšanās trūkumu un garīgās sadzīves seklumu. „Tas, kas strīdās nieku dēļ, tam dzīvē būs vienmēr grūti sevi savaldīt lielāku, svarīgāku problēmu priekšā... Priesterim ir vienmēr vajadzīga pazemība. Labāk paciest netaisnību, bet savu īgnumu neizpaust uz āru...“

Neatceros vairs, vai tas bija Maredsū vai Šimē klosterī. Ekselence atkal mums turēja rekolekcijas. Šoreiz viņš runāja par ieraduma

vājībām un verdzībām. Viņš aicināja tos semināristus, kas vēl pīpo, kas ir vēl cigaretes vergi, mēģināt tikt no šīs slimības vaļā: „Priesteris, kas dzer, pīpo vai arī nododas kādai citai cilvēcīgai kaislībai, nekad nav īsti brīvs priesteris. Ir tik neērti, pat riebīgi sūdzēt grēkus pie tāda priestera, kas bikts krēslā smird pēc tabakas vai alkohola. Ir priesteri, kas tūlīt pēc Sv. Mises jau sakristijā ķeras pie cigaretes. Padomājiet paši, ja priesteris balto, svēto hostiju tur pirkstos, kas no tabakas jau kļuvuši dzeltenī... Es zinu, cik grūti ir dažiem bijušajiem karavīriem, kas jau gadiem ilgi ir vergojuši cigaretei, tikt vaļā no šīs slimības, bet vaļā tikt var, lai katrs tikai to pamēģina. Ar Dieva palīgu var pārvarēt visu...” – Cik atceros, tad pēc šīm rekolekcijām gandrīz visi bija atmetuši pīpošanu. Dažs labs cīnījās drusku ilgāk. Kādā sarunā bīskaps teica: „Ir labāk, ka viņš pīpo nekā uz āru izpauž savu nervozitāti un neapmierinātību. Tas, kā mēs zinām, traucē kopdzīvi.”

Kāds cits mazs atgadījums raksturoja bīskapa atzinību un prieku, redzot savu audzēkņu uzmanību. Šoreiz mēs bijām Šimē (Chimay) trapistu klosterī. Bija Ziemsvētku brīvlaiks. Laipnie tēvi mūs uzņēma ļoti sirsnīgi. Gandrīz katru dienu Ekselence gāja ar mums pastaigāties. Svaigais ziemas gaiss, mežs un apsnigušie lauki sagādāja mums lielu prieku. Mūsu starpā netrūka draiskulīgu prieku. Sniega pikas trāpīja visus, arī bīskapu. Šo balto Dieva dāvanu viņš pieņēma ar smaidu uz lūpām. Viņš smaidīja un priecājās, ka mēs svaigā gaisā labi izkustamies, izsmejames un līdz ar to ieelpojam svaigu gaisu.

Kādā pavēlā pēcpusdienā mēs uz ceļa sastapām kādu klostertēvu, kas nāca no stacijas. Viņš kliboja. Bīskaps uzsāka ar viņu sarunu. Neviena neievēroja, ka tēvs nes zem mētaļa smagu koferi. To pamanīja Antons Justs. Antons man teica: „Vai nevajadzētu palīdzēt nest tēvam koferi?” To mēs arī izdarījām. Kad bīskaps pie klostera vārtiem atvadījās no tēva, un mēs atkal bijām vieni paši, viņš mūs uzslavēja: „Tas ir labi, ka jums ir redzīgas acis. Esiet priesteri, kas redz tos, kuri cieš, kas nes smagu dzīves krustu...” Īsa, gandrīz nenozīmīga dzīves epizode, bet Ekselence tajā atrada kaut ko derīgu priesteri dzīvei.

Atkal mēs pavadījām kopā dažas dienas kādā citā klosterī. Kādu dienu kaut kāda iemesla dēļ man bija jāiet pie bīskapa. Es klauvēju pie durvīm. Domādams, ka Ekselence ir jau lūdzis mani ienākt, es

atvēru durvis un gāju iekšā. Tikai tad pamanīju, ka Ekselence nebija mani aicinājis ienākt. Viņš pat nepamanīja, ka es stāvu pie durvīm. Mani pārsteidza bīskapa sāpīgi savilkta seja. Saliecies, gandrīz vaimanādams, viņš staigāja pa savu istabu. Varēja labi redzēt, ka viņš ļoti cieta. Es jau grasījos atstāt istabu, bet tad viņš mani pamanīja, tūlīt izstiepās taisni un smaidīgi teica: „Es nemaz nezināju, ka tu esi šeit...“ Šī viņa ātrā pārmaiņa mani dziļi iespaidoja. Ar savām sāpēm un ciešanām viņš centās tikt galā viens pats.“ (58)

Sākumā Skildes latviešu seminārā bija vairāk nekā 30 kandidātu. Daži, nejudzami aicinājumu būt par garīdzniekiem, pārgāja citās profesijās. Pateicoties bīskapa Sloskāna gādībai un aizbildniecībai, daudziem Skilde kļuva par pirmo „atspērienu“ studiju uzsākšanai Luvenas katoļu universitātē. 1948. gada sākumā bīskaps Sloskāns vairākkārt pārrunāja ar toreizējo Luvenas katoļu universitātes rektoru bīskapu Van Vajenbergu (Van Waeyenberg) par studiju iespējām Vācijas un Dānijas latviešiem. Šo labvēlīgo sarunu rezultātā jau drīz vien Luvenā ieradās apm. 25 laju studenti, starp kuriem bija arī daži luterticīgie. Arī par šiem bīskaps rūpējās, lai tie gūtu garīgo un materiālo atbalstu. Tā kā bīskapam iznāca bieži doties uz Luvenu, tad viņš nolēma pārcelties tur uz pastāvīgu dzīvi, lai būtu tuvāk saviem studentiem. Viņš apmetās Marijas servītu klosterī Luvenas centrā. Šeit bīskaps pavadīja 3 gadus ļoti pieticīgos apstākļos. Viņš nemeklēja ērtības. Viņa sirds vēlējās būt tuvāk pie saviem studentiem, lai tie varētu pat ikdienas „pieskriet“ pie Viņa Ekselences un „izkratīt“ tam savu sirdi. Rūpju un raižu netrūka. It sevišķi pirmajā studiju gadā, kad valodas grūtību dēļ ne vienu reizi vien dūša bija „papēžos“. Vajadzēja doties pie „tēva“, lai saņemtu uzmundrinājumu un stiprinājumu.

1952. gadā pāvests Pījs XII iecēla bīskapu Sloskānu par apustulisko vizitatoru krieviem un baltkrieviem trimdā un par apustulisko moderātoru latviešiem un igauņiem trimdā.

Neskatoties uz šiem jaunajiem apustuliskās misijas pienākumiem un viņa ne visai stipro veselību, bīskaps joprojām ar visu sirdi nodevās nākošo vai esošo priesteru augstāko studiju izkārtošanai un viņu eksistences nodrošināšanai. Blakus tam viņš neaizmirsā arī pārējos mūsu zemes dēlus un meitas. Bīskaps centās rast iespēju turpināt

izglītību visiem, kas to vēlējas. Viņa pūļu rezultātā Luvenas katoļu universitāte atvēra savas durvis, dodot bīskapa studentiem dažāda veida finansiālus atvieglinājumus. Kāda reta iespēja, kāds sapnis! Sapnis kļuva īstenība! „Tie ir Monsiņjora Sloskāna studenti“, bieži šādus vārdus varēja dzirdēt Luvenas ielās.

Bīskaps neatlaidīgi klauvēja pie beļģu iestāžu durvīm pēc iebraukšanas atļaujām un pie viņu sirdīm – pēc materiālā atbalsta. Tai pašā laikā ar visu sirds degsmi viņš meklēja un aicināja studiju kandidātus. Tā nu viņa pūļu rezultātā Luvenā bija ap 40 studentu. Ikvienam no tiem bija savas ilgas, rūpes un raizes. Bīskaps atrada laiku un iespēju uzklaut ikkatru un palīdzēt tiem visādās vajadzībās. Katru reizi, tiekoties vai runājot ar viņu, bīskapa personība izstaroja mīlestību, labestību; viņa sirds vienmēr bija saprotoša un gatava palīdzēt. Dažreiz pat likās, ka bīskaps izprata mūsu vajadzības labāk nekā mēs paši.

Nevienam, vismaz ārēji, nebija baiļu, nedz pietrūka drosmes aiziet pie bīskapa un izstāstīt visu. Viņa tēvišķīgi izstieptās rokas aizdzina nedrošību arī kautrīgākajiem. Viņa nesalaužamā ticība Dievam, nelokāmā paklausība Baznīcai un neviltotā uzpurēšanās cilvēkiem pat negribot atvēra katram sirdi un nemanot ļāva tur ieiet pašāvēības garām. Viņš priecājās par katra panākumiem un sekmēm. Ja kādam kaut kā nelaimējās nolikt visus pārbaudījumus, bīskaps nekad neatrāva stiprinājuma vārdu un uzmundrinājumus nepamest studijas, bet gan turpināt.

Latviešu tautas izglītības lieta bīskapam Sloskānam stāvēja tik tuvu, ka viņš skubināt skubināja ikkatru, kā garīdznieku tā laju, kam vien bija iespēja, pēc universitātes diploma iegūšanas vēl papildināt zināšanas savā nozarē. Šīs iedvesmes mudināti, daudzi viņa „dēli“ ieguva doktora grādu. Ar lielu prieku un gandarījumu bīskaps piedalījās šāda grāda saņemšanas ceremonijās. Liela daļa no bīskapa studentiem kļuva augsti izglītoti akadēmiķi, dzejnieki, profesori, sabiedriski darbinieki. – Bīskapa rūpes neaprobežojās vienīgi ar akadēmisko grādu iegūšanu, iespēju robežās viņš centās gan ar referātiem, gan ar rekolekcijām veidot studentus arī garīgajā plāksnē, ieaudzinot tajos pienākuma izjūtu pret latviešu tautu un Baznīcu.

Latviešu studentu grupa Luvenas katoļu universitātē. Pirmā rindā no kr.: J. Jerumanis, J. Trizna, latv. komitejas sek. Smolders, V. E. biskaps Sloskāns, pr. K. Ručs, tēvs Jānis Evaņģ., G. Ručkovskis; otrā rindā no kr.: A. Caune, L. Mendriķa, J. Gavare, P. Koroševskis, A. Sprūdžs, Ādamsons, A. Znotiņš, G. Znotiņa, R. Avens, A. Dundure, P. Kozulis, L. Odeiko, A. Murāns, St. Jerumanis, K. Bricis, L.L. Paklons

„Palieciet vienmēr uzticīgi svētajai Romas katoļu Baznīcai un Latvijai!“ – bija bieži dzirdētie vārdi.

Bīskaps neatstāja „savam liktenim“ arī tos viņa bijušos studentus, kuri bija jau nodibinājuši ģimenes dzīvi. Izprazdams reliģijas lomas svarīgumu ģimenes audzināšanā, viņš bieži apmeklēja šīs jaunveidotās ģimenes, lai tās mudinātu dzīvot dziļu garīgo dzīvi, audzinot bērnus ciešā saskarē ar Romas katoļu Baznīcu. Nevaram noliegt, ka ar saviem apmeklējumiem viņš arī bērnos atstāja paliekošu iespaidu, pat ar tālejošām sekām, tā kā daži no tiem šodien jau ir priesteri.

Kaut visiem bīskaps Sloskāns bija nenogurstošs palīgs un mudinātājs uz garīgo un akadēmisko pilnību, bet ne vienmēr viņam izdevās visiem izdarīt pa prātam un izpatikt visās vajadzībās. Varēja dzirdēt neapmierinātības vārdus, varbūt pat pārmetumus, ka vienam viņš ir bijis „labvēlīgāks“ nekā otram. Tas ir cilvēcīgi un saprotami. Šādas piezīmes bīskaps kā tādas arī pieņēma.

Daži Dr. P. Casno atmiņu tēli par šiem studiju laikiem: „Liekas, ka daudzās bīskapa aktivitātēs un pasākumos viņa pacietībai nebija robežu. Visā mūsu Luvenas pieredzē tikai vienu reizi šķietami varēja manīt viņa „svētās dusmas“. Tas notika Marijas gada svinību laikā Lurdā, kur viņu ik uz soļa apturēja tauta, gaidot viņa svētību. Kādu rītu pēc kopējā rožukroņa, ejot pa Lurdas laukumu, bīskaps tikpat kā nespēja tikt uz priekšu. Ikkatrs, kas gāja viņam garām, metās ceļos, skūpstīja augstā gana gredzenu un gaidīja no viņa kādu vārdu. Tad, pavisam negaidot, viņš teica: „Ko jūs gaidāt no manis, ejiet un lūdzieties pie Dieva Mātes. Es esmu tikai Viņas kalps.“ Patiešām, likās savādi dzirdēt šādus vārdus no mūsu bīskapa lūpām.

Otrs tāds gadījums notika Luvenā, kad Beļģijas dzintarieši (studentu organizācijas „Dzintars“ biedri) rīkoja koncertu ar labi pazīstamu mākslinieku piedalīšanos. Tur bija ieradies arī universitātes rektors bīskaps Van Vajenbergs, mūsu bīskaps un daudzi mācību spēki. Šī koncerta sarīkošanā bīskaps mums palīdzēja ar padomiem, pamudinājumiem un visāda veida atbalstu. Sarīkojums notika universitātes lielajā aulā. Koncertu sniedza Rita Dzilna-Zaprauska (soprāns), itāļu tenors Antons Sprudzola-Dzola (Spruzzola-Zola) un beļģu baritons Žilbērs Dibiks (Gilbert Dubuc); pie klavierēm – komponists Alberts Jērums.

Pēc koncerta universitātes rektors mums jautāja: „Kādu pieņemšanu jūs esat sagatavojuši māksliniekiem?“ – Ņemot vērā mūsu materiālo situāciju, dzintarieši īstenībā nebija spējīgi neko vairāk piedāvāt kā vienīgi kādu vīna glāzīti un nelielu maltīti. To dzirdēdams, mūsu rektors sacīja: „Pēc tam, kad aizvedīšu bīskapu Sloskānu uz mājām, es paņemšu kaut ko un tūliņ ieradīšos pie jums, lai pavadītu dažus mirkļus kopā ar šiem cienījamiem māksliniekiem.“ Tā tas arī notika. Vakars izdevās lieliski. Visi bijām priecīgi. Priecīgs bija rektors un paši mākslinieki, bet bēdīgs un pavisam noskumis bija mūsu bīskaps. Kāpēc mēs neaicinājām viņu uz šo „pieņemšanu“? – Viņa taisnīgām skumjām bija pamats. Vienmēr mēs griezāmies pie viņa visās mūsu bēdās. Bet šinī reizē, kad mēs varējām papriecāties, mēs aizmirsām bīskapu, vai vienkārši nedomājām par viņu. Un tomēr viņš saprata mūs un mums piedeva, piemetinot: „Es gan labprāt būtu gribējis būt jūsu pulkā tanī vakarā.“ Tas izteica ļoti daudz, bet tas tā bija noticis. Nepateicība un aizmirstība ir visvieglākais „atlīdzināšanas veids“ par sniegto palīdzību... un par kādu vēl!“ (29)

Apustuliskā darbība Beļģijā un ārvalstīs

1951. gada aprīlī, nedēļu pirms Lieldienām, bīskaps bija nopietni slim. Neskatoties uz to, kādā klosterī viņš iesvētīja vēl 60 diakonus un subdiakonus. Pēc Lieldienām bija jānodas uz slimnīcu, kur viņam izdarīja operāciju. Lai ātrāk atkoptos no pārciestās operācijas, benediktiešu tēvi piedāvāja viņam savā klosterī (Keizersbergā, Luvenas priekšpilsētā) labākus dzīves apstākļus, nekā tie bija trokšņainajā Luvenas centrā. Šinī benediktiešu klosterī tad arī bīskaps pavadīja pēdējos 30 savas dzīves gadus. No šejienes arī izvērās viņa turpmākā darbība gan Beļģijā, gan ārpus tās, kā latviešu, tā arī citu tautu vidū.

Bīskaps neieslēdzās sevī un nenodarbojās vienīgi ar saviem studentiem, viņš centās darīt tāpat, kā mūsu Lielais Mācītājs: mīlēt Dievu par visu vairāk un cilvēkus – kā Dieva radību. Lai vestu tautu pie Dieva, kā priesteris un bīskaps viņš bija sabiedrīks. Bet viņš neaizrāvās ar laicīgo sabiedrību, tās godu, slavu un krāšņumu. Viņa

dvēseles acis vienmēr palika vērstas uz augšu, uz Dievu, uz augšāmcēlušos Kristu.

Viņš bija klāt visur, kur vien viņš tika aicināts. Bieži viņš piedalījās dzintariešu sanāksmēs, nekad neatteicās būt klāt latviešu sarīkojumos Beļģijā un, iespēju robežās arī arvalstīs – Vācijā, Anglijā, Zviedrijā, Itālijā – nesot vienmēr savu garīgo un morālo stiprinājumu.

Vairākkārt viņš uzsvēra, ka mūsu dzimtene ir pie Baltijas jūras, jo pats Dievs savā Gādībā to ir ierādījis mums jau no laika gala. Latvijas un latviešu tautas liktenis bīskapam bija ļoti tuvu sirdij. To viņš pieņēma bieži gan pašas tautas stiprināšanai, gan arī starptautiskajās sanāksmēs, kur vienmēr norādīja uz netaisnības jūgu, kas uzspiests mūsu tautai.

Daudzkārt viņš ir apciemojis arī trimdinieku nometnes (pirmos pēckara gados), kur teicis nevien dziļus uzmundrinājuma vārdus tautiešu kuplajās sanāksmēs, bet arī atgādinājis neuzskatīt trimdas krustu vienīgi par kaut kādu pārestību vai sagādīšanos dzīvē. Arī mūsu tautai nesenā pagātnē ir bijuši grēki, kas nevar palikt neizlīdzināti. Viens no šiem grēkiem ir noziegums pret tautas normālo pieaugumu.

Bīskapa Sloskāna dziļā gudrība nāk no vienības ar Dievu, ko viņš izkopj bez apstājas. Kad bēgļu laikā Vācijā daudzi pauda par drīzu atgriešanos tēvijā, bīskaps skaidri pateica, ka vēl jāgaida.

„Latviešu tauta varēs pastāvēt vienīgi kā ticīga tauta ar augstu morāli, kāda bija mūsu tautai cauri gadu simtiem. Ne ienaidnieki iznīcina tautu, bet tauta pati sevi iznīcina, kad morāle pagrimst.“

Bīskaps B. Sloskāns

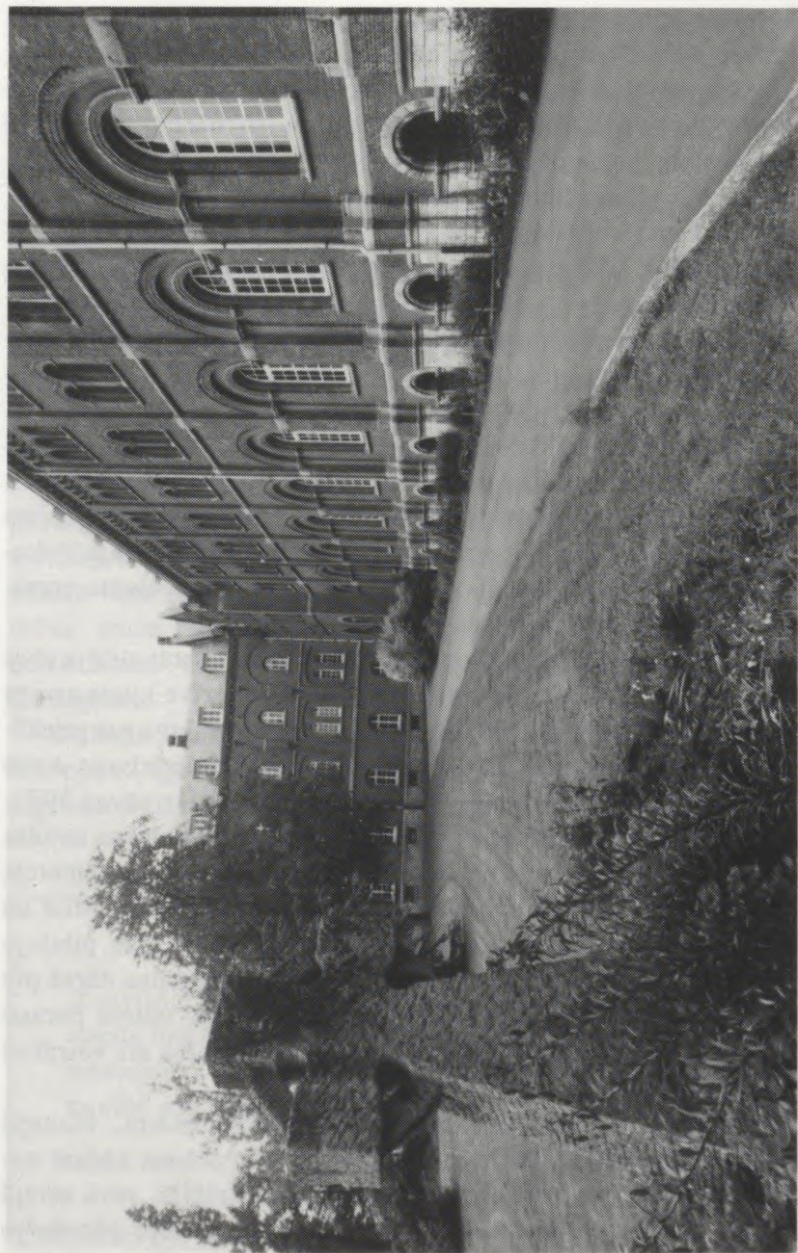
Latviešu sanāsmēs vai dievkalpojumos, kad ieradās bīskaps Sloskāns, piedalījās arī daudz nekatoļi, jo bīskaps bija labvēlīgi noskaņots pret ekumēnismu. Viņš teica un atkārtoja, ka svarīgākās lietas visu konfesiju ticībā ir kopējas. Reizē viņš mācīja turēties pie Baznīcas vienības un pie Romas, bieži atkārtodams vārdus: *Sentire cum Ecclesia* – izjust lietas tā, kā to izjūt Baznīca.

Apbrīnojama ir viņa padošanās vajātājiem, ko viņš ir izteicis arī publiskās runās. „Visaugstākā darbība virs zemes ir celebrēt svēto Misi“, mēdza apgalvot ticības moceklis, un to viņš arī darīja katru dienu, bieži pieminot vajātājus, izlūdzot viņu atgriešanos no maldiem un varmācības.

Tuvāk par bīskapa dzīvi benediktiešu klosterī un par darbību beļģu vidū raksta abats R. van Dorens: „Jau 1949. gada 8. septembrī, kad bīskaps Sloskāns piedalījās klostera 50 gadu dibināšanas atceres svinībās, mans priekšgājējs abats Bernards Kapelle piedāvāja bīskapam apmešanos mūsu abatijā. Toreiz viņš mūsu piedāvājumu noraidīja, jo baidījās šeit nokļūt visu uzmanības centrā.

1951. gadā, pēc pārciestās operācijas, bīskaps labprāt atstāja tēvu servītu mītni pilsētā, kur lielā studentu skaita dēļ dzīve kļuva arvien nemierīgāka. 14. augustā viņš ieradās pie mums un kļuva par priekšzīmīgu mūsu klostera saimes locekli. Sākumā viņš apdzīvoja divas celles klostera austrumu daļā. Bet pēc abata Kapelles nāves 1961. gada oktobrī viņš pārcēlās uz brīvo abata dzīvokli, kur blakus atradās neliela privāta kapela. Šinī kapelā katru rītu ļoti agri bīskaps celebrēja sv. Misi. Bez tam viņš katru dienu piedalījās klostera svētajā Misē un vesperēs. Viņš piedalījās arī citās klostera svinībās, gan jubileju atzīmēšanas ceremonijās, gan gadskārtējā procesijā mūsu dārzā pie Vissv. Jaunavas Marijas statujas. 15. augustā viņš mums parasti noturēja pontifikālo sv. Misi. Pie mums viņš ordinēja arī vairākus priesterus.

Neskatoties uz visiem sāpīgajiem pārdzīvojumiem, bīskaps Sloskāns nekad neļāva ņemt virsroku skumjām vai kaut kādam nemieram. Viņš dzīvoja nošķirti no ār pasaules. Beļģijā, savā otrajā dzimtenē, viņš izpildīja daudzreiz vairāk savu apustuļu pēcnācēja pienākumu nekā savā personīgajā diecēzē. Beļģijas bīskapu vai aba-

Luvenas Keizersberga benediktiešu abatija

Die Bīskapa B. Sloskāna privātkapela

tu aicināts, viņš iesvētīja lielu skaitu priesteru. Ik gadus 20-30 arhibīskapijas draudzēs viņš piešķirā Iestiprināšanas sakramentu. Bez tam viņš vadīja vai piedalījās ikgadīgos svētceļojumos pašā Beļģijā: Skēpenheivelā, Banē, Borēnā. Trīs reizes viņš devās pat svētceļojumā uz tālo Fatimu. Gadu no gada viņš vadīja Beļģijas Būrenbunda svētceļniekus uz Lurdu, kur viņš celebrēja pontifikālo sv. Misi, vadīja Vissvētākā Sakramenta procesijas, deva slimniekiem svēto Komūniju utt. Kreiz viņš visos atstāja dziļu, neaizmirstamu iespaidu. Atļaušos šeit minēt dažas liecības. 1952. gadā kāds svētceļnieks man rakstīja: „Bīskaps Sloskāns bija mūsu svētceļojuma Labais Gans. Šī mocekļa lūgšanas noteikti panāca daudz, lai svētceļnieku garīgie augļi ienāktos tik lielā pārpilnībā...” Gadu vēlāk kāds cits saka: „Arī šogad mūsu svētceļojumam bija liela priekšrocība: to vadīja mocekļis - Latvijas bīskaps Sloskāns. Visus mūsu svētceļniekus bez izņēmuma iespaidoja bīskaps ar savu svētsvinīgumu, lielo vienkāršību un pazemību. Šīs īpašības starot staroja no viņa visur. Pateicoties viņa lūgšanām un viņa aizrautīgajām svētajām Misēm, saņemto žēlastību klāsts bija pārbagāts...”

Vēl kāds cits 1959. gadā liecina: „Mūsu svētceļniekiem neaizmirstams paliek pašu dalībnieku dziļais un aizrautīgais piedalīšanās veids visās ceremonijās. Par to mums jāpateicas Dievmātei, kas izdalīja žēlastības caur bīskapu Sloskānu, kurš atradās pie altāra. Mūsu ticība mums māca, ka priesteris pie altāra reprezentē Kristu. Ja pie altāra ir tāds priesteris kā bīskaps Sloskāns, kas ir tik daudz cietis par Kristu, un kas ar tik starojošu svētumu upurē svēto Misi, tad mūsu ticība ir spējīga sasniegt kalngalus.” Nav šaubu, ka šie Lurdas un citi svētceļojumi pacēla ikviena dalībnieka gara dzīvi, bet reizē arī deva pašam bīskapam personīgu stiprinājumu un dvēseles barību.

Būdam dzīvē vienotībā ar Dievu, bīskaps Sloskāns dedzīgi sprediķoja rekolekcijās daudzus ordeņos kā Beļģijā, tā arī ārvalstīs, piemēram, Kēnigšteinā (Vācijā) un Simpelveldē (Holandē) pie Nabadzīgā Jēzus Bērna māsām latvietēm, kur ikgadus viņš noturēja arī savas personīgās rekolekcijas.

Šeit jāpiemin, ka bīskaps, kuram cilvēki bija sagādājuši tik daudz ciešanu, tomēr nekad nenesa sirdī naidu ne pret vienu – nedz vārdos,

Dievmātes statuja benediktiešu abatijas dārzā

nedz ar savu izturēšanos. Tādēļ daudzi viņu mīlēja; daudzus jo daudzus viņš atbalstīja garīgajā dzīvē.

Nekad viņam nevajadzēja rūpēties par savu uzturu. Viņš to lielā pazemībā un pateicībā saņēma no daudzām pusēm, tā ka varēja pat dalīties ar citiem un daudzus apdāvināt. Šeit var piebilst, ka ik nedēļas bīskaps devās kājām uz tirgu, lai no savas „kabatas naudas“ nopirktu skaistas puķes, ar ko izgreznot abatijas kapelas altāri. Viņš tās nolika, kā pats teica, savam vislielākajam Draugam un Meistaram Jēzum Vissvētākajā Altāra Sakramentā.“ (30)

Kopš bīskapa Sloskāna apmešanās uz pastāvīgu dzīvi benediktiešu klosterī Keizersbergā, tēvs Remakls uzturēja kārtībā bīskapa privāto kapelu, ornātus (tērpus) un pavadīja viņu draudžu vizitācijās Beļģijā. - Šeit sniedzam dažus izvilikumus no tēva Remakla bagātā atmiņu krājuma: „Bīskapa Sloskāna apmeklējumu iespaids draudzēs bija ārkārtīgi liels. Pateicoties viņa vienkāršībai un it sevišķi viņa svētuma ārējai izpausmei, draudžu prāvesti cīnījās cīnīties, lai dabūtu bīskapu Sloskānu savās draudzēs Iestiprināšanas sakramenta izdalīšanai. Es jutu, ka tas radīja arhibīskapijā pat zināmu greizsirdību. Viņa ierašanās gadījumos draudzēs bija liels ļaužu pieplūdums, kas izsauca lielu drūzmu, jo katrs centās viņam pieskarties. Šis ticības moceklis, no kura izstaroja miers, gaišums, augsts garīgums, valdīnāja visu tautu.

Kad draudzes prāvests jautāja bīskapam par paredzēto ceremonijas kārtību, viņš lielā vienkāršībā atbildēja: „Jūs šeit esat draudzes prāvests, man ir jāpakļaujas jums. Dariet, kā jums liekas labāk, man laika diezgan.“ Visu ceremoniju izpildē viņa vienkāršība, dziļā iegrimšana lūgšanās, viņa svētsvinīgi celebrētā svētā Mise, visi svētību piešķiršanas akti un žesti ļoti iespaidoja sabiedrību. Viss, viss viņam noritēja ļoti svinīgi un dziļi.

Kad bīskaps katru piektdienu gāja uz tirgu, lai nopirktu kapelai puķes, viņš bija ģērbies parastajā sutānā, paturot pirkstā vienīgi bīskapa gredzenu. Tirgus ļaudis šo „prāvestu“, kā viņi to sauca, pazina, jo ziņas par viņu gāja no mutes mutē. Ar savu starojošo garīgumu šis vienkāršais „lauku prāvests“ nemanāmi veica lielu apustulātu.“ (31)

Bīskaps B. Sloskāns un abats B. Kapelle, pastaiga Keizersbergas benediktiešu abatijas dārzā

Skats no abatijas uz Luvenas pilsētu

Mums būs grūti noliegt, ka laikam gan neviens nav tik daudz un tik plaši licis runāt pasaulē par Latviju trimdas gados kā bīskaps Sloskāns. Bīskaps ir bijis šais gados vairākas reizes Romā vizītē pie Svētā Tēva, pie kam, šķērsojot Eiropu un apstājoties attiecīgajās zemēs, viņa braucieniem parasti ir tikusi parādīta ievērojama uzmanība. Tas viss ir saistīts ar Latvijas vārda iznešanu pasaulē.

Bīskaps ir bijis Īrijas valsts prezidenta personīgais viesis. Šis brauciens ir izraisījis plašas atsauksmes ne vien Īrijas, bet arī Anglijas presē.

Kad bīskaps tika aicināts uz Spāniju plašajā vispasaules katoļu jaunatnes manifestācijā Santjago de Kompostela pilsētā pārstāvēt vajātās baznīcas aiz dzelzs priekškara, Spānijas bīskapu pilnvarotais Luīss Marija Esparca Manhirons, kas bija ieradies Beļģijā ar ielūgumu, plaši informēja spāņu presi par mūsu bīskapu. Tāpēc arī, kad profesora B. Kokina un triju semināristu pavadīts, bīskaps devās uz Spāniju, viņš visur tika sagaidīts ar izcilu uzmanību. Tauta, sevišķi jaunatne, bija lieliski informēta gan par bīskapu, gan par Latviju. „Obispo leton!“ – latviešu bīskaps – skanēja visapkārt. (4)

Bīskaps aktīvi piedalījās gadskārtējos Kēnigšteinas „Kirche in Not“ (Baznīca spaidos) kongresos. Daudzus no šiem kongresiem viņš atklāja un vairākkārt sniedza konferences. Šeit viņu uzskatīja par cietējas Baznīcas simbolu. Nemitīgi viņš aicināja arī citus piedalīties kongresos un liecināt par mūsu tautas nelaimēm.

Jāpiezīmē, ka bīskapa 70. dzimšanas dienas atceres sarīkojumā 1963. gada 2. septembrī Kēnigšteinā nodibināja bīskapa Sloskāna fondu apspiestās Baznīcas atbalstam. Šajā fondā tika pārstāvēti vācieši, latvieši, lietuvieši, igauņi un baltkrievi. It sevišķi fondu atbalstīja vācu palīdzības organizācija austrumu priesteriem (Ostpriesterhilfe) ar tēvu Verēnfrīdu van Strātenu priekšgalā. (32)

1958. gada 15. septembrī Sāpju Dievmātes svētku dienā Mariāniskajā kongresā Lurdā bīskaps Sloskāns tika aicināts Sv. Rožukroņa baznīcā teikt svētrunu par tematu „Marija un cietēja Baznīca“. Uz kongresu bija sabraukuši pārstāvji no visas brīvās pasaules, bez tam mariānisko pilsētu Lurdu pārpludināja neskaitāmi svētceļnieku pulki. Starp bīskapa runas klausītājiem bija pāvesta legāts kardināls Tiserāns (Tiserant), 7 citi kardināli, pāri par simts arhibīskapu un

Bīskaps B. Slokāns Lurdā 1967. g. 28. septembrī

bīskapu, reliģisko ordeņu un kongregāciju priekšnieki, katolisko organizāciju vadītāji. Skaļruņi vienoja baziliku ar plašo esplanādi. Sprediķi noklausījās pāri par simts tūkstošu svētceļnieku. Pirms bīskapa Sloskāna runas sniedza latīņu valodā īsu viņa biogrāfiju, kas klausītājiem atklāja, ka par „Cietēju Baznīcu“ runās cilvēks ar personīgu pieredzi. (33)

Ielūkosimies viņa dziļās un iespaidīgās runas dažos zīmīgajos izvilumos.

„Dārgie brāļi, Marijas sāpīgā un godības pilnā Ieņemšana nav kaut kāds vienkāršs adoptēšanas akts, kaut tas ir noticis saskaņā ar viņas Bezvainīgās Sirds un dvēseles visdziļākajām jūtām. Tā ir īsti garīga, pārdabiska, sakramentāli reāla Ieņemšana. Pasludināšanas brīdī Marija vienu vienīgo reizi pateica FIAT (Lai notiek). Viņai nevajadzēja to atkārtot, jo šis FIAT attiecās uz visām Dieva vēlmēm. Tas attiecās arī uz tām viņas pārciestajām sāpēm, kad viņas Dēls, pasaules Pestītājs, ērkšķiem kronēts, kāpa Kalvarijas kalnā, lai tiktu sists Krustā. No Krusta Viņš kontemplēja visus Ādama dēlus, tos apskaujot ar savām uz Krusta izstieptajām rokām. Upurējot sevi mūžīgajam Tēvam, lai tos atpirktu, Viņš izdvesa šos testamentāriski dievišķīgos vārdus: „Sieviet, lūk, tavs dēls!“ (Jāņa 19, 26)

Uz šīs zemeslodes bieži atgadās šie nožēlojamie gadījumi, ka bērni nezina savu māti un pat nomirst, to nepazīstot. Bieži atgadās arī, ka mātes nepazīst savus bērnus; viņas atstāj tos vai arī atbrīvojas no tiem. Atgadās arī šī lielā nelaime, ka daudzi Marijas Sirdī un mīlestībā ieņemtie bērni nepazīst savu tik ļoti dārgo debesu Māti. Bieži - ne viņu vainas dēļ. Pretējais nenotiek nekad - Marija nes visus šos bērnus savā Bezvainīgajā Sirdī. Viņa tos mīl ar to pašu Sirdi, ar kuru viņa mīlēja un mīl savu Dēlu Jēzu; viņa nespēj mīlēt tos citādi. Marija mīl tos kā Kristus mistiskās Miesas locekļus, kurus viņa ieņēma garīgi caur savu FIAT.

Svētais Pāvils savā pirmajā vēstulē korintiešiem saka: „Ja kāds loceklis cieš, tad visi locekļi cieš līdz“ (1. kor. 12, 26). Baznīcai ir daudz ciešanu, it sevišķi cieš tā Baznīca, kas atrodas aiz dzelzs aizkara. Tā ir tā Baznīca, ko mēs, saskaņā ar Svētā Tēva apzīmējumu, saucam par Klusucietēju Baznīcu. Svētais Tēvs, būdams Dieva priekšā atbildīgs par viņam uzticēto Baznīcu, neizsakāmi cieš. Ir brīži, par

kuriem varētu sacīt, ka viņš turpina to nāves cīņu, ko izcīnīja pats Jēzus Kristus Ģetsēmanes dārzā pirms 2 000 gadiem. Svētā Tēva vārds, uzsaukumos, aicinājumos, kas sastopami viņa enciklikās, uzrunās, vēstījumos, viņa sacerētajās lūgšanās var skaidri izjust, ka Kristus Vietnieks virs zemes ļoti cieš. Viņš vēlas, lai viņa līdzjūtības pilnā mīlestība iepretī Klusucietējas Baznīcas locekļu ciešanām sasniegtu gan bīskapu, gan priesteru, gan visas ticīgās tautas sirdis.

Miljoniem dvēseļu Padomju Savienībā ir padotas antireliģiskajai propagandai visās mācību iestādēs un visos darba sektoros. Turklāt katoļu Baznīca tiek uzskatīta par režīma galveno ienaidnieku. Kad es biju Lubjankas cietumā Maskavā, īpaši smago lietu izmeklēšanas tiesnesis man atklāti pateica: „Mēs vajājam katoļu Baznīcu, un mēs vajāsim to līdz tās pilnīgai iznīcināšanai. Tomēr mēs negribam, lai jūs kļūtu par mocekli; mēs pie jums vienmēr atradīsim pretvalstiskus noziegumus“.

Visi šie Klusucietējas Baznīcas locekļi neizsakāmi cieš kā garīgi, tā fiziski. Viņi atrodas paklupšanas un ticības zaudēšanas bezdibeņa priekšā... Taču, „ja kāds loceklis cieš, tad visi locekļi cieš līdz“, tad saskaņā ar šo draudzības un solidaritātes tikumu, mūsu pienākums ir likt just Klusucietējas Baznīcas locekļiem aiz dzelzs aizkara, ka viņi nav vieni, ka mēs esam ar viņiem.

Labākais un drošākais veids, kā skart Jēzu, Viņa maigo un pazemīgo Sirdi, ir griezties pie Viņa ar Jaunavas Marijas starpniecību. Viņa ir Debesu Tēva vismīļotā Meita un visspēcīgā Jēzus Sirds Lūdzēja. Jēzus Kristus nenoraidīja viņai Kānas brīnumu. Viņš nevarēs noraidīt Marijai dārgo dēlu lūgšanu miljonus, kurus Tā ar savām rokām un lūdzēju Sirdi pasniegs savam Dēlam. Tā ir pilnīgi droša lieta!

Beidzot, mani dārgie brāļi, ir vēl kāda cita ļoti nelaimīgu dvēseļu kategorija, kurai ir nepieciešamas mūsu dedzīgās un ilgstošās lūgšanas. Šīs ir tās dvēseles, par kurām Kristus, atrodoties uz Krusta, lūdzās: „Tēvs, piedod viņiem, jo tie nezina, ko dara“ (Lk. 23, 34). Šie ir tie nelaimīgie Dieva, Kristus Baznīcas, Jaunavas Marijas un visa, kas mums svēts, vajātāji. Ļaunumu, ko viņi izdara, šie nelaimīgie vajātāju tūkstoši neapzinās, tāpēc ka viņi ir iedoktrinizēti. Tarsas Sauls arī bija pirmbaznīcas vajātājs. Arī viņš neapzinājās, ko darīja.

Pateicoties Jaunavas Marijas, svētā Stefana (pirmā mocekļa) un visu kristiešu dedzīgajām lūgšanām par šo nelaimīgo vajātāju, pār viņu pie Damaskas vārtiem nāca Dieva žēlastība un viņš, tik dedzīgs kristiešu vajātājs, kļūst vislielākais starp apustuļiem!“... (34)

Bīskapa Sloskāna runa atstāja ļoti dziļu iespaidu uz visiem klausītājiem, ko liecināja ilgie aplausi. Pāvesta legāts godināja bīskapu pieceļoties, kam sekoja visi klātesošie. Tā Latvijas un latviešu vārds un mūsu tautas ciešanas aiz dzelzs aizkara tika paustas vienā no lielākajiem starptautiskajiem kongresiem. Svarīgākais ir tas, ka ar to latvieši ieguva daudz jaunu draugu, kas savu līdzjūtību izteica ne tikai tukšos vārdos, bet arī lūgšanās Visuvarenajam Dievam un Jaunavai Marijai, kuri ir mūsu cerība un glābiņš.

Romas apmeklējumi un vizītes pie Svētā Tēva

Atrodoties trimdā, bīskaps Sloskāns diezgan bieži apmeklēja Romu, it sevišķi sākot ar 1952. gadu, kad viņš tika iecelts par apustulisko moderātoru latviešiem un igauņiem trimdā, un vēlāk, kad viņam nācās kopā ar citiem Latvijas bīskapiem piedalīties Vatikāna otrajā koncilā. No šiem Romas apmeklējumiem interesanti minēt īpaši dažas viņa privātās audiences pie Svētā Tēva, par kurām viņš raksta: „Neizdzēšami dziļi man ir atmiņā mana privātā audiece pie pāvesta Pija XII, kas notika 1946. gada 6. novembrī.

Kad pēc kara dzīvoju vēl Vācijā, 1946. gada oktobrī saņēmu ielūgumu vadīt rekolekcijas kādā priesteru seminārā Romā. Izmanojot šo izdevību, es lūdzu audienci pie Svētā Tēva. Tā man tika piešķirta 6. novembrī.

Viņa Svētība Pijs XII pieņēma mani savā privātajā darba kabinetā. Stāstīju Svētajam Tēvam par to, kas smagi gulēja uz manas sirds. Svētais Tēvs klausījās ar sāpju pilnu sejas izteiksmi un dziļu skumju pilnām acīm. Piepeši viņš pārtrauca mani, it kā lūgšanā saliekot, stipri saspieda rokas un, iurbjoties ar savu skatienu manās acīs, iesaucās: „Lūdzieties par mani, lūdzieties par mani!“ Dziļi izjutis savu necienību, nespēcību, pateicu saviļņotā balsī: „Jūs Svētība, es lūgšos par Jums.“ Tad turpināju savu sāpju pilno stāstu. Pēc kāda brīža

Svētais Tēvs atkal pārtrauca mani un jautāja: „Un kā Jums ir ar veselību?” – Atbildēju: „Man šķiet, ka esmu pilnīgi vesels.” Un Svētais Tēvs turpināja: „Pateicieties Dievam! Veselība ir liela Dieva dāvana. Kad nav labas veselības, ir grūti izpildīt savus pienākumus, dažreiz tas nav pat iespējams.”

Svētais Tēvs izteica šos vārdus bezpersoniskā veidā, bet es sapratu, ka Viņa Svētība runāja par sevi, un tādā pašā tonī ar vēl dziļāku sāpju izteiksmi seņā un balsī viņš teica otrreiz: „Lūdzieties par mani! Lūdzieties par mani!” – Savas mazvērtības un necienības pārņemts, es atkārtāju: „Jūsu Svētība, es lūgšos par Jums!”

Audiences beigās noslīgu ceļos Kristus Vietnieka priekšā. Gribēju noskūpstīt viņa gredzenu un, ceļos noņemties, saņemt viņa svētību. Svētais Tēvs paņēma manas rokas savējās, cieši saspieda tās un, ar caurbjošu skatienu lūkojoties manās acīs, trešo reizi atkārtāja: „Lūdzieties, lūdzieties par mani! Man ir tik nepieciešams lūgšanu atbalsts!” Tanī brīdī man gara acu priekšā nostājās Ģetsēmanes dārza aina. Man likās, it kā Kungs Jēzus pēc 2 000 gadu ilga pārtraukuma atkal atrodas tanī pašā Ģetsēmanes dārzā, it kā no jauna ar visu savu būtni pārdzīvo nāves cīņu un trīskārtīgi lūdz savus mācekļus: „Esiet nomodā un lūdzieties!” (Mt 26, 41; Mk 14, 38). Ar visdziļāko sirds apņēmību es teicu: „Jūsu Svētība, es apsolos, es lūgšos par Jums un visos Jūsu nodomos!”

Kopš tā laika katru dienu es lūdzos par Svēto Tēvu gan svētajā Misē, gan upurējot par viņa breviāra pirmo stundu, tai pievienojot speciālu lūgšanu. Dziļi apzinoties savu nevarību, apņēmos savā sirdī, ka pie katras izdevības aicināšu un mudināšu arī citus lūgties par Svēto Tēvu. To arī cenšos darīt.

Pēc šīs dziļumos iegravētās audiences atgriezies Vācijā, sameklēju lūgšanu par Svēto Tēvu vācu valodā, kura man patika ar savu vienkāršību un bagāto saturu. To es pārtulkoju latviski, devu izlabot mums visi pazīstamajam tēvam Jānim Evaņģēlistam un nosūtīju uz Romu, lai to iespēstu un, ja iespējams, izsūtītu mūsu priesteriem trimdā.

1959. gada 6. martā biju pirmo reizi privātā audiencē pie pāvesta Jāņa XXIII. Pēc tam, kad izklāstīju Svētajam Tēvam visu, kas man

*Bīskaps B. Sloskāns privātā audiencē pie pāvesta Jāņa XXIII
1959. g. 6. martā*

bija sakāms, arī šis Svētais Tēvs savā tēvišķā, maigā stilā man atgādināja, lai lūdzos par viņu un viņa nodomos.

Ļoti lūdzu jūs, mīļie tautieši, ņemiet pie sirds šo lietu! Lūgšanu par Svēto Tēvu padariet par ikdienas svarīgu garīgu pienākumu gan personīgajā, gan ģimenes kopībā. Lai šis pienākums, proti, lūgties par Svēto Tēvu, tiek iegravēts ar zelta burtiem katra katoļa un katras katoļu ģimenes jaunajās atvasītēs!“ (35)

Garīgā satura literatūras izdošanas darbā

Ļoti tuva bīskapa Sloskāna sirdij bija latviešu garīgā satura literatūra. Par to lasām viņa paša izdotajā apkārtrakstā latviešu priesteriem trimdā: „Jūs zināt, cik liela nozīme ticības izplatīšanā un reliģiskās kultūras nostiprināšanā ir garīgā satura literatūrai. Tā ļoti atvieglo dvēseļu aprūpes darbu un palīdz to padziļināt. Šodien vairāk kā jebkad ticīgie jūt tās nepieciešamību. Tāpēc mūsu priesteru uzdevums ir saistīts ar zināmu atbildību veicināt katoliskās literatūras izdošanu un izplatīšanu.

Mans nodoms ir izdot svarīgus reliģiska satura darbus pēc iespējas labākā valodā un glītā apdarē. Ar to mēs realizējam divus mērķus. Vispirms, ar reliģiska satura grāmatu latviešu valodā mēs sniedzam mūsu tautiešiem emigrācijā garīgo veldzi un ticības stiprinājumu. Protams, arī latvieši, sevišķi jaunatne, pamazām saaug ar vietējiem apstākļiem un asimilējas ar vietējām tautām. Tā ir pilnīgi dabiska parādība, ka lielākā grupa ar stiprāku kultūru uzsūc sevī mazāko. Mūsu kā priesteru uzdevums, lai lielo pārmaiņu un dzīves pretešību apstākļos mūsu ticīgie neatsaltu ticībā un nezaudētu to. Viens no līdzekļiem ir laba reliģiska grāmata. Protams, ir pietiekami daudz labu un vērtīgu grāmatu vietējās valodās. Tās var ieteikt mūsu ticīgajiem, sevišķi jaunatnei, kas pārvalda vietējo valodu. Bet mēs varam nest Dieva vārdu un garīgo veldzi mūsu tautiešiem – un bieži pat daudz sekmīgāk – ar reliģiska satura grāmatām latviešu valodā, ja tās savā saturā, izteiksmē un apdarē ir līdzvērtīgas vietējām grāmatām.

Otrkārt, izplatot reliģiska satura grāmatas latviešu valodā, mēs veicam ne tikai lielu apustulāta darbu, bet reizē arī mācām mūsu

latviešiem trimdā pašu latviešu valodu un mīlestību pret savu tautu, tās valodu un kultūru. Saaugšanā ar vietējo vidi un vietējām tautām ir normāla, dabiska parādība, ja tā nav saistīta ar savas tautas aizmiršanu un muguras pagriešanu tai; sevišķi šodien, kad ir apdraudēta mūsu tautas ticības un kultūras eksistence. Un, lūk, tas ir mūsu drukātā vārda apustulāta otrais mērķis, ko mēs realizējam, izplatot reliģiska satura grāmatas latviešu valodā. Ar katru reliģiska satura grāmatu, ko mēs nopērkam vai izplatām, mēs kā morāli, tā arī ar savu grasīti atbalstām šo grāmatu izdošanu un tādā veidā palīdzam radīt šo grāmatu vērtīgu krājumu brīdim, kad rastos iespēja pasniegt mūsu izmocītajai un bezdievības noslāpētajai tautai garīgās dzīves barību. Taču cik nožēlojami un pat nodevīgi tas būtu, ja tādā brīdī mēs sastaptos ar savu tautu tukšām rokām!

Latviešu drukātā vārda apustulātā parādās īsta kristieša un latvieša stāja un mīlestība iepretī savai tautai. Iekams mēs prasām no citiem, lai tie sniegtu mūsu tautai roku, un iekams mēs izsakām sašutumu par citu tautu vienaldzību attiecībā uz mūsu tautas likteni, mums pašiem vajag degt mīlestībā un upurgatavībā par savu tautu un par tās kristīgā gara un kristīgās kultūras glābšanu.

Bīskapa Sloskāna ierosmē un ar viņa gādību ir pārtulkotas un izdotas sekojošas grāmatas: „Kādas dvēseles stāsts“, „Lurda“, „Par laulību un vientulību“, „Mācieties saprast svēto Misi“, „Katoļu katehisms“, „Svētais Asīzes Francis“.

„Kādas dvēseles stāstu“ no franču valodas ir tulkojis Dr.J. Trizna, tā izdota 1956.gadā. Grāmatu par Lurdu pēc bīskapa ieteikuma ir uzrakstījis mons. A. Brumanis 1958. gadā. Pārējās četras grāmatas no franču vai vācu valodas ir tulkojusi Lūcija Sargunas.

Grāmatai „Kādas dvēseles stāsts“ 16. lpp. garu ļoti dziļa satura ievadrakstu ir uzrakstījis pats bīskaps. Tas mums dod „taustāmu“ ieskatu bīskapa gara dzīves lielajā dziļumā. Lasīsim nelielu izvilkumu no šī ievadraksta: „Patiesā mīlestība ir tikai viena. Tā ir mūžīgā Mīlestība, mūsu Dievs, mūsu Debesu Tēvs. Arī ceļš uz šo mīlestību ir tikai viens, un tas ir mūsu Debesu Tēva Vienpiedzimušais Dēls, Kas aiz bezgalīgās mīlestības uz mums, caur Savu un Sava Tēva Svēto mīlestības Garu, ir kļuvis Cilvēks – visās lietās mums līdzīgs, izņemot grēku. Šis vienīgais ceļš uz mīlestību ir Jēzus Kristus, mūsu

*Bīskaps B. Slokāns karmelītu klosterī Lizjē (Francijā) pie sv. Terēzes
no Bērna Jēzus statujas 1933. g. 18. aug.*

atpestītājs no visa, kas nav mīlestība, kas mīlestībai ir būtiski svešs un pretējs. Jēzus Kristus ir mūsu Mīlestība, mūsu Brālis, mūsu dvēseles dievišķais Līgavainis, visu cilvēka sirdspukstu Galamērķis. Tikai caur Viņu, ar Viņu un Viņā mēs mīlam un nonākam mūžīgās Mīlestības skavās jau šeit virs zemes. Kas ir ārpus Jēzus, kas nav ar Jēzu un kas nav Jēzū, tas viss ir niecība, gara nomākšana un izpostīšanas negantība (Mt 24, 15) tai svētnīcā, ko pats Dievs – Mīlestība ir uzcēlis cilvēka krūtīs un ko saucam par cilvēka sirdi. Lai Dievs mūs pasargā ienest negantību šai svētnīcā un to pārvērst par tirgus māju vai pat par slepkavu bedri! (Jņ 2, 16; Mt 21, 13).

Ceļš uz Mīlestību ir viens. Tomēr, no cita izejas punkta šai lietai pieejot, varam teikt, ka ceļu uz Dievu ir bezgala daudz. Ja, runājot sv. Terēzes no Bērna Jēzus vārdiem, cilvēka dvēseli salīdzinām ar zieda kausiņu un Dievu – Mīlestību ar debesu saulīti, tad, tāpat kā katrs ziediņš (un to ir miljardi virs zemes) atver saulītei savu kausiņu no savas graviņas, no savas ielejiņas, no sava uzkalniņa vai kalna – un katrs to atver citādi, pēc savas īpatnības –, tā arī ir ar cilvēku sirdīm. Katru cilvēka sirdi sasniedz cits Dieva mīlestības stariņš, un tomēr tā ir tā pati mūžīgās Mīlestības saule. „Nāc, Svētais Gars – Mīlestība, raidi mums no debesīm Savas gaismas stariņu!”

Dieva mīlestības apgaroti vīri un svētās dvēseles ir sarakstījušas brīnišķīgas grāmatas par Ceļu uz Mīlestību. Svētā Terēze no Bērna Jēzus, sniedzot mums savu doktrīnu par garīgo bērniību, rāda arī ceļu uz garīgās bērniības sasniegšanu. To viņa sauc par TACIŅU.

Sv. Augustīns ir liels svētais, liels filozofs, mūsu laiku valodā runājot, arī liels sociologs. Viņš ir dižgars. Gadsimtu gaitās viņam bija, ir un vienmēr būs daudz cienītāju un sekotāju. Lielā svētā Terēze no Avilas ir liela mistiķe un reizē nepārspējami aktīva dvēsele, kuras dziļā kontemplācija, nogremdēšanās Dievā un radošā darbība bija it kā sakusušas vienā nedalāmā vienībā. Viņa ir vairāk nekā klasiska rakstniece par mistisko teoloģiju. Tā ir tiešām liela dvēsele, reta dvēsele, un otru tādu būtu grūti atrast cilvēka ceļā uz Dievu plašajos apvāršņos. Mazā svētā Terēze no Bērna Jēzus labi apzinājās, ka tādas dvēseles kā sv. Augustīns un sv. Lielā Terēze ir tikpat liels izņēmums kā brīnums pasaulē. Un Dievs taču ir aicinājis visus cilvēkus atdoties mīlestībai. Visiem ir teikts: „Esi svēti, jo Es esmu svēts!” (III Mo-

zus gr. 11, 44; 19, 2; 20, 7; Pēt 1, 16). Visiem ir pateikts: „Esiet pilnīgi, kā jūsu Debesu Tēvs ir pilnīgs!“ (Mt. 5, 48). Un ar savu taciņu viņa rāda ceļu uz mūžīgo Mīlestību neskaitāmām mazām dvēselēm, tādām dvēselēm, kurām nevar būt nekādu pretenziju kaut kādā veidā kļūt izcilām, ievērojamām, slavenām. Tādu dvēseļu, kas, lasot „Kādas dvēseles stāstu“, ir atradušas savu vietu dievišķajā pasaules ekonomijā, savu ceļu uz paša Dieva katram cilvēkam nosprausto mērķi un, ejot pa šo mazo garīgās bērnības taciņu, ir savienojušās mīlestībā ar mūžīgo Mīlestību, un Mīlestībai vien dzīvo, tādu dvēseļu zemes virsū ir neskaitāms daudzums. Bet šīs brīnumpērles ir apslēptas pasaules acīm. Pasaule neprot viņas nedz novērtēt, nedz arī saskaitīt. Tieši tādu dvēseļu dēļ pasaule neiet un nevar iet bojā. Lai Terēzes debessrožu smaržīgās ziedlapiņas un viņas apsolītais smalkais rožu ziedu lietutiņš nemitētos smidzināt pār latviešu siržu druvām! Lai Dievs dod, ka šīs ziedlapiņas ar debesu velgmi atsvaidzīnātu un šis svētīgais lietus iedzīvinātu tajās paša Dieva iesētos mīlestības gaudiņus, lai tie nestu savus simtkārtējus augļus!“ (37)

Jubilejas

Bīskaps ne labprāt vēlējas atzīmēt ar kaut kādiem īpašiem sarīkojumiem savas dzīves gadu vai priesterības jubilejas. Atskatoties uz noستاigātajiem dzīves vai amata posmiem, viņš pavadīja šos atceres mirkļus labāk lūgšanās un meditācijā. Ja tomēr viņš piedalījās šādos jubilejas sarīkojumos, tad gan vairāk citu spiests. Pakavēsimies īsi pie viņa 25 un 50 gadu bīskapa konsekrācijas atceres un viņa dzīves 80. gadadienas.

25 gadu bīskapa konsekrācijas jubileja

1951. gada 10. maijā piepildījās 25 gadi, kopš priesteris Sloskāns tika konsekrēts par bīskapu. Šai dienā trimdas izkaisītie latviešu katoļi nevarēja pulcēties vienuviet, lai piemēroti apsveiktu savu iemīļoto augsto Ganītāju, jo bīskaps atradās slimnīcā. Tur viņam tika izdarīta smaga operācija, kas bija nepieciešama, ārstējot vainas, ar kurām bīskaps sirga un kuras bija mantojis no drausmīgās padomju trimdas.

+ Boleslaus Sloskans
 episcopus titularis cillitanus
 director Seminarii Majoris
 de Koninsis, "Terre Marston"
 in Belgis.
 die 15 aug. 1951.

Trois
 Antikars, K. Kus!
 P. Jean W. O. F. M. Cap.
 P. Dupats
 H. S. G. G. G.
 H. M. G. G. G.
 P. Stwots
 H. G. G. G.
 H. G. G. G.
 H. G. G. G.
 H. G. G. G.

1951. gada 15. augustā bīskaps Sloskāns atzīmē savu
 bīskapa sudraba jubileju ar saviem semināristiem

Kaut īpašas svinības šinī dienā izpalika, tomēr presē parādījās plaši apraksti par šo bīskapa sudraba jubileju. Tie arī mums ir daudz palīdzējuši šajā bīskapa Sloskāna dzīves un darba apceres kopojumā.

Atveseļojies no pārciestās operācijas, bīskaps 15. augustā atzīmēja šo ievērojamo dienu ar pontifikālo sv. Misi savu semināristu vidū Keizersbergas benediktiešu abatijā.

Bīskapa dzīves 80. gadadienas atcere

Par šo bīskapa Sloskāna 80 gadu jubileju raksta pr. P. Dupats: „Mūsu sirmajam bīskapam 1973. gada 31. augustā apritēja 80 mūža gadi. Bīskaps kategoriski nevēlējās ārēji atzīmēt savu lielo jubileju, bet tikai klusībā un aizmirstībā, upurī un lūgšanā. Līdzīgā klusībā un aizmirstībā dzīvo, cieš, lūdza un cer uz Dievu viņa izklīdinātais ganāmpulks Sibīrijā un pārējā plašajā Krievijā.

Neskatoties uz to, benediktiešu klosteris atzīmēja šo jubileju ar lielu vienkāršību un sirsnību tieši 31. augustā. Lai bīskapam nodotu Vācijas bīskapu sveicienus, bija ieradies Hildesheimas bīskaps Heinrihs M. Jansens. Pateicības svēto Misi klostera baznīcā kopā ar jubilāru koncelebrēja bīskaps Jansens, mons. K. Ručs, prāv. P. Dupats, prāv. R. Mutulis un benediktiešu tēvi.

Pēc svinīgā dievkalpojuma sekoja jubilejas mielasts, kur bīskaps Jansens deva aizraujošu liecību par savu sastapšanos ar Latvijas bīskapiem Šneidemīles internēšanas nometnē 1944. gadā, par viņu atbrīvošanu un par jubilāra gaišo personību, kas viņu pavada visu mūžu. Bez tam bīskaps Jansens pastāstīja par citiem gadījumiem, kad viņš sastapās ar bīskapu Sloskānu, piemēram, 1954. gadā Kevelāres Brīnumdarītājas Dievmātes svētnīcā Vestfālē. Tur bīskaps Sloskāns vadījis svētceļojuma lūgšanu dienu par mieru un teicis vācu valodā saviļņojošu svētrunu.

Neizdzēšami paliek atmiņā bīskapa Sloskāna vadītais dievkalpojums 35 tūkstošiem bērnu vācu katoļu dienās 1962. gadā Hanoverā, Eilenrides stadionā.

Visvairāk bīskapu Jansenu aizkustinājusi viņa otrā tikšanās ar vieniņiem trim Latvijas bīskapiem pēc 18 gadiem trimdā. Tas esot noticis Romā II Vatikāna koncila 1. sesijas laikā 1962. gadā. Pa to laiku arī viņš, padzīts no Šneidemīles, bija kļuvis par bīskapu Rietumvācijā. Kā bīskaps sv. Pētera bazilikas vidū viņš sastapis Latvijas augstos Ganus bez ganāmpulkiem. Pēc bēgļu laikiem Vācijā tie bija atraduši patvērumu: Beļģijā – bīskaps Sloskāns, Spānijā – bīskaps Urbšs, ASV – bīskaps Rancāns.

Nobeigumā bīskaps Jansens uzsvēra: „Jubilārs jau 47 gadus ir bīskaps. No šiem gadiem viņš tikai vienu gadu ir darbojies savās Mogiļevas un Minskas bīskapijās Krievijā, bet pārējos 46 gadus

pavadījis cietumos, spaidu darbos, izsūtījumā un trimdā un nekad nav varējis atgriezties pie sava ganāmpulka.

Bet kas šodien vairs par to runā, kas pasaulē piegriež tam vērību? Kas pašā Baznīcā piegriež tam vērību? Pēckara gados pēc vajāšanām Baznīca Baltijas zemēs smok administratīvajos žņaugos. Kādreiz ziedošā katoļu Baznīca Krievijā ar savu Mogiļevas arhibīskapijas sēdekli, Garīgo semināru un Teoloģijas akadēmiju Pēterpilī bez pēdām noslaucīta. Nožēlojamie slēgto un profanēto dievnamu mēmie silueti liecina par pretreligisko negaisu, kas brāzies pāri.

Ir aizkustinoši būt sirmā, kalsnā bīskapa Sloskāna tuvumā, viņu dzirdēt un klausīties, kā viņš panes savu bargo likteni – atrašanu no Augstā Gana pienākumiem un misijas viņa arhibīskapijā. Viņš zina, ka viņš ir Klusucietējas Baznīcas krusta liecinieks. Visu to viņš uzņemas gandarīšanas garā. Viņš panes visu gaišā cerībā, ka krievu tautu, kurā ir dziļas reliģiozas jūtas, Dievs reiz atbrīvos no bargās apspiešanas un atgriezīs pie jaunas reliģiskas atmodas.“

Jubilejas dienā bīskapu sveica pāvesta apustuliskais nuncijs arhibīskaps I. Kardināle un daudzi citi augsti garīdznieki. Dārgākie jubilejas sveiciens bija paša pāvesta Pāvila VI personīgie vēlējumi un svētība.“ (38)

50 gadu bīskapa konsekrācijas jubileja

No visām līdz šim svinētajām bīskapa jubilejām par visplašāko un iespaidīgāko izvērtās viņa 50 gadu bīskapa iesvētes atcerens diena. 1976. gada 10. maijā palika 50 gadi, kopš priesteri B. Sloskānu 1926. gada 10. maijā Maskavā visā slepenībā pāvesta Pija XI uzdevumā bīskaps d'Erbiņjī iesvētīja par bīskapu.

Šīs vienreizējās jubilejas atcerei benediktiešu abatijas baznīcā 1976. gada 8. maijā pulcējās augsti garīdznieki, abatijas mūki un liels bīskapa cienītāju pulks. Tur redzējām ne tikai latviešus no Eiropas un aizjūras zemēm, bet arī daudzus citu tautību pārstāvjus, kas cienīja mūsu bīskapu.

Jubilejas pontifikālo sv. Misi celebrēja pats jubilārs, kam asistēja abati R. van Dorens un A. Verēls (Verheul), un mons. K. Ručs. Beļģijas primāts kardināls L. Sīnens (Suenen) teica atbilstošu sprediķi, kurā viņš slavēja bīskapa Sloskāna varonīgo nelokāmību, viņa

Pontifikālā sv. Mise 50 gadu bīskapa konsekrācijas atceres dienā

dzīvo piemēru, nostādot viņu visiem kā cietējas Baznīcas paraugu. Jubilejas ceremonijās piedalījās daudzi augstākie garīdznieki, piem., apustuliskā nuncijs sekretārs monsiņjors Ladaroto (Lazzarotto), Hildesheimas bīskaps Jansens, Namīras bīskaps Šarī (Charue), bizantiešu rita baltkrievu apustuliskais administrators trimdā (Londonā), bīskaps Česlavs Sipovičs un citi.

Liels bija jubilāra sveicēju pulks sekojošajā pieņemšanā un maltītē. Arī Baznīcas presē šis svarīgais notikums bija vairāk vai mazāk aprakstīts. Te jāmin „Looking East“ (Skatoties uz Austrumiem). (39)

Benediktiešu abatijas izdevums flāmu valodā „Loven Boven“ ir ziedojis šim izcilajam notikumam veselu sava izdevuma numuru (38 lpp.), aprakstot visus bīskapa dzīves un darba posmus. (40) Tāpat to vairākos turpinājumos ir darījis Rūrmondas bīskapijas (Holandē) informācijas biļetens. (41)

Hildesheimas bīskaps Jansens raksta savā diecēzes laikrakstā: „Tāda jubileja, kādu piedzīvoja bīskaps Sloskāns 1976. gada 10. maijā Luvenas Keizersbergā (Beļģijā), ir ļoti reta kāda bīskapa dzīvē. Ļoti maz bīskapu sasniedz tādu vecumu, lai varētu svinēt bīskapa zelta jubileju. Bet, ja no šiem 50 gadiem tikai viens gads ir pavadīts Minskas un Mogiļevas bīskapijā un 49 – ticības dēļ – cietumos, soda noietnēs, izsūtījumos, trimdā, tad šāda jubileja ir ļoti ārkārtīga un pat vienreizēja Baznīcas vēsturē.“ (25)

Dr.A. Brumanis savā 1976. gada 10. maija raidījumā uz Latviju saka: „Par jubilāru varētu uzrakstīt grāmatas, jo viņa dzīvē reljefu netrūkst. Izceļams ir viņa garīdznieka kalpojums. Ar savām dedzīgajām runām viņš spēja aizraut latviešu semināristus un vispār visus klausītājus. Nevienam nebija ne mazāko šaubu par viņa dievbijību un svēto dzīves veidu. Viņš uzstājās kā īsts Baznīcas vīrs un latviešu patriots, mudinādams jaunos censoņus gatavoties Latvijai, 18. novembrī celebrēt svēto Misi par Latviju, uzņemties augstākās studijas, lai gatavotos darbam Latvijā, pētīt Latvijas Baznīcas vēsturi, ievest latviešu terminoloģiju teoloģijas rakstos, aprakstīt kara piedzīvojumus, jo lielais semināristu vairums bijis leģionā. Viņam uzticējās. Viņš pazina latviešu dvēseli un nemitīgi deva padomus tiem, kas rakstīja presē.

Seminārā viņš bija vislabākais patriotisma un dievbijības audzinātājs, cilvēks ar plašu skatu un dziļu izpratni. Apbrīnojama ir viņa piedošana vajātājiem, ko viņš ir izteicis arī publiskajās runās. Visaugstākā darbība virs zemes ir celebrēt svēto Misi, apgalvo ticības moceklis, un to viņš dara katru dienu, bieži pieminot arī vajātājus, izlūdzot viņu atgriešanos no maldiem un varmācības.

Otrais Vatikāna koncils nāca ar pavisam jauniem, moderniem virzieniem, un bīskaps Sloskāns jutās noguris. Viņš oficiāli aizgāja no latviešu katoļu vadības, ko ticīgie nožēlo vēl tagad. Viņu uztverē bīskaps Sloskāns ir palicis vienmēr viņu augstākais Gans un autoritāte, pie kuras var droši turēties.“ (42)

Liecības

Bez daudzām liecībām, kas ir parādījušas jau šo atmiņu vispārējā kopojumā, šeit sniedzam vēl papildus dažu iespaidīgāko liecību izvilikumus. Pilnā apjomā apraksti paliek mūsu arhīvos.

Kardināls Godfrīds Danēls

atvadu runā bērēs, salīdzinot bīskapu Sloskānu ar svēto Polikarpu, saka: „Dārgais līdzbrāli, lūk, kā Polikarps Jūs esat daudzu ciešanu un vajāšanu žēlastību pārveidots Euharistijas maizē: *Hostia pro fratribus*. Jūs esat kļuvis līdzīgs Kristum Euharistijā, ko Jūs tik ļoti mīlējāt. Keizersbergas abatijas kapelā, kur Jūs pavadījāt daudzas garas stundas mūsu Kunga Vissvētākā Sakramenta priekšā, tāpat kā Polikarps tikāt „sadedzināts“ klusumā. Jūs, *Hostia pro fratribus*, iestājieties par mums, Jūs, kam bija dota žēlastība būt par Kristus mocekli. Un mēs, kas bijām Jūsu garās agonijas liecinieki šīs pasaules un šī gadu simta arēnā, lūdzam: jel neatstājiēt mūs vienus! Iestājieties par mums, lai Jūsu dēļ tiek sniegta pateicība Tēvam ar Dēlu Svētajā Garā šodien, šinī stundā un mūžīgi mūžos!“ (43)

Namiras palīgbīskaps J.B. Mistī (Musty)

„Es pazīstu bīskapu Sloskānu jau kopš 1947. gada, kad viņš ieradās ar saviem semināristiem uz rekolekcijām Borēnas (Beauraing) pilsētiņā.

*Pieņemšana bīskapa B. Sloskāna 50 gadu bīskapa jubilejas dienā.
Bīskapam pa kreisi: abats A. Verhēls un bīskaps H. M. Jansens*

Bīskapa konsekācijas 50 gadu jubilejas dienas atceres pontifikālā sv. Mise 1976. g. 8. maijā

Namurā pabūvējis J. B. Nīsti (Nīsti)
E. partijā bīskaps Štokhūmā jau kopš 1947. gada, kad viņš ieradās
no šīs ziemeļrietumu uz izfolokcijām Borēnas (Beursing) pilsēnā

Bīskaps B. Sloskāns mūžīgā mierā, 1981. g. 18. aprīlī

konferences Kēnigsteinā. Pēc tam bija gaisma un
mieru un glāstīgu atgriešanās rīti.

Bīskaps B. Sloskāns zārkā Luvenas Keizersberga benediktiešu klosterā baznīcā

Tanī laikā es nodarbojos ar svētceļojumu organizēšanu šinī Dievmātes parādīšanās vietā. Bīskapam Sloškānam bija īpaši sirsnīgas attiecības ar Namīras bīskapu A.M. Šarī (Charue), kura diecēzē atrodas šī svētceļojumu vieta. Būdams dedzīgs Dievmātes godinātājs, bīskaps Sloškāns, bīskapa Šarī aicināts, bieži piedalījās svētceļojumos Borēnā. Katra viņa piedalīšanās ir minēta vietējā izdevumā „Borēnas Balsī“ (La voix de Beauraing). Daži zīmīgākie izvilkumi no šī izdevuma:

1948. gada 22. augustā

„Neizsakāms pagodinājums, jo kā svētceļnieks, Namīras bīskapa pavādīts, šeit bija ieradies kāds izcils ticības apliecinātājs – bīskaps Sloškāns no Latvijas. Šis moceklis nesa procesijā Svēto Sakramentu.“

1951. gada 22. jūnijā

„Lūgšanas ‚Kunga eņģelis‘ laikā mēs atklājām dziļā meditācijā nogrimušu bīskapu Sloškānu, kas ir dedzīgs Borēnas Jaunavas Marijas godinātājs.“

1951. gada 21. augustā

„Svēto Misi celebrē bīskaps Sloškāns. Redzot pie altāra šo vājoto bīskapu, ar godbijību pieminam viņa cēlo devīzi ‚Upuris par brāļiem‘ un dziļi izjūtam viņa dedzīgās lūgšanas Dievam par savām izklīdinātajām avīm.“

„Bīskaps Sloškāns ietekmēja mani ar savu lielo pazemību un vienkāršību“, saka bīskaps Mistī. „Ceremonijās mums nenācās viegli izbīdīt viņu citu bīskapu priekšā. Viņš atgādināja man Dieva kalpu, kam dvēselē valda debesu miers. Viņš izstaroja kaut ko īpaši garīgu, kas vārdos nav izsakāms. Kaut arī viņš bija daudz cietis, sejas vaibsti atspoguļoja drīzāk apslēptu smaidu. Izteikti dziļš, pazemīgs Dievmātes godinātājs. Viņš bija mums ticības piemērs.“ (44)

Hildesheimas bīskaps H.M. Jansens

„Pie mums Vācijā bīskaps Sloškāns piedalījās gan svētceļojumos, gan kongresos. Viņš labprāt uzņēmās vadīt mums dievkalpojumus, piemēram, 1962. gadā katoļu dienās Hanoverā, ‚Kirche in Not‘ kongresos Kēnigšteina. Piecdesmitajos gados, lūgšanu dienās par mieru un gūstekņu atgriešanos viņš piedalījās svētceļojumos Ke-

velārē (Brīnumdarītājas Dievmātes svētnīca Ziemeļreinas-Vestfāles pavalstī) un Banē (Banneux – Jaunavas Marijas parādīšanās vieta Beļģijā), kur viņš ar saviem dziļajiem sprediķiem ļoti iespaidoja svētceļniekus. Vienalga, kur mēs sastapām viņu, vai svētceļnieku vidū, vai sprediķojot, vai viņa cellē Luvenā, vienmēr viņš bija miera, meditācijas un lūgšanas atspulgs. Likās, ka viņš dzīvotu citā pasaulē. Viņa klātbūtnē, gribot negribot iestājās dziļi godbijīgs klusums, kas cilvēkus iespaidoja pat tad, kad viņš neko neteica.“ (45)

Benediktiešu klostera abats van Dorens

„Ik sestdienas es uzklausīju bīskapa Sloskāna grēksūdzi. Tad mēs kādu pusstundu arī runājām par garīgām lietām. Tiešām, viņš apgaismoja mani daudzos virzienos. Nekad viņš nevēlējās runāt par citu kļūdām vai vājībām. Vislielākais prieks viņam bija celebrēt svēto Misi. Pēc tās viņš daudzreiz stundām ilgi palika meditējot Vissvētākā Sakramenta priekšā. Pateicoties viņam, mūsu klostera ļaudis lūdzas daudz vairāk nekā agrāk, jo viņus mudināja uz lūgšanām kāds dziļas ticības piemērs – bīskaps Sloskāns. Tiešām, mēs uzskatījām viņu kā ārkārtīgi lielu retumu un lielu Dieva dāvanu mūsu klosterim.“ (46)

Benediktiešu klostera jaunais abats Ambrozijs Verēls

„Esmu šinī klosterī abats tikai kopš 1968. gada, kad bīskaps Sloskāns centās pēc iespējas būt diskrētāks mūsu kopienā. Tas tomēr nenozīmē, ka viņš vairs neinteresējās par mums. Savā pēdējo dzīves gadu desmitā viņš nodevās galvenokārt lūgšanām. Savu oficiālo latviešu pārstāvniecību viņš bija nodevis savam pēcnācējam mons. K. Ručam. Es pazīstu viņu kā lūgšanu cilvēku, kam rožukronis bija kļuvis dzīves sastāvdaļa, Vissvētākā Jaunava Marija – viņa debesu Māte. Viņam nebūs grūti iekļūt debesu Valstībā, un tieši tāpēc mēs izvēlējamies celebrēt viņa apbedīšanas sēru Misi baltos ornātos, nevis violetos, kā tas liturģijā ir parasts. Pašās apbedīšanas ceremonijās lietojām sarkanos ornātus, ko Baznīca lieto ticības mocekļu atceres dievkalpojumos. Mēs domājam, ka viņam vairs nevajadzēs iet cauri šķīstīšanas ugunij.“ (47)

Benediktiešu tēvs Remakls

„Lai kāds būtu spējīgs panest visu to, ko bez kurnēšanas ir izcietis bīskaps Sloskāns, tam noteikti jāatrodas žēlastības stāvoklī. Par to es nekad neesmu šaubījies. Manā vērtējumā viņš bija kā svētais, kas staigāja zemes virsū, un par tādu es uzskatīju viņu arī mūsu vidū. Keizersbergas mūkiem bija liela Dieva žēlastība tik ilgus gadus dzīvot kopā ar viņu. Šis debesu miera atspulgs mums visiem bija liels piemērs. Vēl šodien no mūsu kopīgajiem draudžu apmeklējumiem man ir palikušas dzīvā atmiņā bīskapa Sloskāna celebrētās meditējošās sv. Mises. Un viņa dziedātā *Pater noster* likās, ka viņš jau bija debesis. Viņa dziedāšana un meditācijas veids klātesošo sirdis pacēla „stratosfērā“.

Es varu apgalvot, ka viņa ticība bija tik stipra, ka tā spētu pārvietot kalnus. Ja mēs runājam par svētumu un par debesu valstības sasniegšanu, tad – ja to nav pelnījis bīskaps Sloskāns, kas tad to ir pelnījis? Tik bieži es biju nokaunējies, jo viņš uzņēma mani ar tādu vienkāršību. Uz paradīzi viņam noteikti ir atvērti pat dubultvārti.

Kādreiz jautāju, vai tad viņam ir nepieciešama grēksūdze? Bīskaps nekavējoši atbildēja: „Nerunājiet, nerunājiet! Nevienš no mums, izņemot Dievu, nav pilnīgs, mēs tiecamies uz to.“ (31)

Priesteris Norberts Trepša

„Ja mēs skatāmies mums zinamajā faktu mozaikā ap šo bīskapa Sloskāna personību, ik brīdis, ik notikums pieņem neparastas nozīmes apmērus uz visas šīs dzīves fona. Tas kā bākas gaismas kūlis riņķo ap pasaules apvārkšņiem, piesmakušiem un drūmi tumšiem, un izeļ skaidrībai ainas un domas, un kopsakarības, ko mēs, noziedzīgā vienaldzībā cenšamies aizmirst sev un pasaulei par nelabojamu postu. Kā lāsaini dzintara graudi ir šīs ainas, kā rūgts vīrāks, ko iemet neziņas un neparastu ciešanu mūžīgi kvēlojošajās oglēs, un rūgta, smaržīga strūkļa paceļas no tā – kā no kūpināmā trauka priestera svinīgajās rokās. Un ikviens šis grauds dod reizē divi zināšanas. Viena – ka tikai dievticīga priestera rokās šis mazais graudiņš pārvēršas par vīrāku Visuvarenā slavai un godam. Un ka tas kaut ko nozīmē apkārtējiem tikai tad, ja tie dzīvo un līdzupurē – labāko, cēlāko no sevis. Otra – šis vīrāks kūp un aizkūp, un izplūst visā bezgalībā, un

pārvērš to par liegi smaržīgu. Bet nepazūd. Kā veldzētāja rasa – ar neredzamu sudraba virmu, tā nāk atpakaļ un ir pilna drošības, cerību un pašlāvības nektāra. It kā no sirmas sudraba svētgleznas pretī smaidītu pats baltais Debesu Tēvs, zinādams un redzēdams visu.

Jo lāsaināki un smaržīgāki ir vīrāka graudi – ticība, tuvākā mīlestība, upurgatavība, drosmīga stāja pret bezdievību, pazemība un pašaižliedzība, jo gaišāks ir Tēva smaidis, kas dod spēku izturēt arī cilvēciski neizturamo.

Ja mums, latviešiem, ir kāds vārds, ko mēs droši varam meklēt visas katoliskās pasaules pieminēšanā, tad tas ir šī mūsu bīskapa vārds. Es esmu satīcis priesterus ne vien Beļģijā un citās Eiropas zemēs, kas pazina un apbrīvoja mūsu bīskapu vai vismaz kaut ko dzirdēja par to, bet arī otrā zemeslodes pusē ar zināmu pārsteigumu es satīku priesterus, kas, dzīvojot tagad Montreālā, pieminēja viņu ar dziļu sirsnību, atceroties tikšanos kaut kur Francijā 1933. gadā. Tāpat ASV viņa vārds ir plaši pazīstams pēc populārās Gretas Palmeras grāmatas „God’s Underground“, kurā šīs grāmatas patiesais autors, kāds Balkānu priesteris, veltījis vairākas lappuses bīskapa liktenim padomju ieslodzījuma vietās.

Ir apbrīnojama šī aktivitātes bilance, ja ievēro, ka bīskaps tai pašā laikā ir nepārtrauktās raizēs par to, ko varētu saukt par mūsu trimdas semināru, un par tiem pāri trīsdesmit viņa gādībā esošajiem studentiem Luvenas universitātē. Cik tas viss prasa rūpju un raižu, to ir grūti iedomāties pat tiem, kas paši šo žēlastību izmantoja...

Taču atkal gribas visam pāri uzsvērt, ka zem visas šīs Dieva atbalstītās un palīdzētās aktivitātes, ir stingrais bīskapa dzīves pamats – priesteru kalpojums tautai. Pašaižliedzīgs? Tas ir par maz teikts. Paša bīskapa izraudzītais heraldikas teiciens, vadmotīvs viņa dzīvei – *Hostia pro fratribus* – Upuris par brāļiem. Un kā sevis ziedotājs priesteris viņš arī atdod savu spēku saviem brāļiem. Kā spožs sārts dzīves vienkāršībā deg viņa sirds, kas vienmēr ir gatava ziedoties. Slimība? Nogurumi? Nemitīgas saimnieciskās rūpes par semināristiem un studentiem? Ceļojumi un konferences? Kā vīrāka graudu bīskaps iemet tos ik reizes savas ziedošanās liesmās. Dieva godam... brāļu pestīšanai... *Hostia pro fratribus*...“ (4)

Kapucīnu tēvs Jānis Evaņģelists

„Bīskaps Sloskāns izstaroja Dieva mieru un laimi; viņa pazemību, pacietību un garīgumu nevarēja nepamanīt neviens, kas bija tuvākā vai tālākā saskarē ar viņu.(...) Viņš centās dzīvot tāpat, kā mūsu Lielais Mācītājs: mīlēt Dievu par visu augstāk un cilvēkus - Dieva radības - Dieva dēļ. Viņš saprata cietējus, juta līdztiem, kas maldās - grēciniekiem...” (19)

Augustīniešu tēvs Hildebrants

„Esmu laimīgs, jo par priesteri iesvētīja mani bīskaps Sloskāns, no kura plūda pārdabisks garīgums...” (48)

Māsa Agnese, Betlēmes klostera māsu atvесеļošanās mājas

„Emmauss” priekšniece

„Bīskapu Sloskānu pazīstu jau kopš 1953. gada, kad es kopu kādu no viņa labdariem, kas bija ļoti slims, un kuru ik nedēļas apmeklēja bīskaps. Bīskapu Sloskānu pazina Luvenā kā „svēto bīskapu trimdā”.

Vēlāk es redzēju viņu bieži Luvenas ielās, kur viņš pārvietojās vienmēr kājām. Manī ir iespaidies viņa īpatnējais skatiens; tas nāca no viņa iekšienes, tas bija pārdabisks skatiens.” (49)

Sofija Marija Konventa (S.M.Convent)

„Ar bīskapu Sloskānu iepazīnos piecdesmitajos gados kādā mana brāļa draudzes (Duisburgā) apmeklējuma laikā, kad bīskaps iestiprināja jauniešus. Jau ar pirmo sastapšanos bīskaps Sloskāns mani ļoti iespaidoja ar savu vienkāršību un labestību. Mans brālis tur bija prāvests. Viņš ļoti, ļoti cienīja bīskapu Sloskānu. Kad sešdesmitajos gados pēc pāvesta Paula VI vēlēšanās es rakstīju grāmatu par Polijas kristianizēšanas 1 000 gadu atceri, man nācās diezgan bieži sastapt bīskapu Sloskānu benediktiešu abatijā Keizersbergā, tad arī iepazīnos ar viņu tuvāk. Viņš pilnīgi atbilst savai devīzei – *Hostia pro fratribus*. Viņa starojošais garīgums, manuprāt, nāk no viņa dziļās vienības ar Kristu.(...) Pēc Jēzus viņam ļoti tuva ir Dievmāte, un no svētajiem – mazā sv. Terēze no Bērna Jēzus. Mani stipri iespaidoja viņa lielā uzpurēšanās tieksme citu labā. Nekad viņš neapvainoja citus, bet drīzāk pats sevi...” (50)

Dr. Pēteris Casno

„Katra reizi, kad mēs satiekamies ar personu, kas staigā Dieva mīlestības gaismā – vai tie būtu viņa sacītie vai rakstītie vārdi, vai kāda cita veida liecības – mūsu prāts un mūsu gars jūtas pacilāts. Mūsu dvēsele izteic ilgas tiekties pēc tās, jo tā ir pildīta ar kaut kādu neaparakstāmu degsmi kļūt par līdzdalībnieci gara audzināšanā, norūdīšanā un garīgās pilnības izkopšanā. Šie visi pārdzīvojumi ir vēl grūtāk aprakstāmi un vārdos izsakāmi, kad mēs atrodamies šādu gara milžu tuvumā, personīgā saskarē, ikdienas gaitas staigājot. Ja būtībā šādu personu tuvums nepadara mūsu ikdienu citādāku, tad taču visam cauri ir jūtams kaut kas liels un neaparakstāms, kas klusi iezogas dvēselē un paliek par pastāvīgu sastāvdaļu visā turpmākajā dzīvē. Šāda mantojuma saskatīšana un novērtēšana parādās tikai vēlākā dzīves posmā. Šāds ir mans gara un dvēseles noskaņojums brīdī, kad atceros kopā ar bīskapu Sloskānu pavadīto laiku.“ (29)

Lic. phil. Jānis Gaspars

„Kā priesteri bīskapu Sloskānu varētu uzskatīt par mistiķi ar dziļi izkoptu gara dzīvi. Daudz viņam ir bijis ciešanu dzīvē, un tās viņš ir pārvarējis ar dziļu iekšējo mieru un smaidu uz lūpām. Viņa sirdsapziņas miera pamatā bija nesatricināma pašlūpība uz Dieva žēlastību, tāpēc uz āru viņš izstaroja tikai dvēseles mieru un maigumu. Kā īsts teologs un mistikas pazinējs viņš zināja, ka Dieva ekonomijā ir liela nozīme ciešanām un ka Kristus tieši saviem izredzētajiem tās jo bagātīgi pieļauj. Izvēlētās dvēseles pazīme ir – tās pazemīgi pieņemt un upurēt par savu līdzcilvēku vainām: *Victima pro fratribus* – upuris par brāļiem.

Kā bīskaps viņš centās būt sava amata augstumos, būdams Labais Gans, kas gatavs atdot savu dzīvību par savām avīm. *Hostia pro fratribus* bija viņa devīze, un tas ir skaidri izpaudies viņa dzīvē. Kā cilvēks viņš bija neparasti laipns, ar dziļu takta un smalkjūtības izjūtu. Atšķirībā no citiem bīskapa Sloskāna spiritualitātē es varētu saskatīt intensitāti, ar kādu viņš mīlēja Dievu un Vissvētāko Jaunavu Mariju. Dziļā mīlestība uz Vissvētāko Trīsvienību un pilnīgā pašlūpība uz Dievmātes aizbildniecību bija viņa galvenie avoti, kas kuplināja

viņa garīgumu. No moderno laiku svētajiem viņš ļoti cienīja sv. Terēzi no Bērna Jēzus.

Jāsaka, ka bīskaps Sloskāns ir atstājis dziļu iespaidu uz manu garīgo dzīvi. Jau kā ministrants es ļoti apbrīnoju Viņa Ekselences dziļo gara sakopojumu, ar kādu viņš celebrēja svēto Misi. Paceļot balto Hostiju uz patēnas, viņš upurēja savam Radītājam visu: *Ecce, Domine, offero Tibi omnia* – lūk, Kungs, es upurēju Tev visu: pats sevi, savas ciešanas, savus tautas brāļus un māsas...“ (27)

Dr. med. Kārlis Brics

„Atskatoties uz studiju gadiem trimdā, prātā nāk viens otrs notikums, kas izceļas kristīgā gaismā kā dārga pērle. – Vispirms jau bīskapa Sloskāna starojošais skatiens dziļas labsirdības acīs. Ikkatram viņš bija gatavs vienmēr sniegt palīdzību visādos apstākļos, pats dzīvodams mūka nabadzībā, ar nesalaužamu paļāvību uz Dieva un Vis-svētās Jaunavas Marijas aizgādību.

Bīskapa audzināšanas metodes bija vienreizējas. Dažas no tām man palikušas tik dzīvā atmiņā, it kā viss būtu noticis vakar. Kādas lietainas dienas vakarā bīskaps atnāca kājām no savas dzīves vietas (apm. 1 km) uz studentu māju, kur bija izcēlušās nesaskaņas. Viņš nenāca, lai norātu, kā to studenti bija pelnījuši, bet lai pazemīgi aicinātu uz samierināšanos. Bīskapa vēlēšanās bija, lai viens latviešu students katru rītu ietu piekalpot viņam sv. Misē. Ja nu iznāca kādam aizgulēties, tad bīskaps atnāca pats pamodināt savu ministrantu. „Vainīgais“ to neaizmirsā nekad.

Dažreiz nācās bīskapu ievietot Otiņī (Ottignies) slimnīcā, kur es strādāju. Viņš bija priekšzīmīgs slimnieks; palīdzēja pat žēlsirdīgajām māsām kopt citus slimniekus. Nekad ne par ko nesūdzējās un vienmēr teica ar smaidu, ka viņa veselība esot ļoti laba.

Bīskaps Sloskāns ir palicis manā atmiņā kā Kristus Kalna Mācības vēstnesis virs šīs zemes. Otru tādu līdz šai dienai vēl neesmu sastapis.“ (51)

Prelāts Dr. Leons Vārna

„Pirmo reizi bīskapu B. Sloskānu satiku Rīgas Garīgajā seminārā, 1934. gada vasarā, kad viņš bija tikko atgriezies no Romas un

nozīmēts par morāloteoloģijas profesoru seminārā. Par bīskapu biju jau agrāk daudz dzirdējis, sevišķi par viņa nebrīvības važām un ciešanām Padomju Savienības cietumos. Tagad man bija dota izdevība viņu satikt personīgi. Bīskaps izskatījās diezgan novājējis, trausls, un viņa sejā bija skaidri redzamas sāpes, pat viņa smaidā. Viņa runa bija samērā neveikla – tāda kā nedroša, un vispār bīskaps bija savā runā atturīgs. Bija manāmi viņa pārdzīvotie gadi Padomju Savienības cietumos un izsūtījumos. Pie galda, kopā ar profesoriem, bīskaps bija uzkrītoši atturīgs, izskatījās kā iegrimis sevī. Man citi stāstīja, ka viņš sevišķi nevēlas skart cietumos pavadītos gadus. Vēlākos gados tikai dažas reizes iznāca bīskapu Slokānu redzēt priesteru rekolekcijās. Likās, ka viņš bija kļuvis tāds dzīvāks, mazliet jautrāks, un viņa sejā nebija tik daudz manāmas sāpes.

1973. gadā ciemojos Beļģijā, kur uzturējos bīskapa dzīves vietā – Keizersbergas benediktiešu abatijā Luvenā. Šajā ciemošanās laikā mācījos bīskapu Slokānu pazīt pilnīgāk. Nepārprotami saskatīju, ka bīskaps ir īsts Dieva cilvēks, mistiķis, kas pastāvīgi dzīvo Dieva klātbūtnē, vienībā ar Viņu. Viņa acis izstaroja dvēseles skaidrību, lielu laipnību un garīgumu. Tās sevišķi iedegās, kad runājām par Pestītāju Vissvētākajā Sakramentā. Likās, ka euharistiskais Jēzus viņam ir viss – viņa garīgā prieka, miera un spēka avots.

Neaizmirstamā atmiņā man palika viņa lielā pazemība. Kad prombraucot atvadījos no bīskapa, noskūpstot viņa gredzenu, viņš noietās ceļos un noskūpstīja man abas rokas. Man bija tik neērti – bīskaps uz ceļiem skūpstā rokas priesterim... Lidodams pāri okeānam, domāju par mūsu Pestītāju pie Pēdējām Vakariņām, kad Viņš mazgāja saviem mācekļiem kājas.“ (57)

Prāvests Antons Smelters

„Pirms iesvētīšanas par priesteri, man kādas trīs reizes bija Ekselences priekšā „jācelebrē“ sv. Mise. Ekselence stāvēja klāt, tas ir, piekalpoja – izpildīja ministranta pienākumus. Viņš tūliņ pamanīja katru manu nepilnību. Ja vajadzēja, viņš lika sākt visu no jauna. Bīskaps piegrieza ļoti lielu vērību latīņu valodas izrunai un pareizam akcentam. Nereti viņš mēdza teikt: – Nemurkšķīni tur kaut ko zem deguna. Mācies izrunāt skaidri un apdomīgi vārdus! Saskaņo savus

vārdus ar roku žestiem... Visiem sv. Mises žestiem, vārdiem, inklinācijām, ceļu locīšanai, adorācijai ir jāizpauž viengabalainība, kuras centrs ir svētā Euharistija – Jēzus Kristus miesa un asinis uz altāra. Pieradini sevi, lai tava ceļu locīšana Vissvētākā Sakramenta priekšā būtu saskaņota ar iekšējo garīgās dzīves izpausmi! Tava krusta zīme lai nav kaut kāda „mušu dzišanas“ zīme. – Ekselence nemīlēja ātru, paviršu svētās Mises „lasīšanu“.

1958. gadā bīskaps Sloskāns mani nozīmēja pastāvīgā darbā Ziemeļvācijā, lai es tur pārņemtu latviešu katoļu garīgo aprūpi. Apmēram pēc viena gada bīskaps mani apmeklēja. Vispirms es viņu aizvedu pie Osnabiskas diecēzes bīskaps Vitlera (Wittler), tad pie mana draudzes prāvesta Šmita, Dīpholcā (Diepholz). Ekselence ar prāvestu runāja ilgāku laiku. Kad mēs pēc vakariņām atkal ar bīskapu bijām vieni, viņš man cita starpā teica: „Prāvests Šmits ar jums kā ar kapelānu ir apmierināts, bet ne visos punktos. Viņš nevarot jūs piedabūt labāk ģērbties...“ Es cēlu savus „prātīgos priestera nabadzības“ argumentus priekšā: – Bet, Ekselence, mūsu Kungs Jēzus Kristus arī bija nabadzīgs... Ne jau skaists, pieklājīgs uzvalks dara priesteri par īstu priesteri... Pie tam, seminārā mēs bieži diskutējām par priesteru nabadzību. – Ekselence ļāva man izteikt manas domas un manus „gudros“ argumentus. Kad es apklusu, viņš ierunājās: „Cik ilgi jūs gribat palikt saviem principiem uzticīgi? Jums vajadzētu jau sākt aptvert dzīves patiesību. Jūs vairs nedzīvojat Beļģijā vai Francijā, vai kaut kur Āfrikā. Tāpat jūs nedzīvojat Arsas prāvesta laikā un vidē... Jūs esat tagad vikārs Vācijā. Vācieši nemīl nolaidīgi ģērbusos priesterus. Priesteris vāciešiem ir draudzes vizītkarte. Paši vācieši ģērbjas pieklājīgi, un to viņi gaida arī no saviem draudzes ganiem. Beļģijā un Francijā automašīna varbūt bija luksa lieta, turpretī Vācijā automašīna ir katra draudzes gana garīgās aprūpes darba rīks...“ Šādiem un citāda veida vārdiem bīskaps izdzina man no galvas manus „svētos nabadzības principus“. Tālākā sarunā viņš vēl pieminēja: „Ja jūs atkal kādreiz strādāsiet Beļģijā vai kaut kur citur, tad mēģiniet piemēroties vietējiem dzīves apstākļiem, bet tikai nepazaudējiet skaidrus, noteiktus Jēzus Kristus principus... Jūs esat vienmēr priesteris priekš tautas, bet ne tauta ir priekš jums. Bīskapa uzticētās dvēseles jums ir jāved pie Dieva, bet ne ar jūsu „svēto principu“

palīdzību. Ja Dievs jums ļaus kādreiz atgriezties Latvijā, tad tur jums būs daudz kas jānobīda malā, kas šeit svešumā bija labs un piemērots... Latvijā jums būs svētais Evaņģēlijs jāsludina ar citādiem paņēmieniem. Kā jau jums teicu: ne tauta ir priekš priesterā, bet gan priesteris ir priekš tautas...“ Apmēram šādiem vārdiem toreiz bīskaps Sloskāns atveda mani atpakaļ uz pareizā ceļa.

Vairs skaidri neatminos, kādā sakarībā es bīskapam kādreiz runāju par naudas krāšanu „uz krājkases grāmatiņas“. Toreiz es viņam žēlojos, ka man šī nauda dažreiz neliek miera, jo pasaulē ir tik daudz cilvēku, kas cieš badu utt. Arī šoreiz bīskaps pacietīgi klausījās manos „prātīgajos“ argumentos. Kad biju beidzis runāt, viņš man atbildēja apmēram sekojošo: „Tas ir labi, ka jūs kaut ko ietaupāt. Priesterim ir jābūt taupīgam, bet ne skopam. Ja jūs naudu krāsīt tikai naudas un „taupīguma“ dēļ un to nemēģināsīt izdot labiem darbiem jau savas dzīves laikā, tad tas var cilvēku novest pie grēka. Jūs pats zināt, ka dzīvē atgadās, ka kāds priesteris nomirst, atstājot lielāku naudas summu, to dzīves laikā nevienam neatvēlējis. Šāda veida krāšana ved cilvēku tuvāk grēkam... Jūs Vācijā braukājat daudz apkārt gan pie latviešiem, gan pie vāciešiem. Kas var pateikt, ka jums kādreiz neatgadās kāda nelaime? Šādā gadījumā ir labi, ka vajadzīgā nauda ir pie rokas. Ja jūs nebūsīt tālredzīgs, kas tad palīdzēs jums iegādāties jaunu mašīnu vai samaksāt citiem jūsu pavisāmības dēļ nodarītos zaudējumus? Varbūt jūsu neprātības dēļ draudzei vai kādam citam būs jāgādā par jums... Ir labāk, ja cilvēks dzīvē ir tālredzīgs... Tālredzība nav skopums, tālredzība ir *prudencia*...“ Toreiz bīskaps paplašināja manu redzes viedokli dzīves praktiskajā un pasaulīgajā laukā.

Laiku pa laikam es mēdzu apciemot bīskapu Beļģijā. Katreiz es mēģināju tur izkratīt savu sirdi. Kādreiz es žēlojos bīskapam un lūdzu viņam padomu, kādu stāvokli lai es ieņemu un kā lai labāk palīdzu tādiem latviešu katoļiem, kas ir šķirti, ne jau savas vainas dēļ, no savām sievām un ģimenēm Latvijā un kas tagad dzīvo kopā ar kādu citu sievu? Kā palīdzēt tādiem, kas tāpat kā pirmie ir šķirti no ģimenes Latvijā, bet kas tagad šeit svešumā meklē mierinājumu alkoholā? Kā vieniem, tā otriem palīdzība ir vajadzīga. Toreiz bīskaps man atbildēja: „Tas ir katra priesterā garīgās aprūpes krusts. Nesprediķo tik daudz morāli, bet gan mudini cilvēkus, lai tie vairāk lūdzas, un arī jūs

paši biežāk lokāt savus ceļus Dieva priekšā un lūdzieties ilgi un pazemīgi. Lūdziet Dievu, lai Viņš atrisina šīs problēmas... Viņš ir visspēcīgš, mēs esam nespēcīgi un tikai cilvēki...“

Atkal kādā citā reizē es žēlojos Ekselencei par dažkārt veltīgiem un gariem braucieniem pie saviem izkaisītajiem tautiešiem Vācijā. Uz to viņš ar savu garīguma apgaroto nopietnību man atbildēja: „Arī šie ārēji tukšie braucieni ir ierakstīti Dieva rokās. Ne jau visi cilvēcīgie mājas apmeklējumi ir labi Dieva acīs... Dažkārt šādi apmeklējumi satur sevī daudz cilvēcības un pašapmierinātības. Upurē tālāk šīs neveiksmes... Dieva acīs šie ārēji tukšie braucieni varbūt ir vairāk vērti, kā daža laba „tukšu salmu kulšana“. Arī Jēzus piedzīvoja vairāk neveiksmju nekā ārēja veida panākumu. Viņa vislielākā neveiksme bija Golgotas kalnā, kas izvērtās par vislielāko veiksmi visai cilvēcei... Tikai nepārstāj lūgties! Braukādams apkārt, vari daudz lūgties...“

Kādreiz mūsu sarunas, pašiem negribot, bija nonākušas pie rožukroņa skaitīšanas: „Vai tev ir rožukronis? Vai tu to skaiti? Kā tu to skaiti?“ – bija Ekselences jautājumi. Kad viņš bija saņēmis vajadzīgo atbildi, viņš izvilka no sutāna kabatas savu rožukroni un sāka to izskaidrot: „Es mēģinu skaitīt rožukroni katru dienu un visas trīs daļas: priecīgo, sāpīgo un augstās godības. Vienu rožukroņa daļu es upurēju par pieciem pasaules kontinentiem. Par katru kontinentu – vienu rožukroņa noslēpumu. Otro, sāpīgo daļu, es upurēju par svēto katoļu Baznīcu, Svēto Tēvu Romā, savu diecēzi Āfrikā, par kuru man arī būs Dieva priekšā jāatbild, par grecinieku atgriešanos un mirušajiem. Trešo daļu es upurēju par savām Minskas un Mogiļevas diecēzēm Baltkrievijā, par Latviju, par dzimtenes baznīcu, par saviem piederīgiem, par Krievijas atgriešanos. Šādā veidā es esmu katru dienu lūgšanās vienots ar visu pasauli... Jēzus Kristus arī gribēja glābt visu pasauli. Katrs priesteris ir zināmā mērā atbildīgs par visu pasauli. Kad Jēzus iestādīja svētās Mises upuri, toreiz Viņš domāja un Sevi upurēja par visu pasauli... Šobrīd es nevaru personīgi būt pie savām diecēzēm – pie sava ganāmpulka, bet lūgšanās es varu vienmēr būt pie tām...“ (58)

V. PĒDĒJIE DZĪVES GADI

Atveseļošanās māja

Vismazāk pazīstams, šķiet, ir bīskapa Sloskāna pēdējais dzīves posms, ko apraksta māsa Agnese Betlēmes klostermāsu atveseļošanās mājas „Emmauss“ Luvenā priekšniece, savā rakstā *Dieu est admirable dans ses saints* (Dievs ir apbrīnojams Savos svētajos). Šo māsas Agneses aprakstu ir ar parakstiem apstiprinājis Keizersbergas benediktiešu abatijas abats Ambrozijs Verēls, bīskaps Viktors van Bērdens (Beurden), māsas Agnese, Marija un Denīse un ārsts Leonets.

Lūk, māsas Agneses apraksts:
„1979.gada 7. novembrī, pastaigājoties savas dzīves vietas, Keizersbergas abatijas dārzā, bīskaps pakrita un salauza kreiso plecu. Luvenā „Svētās Sirds“ slimnīcā pēc rentgenogrāfijas viņam ieģipsēja plecu un roku. Ņemot vērā lielo vecumu un stāvokli, kādā bīskaps atradās, viņu nevarēja atstāt bez pastāvīgas uzraudzības, ko abatija viņam nespēja solīt. Tāpēc abats Verēls un arī bijušais abats van Dorens griezās ar lūgumu uzņemt bīskapu Sloskānu atveseļošanās mājā „Emmausā“, kas atrodas 5 km attālumā no Keizersbergas. Daudzus gadus šī vieta kalpoja kā atpūtas un veselības uzlabošanas iestāde bīskapiem, priesteriem un vispār pensionētajiem. Bet pēdējā laikā – norāda māsa Agnese – mēs vairs nedrīkstējām uzņemt slimos garīdzniekus, jo ar katru gadu deficīts auga miljonos, pie tam no 1978. gada 8. decembra šī māja nonāca Kristīgo Slimokases pārziņā kā veselības uzlabošanas iestāde tās biedriem.

Bīskapa Sloskāna uzņemšana sagādāja problēmas. Bet neviens nebija domājis, nedz ierosinājis, lai pēc vairāku gadu pavadīšanas cietumos un koncentrācijas nometnēs Krievijā, tad pēc atbrīvošanas – no valsts uz valsti, no slimnīcas uz slimnīcu, no klostera uz klosteri – bīskaps kļūtu, maksājot biedru naudu, par kādas slimokases locekli. (Lai kļūtu par slimokases biedru, bija vajadzīga paša iniciatīva). Sakarā ar to viņam nebija nekādas sociālās aizsardzības. Lūk, godājama, no savas zemes izstumtais, vecs un miesās nespēcīgs bija pilnīgā atkarībā no citu žēlastības.

Zinot, ka bīskaps Sloskāns bija tik daudz cietis savā dzīvē, man ļoti negribējās atstāt viņu neuzņemtu „Emmausa“ mājā. Iekams izšķīros – turpina māsa Agnese – es telefonēju mūsu ģenerālpriekšniecei, mātai Emmanuēlai (Duffelē). Izprazdama šo īpašo gadījumu, viņa piekrita uzņemt bīskapu mūsu iestādē uz vienu mēnesi. Bet kas notiks pēc viena mēneša? Lai nokārtotu bīskapa ilgākas palikšanas iespējas mūsu mājā, es griezos Mehelenes arhibīskapijā. Priesteris Staņislavs de Dekers, atbildīgais par slimo un veco priesteru sociālo statusu, darīja zināmu šo īpašo gadījumu bīskapu sanāksmē. Beļģijas bīskapi vienprātīgi uzņēmās segt visus izdevumus, kas saistīsies ar bīskapa Sloskāna uzturēšanos šinī mājā. Dieva gādība nokārtoja visu. Es pateicos Dievam.

Tanī pašā dienā pēc nelaimīgā kritiena bīskaps Sloskāns tieši no slimnīcas ieradās „Emmausa“ atveseļošanās mājā, kur es uzņemu cienājamo slimnieku atplestām rokām. Man nācās grūti viņu pazīt – turpina māsa Agnese – jo nebiju redzējusi viņu vairākus gadus. Viņš atradās neiedomājami nožēlojamā stāvoklī: vājš, nespēcīgs, apaudzis ar gariem matiem un lielu bārdu, noplīsis; viņš atgādināja man kādu klaidoni. Nespēkā viņš pārvietojās ļoti lēni. Viņa seja atspoguļoja bailes un samulsumu, arī redze viņam bija vāja.

Uzmanot viņa laužto plecu, piesardzīgi nosēdināju viņu labā klubkrēslā un tūlīt apkopu viņu: nomazgāju to un noskuvu bārdu, apģērbu sutānā un pabaroju. Tagad es pazīnu cienājamo, veco bīskapu Sloskānu. Es nespēju pietiekami pateikties Kungam par šo lielo žēlastību. Pirmo nakti pie mums bīskaps pārdzīvoja ļoti savādi. Būdams pilnīgi apmulsis, nesaprašanā, kas bija ar viņu noticis iepriekšējā dienā, viņš bija ļoti nemierīgs. Ap pusnakti es atradu viņu izģērbusos, sēžam uz krēsla, aukstā telpā – tas bija novembra mēnesis. Viņš bija pat noplēsis salauztā pleca pārsējus. Šis skats man atgādināja kādu viduslaiku gleznu: Kristus uz auksta akmens – *Ecce Homo!* (Lūk, Cilvēks!)

Ātri es pārsedzu viņu ar rīta mēteli un steidzos pasaukt māsu Denīsi, lai tā palīdz man pārsiet un nostiprināt laužto plecu un nolikt viņu gultā. Kad to darījām, viņš bija mierīgs, laipns, smaidīgs, pateicīgs un padevīgs kā jērs. Pēc šīs neaizmirstamās nakts bīskaps vairs netika atstāts naktī viens pats. Es uzraudzīju viņu visus šos

mēnešus, kamēr viņš atradās pie mums. Tikai pēc viņa nāves es ap-
tvēru, kādu žēlastību Dievs bija man piešķīris. Atļaušos pastāstīt ne-
lielu uzjautrinošu atgadījumu. Ārsts regulāri nāca apmeklēt bīskapu.
Kādu dienu, kad ārsts pēc izmeklēšanas atvadījās, bīskaps ārsta aiz-
mugurē deva man zīmi, ka viņš vēlas ārstam samaksāt, bet viņam
neesot naudas. Tas izskatījās jocīgi, bet patiesi. Mūsu ārsts Dr. Leo-
nets parakstīja bīskapam piemērotas zāles, kas pēc vairāku nedēļu
lietošanas deva labus rezultātus. Pacients atguva pilnīgu apziņu un
gaišu prātu.

Visā bīskapa Sloskāna uzturēšanās laikā „Emmausa“ mājā nevaru
atzīmēt neko īpašāku par viņa pazemīgo smaidu. Viņš pastāvīgi lū-
dzās. Vienmēr mēs redzējām viņu skaitot rožukroni. Viņa lielā mīle-
stība uz Kristu un Viņa svēto Māti izpaudās dievbijīgos žestos, kuri
mums kļuva ģimeniski tuvi. Vienmēr viņš noskūpstīja māsas, kas
viņu apkopa, krustu, tāpat tas notika ar katru rožukroni, ko viņš redzē-
ja. Viņš atradās pastāvīgā lūgšanā. Katru reizi, kad mūsu zvani skanē-
ja, viņš vēlējās iet uz kapelu, domādams, ka tur notiek lūgšanas. „Ah,
die Kirche!“ (Baznīca!).

Visnepatīkamākais brīdis kā viņam tā arī devējam bija ēdienrei-
zes. Viņš nelabprāt ēda. Jau pēdējā laikā abatijā viņš ēda tikai ne-
daudz maizes brokastīs un kartupeļus ar mērci pusdienās. Ēšana sagā-
dāja viņam īstas mocības. Ēstgribas trūkums vai gavēšanas upuris?!
Vai tas nebija saistīts ar viņa garajiem bada gadiem cietumos un kon-
centrācijas nometnēs?

Brokastīs, ko viņam deva māsa Denīse, bija maize bez garozas
(bīskapam nebija vairs zobu) ar sviestu un ievārījumu un liela kafijas
tase ar pienu un cukuru. Ar lielu pacietību un grūtībām māsa panāca,
ka viņš apēda vismaz kaut ko no paredzētās maltītes.

Svētā Mise, ko mums koncelebrēja dārgais bīskaps katru dienu,
bija viņam visgaišākais brīdis. Sākumā viņš koncelebrēja kopā ar
dominikāņu tēvu Braunu (atvaļinātu karaļa galma kapelānu). Tēvs
Brauns celebrēja sv. Misi savā istabā. Konsekrācijas brīdī bīskaps
bija aizkustināts līdz asarām, kas tecēja pār viņa vaigiem, un viņa
lūpas dvesa vaidus... – Bieži man nācās iejaukties, lai noslaucītu
viņam vaigus un zodu... asaras tecēja uz altāra. Dažreiz es jautāju

Bīskaps B. Slokāns atveseļošanās mājā 1980. g. vasarā

viņam, kāpēc viņš ir tik aizkustināts, bet nekad nesaņēmu atbildi. Tikai debesīs es uzzināšu to. Tikai Dievs to zina – kāpēc?

Jau pēc rīta tualetes (bārdas noskūšanas, mazgāšanās, apģērbšanās un novietošanās savā klubkrēslā), viņš ņēma savu rožukroni un lūdza visu dienu.

Pateicoties medikamentiem, ko parakstīja ārsts, viņa atmiņa un izturēšanās ievērojami uzlabojās. Medikamentus viņš lietoja labprāt, jo apzinājās, ka tie ir viņa labumam.

Pēc kāda laika bīskaps Sloskāns vairs nejautāja pēc abatijas, bet abatu un citu mūku vizītes gan viņu ļoti iepriecināja. Savus ciemiņus viņš pavādīja vienmēr līdz liftam, bet pats lietoja labāk kāpnes. Mēs ievērojām, ka viņš mīlēja dot konfektes apmeklētājiem. Tās mēs labprāt viņam sagādājām.

Lai panāktu, ka bīskaps vairāk ēstu, māsa Marija atveda viņu pusdienās un vakariņās mūsu ēdamzālē. Neatminējies, ka viņš jau bija ēdis, viņš ēda nedaudz arī ar mums; bet, līdz ko viņš atjēdzās, ka bija jau ēdis, tad sacīja: „t'is genoug“ (nu jau pietiek). Ja viņš teica „nē“, tad arī palika „nē“. Vispār viņš runāja maz. No viņa staroja labsirdība. Man bieži bija iespaids, ka viņš jutās par kaut ko vainīgs, domājams, ka tas bija sakarā ar to, kā pret viņu izturējās, un ar pazemojumiem, ko viņš savā laikā pieredzēja. Bieži viņš sita pa krūtīm, sakot: „Lielais grēcinieks“. Ik nedēļas viņš gāja pie grēksūdzes pie abata van Dorena. Ja viņam bija nepieciešams iet pie grēksūdzes, tad ko lai sakām mēs par sevi?!

Pēc vakariņām bīskaps devās ar mums uz kapelu, lai piedalītos vakara lūgšanās. Viņš palika sēdot klubkrēslā, aizmugurē. Kad mēs nobeidzām savas lūgšanas, viņš aizgāja līdz altārim un deva mums savu svētību. Nekad neviena no mūsu māsām neaizmirsīs bīskapa Sloskāna žestu un svētības veidu: acis pacēlis uz debesīm, it kā viņš nebūtu vairs šīs zemes virsū. Tiešām, tā bija svētība, ko deva kāds svētais. Rakstot šīs rindas, es atkal esmu pilnīgi satraukta. Mēs visas ļoti mīlam bīskapu Sloskānu.

Tā atnāk un aiziet dienas, nedēļas un mēneši – pārāk ātri! Līdz dienai, kad viņam uznāca neliels sirds vājums 1981. gada 13. janvārī. Ārsts ieteica vest viņu uz slimnīcu. Mūsu cienījamā pacienta veselība

Bīskaps B. Slokāns atvесеlоšanās mājā 1981. g. pavasarī

lēmām uzlabojās, un pēc trim dienām bīskaps atkal bija pie mums. Kāds bija mūsu prieks un pateicība Dievam!

Būdamis laimīgs, atkal atrazdamies „Emmausa“ mājā, tikko mēs nonācām augšējā stāvā, ejot no lifta, viņš izsaucās ar lielu smaidu: „Ā, tas ir mans koridors!“, tad, nonākot istabā: „Ā, tā ir mana istaba!“ Tikko es biju apsēdinājusi viņu klubkrēsļā, ienāca Monsiņjors van Bērdens (atvaļināts misionāru bīskaps), mājas kapelāns, kas ļoti cienīja bīskapu Sloskānu. Tikko viņu ieraudzījis, bīskaps uzlēca kājās, lai apkamptu viņu.

Mierīgi aiztecēja daži mēneši. Mēs jau gatavojāmies svinēt viņa 55. bīskapa konsekrācijas jubilejas dienu, kurai vajadzēja notikt 10. maijā, piedaloties Beļģijas primātam V.E. kardinālam Danēlam (Danneels). Bet Dievs bija lēmis citādāk. – 1981. gada 15. aprīlī, trešdien, bīskapu piemeklēja atkal jauna sirdslēkme. Atkal viņš tika aizvests uz slimnīcu. Tā bija Klusās nedēļas trešdiena. (Tieši pirms nedēļas bīskaps bija saņēmis Slimnieku svaidīšanas sakramentu).

Lielajā sestdienā, 18. aprīlī plkst. 7, no slimnīcas nāca slihta vēsts. Tūliņ – bīskaps van Bērdens, māsa Marija un es – devāmies uz slimnīcu. Cienījamais slimnieks jau bija nesamaņā. Tad ieradās abi abāti no Keizersbergas abatijas. Visādās valodās centāmies uzrunāt bīskapu, bet viņš vairs nereaģēja. Mēs sākām skaitīt stiprā balsī vienu rožukroņa daļu pēc otras un dažas citas lūgšanas. Slimnieka stāvoklis palika nemainīgs. Tad es sacīju abatam van Dorenam: „Monsiņjor, vai nevajadzētu tagad dziedāt *Salve Regina* (Sveika, Karaliene)? (30 gadus ilgi bīskaps piedalījās abatijas vakara lūgšanās, kur diendienā dziedāja *Salve Regina*.) Acumirkļi bīskapa Sloskāna seja un tās izteiksme pārveidojās. Es varu teikt, ka tā bija īsta apskaidrošanās (transfigurācija), ko neviens no klātesošiem nevarēs nekad aizmirst. Viņa seja it kā sāka starot, tās izteiksme kļuva gaiša, acis atvērās un pagriezās pret debesīm. Šādā veidā pacietīgais moceklis atdeva savu skaisto dvēseli Dievam, tieši tanī brīdī, kad mēs dziedājām: *Post hoc exilium... O Clemens, O Pia, O Dulcis Virgo Maria* (Pēc šīs trimdas... Ai žēlīgā, ai cēlā, ai saldā Jaunava Marija).

Tad ar lielu satraukumu un asarām acīs dziedājām, dziesmai skanot kā vaimanai: *Regina Coeli, Laetare Alleluia!* (Debesu Karaliene, priecājies). Tā bija Lieldienu sestdiena...

Neilgi pēc tam - māsa Marija un es - apkopām bīskapu un apģērbām viņu augstā Gana tērpā ar mitru un zizli.

Visu dzīvi viņš bija nabags; tāds viņš palika līdz nāvei... Mums bija jāievieto viņa mirstīgās atliekas zārkā, kas bija viņam par šauru...

Lielais trimdinieks iegāja savā debesu Tēvijas priekā, mūžīgā Tēva patvērumā. *Hostia pro fratribus* – mīlestības upuris par saviem brāļiem; bīskaps tāds palika līdz savas dzīves beigām. “Ar šiem vārdiem māsa Agnese nobeidz savu aprakstu par bīskapa Sloskāna pēdējiem dzīves gadiem. (52)

Par bīskapa pēdējām dienām un nāvi mons. Dr. K. Ručs raksta: „Šogad 15. aprīlī, Klusās nedēļas trešdienas rītā, bīskaps Sloskāns vēl koncelebrēja sv. Misi Emmausa mājas kapelā. Pēc dievkalpojuma viņam uznāca sirds vājums triekas veidā. Tūliņ klostermāsas nogādāja viņu Luvenas galvenajā slimnīcā.

Nekavējoties apmeklējis slimo bīskapu, mons. Dr. K. Ručs satriekts teica: Bīskaps guļ nesamaņā. Sirdi pārņem smaga nojauta, ka viņš vairs necelsies. Atmiņā pavīd ilgie 20 gadi, kas nodzīvoti kopā ar bīskapu Sloskānu Luvenas Keizersbergas benediktiešu klosterī, Rīgas Garīgā semināra laiki, kur bīskaps bija profesors un garīgais tēvs, un neaizmirstamais brīdis Aglonas Dievmātes svētnīcā, kur pagājušā kara laikā bīskaps iesvētīja mani par priesteri. Viņam biju kalpojis pie sv. Mises, ko viņš celebrēja Aglonas Brīnumdarītājas Dievmātes priekšā pie tā sauktā Loreto altāra. Aizlūdzis Dievu par bīskapu un atvēlējis viņu Aglonas Dievmātes aizbildniecībai un patvērumam, šķīros ar smagu nojautu, ka viņš vairs neatvērs acis un viņa balsi vairs nedzirdēsim...

Lielās piektdienas pēcpusdienā mons. K. Ručam bija izdevība vēlreiz apmeklēt slimo bīskapu. Bīskaps atvēra acis. Turēdams savā rokā monsiņjora roku, viņš kaut ko runāja, bet vājā un neskaidrā balsī. Diemžēl, nevienu vārdu vairs nevarēja saprast. Varbūt viņš jau atvadījās... Dziļi un žēlīgi viņš raudzījās monsiņjorā. Neaizmirstams paliks bīskapa dziļais skatiens...” (53)

Izvadīšana pēdējā gaitā

Bīskapa Sloskāna izvadīšana pēdējā gaitā notika Lieldienu nedēļas sestdienā, 25. aprīlī. Viņa vienkāršais benediktiešu mūku zārks bija novietots Luvenas Keizersbergas benediktiešu baznīcas altāra priekšā, aplāts ar Latvijas nacionālo karogu. Virs zārka bija novietota sarkana mitra un augstā Gana zizlis, ko apņēma sarkana stola. Lai gan abatijās apbedot ziedus pie zārka baznīcā neliek, tomēr izņēmuma kārtā tur bija nolikti Latvijas sūtniecības lietveža Londonā T. Ozoliņa, latviešu Nabadzīgā Bērna Jēzus kongregācijas klostermāsu Simpelveldē (Holandē) un poļu organizācijas Beļģijā sarkanbaltie ziedi.

Izvadīšanas svēto Misi celebrēja Mehelenes-Briseles arhibīskaps Godfrīds Danēls. Koncelebrēja Apustuliskais nuncijs Briselē arhibīskaps Iginis Kardināle, benediktiešu klostera vecais abats R. van Dorens un abats priekšnieks A. Vernēls, Hildesheimas bīskaps H.M. Jansens Vācijas bīskapu konferences uzdevumā, Emmausa mājas kapelāns bij. Zairas misiju bīskaps V. van Bērdens, Namīras palīgbīskaps J.B. Mistī un četri latviešu priesteri; mons. Dr. K. Ručs, prāvests P. Dupats, pr. Dr. A. Brumanis un prāvests A. Smelters.

Ņemot vērā mocekļa un svētuma iezīmes nelaiķa dzīvē, arhibīskaps G. Danēls kopā ar klostera abatiem izšķīrās neturēt sēru sv. Misi (sēru ornātos), kur aizlūdz par cilvēku grēkiem, bet gan Lieldienu laika sv. Misi baltos ornātos un ar Lieldienu laika priecīgo alleluja. Sv. Misi ar dziesmām kuplināja abatijas klostera zēnu koris un mūki.

Dievkalpojumā piedalījās ap 300 personu, to starpā Gentas palīgbīskaps L.Ch.J. De Kesels, palīdzības organizācijas Ostpriersterhilfe dibinātājs un vadītājs premonstriešu tēvs Verenfrīds van Strātenis un daudz sabiedrisku darbinieku un tautiešu, pa lielākai daļai no Beļģijas un Vācijas. (54; 55)

Izjustu un dziļi pārdomātu svētrunu teica arhibīskaps Danēls, izceldams bīskapa Sloskāna ciešanas padomju cietumos un soda no metnēs.

„Dārgie brāļi bīskapi, dārgie brāļi un māsas! Šīs dienas liturģiskie lasījumi dod mums brīnišķīgu gleznu par to, kurš nupat ir atstājis mūs, lai dotos uz Tēva mājām. Mēs uzlūkojam šinī stundā viņa ķermeni, kas gaida augšāmcelšanos. Šīs zemes gaitas bīskaps Sloskāns

nostaigāja galvenokārt kā izsūtītais un trimdinieks; kā Gans savas tautas vidū viņš bija tikai īsu laiku. 50 gadus viņš pavadīja Babilonas upju krastos. Viņa ķermenis bija saistīts važās, bet, kamēr tas drupa, viņa gars dienu no dienas atjaunojās. Ja viņa ķermeņa balsij vajadzēja arvien vairāk un vairāk klusēt, kad viņa iekšējā – Svētā Gara balss, kas raidīja klusus slavinājumus un lūgšanas Dievam, kļuva aizvien stiprāka. Gadu tecējumā aizvien vairāk un vairāk viņš kļuva lūgšanu cilvēks, Dieva slavinātājs un aizbildinātājs, un viņa ķermenis kļuva arvien vairāk un vairāk kā dāvana, es domāju – upuris. Bez tam, vai tad 1926. gada 10. maijā, kad viņu visā slepenībā Maskavā konsekkrēja par bīskapu, viņš nebija izvēlējis par devīzi *Hostia pro fratribus* ? „Es esmu upuris par saviem brāļiem, dzīvā hostija, garīgs upuris.“ Un šie brāļi, par kuriem viņš pats bija dzīvs upuris, esiet jūs, mani brāļi un māsas, jūs, kas esat šinī baznīcā. Jūsu dēļ viņš tika upurēts.

Atgriezīsimies pie mūsu liturģijas lasījumiem. Par mūsu mirušo bīskapu sv. Pāvils savā vēstulē romiešiem, ko nupat lasījām, saka: „Kas tad mūs spēj šķirt no Kristus mīlestības? Vai bēdas, vai apspiešanas, vai bads, vai kailums, vai briesmas, vai vajāšanas, vai zobens? Ir tā, kā rakstīts: Tevis dēļ mēs ciešam nāvi augu dienu; mūs uzskata līdzīgu kaujamām avīm. Bet visumā mēs uzvaram Viņa dēļ, kas mūs ir mīlējis. Es esmu drošs, ka ne nāve, ne dzīvība, ne eņģeļi, ne valdības, ne varas, ne tagadējais, ne nākamais, ne spēki, ne augstums, ne dziļums un neviena cita radība nespēs mūs šķirt no Dieva mīlestības, kas ir mūsu Kungā Jēzū Kristū.“ (Rom. 8, 35-39). Daudzie cietumi un soda nometnes, caur kurām viņš bija gājis, nespēja bīskapu Sloskānu šķirt no Kunga Jēzus mīlestības. Šīs ciešanu vietas mēs neuzskaitīsim, jo piemiņa, ko mēs svinam šodien, šinī stundā, nav, lai mēs atminētos nāves un kapa vietas. Mēs svinam Tā, Kas Dzīvs un Augšāmcēlies, tukšā kapa piemiņu.

Nē, nekas nav šķīris viņu no Kristus mīlestības, ne bailes, ne bēdas, ne izmisums. Lai man atļauts minēt to, ko viņš rakstīja saviem vecākiem 1928. gadā pēc savas notiesāšanas un pirms aizvešanas uz koncentrācijas nometni pie Baltās jūras. Es citēju viņa paša vārdus: „Jūs uzzināsiet caur laikrakstiem, dārgie vecāki, ka es esmu apcietināts. Beidzot pēc sešiem mēnešiem man ir iespējams rakstīt jums

dažus vārdus. Es vienmēr mīlēju sludināt šos Jēzus vārdus: neviens mats jums nekritīs no galvas bez Dieva ziņas. Tagad es to izjūtu un pārdzīvoju, ka tas, kas notiek, ir saskaņā ar Dieva gribu un mūsu pestīšanas labā. Es varu jums apliecināt, ka visos pēdējos savas dzīves gados neesmu saņēmis tik daudz Dieva žēlastību, kā šajos mana izsūtījuma pēdējos 5 mēnešos. Šis izsūtījums ir vislielākais un visskaistākais manas iekšējās dzīves notikums, kaut gan es dziļi nožēloju, ka nevaru turēt sv. Misi. Dārgie vecāki, lūdziet par mani, bet bez bēdām un izmisuma. Lai jūsu sirdis atveras visā pilnībā, pat līdz mīlestībai. Es esmu laimīgs, jo tagad es iemācījos mīlēt visus cilvēkus bez izņēmuma – arī tos, kuri, liekas, nebūtu to pelnījuši, jo tie ir visnelaimīgākie... Es lūdzu jūs, lai nekādas atriebības vai rūgtuma jūtas neiezagtos jūsu sirdīs, jo citādi mēs vairs nebūsim kristieši, bet gan fanātiķi. Es esmu laimīgs, uzzinot, ka jūs esat vienmēr ar mani. Vai tad iekš tā nepastāv debesu laimība, ko mēs visi gaidām?“ – Lūk, vārdi, ko bīskaps Sloskāns rakstīja vecākiem. Es esmu pārliecināts, ka viņš teiktu tos arī šodien. Es nešaubos, ka viņš mīl vēl dedzīgāk savus brāļus tur, kur viņš patreiz atrodas – Dieva rokās.

„Svētīgi esat jūs, ja jūs Manis dēļ lamās vai vajās un visu ļaunu netaisni par jums runās. Priecājieties un līksmojieties, jo jūsu alga ir liela debesīs! Tā viņi ir vajājuši praviešus, kas dzīvoja pirms jums.“ (Mt. 5, 11-12)

Dārgais bīskaps Sloskāns, jūsu ķermenis tagad guļ, bet jūsu sirds ir nomodā. Jūs turpināt mums runāt. *Defunctus adhuc loquitur* (mirušais vēl runā). Māciet mūs ilgi lūgties, ciest un slavēt Dievu, mīlēt Euharistiju – sv. Misi, ko jūs celebrējāt, neskatoties uz visu, ārkārtējos apstākļos – ar mazu glāzīti un konservu bundžas vāku kā patēnu! Māciet mūs mīlēt Kristu!

Es nevaru nepieminēt, dārgais brāli bīskaps, kas tagad guļat, to brīnišķīgo pirmo kristiešu aprakstu par svēto Polikarpu, par vienu no jūsu lielajiem priekštečiem. Kad bīskaps Polikarps bija nonācis arēnā, viņu gribēja piesiet sārta kokam. Bet viņš teica: „Es esmu brīvs, tāpēc jūs nedrīkstat piesiet mani pie sārta!“ Un nevarēja arī piesiet viņu. Polikarps stalti stāvēja sava ganāmpulka vidū, atgādinot izvēlētu jēru, kas nolemts upurim. Tad bīskaps Polikarps pacēla acis un sacīja:

„Kungs, Visuvarenais Dievs, Jēzus Kristus Tēvs, lai ir svētīts Tavs vismīļais Dēls, caur kuru mēs Tevi iepazīnām; Tu eņģeļu, visas radības un Tavā klātienē dzīvojošās taisnīgo saimes Dievs; es Tevi slavēju, ka esi nolēmis man būt cienīgam kļūt par mocekli un būt līdzdalīgam Tava Dēla biķerī, lai mana dvēsele un miesa augšāmceltos mūžīgajai dzīvei. Pieņem mani, Kungs, kā dārgu un vēlamu upuri, tā kā Tu esi to sagatavojis un kā Tu to tagad rādi! Dievs, Tu turēji savu solījumu, jo Tu esi uzticības un taisnības Dievs. Par šo žēlastību un par visām lietām es pagodinu, slavēju un pielūdzu Tevi caur mūžīgo un debešķīgo Augsto Priesteri Jēzu Kristu, Tavu vismīļo Dēlu.“

Kad Polikarps bija beidzis šo lūgšanu, sārtu aizdedzināja, un no tā pacēlās augsta liesma. Šinī brīdī mēs bijām kāda brīnuma liecinieki. Liesma pacēlās velles veidā jeb kā buras, kurās pūš vējš, un apskāva mocekļa ķermeni. Bīskaps palika vidū nevis kā kāda miesa, kas dega, bet gan kā maize, kas guļ ceplī.

Dārgais līdzbrāli, lūk, jūs, kā Polikarps esat daudzu ciešanu un vajāšanu žēlastības pārveidots Euharistijas maizē – *Hostia pro fratribus*. Iestājieties par mums, lai jūsu dēļ pateicība tiek sniegta Tēvam ar Dēlu Svētajā Garā šodien un mūžīgi mūžos! Āmen.“ (43)

Pēc arhibīskapa svētrunas medicīnas doktorands Andris Jerumanis teica tautas aizlūgumus franču, flāmu un latviešu valodā. Latviski viņš aizlūdza: „par mūsu bīskapa brāļa dēliem un radniekiem dzimtenē, par mūsu cietēju latviešu tautu trimdā, dzimtenē un Sibīrijā, lai tā paliktu uzticīga Dievam un tēvijai.“

Baltkrievu katoļu pārstāvis kņazs Dr. Arianovs aizlūdza krievu valodā, pateikdamies par visu, ko bīskaps kā pēdējais augstākais katoļu Baznīcas garīgais Gans Baltkrievijā bija devis turienes ticīgajiem un aizlūgdams par viņu kā drošsirdīgu Dieva liecinieku un uzticīgo Evaņģēlija sludinātāju, par ko ticis ieslodzīts cietumos un kļuvis par mocekli, dziļā uzticībā un pašātvībā uz Dievmāti Jaunavu Mariju.

Sv. Mises noslēgumā apustuliskais nuncijs arhibīskaps I. Kardināle uzsvēra, ka pāvests Jānis Pāvils II ļoti cienījis bīskapu Sloskānu, un viņš nolasīja Svētā Tēva līdzjūtības telegrammu, ko viņam atsūtījis Vatikāna valsts sekretārs kardināls A. Kasaroli. Tā

skan šādi: „Saņēmis ziņu par Mogiļevas un Minskas apustuliskā administratora bīskapa Sloskāna aiziešanu mūžībā, Svētais Tēvs, dziļi aizkustināts, domā par aizgājēja un viņam uzticēto kristiešu pārbaudījumiem, kādus tiem bija jāpanes kristīgās ticības dēļ. Svētais Tēvs lūdz Dievu, lai Viņš atalgo šo drošsirdīgo Baznīcas kalpu, un izteic savu dziļo līdzjūtību Baltkrievijas katoļiem, viņa latviešu tautas brāļiem un visiem viņa draugiem, un dod viņiem savu Apustulisko Svētību.“

Pēc sv. Mises latvieši nodziedāja bīskapa Sloskāna un mūsu visu iemīļoto Aglonas Dievmātes dziesmu – Jaunava Svētā Aglonas baznīcā.

Mehelenas-Briseles arhibīskaps Danēls izvadīja un apbedīja bīskapu Sloskānu Keizersbergas benediktiešu abatijas kriptā blakus citiem abatiem. Klosters korim un dievlūdžējiem dziedot antifonu *In paradisum deducant te Angeli* (Uz Paradīzi lai aizved tevi eņģeļi; svētie mocekļi lai tevi sagaida...), zārku uz kapa vietu abatijas parka otrā galā caur ziedošu ābeļu dārzu nesa bijušie audzēkņi: mons. K. Ručs, austrumu rita virspriesteris A. Jermolenko, Dr. A. Brumanis, pr. M. Lizdiks, pr. P. Dupats un garīgā semināra kandidāts Paskals Jerumanis.

Kapsētā – pēc apbedīšanas lūgšanām – visu latviešu vārdā runāja bijušais bīskapa audzēknis, Eiropas koledžas administr. direktors L.L. Paklons. Atvadu runā latviešu, flāmu, franču un vācu valodās viņš izcēla aizgājēja labestību, dievbijību, cilvēcīgu garīgumu, pārdabisko pārliecību un citus tikumus. Uzrunādams franču valodā, L. Paklons teica: „Jautāts, vai ir sv. Boļeslavs, bīskaps Sloskāns atbildēja, ka tāda neesot, bet gan esot Polijas karalis Boļeslavs II, kas altāra priekšā nogalinājis Krakovas bīskapu sv. Staņislavu. Atbildēju, ka mēs pacietīgi gaidām, lai reiz būtu arī sv. Boļeslavs. Iesvētīts par bīskapu 33 gadu vecumā un izgājis caur cietumiem, mocībām un spaidu darbu noņem, bīskaps Sloskāns 1933. gadā atgriezās Latvijā. Viņu sagaidīja arī Rēzeknes lielajā baznīcā. Tauta stāvēja pārpildītā baznīcā, dārzā un ielās līdz tirgus laukumam. Kalpodams pie sv. Mises, vēroju, kā bīskaps Sloskāns, ģērbies savā vecajā un novalkātajā kažociņā, kāpa kancelē. Svētrunas sākumā, saņemot bīskapa svētību,

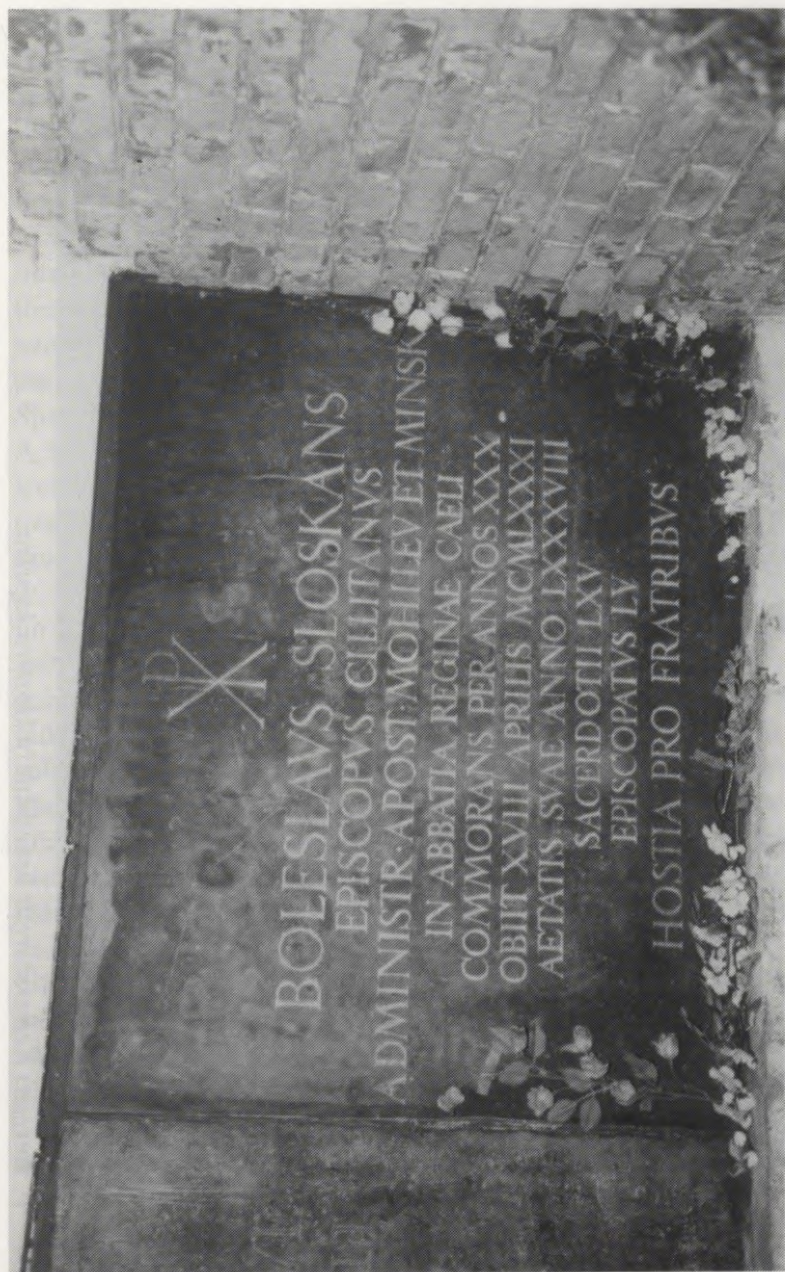
Zārka nolaišana kriptā 1981. g. 25. aprīlī. No labas: arhibīskaps G. Danēls, prāv. P. Dupats, Andris M. Jerumanis, Paskals M. Jerumanis, benediktiešu mūks, prāv. M. Lizdiks, pr. Dr. A. Brumanis un L.L. Paklons

visi ļaudis nometās ceļos un raudāja un, paliekot uz ceļiem, klausījās svētrunā.“

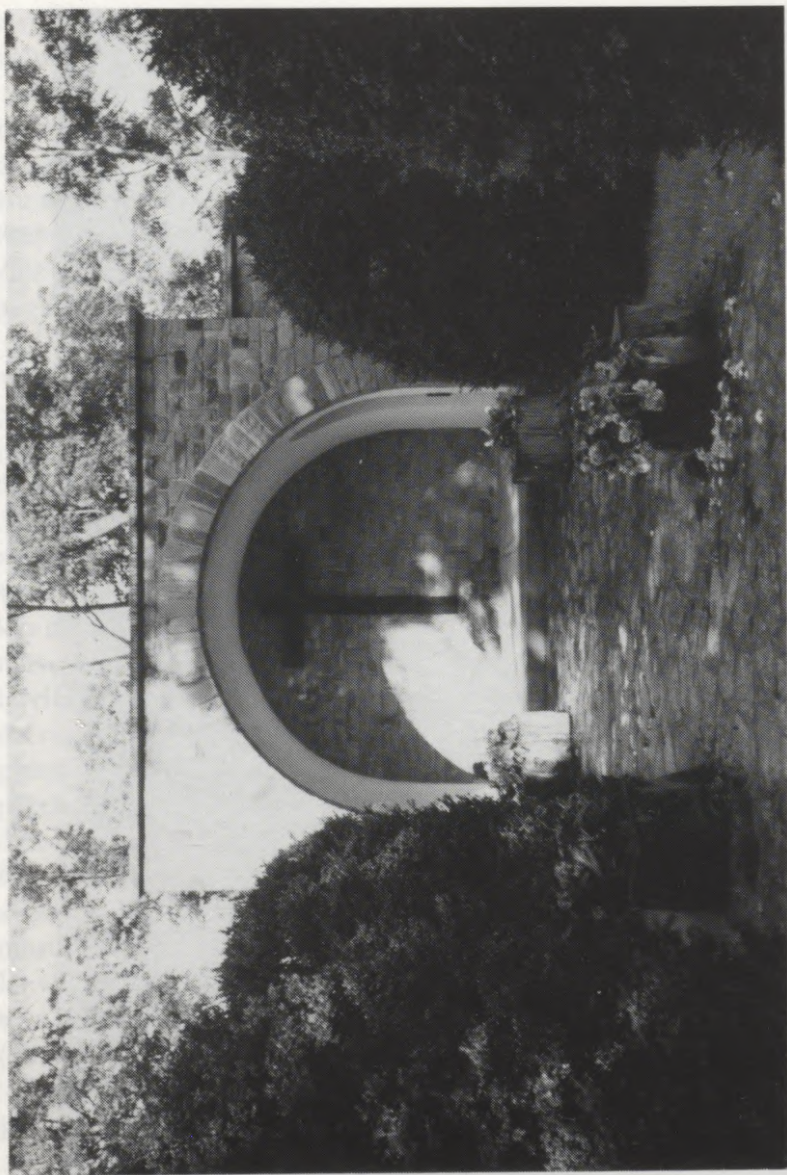
Pēc tam, uzrunādams flāmu valodā, L. Paklons teica: „Mūsu bīskaps nu atdusas flāmu Brabantā, kur viņš nodzīvoja 35 gadus. Viņš daudz darīja latviešu tautas labā, jo vienmēr atrada morālu un materiālu atbalstu flāmu tautā. Viņš nekad nelūdza kaut ko sev personīgi. Kādreiz, kopā ar bīskapu braucot 3. klases vagona kupejā, redzēju, kā viņš neuzkrītoši pūlējās ar mēтели aizsegt bīskapa sutāna sarkanās pogas, lai tās netiktu pamanītas...“

Uzrunādams latviešu valodā, Paklons teica: „Mēs atvadāmies no mūsu garīgā tēva, kas mums rādīja to, ko nozīmē īstais garīgais prieks, ko nozīmē labestība un kas ir svētums. Mēs paliekam bāreņi, jo ar mūsu bīskapu aiziet daļa no Latvijas, daļa no mūsu dzīves un daļa no mums pašiem. Bet Kristus teica: „Es esmu augšāmcelšanās un dzīvība“. Pilnīgā pašātvībā tam ticēja bīskaps Sloskāns. Kas viņu redzēja, tam nebija ne mazāko šaubu, ka cilvēks var dzīvot gara pasaulē, ka viss, kas notiek ap mums, nav nemaz tik svarīgs. Un ka tas, kas notiek mūsos pašos, tas, ko mēs darām, vai kā mēs apejamies ar mūsu tuvākajiem, ir pats galvenais. Bīskaps ir viens no retajiem latviešiem, kas visu savu dzīvi veltīja Dievam un pilnīgai garīgai dzīvei, kurā nekas nav svarīgāks par pazemību Dieva priekšā. Aizgājējs redzēja katrā cilvēkā Dievu, Dieva bērnu un pret katru viņš bija pazemīgs, un viņa klātbūtne deva gara mieru un gara prieku. Neviena diena šodien nav tā pati, kas bija vakar. Mums visiem, kas esam šeit, šī ir jauna diena, kas sākas, jo ar mūsu bīskapu aiziet no šīs dzīves svēts cilvēks, askēts, kontemplētājs un cilvēks, kas stāvēja augsti pāri mūsu ikdienai. Lūgšim Boļeslavu Sloskānu, lai viņš svētī mūsu dzīvi, lai viņš stāvē aiz mums un lai viņš atceras savu tautu, kas deva viņam tēvu, māti un māsu, kuru dzīves devumu viņš vienmēr augsti vērtēja.“
(54, 55)

Pēdējo svētību deva arhibīskaps, un abatijas mūki dziedāja Marijas dziesmu *Magnificat*.

Bīskapa B. Sloskāna atdusas vietas plāksne Keizersbergas benediktiešu klosterā kriptā

Luvenas Keizersbergas benediktiešu klosterā kapsēta

Pieņemšana un bērū azaidis

Pēc apbedīšanas visi bērīnieki tika aicināti uz pieņemšanu. Pieņemšanas laikā nolasiĶa vairākas līdzjūtības telegrammas, ko bija sūtījuši Beļģijas bīskapi, Vācijas bīskapu apvienības vārdā tās prezidents kardināls Hefners (Hoefner), baltkrievu bīskaps SipoviĶs, Francijas latviešu apvienība, poļu misijas vadītājs Romā un citi.

Latvijas diplomātiskā dienesta vadītāja Dr.A. Dinberga vārdā līdzjūtību izteica LAK EC prezidija ārlietu daļas vadītājs inĶ. P. ReinharĶs, sūtniecības lietveža Londonā vārdā – Beļģijas latviešu nacionālās komitejas priekšsēdis Dr.J. Jerumanis, latviešu pārstāvja pie Rietumvācijas valdības mag. iur. Ā. Šildes vārdā – skolotājs A. Spoģis, Latviešu Katoļu Studentu Apvienības „Dzintars“ prezidenta A.Tutina vārdā – inĶ. A. Homka, ev.-lut. mācītājs R. Bērziņš no Ķelnes, no Altetingas (Bavārijā) vācu kapucīnu tēvs Ladislavs Pettingers (viņš bija savā laikā prāvests sv. Alberta draudzē Rīgā un labi runā latviski vēl šodien) un daudzi citi.

Pēc pieņemšanas visi latvieši pulcējās plašajā abatijas ēdamzālē un kopā ar mūkiem ieturēja azaidu. Maltītes laikā mūsu garīgās aprūpes vadītājs monsiņjors Dr.K. RuĶs latviešu priesteru, ticīgo un dzimtenes Baznīcas vārdā sirsnīgi pateicās, franĶu valodā starp citu teikdams: „No visas sirĶs pateicos Jūsu Ekselencei Mehelenes-Briseles arhibīskapam un pašai arhibīskapijai par sniegto atbalstu bīskapam Sloskānam, sevišķi pēdējā laikā, kad bīskaps uzturējās „Emmausa“ mājā. Tāpat no sirĶs pateicos cienījamajām „Emmausa“ klostermāsām un viņu priekšniecei māsai Agnesei par lielo uzpūrēšanas, apkalpojot bīskapu, palīdzot viņam slimībās un fiziskajā nespēkā. Mēs, latvieši, esam ļoti, ļoti pateicīgi Keizersbergas benediktiešu klosterim, tēviem abatiem un visiem benediktiešu mūkiem, kas kopš 1951. gada ļoti brālīgi un viesmīlīgi veltīja bīskapam Sloskānam tik daudz mīlestības un goddevīgas cieņas, viņam izpalīdzot visos iespējamos veidos un lūdzot Dievu kopā ar viņu.

Mēs ļoti pateicamies godājamam tēvam Verēnfrīdam van Strāteņam, viņa vadītājai Ostpriesterhilfei un Viņa Ekselences Hildesheimas bīskapa H.M.Jansena vadītājiem kongresiem „Baznīca spaidos“ par bīskapam Sloskānam sniegto lielo morālo un materiālo atbalstu. – Mūsu dziļo sēru gadījumā pēdīgi pateicos visai Beļģijas Baznīcai, tās

bīskapiem, ticīgajiem un visai cildenajai beļģu tautai par dāvāto viesmīlību un patvērumu bīskapam Sloskānam un mums – visiem latviešu bēgļiem. Lūdzoties par bīskapa Sloskāna dvēseles mieru, nāk prātā psalmu vārdi: ...un mana miesa atdusas augšāmcelšanās cerībā (Ps 15.9).“ (54, 55)

Līdzjūtības apliecinājumi un preses izskaņas

Par bīskapa Sloskāna aiziešanu mūžībā, sniedzot īsākus vai garākus viņa dzīves aprakstus, ziņoja vairāki latviešu, beļģu, vācu, itāļu un citu zemju gan garīga, gan laicīga satura laikraksti. Tāpat ļoti daudz telegrammu un vēstuļu saņēma monsiņjors K. Ručs un Keizersbergas klostera abats. Šeit sniedzam zīmīgākos izvilkumus no tām.

Vatikāns

Svētais Tēvs Jānis Pāvils II piesūtīja dziļas tēvišķas līdzjūtības un svētības telegrammu, ko izvadīšanas sv. Mises noslēgumā nolasīja apustuliskais nuncijs.

Pāvesta emigrācijas komisijas prezidenta vietnieks, arhibīskaps Emmanuēls Klaričo: „...atcerēdamies bīskapa Sloskāna darbu augstākajā emigrācijas padomē Vatikānā, sērojam Jums līdz un dedzīgi aizlūdzam.“

Svētā Krēsla saimniecības sekretārs prelāts G.A. Abbo, bijušais apustuliskās nunciatūras sekretārs Rīgā, neatkarīgajā Latvijā: „Bīskapu Sloskānu pazinu, kad Rīgā bija apustuliskās nunciatūras sekretārs. Viņu ļoti augsti vērtēju un cienīju. Viņš bija patiess Kristus māceklis un sirsnīgs bīskaps, kas varonīgi cietis par ticību. Bezgalīgā Dieva ceļinieks, kura visa dzīve bija Dieva mīlestības un pastorālās dedzības liecība. Mēs ticam, ka viņš jau saņēma mūžīgo atmaksu, kas Evaņģelijā apsolīta uzticīgajam kalpam. Izsaku visdziļāko līdzjūtību Jums un visiem mūsu draugiem latviešiem un lūdzu Dievu par neaizmirstamo un vienmēr dārgo jūsu Tēviju.“

Latvija

Bīskaps Julijans Vaivods, Rīgas un Liepājas apustuliskais administrators, no Latvijas telegrafēja: „Latvijas katoļu vārdā izsakām līdzjūtību

sakarā ar bīskapa Boļeslava Sloškāna nāvi. Apbedīšanā, diemžēl, nevarēsim piedalīties, taču lūgšanās esam vienoti ar jums par viņa dvēseles mieru.“

Latvijas ev. lut. baznīcas arhibīskaps trimdā Arnolds Lūsis: „Izsakām jums visiem mūsu – luterāņu baznīcas – līdzjūtību, pastāvot ticībā, ka mūsu Kungs Jēzus Kristus uzņems savu uzticīgo kalpu triumfējošā baznīcā, ko Viņš – ārpus laika un telpas – ir cēlis un veidojis mūžībā, kur iznīcīgais tērpjas neiznīcībā un mirstīgais apvelk nemirstību.“

Latvijas ev. lut. baznīcas pārvaldes Lielbritānijā priekšnieks prāvests Ringolds Mužiks: „Izsaku Jums mūsu baznīcas Lielbritānijā sirsnīgāko līdzjūtību. Nelaiķis bīskaps Sloškāns, tāpat kā mūsu luterāņu bīskaps Krievijas luterāņu draudzēm Jānis Grīnbergs, bija liecinieki par kristiešu iznīcināšanu Padomijā. Bīskaps Sloškāns tomēr varēja atgriezties Latvijā un kalpot savai baznīcai vēl svētības bagātus gadus. Lai Kristus pats mierina visus tos, kas skumst, pateicībā par bīskapa kalpošanu.“

Latvijas diplomātiskā dienesta vadītājs, sūtnis Amerikas Savienotajās Valstīs Dr.A. Dinbergs: „Latviešu tauta paturēs bīskapu Sloškānu pateicīgā piemiņā kā īstenu latviešu patriotu un izcilu latviešu katoļu garīdznieku. Savu nelokāmo uzticību latviešu tautai un katoļu Baznīcai bīskaps Sloškāns ir apliecinājis, ejot mocekļa gaitas Solovkos un Sibīrijā. Arī trimdā viņš vienmēr iestājās par latviešu tautas tiesībām un latviešu katoļu vajadzībām. Ar savu dzīvi un darbu bīskaps Sloškāns ir iemantojis latviešu tautas nevīstošu pateicību.“

Latvijas sūtniecības vadītājs Lielbritānijā lietvedis T. Ozoliņš: „...dziļā kristīgi latviskā garā izteicu savas un visu tautiešu sēras un līdzjūtību.“

Latvijas pārstāvis Rietumvācijā mag.iur. Ā. Šilde: „...savā un Rietumvācijas tautiešu vārdā izsaku visai mūsu latviešu Romas katoļu baznīcai līdzjūtību sakarā ar Viņa Ekselences bīskapa Sloškāna nāvi. Sēroju ar jums un maniem Latgales draugiem.“

Beļģijas latviešu nacionālās komitejas priekšsēdis Dr. Jānis Jerumanis raksta Keizersbergas benediktiešu klostera abatam: „Trimdas latviešu vārdā pateicos Jums par mūsu mīļā bīskapa Sloškāna tik ļoti

atsaucīgo uzņemšanu. Keizersberga viņam bija kļuvusi par otru tēviņu, un tagad tā kļuva par viņa mūžīgās atdusas vietu. Keizersbergā mēs jutāmies vienmēr kā savās mājās. Par to mēs izsakām Jums dziļu pateicību.“

Brazīlijas jezuītu universitātes profesors Dr. St. Ladusāns: „Sērojot par ticības varoņa bīskapa Sloskāna nāvi, esmu garīgi klāt atvadīšanās dievkalpojumā.“

Latvijas sūtņa Kārļa Zariņa kundze Henriete no Londonas: „...ziņu par V.E. bīskapa Sloskāna aiziešanu mūžībā abas ar meitu Mariju Annu saņēmām ar skumju sirdi. Es atceros personīgi, ka mans nelaiķis vīrs, būdams ārlietu ministrs, bija cieši iesaistīts bīskapa atbrīvošanā no lieliniekiem. Un pēc tam trimdā, kad bīskaps apmeklēja Lielbritāniju, vairākas reizes mums bija gods un prieks būt ar viņu kopā. Dievs savā žēlastībā paturēja viņu ilgi vīrs zemes, lai neskatoties uz lielajām ciešanām – un varbūt tamdēļ – viņš, ar savu vienkāršību un lielo mīlestību, un ticību Dievam, radītu saules staru, kas deva visiem mieru, ar kuriem viņš satikās. Viņš izpildīja savus pienākumus ar godu, bija krietns latviešu patriots un deva priekšzīmi mums visiem.“

Par aizgājēju Dr. A. Brumanis atvadvārdos presē saka: „Bīskaps Sloskāns bija vienmēr neapšaubāma autoritāte latviešu katoļu vidū svešatnē. Ar savām apgarotajām runām viņš spēja aizraut latviešu semināristus. Nevienam nebija ne mazāko šaubu par viņa dievbijību un svēto dzīves veidu. Viņš uzstājās vienmēr kā īsts Baznīcas vīrs un latviešu patriots, mudinādams jaunos censoņus gatavoties Latvijai, bet svešniekiem daudzajās starptautiskajās sanāksmēs stāstīdams par Staļina teroru un nežēlīgajām brīvības apspiešanas metodēm. Plašais latviešu pulks, kas piedalījās mūsu bīskapa apbedīšanā, jutās kā viena sirds un viena dvēsele. Tas – pateicoties arī nelaiķa svētīgajai darbībai latviešu vidū, kuras dēļ tik ilgus gadus Rietumvācijā un īpaši Beļģijā, viņu uzskatīja par garīgo tēvu. Tik tuvs viņš bija visiem, nekad nešķirojot cilvēkus, mīlēja visus. Viņu dēvē par Latvijas brīvības ceļvedi un cer, ka viņš būs tāds vēl iespaidīgākā veidā tagad aizsaulē.“ (55)

Dr. P. Casno savā apcerē par bīskapa Sloskāna aiziešanu mūžībā saka: „Kad pienāca vēsts par bīskapa Sloskāna šķiršanos no šīs ze-

mes, mūsu sirdis nomāca kāda cilvēciska skumju noskaņa. To visu drīz vien nomainīja zināms prieks un gandarījums, ka nu mums ir aizbildnis mūžībā, kas labi zina un pazīst visas cilvēciskās bēdas, rūpes, sāpes un ilgas šinī „asaru ielejā“. Zinot un ticot, ka viņš sapratīs mūsu ilgas un vēlēšanās, mēs varam droši paļāvībā sagaidīt viņa aizbildniecību pie mūsu Tēva debesīs.“ (29)

Lietuva

Dziļu līdzjūtību izteica trimdas lietuviešu pārstāvji pie Svētā Krēsla Vatikānā – V. E. bīskaps A. Deksnis un prelāts L. Tulaba.

Baltkrievija

Trimdas baltkrievu austrumu rita bīskaps Č. Sipovičs telegrafēja no Londonas slimnīcas un izteica savu un baltkrievu priesteru līdzjūtību.

Polija

Izteikdams savu un trimdas poļu līdzjūtību un aizlūgdams, „lai Dievs debesu godībā uzņem mirušo bīskapu Sloskānu“, no Romas telegrafēja trimdas poļu garīgās aprūpes vadītājs S. Vesolijs.

Beļģija

Ļoti daudz beļģu izteica līdzjūtību un apbrīnu par bīskapu Sloskānu, jo viņš šai zemē bija plaši pazīstams. Minēsim tikai beļģu bīskapus. – Antverpenes bīskaps J. V. Dāms (Daem): „Bīskaps Sloskāns mums ir noteikti lielisks piemērs un drošs aizbildinātājs pie Tēva. Nekad es neaizmirsīšu viņu. Izsaku dziļu līdzjūtību dārgajiem latviešiem.“

Brīģes bīskaps E. de Smets: „...bīskaps Sloskāns bija ļoti cienījams un nopelniem bagāts cilvēks. Patiešām, viņa dzīve bija ciešanu un pārbaudījumu iezīmēta. Dieva Kunga dēļ viņam bija jāpakļaujas vajāšanām un ieslodzījumam. Viņš palika uzticīgs, pastāvīgs un drošsirdīgs savos pārbaudījumos. Tāpat kā Kristus dzīvē, viņa ciešanas bija mīlestības izteiksme Dievam un cilvēkiem. Liels ir atalgojums, kas viņu gaida. Pats Dievs sagaidīs savu labo un uzticīgo kalpu Debesu Tēva mājās. Dieva mīlestībā viņš paliks vienots ar jums un nepārtraukti izlūgs jums to labāko. Apliecinu savu patiesi izjusto, kristīgo līdzjūtību un sēras latviešiem trimdā.“

Namīras bīskaps R.J. Matens (Mathen) vēstulē Keizersbergas abatom: „Ar līdzjūtību pievienojos Jums sērās, kuras jūs izjūtat, sakarā ar bīskapa Sloskāna aiziešanu, viņu Jūs tik daudzus gadus pēc atbrīvošanas no cietuma tik sirsnīgi uzņēmt savā vidū. Es celebrēšu sv. Misi viņa svētajai piemiņai un Jūsu nodomos. Namīras palīgbīskaps Mistī aizstās mani bērēs. Bīskaps Mistī labi pazina cienījamo aizgājēju, kas bieži satikās ar bīskapu Šarī, lai dotos svētceļojumos uz Borēnu vai lai izpalīdzētu Iestiprināšanas sakramenta izdalīšanā mūsu diecēzē. Daudz mēs esam viņam parādā par viņa lielo ticības apliecinājumu.“

Haseltas bīskaps J. Heišens (Heuschen): „Sakarā ar bīskapa Sloskāna aiziešanu, sūtu Jums mūsu bīskapijas visdziļāko kristīgo līdzjūtību. Ejot pa savu ciešanu ceļu, sekojot Kristum, viņš arī aizies mūžīgajā svētlaimē, kur mūsu Tēvs ir sagatavojis mājvietu. Lai viņa upuris nes augļus austrumu Baznīcai un atļauj noņemt visus nožogojumus, kas kavē Latvijas Baznīcai pilnīgi attīstīties.“

Haseltas palīgbīskaps P. Skūrs (Schuers): „Pateicos Dievam par ciešanu un augšamcelšanās liecību, labestību un uzticību, ko bīskaps Sloskāns nesis mūsu vidū un visas pasaules Baznīcai.“

Ģentes bīskapijas ģenerālvikārs V. de Smets: „Palieku dziļā godbijībā tā priekšā, ar kuru es iepazīnos un ko mācījos cienīt jau kā seminārists, kad mēs kādreiz kopā pavadījām Kluso nedēļu Skildē, kur viņš bija mums pazemības un mīlestības piemērs.“

Vācija

No Vācijas pienāca daudzi dziļas līdzjūtības un cieņas apliecinājumi. Minēsim šeit tikai dažus.

Ķelnes arhibīskaps kardināls J. Hefners garā telegrammā izsaka dziļu līdzjūtību savā un Vācijas bīskapu konferences vārdā: „Bīskaps Sloskāns pieņēma un aprīņojamā veidā panesa visu Dieva Gādības paredzēto likteni. Mums visiem viņš deva neparastu ticības apliecinājumu. Viņa dzīve mums atgādina vēl tagad vajāto Baznīcu un ticīgos viņa dzimtenē. Lielā pateicībā aizgājēju pieminēšu lūgšanās. Lai Dievs vienmēr stāv klāt viņa dzimtenei un vajātajai Baznīcai! Vācijas bīskapu konferences uzdevumā sēru dievkalpoju-

mā un apbedīšanā piedalīsies Hildesheimas bīskaps H. M. Jansens, kas bija vienots dziļā draudzībā ar bīskapu Sloskānu.“

Vācijas bīskapu konferences pastorālā centra ārzemnieku garīgās aprūpes nacionālais direktors prelāts Dr. R. Amanns: „Cienījamais ticības liecinieks bīskaps Sloskāns benediktiešu abatijā upurēja Dievam savas lūgšanas un sv. Misi par Baznīcu dzimtenē un tālajos austrumos līdz pat Klusā okeāna krastiem. Mēs lūdzam Dievu, lai Viņš dotu mūžībā aizgājušajam bīskapam Lieldienu rīta gaismu.“

Hildesheimas bīskaps H. M. Jansens žurnālā „Königsteiner Rufe“ dod šādu aizkustinošu liecību: „Ir satriecoša lieta, ka bīskapa Sloskāna nāve palika pasaulē gandrīz nepamanīta. Pat Baznīcas laikrakstos. Cik ļoti nozīmīgs Baznīcas vēstures posms noslēdzās ar bīskapu Sloskānu.

1926. gadā savā bīskapa vāpenī viņš ir ielicis apustuļa Jāņa atklāsmes grāmatu ar 7 zīmogiem un virs tās upurjēru (Atkl. 5). Tam apakšā ierakstīta viņa bīskapa dzīves devīze: *Hostia pro fratribus*. Kas tuvāk pazina bīskapu un redzēja viņa pacietību, lūgšanas un kluso darbu, tie izprata, ka bīskapa Sloskāna vāpenis ar tā zīmējumu un devīzi viņa darbības sākumā ir kā pravietojums un tagad, dzīves noslēgumā, iespaidīgi liecina par viņu pašu.

Kad 1944. gadā iepazinos ar bīskapu Sloskānu, viņš bija 50 gadus vecs. Kad uzzināju par viņa dzīvi, cietumu un atbrīvošanas gaitām, man bija skaidrs, ka viss viņa dzīvē ir kaut kas ārkārtīgs. Luvenas Keizersbergas benediktiešu klostera abati bīskapa apbedīšanas laikā man teica, ka neviens abats, neviens garīgais tēvs nav devis klosterim tik iespaidīgu garīgumu, kā šis sirmmais bīskaps, kas ar savu klusuma, gandarījuma un lūgšanas piemēru gāja visiem pa priekšu. Bīskapu Sloskānu redzējām vienmēr meditējam un lūdzamies. Viņš dzīvoja it kā citā pasaulē. Garīgums no viņa izstaroja tik stipri, ka nemanot ap viņu iestājās bijīgs klusums.“ (45)

Par beatifikāciju

Pamatodamies uz savu pazišanos un draudzību ar bīskapu Sloskānu, Hildesheimas bīskaps H. M. Jansens savas bīskapijas laikrakstā „Kirchenzeitung für das Bistum Hildesheim“ raksta: „Uzskatu par savu pienākumu iestāties par šī lielā Kristus liecinieka beatifikāciju, t. i., pasludināšanu par svētīgo, lai mūslaiku Baznīcā viņš būtu par Klusucietējas Baznīcas simbolu un par to aizstāvi, kas zaudējuši dzimteni.“ (59)

Sakarā ar augšminēto bīskapa Jansena rakstu par bīskapa Sloskāna iespējamo beatifikācijas procesa ievadīšanu Vatikāna radiofona latviešu daļas vadītājs tēvs St. Kučinskis S.J. 1981. gada 20. jūnijā intervēja mons. Dr. K. Ruču.

Tēvs St. Kučinskis: „Dzirdēju, ka Vācijas bīskapi jau sākuši domāt par ļoti daudz cietušā un tomēr nekad pilnīgi nesaprastā un vienmēr vaigā apskaidrotā latviešu tautas bīskapa B. Sloskāna beatifikācijas procesu. Jūs, kas ar viņu tik ilgus gadus, var teikt, pavadījāt zem viena jumta Luvenas benediktiešu abatijā, kas ar viņu satikāties vairākas reizes dienā, kas esat studējis Baznīcas tiesības un, jādomā, arī jaunākos noteikumus par kāda ticīgā beatifikāciju un kanonizāciju – vai pēc Jūsu vērojumiem un pārdomām pastāv kāda, kaut neliela iespēja bīskapa Sloskāna beatifikācijas procesa ievadīšanai un līdz ar to, vai minētā ziņa par tāda procesa ievadīšanu ņemama nopietni, vismaz līdz tam laikam, kamēr tā netiek apstiprināta vai atsaukta? Lai uz šo jautājumu mūsu klausītāji varētu saņemt pēc iespējas skaidrāku un saprotamu atbildi, sadalīšu šo garo jautājumu īsākās daļās.

Mans pirmais jautājums – kādu ticīgo katoli pēc jaunajām beatifikācijas un kanonizācijas prasībām var izsludināt par svētīgu (beatus) un kādu par svētu?“

Mons. Dr. K. Ručs: „Skaidrības labā jānorāda, ka Baznīca pasludina par svētīgiem un svētiem tos Dieva kalpus, kuru dzīve un tikumi ir varonīgi un ir visiem par paraugu. Lai panāktu Dieva kalpa pasludināšanu par svētīgu un svētu, ir jāsāk tā sauktais informatīvais process. Šī procesa uzdevums – savākt Dieva kalpa publicētos un nepublicētos rakstus, vēstules un liecības par viņa svētumu, tiku-

miem, mocekļību, kā arī pierādījumus, ka nav nekādu šķēršļu, lai uzsāktu pašu beatifikācijas procesu. Informatīvajā procesā savāktie raksti, dokumenti, liecības un garīdznieku, laju vai organizāciju lūgumi pāvestam Dieva kalpa beatifikācijas procesa uzsākšanai ir jānosūta sv. Ritu kongregācijai Vatikānā, kura tos izvērtē no teoloģiskā, dokumentārā un vēsturiskā redzes viedokļa. Ja šī kongregācija atzīst, ka beatifikācijas process būtu uzsākams, tad pāvests apstiprina tā saukto beatifikācijas procesa komisiju. Tad visa beatifikācijas lieta pāriet Svētā Krēsla jurisdikcijā.“

Tēvs Kučinskis: „Kas un kā tādus procesus ievada?“

Mons. K. Ručs: „Beatifikācijas informatīvo procesu ievadīt ir tiesīgs vietējais ordinārijs, kura bīskapijā Dieva kalps ir miris vai pavadījis lielāko vai galveno sava mūža daļu.“

Tēvs Kučinskis: „Nav šaubu, ka bīskaps Sloskāns bija plaši pazīstams, varbūt pat vairāk starp nelatviešiem, nekā starp latviešiem. Visi viņa pazinēji, piemēram, Romā, runāja par viņu ar apbrīnu. Un tā kā ir zināms, ka bez nepilnības un ikdienas grēkiem nav neviens dzīvais, tad jautāsim: vai bīskapa Sloskāna nepilnības bija tādas, kas apēnoja, iedragāja vai pat dažkārt izdzēsa viņa Dieva mīlestības tikumu, viņa ticību, cerību, tuvākā mīlestību, viņa dedzību par Kristus lietu?“

Mons. K. Ručs: „Kopš 1960. gada, tātad 20 gadus, dzīvoju blakus bīskapam Sloskānam Luvēnas benediktiešu klosterī un arī biju klāt bīskapa nāves brīdī Luvēnas universitātes slimnīcā. Mums nepieņākās spriest par Dieva kalpa bīskapa Sloskāna dzīvi un darbu, bet jābūt tikai par pazemīgiem lieciniekiem. Mums ir jāskatās uz visu bīskapa dzīvi un darbu kopumā, bet nevis uz viņa vecuma un nespēka gadiem vien. Bīskapa Sloskāna mokas Staļina cietumos un Sibīrijā un viņam uzticēto Mogiļevas un Minskas bīskapiju vajāšana un sagraušana dziļi iezīmēja visu viņa dzīvi. Viņa dzīves jēga un mēraukla bija ticība un lūgšana, Jēzus Kristus ciešanu apcere un sv. Mise. Tam viņš veltīja sevi visu un palika uzticīgs līdz pēdējai savas dzīves dienai. Pēdējo sv. Misi viņš noturēja Lielās nedēļas trešdienas rītā. Pēc tam viņu piemeklēja sirdstrieķa. Pārvests uz Luvenas universitātes slimnīcu, īsus mirkļus atmodies, viņš nomira Lielajā sestdienā.

Bīskaps Sloskāns ļoti godināja un lūdza Dievmāti – Vissvētāko Jaunavu Mariju. Viņas aizbildniecībā un patvērumā viņš atvēlēja sevi, savas bīskapijas un visus, kas viņam bija uzticēti un tuvi. Bīskapa dzīvē izcēlās un mirdzēja priesterības svētums. Priesteris ir *alter Christus* – otrs Kristus, tāpēc viņam jābūt baltam un nevainīgam kā Hostijai, kā upurdāvanai par ticīgajiem, par Baznīcu, par visu cilvēci.

Tēvs Kučinskis: „Kam, pēc Baznīcas noteikumiem, jāsāk beatifikācijas process? “

Mons. Ručs: „Bīskapa Sloskāna gadījumā beatifikācijas informatīvo procesu ir tiesīgs uzsākt Mehelenes-Briseles arhibīskaps. Šinī arhibīskapijā bīskaps nodzīvoja apmēram 35 gadus un tur arī nomira. Tas ir ilgs laiks. Latvijā bīskaps nodzīvoja nepilnus 10 gadus, ieskaitot kara laiku. Pie tam beatifikācijas procesā ir nepieciešamas ziņas un liecības par bīskapu Sloskānu arī no viņa Mogiļevas un Minskas bīskapijām, kā arī no Latvijas. Oficiāli nav uzsākts beatifikācijas process. Bet par to sāka rūpēties Vācijas Hildesheimas bīskaps H.M. Jansens, kurš ir bīskapa Sloskāna tuvākais paziņa un apbrīnotājs jau kopš 1944. gada, kad viņš bija Šneidemīles prāvests. Rakstā par mirušo bīskapu Sloskānu, kas publicēts Hildesheimas bīskapijas laikrakstā „Kirchenzeitung“, bīskaps Jansens apliecina: „Nekad neesmu dzirdējis no bīskapa Sloskāna kādu pārmētumu viņa vajātājiem vai tiesātājiem...“ Minētais laikraksts arī vēstī, ka bīskaps Jansens jau esot rakstījis pāvestam Jānim Pāvīlam II un lūdzis viņu, „lai bīskaps Sloskāns tiktu godināts Baznīcā kā visu to aizstāvis, kas zaudējuši dzimteni.“

Tēvs Kučinskis: „Kam būtu morāls pienākums vākt visas vēl pieejamās ziņas par viņa dzīvi, un vai ir tāds, kas to dara, neatkarīgi no beatifikācijas procesa, jo bīskapa Sloskāna personība ir vienreizēja, un, jādodomā, paliekoša tautas dzīvē un garīgās kultūras laukā, piemēram, viņa darbs ar semināristiem, studentiem, jaunatni, viņa atbalstītā garīgo grāmatu izdošana, viņa tik iespaidīgie garīgie vingrinājumi? Ja viņš būtu kāds itālietis, spānietis, francūzis vai polis, par viņu jau būtu izdotas biezas grāmatas. Ir zināms, ka materiālus par viņa dzīvi jau sācis vākt kāds vācietis un vēl kāds cits, kas runā franču un krievu valodā. Kas jums, monsiņjor, par to visu sakāms?“

Mons. Ručs: „Nekā nezinu par personām, kas būtu jau sākušas vākt materiālus par bīskapa Sloškāna dzīvi. Savā testamentā bīskaps Sloškāns ir nodevis visus savus rakstus, dokumentus un saraksti Luvenas benediktiešu klosterim Keizersbergā.

Mēs trimdā neesam tiesīgi uzsākt bīskapa Sloškāna beatifikācijas procesu. Un līdz šim neviens no mums vēl nav ticis aicināts nodot liecību par bīskapu. Neskatoties uz to, mūsu morālais pienākums būtu pēc iespējas savākt bīskapa Sloškāna rakstus un liecības par viņu, arī neatkarīgi no eventuālā beatifikācijas procesa. Bīskaps Sloškāns ir Krievijas katoļu Baznīcas vēstures un mocekļības nešķirama daļa; viņš ir arī latviešu tautas un Baznīcas vēstures daļa dzimtenē un trimdā.“ (Šo interviju pārraidīja uz Latviju 1981. gada 21. jūnijā) (56)

Lūgšana bīskapa Boļeslava Sloškāna beatifikācijai

Žēlsirdīgais, labais Dievs,

Tev bija labpaticis savam kalpotājam Boļeslavam Sloškānam dot augstā priesteru godu un cieņu. Tu vedi viņu pa Tava Dēla, Jēzus Kristus, sekotāja ceļu. Kā Tavs Dēls, tā arī Tavs kalpotājs Boļeslavs Sloškāns pacietīgi panesa pazemojumus un ciešanas un lūdzās par saviem mocītājiem. Pilnīgā uzticībā viņš paļāvās uz Tava dēla vārdu piepildīšanos:

„Svētīgi esat jūs, ja jūs Manis dēļ lamās un vajās, un visu ļaunu ne-taisni par jums runās. Priecājieties un liksmojieties, jo jūsu alga ir liela debesīs!“ (Mt 5, 11-12)

Kungs Jēzu Kristu,
dod savam uzticīgajam apliecinātājam, kas piedzīvoja to pašu savā dzīvē, ko Tu pats izcieti, dzīvodams šinī pasaulē, lai viņš tagad būtu Tavas godības skaistuma līdzdalībnieks. Dari viņu par aizbildni ap-spiestajai Baznīcai. Caur viņa nopelniem dāvini mieru un brīvību vajātajai Baznīcai Krievijā, Latvijā un Lietuvā.

Dod Baznīcai prieku, lai tās mocekli bīskapu drīz paaugstinātu uz altāra godināmo kārtā. Dod mums to, Kungs, Savā neizmērojamajā žēlsirdībā.

† *Heinrihs Marija Jansens*
(Hildesheimas bīskaps)

AVOTI

- 1 Mgr. K. RUČS: *De jeugd van Mgr. B. Sloskans*, Loven Boven, Keizersberg, 1975/1976, nr 3.
- 2 Tēvs St. KUČINSKIS S.J.: Vatikāna radio raidījums, 1981. g. 22. apr.
- 3 Klostermāsa HELGA DZENIS P. I. J.: Atmiņas, 1988. g.
- 4 NORBERTS TREPŠA: *Pārdomu vīraka krelles*, Dzimtenes Balss, 1951.g. maijā
- 5 Kāds aculiecinieks, Katoļu Dzeive, 1933. g. martā.
- 6 Professeur PAUL LESOURD: *Le Jésuite clandestin*. Mgr Michel d'Herbigny, Edit.Lethielleux, Paris.
- 7 *Journal de prison de Mgr Boleslavs Sloskans*, «Témoin de Dieu chez les sans - Dieu». Aide à l'Eglise en détresse, Imprimerie Laboureur et Cie, Issoudun, Cedex-France, 1986.
- 8 NIKITA STRUVE: *Les chrétiens es URSS*. Paris: Archiprêtre, 1963.
MICHEL POLSKY: *Le nouveaux martyrs de la terre russe*. Montsurs, 1976.
- 9 Père WERENFRIED VAN STRAATEN: Bulletin de l'Aide à l'Eglise en Détresse, juillet 1981.
- 10 Bagne Rouge. *Souvenirs d'une prisonnière au pays des Soviets*. Cerf Juvisy, 1935 (pp. 46 et 50).
- 11 Rīgas kūrījas archīvi, 1933. g.
- 12 Bīskaps J. RANCĀNS: *Kā bīskaps Sloskāns atgriezās Latvijā*. Katoļu Vēstis, 1951. g. 10. maijā.
- 13 LUDZĀNĪTS: *Veiskups-Trimdiniks jau dzimtenē*. Katoļu Dzeive, 1933.g.n.3.
- 14 Bīskaps B. SLOSKĀNS: *Manas satikšanās ar V.E. bīskapu J. Rancānu*. Dzimtenes Balss, 1949. g. nr 3/5.
- 15 Bīskaps A. URBŠS: *Viņa Ekselence bīskaps Boļeslavs Sloskāns*. Dzimtenes Balss, 1951. g. maijā.
- 16 Tēvs Jānis Evaņģ. B. KRASTIŅŠ: Bīskaps - mocekļis. Dzimtenes Balss, 1951. g. maijā.
- 17 Bīskaps B. SLOSKĀNS, Katoļu Dzeive, 1933. g. nr 3.
- 18 Dr. A. A. BRUMANIS, Atmiņas, 1976. g.
- 19 Tēvs Jānis Evaņģ. B. KRASTIŅŠ, Atmiņas, 1988. g.
- 20 L. LATKOVSKIS: *Atmiņu silueti par V.E. bīskapu B. Sloskānu*. Katoļu Vēstis, 1951. g. 10. maijā.
- 21 JANĪNA BABRE: *Kungs, atver manas lūpas un mana mute teiks Tavu slavu*. Gaisma, 1976. g. nr 3.
- 22 Veiskups B. SLOSKĀNS: *Dīva noms un dīvlyudzēju apģērbs*. Katoļu Dzeive, 1933. g. aprīlī.
- 23 Rīgas kūrījas archīvi, 1939. g.
- 24 Kardināls JULIJANS VAIVODS: *Literatūra un Māksla*. 1989. g. 13. maijā.

- 25 HEINRICH MARIA JANSSEN, Bischof von Hildesheim: *Meine Begegnung mit Bischof Boleslavs Sloskans*. Erinnerungen, 1976.
- 26 Pastoor P. DUPATS: *Monseigneur Sloskans in Belgie*. Loven Boven, Keizersberg, 1976.
- 27 JĀNIS GASPARS, Atmiņas, 1988. g.
- 28 Mons. A. BRUMANIS, Atmiņas, 1989. g.
- 29 Dr. PETERIS CASNO, Atmiņas, 1987. g.
- 30 Abt ROMBOUT VAN DOREN: *Monseigneur Sloskans op de Keizersberg*. Loven Boven, Keizersberg, 1975-1976, mei, nr 3.
- 31 Intervija ar tēvu REMAKLI, 1988. g. februārī, J. Jerumaņa archīvs.
- 32 Dr. N. PICKA: *Bīskapam Sloskānam 70 gadi*. Dzimtenes Balss, 1963.g.nr 7.
- 33 VL. BOREIKO: *Bīskaps Sloskāns sprediķo Lurdā*. Dzimtenes Balss, 1958. g. nr 11.
- 34 S. E. BOESLAVS SLOSKANS: *Marie et l'Eglise souffrante*. Lourdes, Basilique du Saint-Rosaire, 1958. g. 15. sept.
- 35 Bīskaps BOESLAVS SLOSKĀNS: *Lūgšimies par Sv. Tēva nodomiem*. Dzimtenes Balss, 1962. g. nr 1/2.
- 36 Bīskaps BOESLAVS SLOSKĀNS: *Dārgie brāļi Jēzus Kristus priesterībā*. Apkārtraksts, 1963. g. 23. aprīlī.
- 37 Bīskaps BOESLAVS SLOSKĀNS: *Kādas dvēseles stāsta ievadraksts*. Luvenā, 1956. g. 25. martā.
- 38 Prāvests P. DUPATS: *Klusās Baznīcas krusta liecinieks*. Gaisma, 1974. g. nr 1.
- 39 Looking East - Revue of the Byzantine center, Fatima, Portugal, 1976, nr 18.
- 40 Loven Boven - Abdij Keizersberg, Leuven, Belgie.
- 41 Informatie Bulletin IDN, voor het bisdom Roermond - Bisschop tussen prikkeldraad en in ballingschap., 1977, nr. 17, 18, 19, 20, 21.
- 42 Dr. A. A. BRUMANIS, Vatikāna radio raidījums, 1976. g. 10. maijā.
- 43 Kardināls GODFRĪDS DANĒLS, Bēru runa, 1981. g. 25. aprīlī.
- 44 Intervija ar Namīras palīgbīskapu J. B. MISTĪ (MUSTY), 1988. g. 16. maijā, J. Jerumaņa archīvs.
- 45 Bischof H. M. JANSSEN: *Zum Tode des Bischofs Boleslaus Sloskans*. Königsteiner Rufe, 1981, 4.
- 46 Intervija ar abatu VAN DORENU, 1988. g. februārī, J. Jerumaņa archīvs.
- 47 Intervija ar abatu AMBROZIJU VERHĒLU, 1988. g. februārī, J. Jerumaņa arch.
- 48 Intervija ar tēvu HILDEBRANTU, 1987. g. septembrī, J. Jerumaņa archīvs.
- 49 Intervija ar klostermāsu AGNESI, 1988. g. martā, J. Jerumaņa archīvs.
- 50 Intervija ar rakstnieci SOFIJU MARIJU KONVENTU, 1988. g. aprīlī, J. Jerumaņa archīvs.
- 51 Dr. med. K. BRICS, Atmiņas, 1989. g.

- 52 Emmausa atveseļošanās mājas priekšnieces māsas AGNESES raksts:
Dieu est admirable dans ses saints. 1987. g. 8. decembrī,
J. Jerumaņa archīvs.
- 53 Mons. K. RUČS: *Upuris par brāļiem*. Gaīsmā, 1981. g. nr 3.
- 54 Mons. K. RUČS: *Izvadīšana pēdējā gaitā un līdzjūtības apliecinājumi*.
Gaīsmā, 1981. g. nr 3.
- 55 Dr. A. BRUMANIS: *Latviešu bīskaps - moceklis pēdējā gaitā*.
Latvija, 1981. g. 4. maijā.
- 56 Tēvs St. KUČINSKIS, S.J.: *Intervija ar mons. K. Ruču*, 1981. g. 20. jūnijā.
Gaīsmā, 1981. g. nr 3.
- 57 Prelāts Dr. LEONS VĀRNA: *Raksti un referāti*. 1989. g.
- 58 Prāvests A. SMELTERS: *Manas atmiņas par bīskapu B. Sloskānu*. 1989. g.
- 59 Bischof H. M. JANSSEN: *Symbolfigur für die Kirche des Schweigens*.
Kirchenzeitung für das Bistum Hildesheim, Mai 1981.
- 60 Mons. H. TROPS, *Atmiņas*, 1989. g.

- 25 HENRIK MATHIASSEN: *Die Bischöfe des Mittelalters in Norwegen*. Oslo, 1957. p. 102.
- 26 RAYMOND F. DUBRY: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 27 K. ROSE: *Die Bischöfe des Mittelalters in Norwegen*. Oslo, 1957. p. 102.
- 28 MONTAIGNE: *Essays*. London, 1963. p. 102.
- 29 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 30 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 31 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 32 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 33 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 34 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 35 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 36 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 37 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 38 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 39 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 40 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 41 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 42 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 43 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 44 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 45 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 46 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 47 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 48 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 49 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 50 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.
- 51 DR. A. BRUNANS: *Montaigne's Studies in Belgium*. Leuven, 1942.

1,50 Ls

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0304077242

93-4
L190

Šis atmiņu kopoījums aptver bīskapa Boļeslava Sloškāna (1893-1981) dzīvi, kurā izcēlās un mirdzēja priesterības svētums. Visa viņa dzīve: gan Moģiļevas un Minskas bīskapijās, gan staigājot Staļina cietumu un moku ceļus Sibīrijā, gan darbība Latvijā un ārzemēs, gan viņa lēnā „sadeģšana“ garajā trimdā, atbilda paša bīskapa 1926. gadā pravietiski izraudzītajai devīzei *Hostia pro fratribus* – Upurdāvana par brāļiem, par Baznīcu, par visu cilvēci. Kā spožs sārts dzīves peticībā dega viņa vienmēr ziedoties gatavā sirds. Cilvēkā, ko redzam aiz šīm lappusēm, cieņa saplūst ar vienkāršību, varonība ar sevis noliegšanu.

Visai latvju tautai, bet it sevišķi latviešu katoļiem ir dziļš pamats iepazīties ar šo neparasto dzīves gājumu, ko nostaigājis latvju vīrs, iemantodams nedalītu cieņu un apbrīnu ne vien savā zemē, bet arī tālu un plaši ārpus tās robežām.